

B.) ALMÁK.

1. Oberdieck renetje.

(Reinette Oberdieck; Oberdieck's Reinette.)

Származása. E jeles téli almafaj magról kelt anyafáját Lucas Ede fedezte föl egy Cannstadt (Württemberg) melletti kertben, hol a fa diszceserjék között ojtatlanul nevedezett föl s hozta első gyümölcseit. Lucas Oberdieck nevéről 1865-ben nevezte el s több ízben leírván e fajt, mindenfelé elterjesztette azóta. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Reutlingenből. Ez időtől fogva mind fajfán, mind róla tett s álló helyökre kiültetett ojtványaimon, több ízben termett kertemben. Ugy növényzete, mint gyümölcsei egyeznek a leírásokkal s így fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov.—martius.

Minősége. I. rendű csemege- s háztartási czélokra igen alkalmas gyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepszerűnél; néha csak középnagy.

Alakja. Lapos, néha kupos gömbalaku, szabályosan boltozott, de nagyobb gyümölcseinek egyik oldala gyakran hízottabb, mint a másik. Legnagyobb átmérője a szár és kehely közt a középtájon alul, a száras vég felé esik, honnét kissé fogyva boltozódván, elég széles talpban végződik, kelyhe fele pedig kissé kuposan fogyva, igen tompa csucsban enyészik el. Szára elég hosszas, erős, fás; elég tágas és mély tölcseralaku, többnyire sima vagy csak kevés sugaras rozsdával bevont falu üregbe helyezett. Kelyhe nagy egészen nyílt; sokáig zölden maradó széles osztványokkal ellátott; széles és mély tányéralaku mélyedésben ülő, melynek alján néhány finom ránczocská látható, de ezek a mélyedés karimájáig nem érnek föl s nem alakulnak bordákká.

Szine. Bőre meglehetősen finom, sima, bágyadt fényű; azonban számos kiemelkedő pontocskái miatt finoman érdes; alapszine sárgászöld, napos oldalán aranszerű pirral gyöngéden belehelve, mely szinezet azonban az árnyékban nőtt gyümölcsökön rendesen hiányzik. Pontozata fahéjszínű, sűrű, napos oldalon gyakran pirossal szegett, igen szembetűnő, különösen pedig a kehely mélyedésnél jellemzőleg keresztbefutó rövid vonalkákat képező.

Izlelése. Husa sárgásfehér, igen finom, velős; leve elegendő, czukrosborizű, gyöngédbirsszerű zamattal emelt, igen kellemes ízű. Magháza nyílt tengelyű; sávolt falu, zárt fiókjaiban világos gesztenyebarna, hosszas, hegyes magvakat rejtő. Kehelycsöve sekély, tompa kupalaku, gyakran számos, elszáradt porhonszálakat tartalmazó.

Fája. Elénknövészű, edzett; elég korán és a neki kedvező körülmények

közt bőven termő; fölfelé törekvő ágaival szép gulaalaku koronát alkotó. Szálas fának vadoncra nemesítendő; doucin vagy paradicsom alanyon szép törpefákat nevelhetni róla. Kertem televénydús, laza talajában bár igen szépen díszlik, de virágai legnagyobb részét többnyire elhullatja s kevés kötődött gyümölcséből alig hagynak őszi a kártékony rovarok néhány ép gyümölcsöt mutatónak. Kötöttebb föld, hűvösebb lég, tehát inkább a hazai hegyes fölvidék, mintsem a sík alföld vehetné hasznát e jeles almának, melynek gyümölcsei különben igen jól daczolnak a szelekkel.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsuak, mint az Orleansi renet vesszei, homályos barnapirosak, fölfelé állók, könyökösek, molyhosak, nagy, világos szürke, kerek pontokkal ritkásan pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszas tojásdadok, igen molyhosak, lapulók, kiemelkedő széles üllölapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, kissé hegyesek; szennyesbarnák és fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok, hosszas tojásdadok, vagy kerülékesek, gyakran elég hosszas, többnyire félre csavarodó hegyben végződők, széles csatornások vagy laposak; kissé hullámosszélűek; többnyire íveltek; a vesszőtől vízirányban elállók; felső lapjukon simák, zsírfényűek, sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken tompa fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők hosszú, elég vastag, merev, molyhos; tágas szögekben a vesszőtől el- s kissé fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, aridomuak, a nyél tövétől kissé fölebb a nyélre helyezettek, kevésbé tartósak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők; laposak és szembetűnőleg hullámosak; hosszúak, vastag nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Lucas, *Illustr. Monatshefte*, 1876. 5. lap, színes képpel.

Ugyanaz, *Illust. Handb. der Obstk.* IV. 461. l. és

Auswahl werthvoller Obsts. I. 122. l.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 716.

Észrevétel. E jeles almafajról sajnálkozva jegyzi meg André Leroy idézett művében, hogy gyümölcseit nem találta saját vidékén oly kitűnőeknek, mint a milyeneknek találták Némethonban. Nálam a gyümölcs belső minősége és szép alakja ellen nem lehet kifogás: de fája úgy a fajfán, mint szabadon álló fákon egyiránt igen keveset terem; minek okát azonban csak kertem könnyen kiszáradó laza talajában s a kártékony rovarok sokaságában, melyek itt a gyümölcsöt részint virágzáskor, részint fejlődése közben rendkívül pusztítják, vagyok hajlandó keresni. Nagyobb folyó vizeink mellékén a sík alföldön is lehetne tán előnyösen szaporítani. Hűvösebb légmérésű, kötöttebb talaju vidékekre azonban mindenesetre jó lélekkel ajánlható.

2. Wagener almája.

(Pomme Wagener; Wagener Apple; Wagener Apfel.)

Származása. Amerikai ujdonság. A new-yorki földmívelési társulat 1847. és 1848-ban két ízben ítélte oda a jeles almának az első jutalmat. Eredetéről a birtokomban levő gyümölcsészeti művekben még nem találtam bővebb értesítést. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Oberdiecktól Hannoverából. Azóta több ízben termett. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a német gyümölcsészek leírásaival, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje Nov. martius.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Laposdadgömbölyű, egyik oldalán gyakran kissé hizottabb mint a másikon. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt rendszeren a középtájra esik, honnét úgy szára, mint kelyhe felé csaknem egyenlően és laposan boltozódik. Kelyhe felé azonban többnyire észrevehetőleg fogy és tompán végződik. Szára vékony, fás, ritkán emelkedik főlebb a szármélyedés karimáján; szármélyedése mély töleséralaku és falai többnyire finom rozsdával vannak bevonva. Kelyhe zárt, néha félig nyílt; sokáig zölden maradó hosszás, hegyes, fölfelé álló osztványokkal ellátott; mély, néha igen mély tányérforma üregben ülő, melynek karimáján hullámos emelkedések láthatók s ezek lapos bordák gyanánt néha a szármélyedés karimájáig is levonulnak, hol szintén lapos emelkedéseket képeznek.

Színe. Bőre finom, sima, kissé zsirostapintatús ha le van dörzsölve, igen fénylő; alapszíne zöldessárga, teljes értékével citromsárga; napszегte darabjai élénk pirossal gyöngéden befuttatvák, mely színezet árnyas oldalára is áthúzódik s e színezetben sötétebb piros szakadozott csíkok sűrűn nyulnak végig a gyümölcsön úgy, hogy az alapszín csak az árnyas oldalon s árnyékban nőtt gyümölcsökön tűnik tisztán elő, noha bágyadt piros szakadozott csíkok még itt sem hiányzanak. Pontozata igen apró, ritka és alig szembetűnő. Illata gyenge.

Izlelése. Husa sárgás, finom, puha; leve elég bő, gyöngéd savanyúval emelt, csukros, kellemes fűszeresízű. Magháza nyílttengelyű, fiókjaiban bár lapos, de teljesen ép magvakat rejtő. Kehelycsöve szűk töleséralaku, meglehetősen mélyen hatol le a gyümölcsbe.

Fája. Elég élénk-növésű, egészséges, edzett; igen korán s igen bőven termő. Vadonczra ojtva úgy szálasfának, mint gulafának könnyen nevelhető; doucin vagy paradicsom-alanyon is jól diszlik s termékeny törpefákat nevel. Helyzet vagy talajban nem igen válogat. Gyümölcsei jól daczolnak a szelekkel s gyenge korukban még a kései fagyokkal is.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, fölfelé mindmind inkább elvékonyodók, egyenesek, fölállóak vagy kissé nyílt szögekben fölfelé irá-

nyulók; köröskörül sík fölületűek s csak hegyők felé kissé bordázottak; nem könyökösek; ritkásan fehértolyhosak; sötétbarnák; napos felőkön sötétvörössel árnyaltak; apró, kerekded, fehér pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Nagyok, hosszúak, duzzadtak vagy laposak, lapulók, molyhosak; két szélén bordázott lapos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, hosszúak vagy kupos tojásdadok, hegyesek; vörösesbarna és sűrű fehértolyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, vastag, de kissé lágyszövetűek, hosszúak tojásdadok vagy csaknem szívalakúak, középtájukon legszélesebbek, hosszúak, keskeny, éles és félrecsavarodó hegyben végződők; széleiken csatornásan fölhajlók; ívelték; a vesszőtől vizirányosan és mereven elállók; felső lapjukon simák, csupaszak, homályos-zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken jókora nagy és elég éles fogakkal szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, molyhos, majd inkább, majd kevésbé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái elég kifejlődöttek, keskeny-lándsásak, tartósak. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, hosszabbak és keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; többnyire kerülékesek; vastag nyelükről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Wagens Preisapfel (Wagener aranyérmes almája.)

Leírói. Lucas, *Illust. Monatsschrift* 1863. 129. és

Auswahl werthv. Obstsorten, I. 96.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 241. Francia gyümölcsészek nálam meglevő műveiben még neve sincs főlemlítve.

Észrevétel. Ujdonság létére, úgy látszik, még a sík alföld körülményei közt is haszonnal lesz tenyészthető ezen alma faj. Daczára az 1874-ben vidékemen uralkodott nagy szárazságnak és az ennek folytán töméntelen sokaságban elszaporodott kártékony rovarok pusztításának, e faj egy doucinra ojtott fiatal törpefán bőven termett s gyümölcsei eredeti jóságukból mit sem veszítettek. Széles elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom.

3. Muskotály-renet.

(Reinette musquée; Muskat-Reinette.)

Származása. Régi, bizonytalan. Némelyek Hollandiát és Angolhont, mások Franciaországot tartják e jeles almafaj bölcsőjének. Állításukat biztos adattal nem támogatván minden, a mit mondanak, csak pusztá gyanítás. Leroy gyanítása azonban mégis alaposnak látszik; mert szerinte a Muskotály renet emlékezetet meghaladó idők óta el van terjedve Muscadet név alatt Normandiában (Frankhon), hol gyümölcseit almbor készítése céljából megérdemlett becsben tartják. Ojtóvesszejét még 1864-ben kaptam Bátorkesziből „Csíkos muskotály-renet“ név alatt. Később Oberdiecktól is meghozattam Jeinsenből főnebbi általánosan elfogadott neve alatt. Azóta mindkét helyről kapott fajom termett több ízben. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Dec. febr.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kupos gömbalaku vagy kupos tojásdad; gömbölyödése ritkán szabályos, minthogy gyakran egyes lapos emelkedések hizottabbá teszik egyik oldalát, mint a másikat. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt a középtájnál kissé alább esik, honnét kelyhe felé fogyva, összeszűkülő csúcsban végződik, szára felé pedig jól kidomborodva elég széles talpban fogy el; néha azonban domborodása mindkét vége felé csaknem egyenlő. Szára majd alig emelkedik ki a mélyedés karimájáig, majd ismét elég hosszú, vékony, fás s töve felé néha husos gümő képződik rajta; szűk és mély tölcseáralaku, többnyire sima vagy kissé rozsdásfalu üregbe helyezett. Kelyhe kicsiny, zárt; sokáig zölden maradó, hosszas, keskeny, bokrétáson álló osztványokkal ellátott; ránczoktól és husos gümőkötől körülvett csekélyke mélyedésben ülő, néha csaknem a felszínre helyezett.

Szine. Bőre finom, vékony, de azért elég szivós, sima és fénylő, noha itt-ott kissé érdestapintatu; elejénte zöldes sárga, értével bágyadt citromsárga, mely színezetből főkép a napszегte darabokon, csak kevés látható, minthogy az egész fölület élénk pirossal majd inkább, majd kevésbé be van futtatva s e színezetben sötétebb piros csíkokkal és pontokkal becsapkodva. Pontozata apró, alig szembetűnő s leginkább a piros színben sárga pettyek alakjában jelenkező. Rozsdaalakzatok ritkán s leginkább csak a szár mélyedésében s néha kehelymélyedése körül jelenkeznek rajta.

Izlelése. Husa sárgásfehér, finom, tömör, teljes értével elég porhanyó; leve kedvező időjárással elég bő; száraz időjárással nem épen elegendő, különben czukros, nálam csak gyengéden fűszeres; alkalmas, elegendőleg nedves talajban s hűvösebb légmérsékű tájakon igen kellemes muskotályos ízű. A vidékemen termett gyümölcsök csaknem minden savanyónélküliek. Leroy különben az egészen édes almák közé sorolja e fajt. — Magháza zárttengelyű, tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsőve tölcseáralaku, melynek szára csaknem a magházig benyulik a gyümölcsbe.

Fája. Lassunövész, de egészséges és edzett; korán és a neki alkalmas

helyen rendkívül termékeny. Vidékem laza, könnyen kiszáradó talajában, hol favirágzásakor és csakhamar azután rendkívül nagy melegek szoktak járni, részint a nagy meleg, részint a kértékony rovarok pusztítják el virágait s kötődött gyümölcsseit. A francziák különösen dicsérik termékenységet azon Muskotály renet törpefáiknak, melyeket paradicsom alanyra ojtottak; a doucinra ojtott törpéik termékenysége ellen már ők is panaszt emelnek. Nálam terméketlenségét sem az alany, a melyre ojtva van, sem a fa alakja nem okozzák, hanem a már említett körülmények. Magasabban fekvő, hűvösebb légmérsékű tájakon s kellően nedves földben mindig bőven terem s gyümölcsei is finomabbak, mint száraz és könnyű földdel bíró melegebb tájakon.

Vesszei. Számosak, igen hosszúak, karcsuak, hegyök felé mindmind inkább elvékonyodók, hajlékonyak, kissé könyökösek, síkos vagy sima fölületűek, hegyök felé molyhosak, zöldes barnák vagy sötétbarnák; igen apró, fehér pontokkal sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközüek.

Rügyei. Középnagyok, tojásdadok, hizottak, tompahegyűek, lapulók s hegyökkel gyakran félregöbörülők, sűrű fehér molyhozattal borítvák; meglehetősen kiálló, két szélen kissé bordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kupos tojásdadok, tompa hegyűek; szürkével szegélyezett feketés pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek, tojásdadok vagy lándsásak, hosszas, szúrós hegyben végződők; völgyesek vagy csatornásak, a vesszők alja felé laposak; alsó lapjukon jellemzően molyhosak; felső lapjukon simák, homályos zölddek, bágyadtan fénylők; széleiken apró fogakkal finoman fűrészelték. Levélnyelők hosszas, vékony, hajlékony, csaknem vízszintes irányban álló. Levélpálhái igen rövidek, fonálidomuak. Virágrügyet köríró levelei aprók, keskenyek, kerülekesek, rövidke hegyben végződők, kissé völgyesek, hosszú, vékony nyelőkön mereven állók.

Hasonnevei. Muscadet; Margil; Small Ribston; Never-Fail.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, III. 169.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 145.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 713.

Mas, *Le Verger*, IV. 179. és többen mások.

Észrevétel. A sík alföldön, a hol csak megfordultam, sehol sem hallottam dicsérni a Muskotály-renet termékenységet. Török-szent-Miklós mellett, Uj-Kuton, Jurenák Sándor t. barátom kötött talaju kertében azonban igen termékenynek mutatkozik; mit leginkább annak köszönhet, hogy ott az exotikus fák és cserjékkel parkszerűen beültetett kert tisztásain a nyári hőség és rovarok ellen némileg ótalmazva van. Ajánlom széles elterjesztésre a haza hegyes vidékein.

4. Gravensteini alma.

(Gravensteiner; Pomme de Gravenstein).

Származása. E jeles almafaj, mikép első leirői, a németek állítják Olaszhonból származott eredetileg, honnan Schleswig tartományba hozatván ott, a Gravenstein nevű birtokon csakhamar nagyban elterjedt, minek következtében jelenlegi nevét is eme birtoktól nyeré, mert leginkább innét kezdett elterjedni mindenfelé Európában. Éjszaki Németországban rendkívül nagyra becsülik máig is e jeles őszi almát. Ojtóvesszejét még 1863-ban kaptam kész ojtványban Nagy-Faluból, báró Sina kertéből. Később, — gyanakodva valódiságában, — több hiteles helyről is meghozattam ojtóvesszőkben. Több ízben termett már nálam. Gyümölcsei és növényzete után ítélve fajom határozottan valódi.

Érésideje. Oct. Nov. alkalmas, hűvös helyen Dec. közepéig is eltartható.

Minősége. Minden tekintetben I. rendű.

Nagysága. Nagy, vagy néha igen nagy.

Alakja Változó; majd kupos-, majd lapos gömbalaku s ez utóbbi esetben boltozata mindkét vége felé egyenlő; többnyire azonban szabálytalan gömbölyödésű, minthogy a kelyhes végén jól kivehető lapos bordák a gyümölcs derekán is lehuzódnak s közülök némelyik magasabbra duzzad a többiekénél. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt középtájra esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva szélesen és laposan végződik, szára felé pedig szabályosan kidomborodva elég széles talpként boltozódik. Szára középhosszú, alig emelkedik a mélyedés karimájáig, elég vastag, fás, zöldes, kissé molyhos; többnyire szabályosan kikanyarított, széles és mély tölcseáralaku, néha egyes húsos dudor miatt összeszűkülő üregbe helyezett. Kelyhe középnagy zárt vagy félig nyílt, sokáig zöldben maradó osztványokkal ellátott; tágas és mély üregben ülő, melynek fenekéről majd inkább majd kevésbé szembetűnő ránczok és lapos bordák indulnak ki szelid emelkedéseket képezve a mélyedés karimáján és inkább vagy kevésbé elenyészőleg a gyümölcs derekára is lehuzódván.

Szine. Bőre finom, gyöngéd, általában zsiros tapintatú, sima, fénylő, elejénte zöldes fehér, később szalmasárga vagy arany sárga, napos oldala ritkás piros csíkokkal bevonts közben-közben pirossal pontozott; de árnyékban nőtt gyümölcsein rendesen hiányzanak a piros csíkok is. Pontozata alig észrevehető s inkább csak áttetsző fehér pettyecskékből álló. Rozsdafoltok vagy alakzatok hiányzanak rajta; de néha némi zöldesbarna rozsdamáz a szárüreg falain mégis vehető észre. Némelykor egyes, feketés ragya foltok is tűnnek elő fölületén.

Izlelése. Husa fehéres vagy sárgás fehér, finom, gyöngéd, csaknem szétolvadó; leve igen bő, finom savanygyal emelt cukros eper vagy ananász-szerű zamattal fűszerezett úgy, hogy bizvást vetekedhetik a legkitűnőbb téli

almákkal is. Magháza igen nagy, nyilttengelyű; tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve mély kúpalakú s a gyümölcsbe egész a magházig lehatoló.

Fája. Erőteljes, edzett, korán és — magasabb fekvésű, hűvösebb légmérsékkel bíró tájakon, — igen bőven termő. Sűrűlombos, szétálló ágaival terebélyes koronájú szálafákat alkot, melyek törzse egyenes irányban csak ügygyel-bajjal nevelhető. Bár mily kuszált alaku volna azonban fája; virágzaskor mégis egyike a legszebb almafáknak. Jellemzőleg nagy, széles szirmu virágaival valódi ékességeül szolgál kerteinknek. Szálas fáknak vadoncra, törpefáknak doucinra vagy paradicsom alanyra ojtandó. Nagy gyümölcsei végett az erősebb szelek ellen védett helyet kíván.

Vesszei. Elég számosak, izmosak, merevek, középhosszak, szétállóak, hajlottak, kissé könyökösek, sima és nem bordás fölületűek, molyhosak, violaszin barnák, árnyas felükön zöldes barnák; apró hosszúkás fehér pontokkal ritkásan pontozottak; aljuk felé itt-ott ezüsthártyások; rendetlen, de többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, lapos tojásdadok, talapjuknál kiszélesedők; teljesen fehér molyhosak, fához lapulók; széles és lapos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, kúposak, tompahegyűek, szürke szeplős, vöröses gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák, hegyük felé fehérmolyhosak.

Leveli. Nagyok, vastag de lágy szövetűek, széles tojásdadok, majd rövidebb, majd kissé hosszabb, többnyire félre görbült hegyben végződők, többnyire mind laposak; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötétzöldek; alsó lapjukon sűrűn molyhosak; széleiken a vesszők hegye felé lévő levelek tompán csipkézettek, a vesszők alján levők pedig élesen és mélyen fűrészeltek. Levélnyelők a vesszők alján elég hosszú, a vesszők hegyefelé rövidebb, vastag, merev, molyhos, ősz kezdetén már rózsapirossal színezett; levéllapjaival egyirányban csaknem vízszintesen elálló. Levélpálhái középhosszak, lándzsásak, néha sarló formán görbülők. Virágrügyet körítő levelei, hosszabbak, keskenyebbek, mint a nyári vesszőkön levők, többnyire völgyesek, fölfele álló, karcsu nyelökről csaknem víz-szintesen szétterülők.

Hasonnevei. Calville de Gravenstein; Grafensteiner; Gräfensteiner; Blumen-Calvill; Strömling.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, VIII. 8.

Lucas, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 47.

Hennau, *Annal. de pomol.* II. 109.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 338.

Mas, *Le Verger*, V. 15. és többen mások.

Észrevétel. A sík alföldön csak a parkszerű kertekben adhatunk egy fának helyet, melyet, ha nem is gyümölcsei sokaságával, de virágai szépségével mindenesetre meg fog érdemelni. Hazánk fölvidékén azonban megérdemlené a nagybani elszaporítást.

5. Canadai renet.

(Reinette du Canada; Pariser Rambourreinette.)

Származása. Ismeretlen eredetű, régi gyümölcs. A francziák és angolok főnebbi név alatt; a németek „Párisi fontos renet“ név alatt vették fel a gyümölcsészeti irodalomba. Faiskolai gyümölcsjegyzékekben számtalan, más hasonnev alatt terjesztetik. Annyi bizonyos, hogy nem származott Éjszak-Amerika Canada nevű tartományából. Ezt maguk az amerikai gyümölcsészek sem merik elvitatni. Nem származik Franciaországból és így Párisból sem; különben a francia gyümölcsészek igyekeznének azt bebizonyítani. Származzék tehát bárhonnan, — a külföld kitűnő gyümölcsészei által hallgatag történt közös megegyezés folytán elfogadott nevet meg kell tartanunk! Dr. Entz a kertészeti füzetekben (V. füz. 23. l.) „*Hölgyek királykája*“ név alatt irta le ezen almafajt, többen, köztük szerény magam is, a német gyümölcsészek művei után „*Párisi fontos renet*“ név alatt terjesztették honi nyelvünkön: de „*Canadai renet*“ név alatt mégis inkább el levén már terjedve hazánkban, habozás nélkül főnebbi, a francziák és angolok által is elfogadott, rövid neve alatt mutatom itt be annyiival is inkább; mert napjainkban már egy egész családra fölszaporodott a canadai renetek száma, melyeket egymástól bizonyos jelző szókkal különböztetnek meg s melyeket maguk a németek is a rövidebb hangzásu „*Canadai renet*“ szó elébe tesznek és nem a már is hosszú „*Párisi fontos renet*“ elébe. Ilyen Canadai renetek: a „*Canadai csikos*“, „*Canadai kormos*“, „*Canadai új renet*“ almák. — Ojtóvesszejét különféle nevek alatt számos hiteles helyről kaptam meg s az azokról tett ojtásaim növényzete és gyümölsesei fajom valódiságáról teljesen meggyőztek.

Érésideje. Novembertől tavaszig.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Majd hosszasanak és hengeresnek látszó gömbalakú, majd rövid kúpos kerekdedsége ritkán szabályos; mivel rajta kelyhes végétől száras végeig szembetűnő nagy, széles és lapos bordák húzódnak s aztán egyik oldala többnyire hizottabb is, mint a másik. Vastagságának legnagyobb átmérője középtájon vagy kissé alább, a száras vég felé esik, honnét kelyhe felé fogyva többnyire igen tompa kúpban végződik, szára felé pedig jól kidomborodva igen széles talpat alkot. Szára rövid, elég vastag, fás, alig emelkedik ki a szármélyedés karimája színvonaláig; széles nyílású, mély tölcésáralakú, többnyire sugaras rozsdával bevont falu és emelkedésektől hullámosan párkányzott üregbe helyezett. Kelyhe nagy, nyílt vagy félgynyílt, majd rövidebb majd hosszabb, többnyire hátrahajló osztványokkal ellátott; tágas és mély tányéralakú mélyedésben ülő, melynek falain ranczok s karimáján lapos emelkedéseket alkotó bordák láthatók, melyek majd elenyészőleg majd szeliden fölemelkedve egész a szár mélyedésig levonulnak.

Szine. Bőre elég finom, sima, kissé érdes tapintatú, elejénte sárgás zöld; értével szalmasárga vagy élénk citromsárga; napos oldalán a napnak nagyon kitett darabokon némi szennyesvörös színezet is látható; többnyire azonban hiányzik róla minden pir. Elég sűrű, fahéjszínű, különböző nagyságú és alakú pontokkal igen szembetűnőleg pontozott. Rozsda foltok és alakzatok leginkább csak szármélyedésében fordulnak elő; némely vidéken

és némely időjárással azonban sűrűbb vagy ritkább rozsdahálózat látható a gyümölcs felületén.

Izlelése. Husa sárgás fehér, finom, gyöngéd, meglehetősen tömött; leve bő finom savanyúval emelt cukros, kellemes fűszeresízű. Némely években, azonban főképp, mikor teljes kifejlődése előtt apró jégütéseket kapott, — bőre alatt, kivált tavasz felé, kesernyés, taplós foltokat láthatni husában. Magháza zárt vagy kissé nyitltengelyű; laposas fiókjaiban többnyire apró, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hegyes kúpalakú, elég mélyen lehatoló.

Fája. Bujanövészű; korán és bőven termő; sűrűlombos, kissé szétálló ágaival terjedelmes koronát alkotó; alkalmas szálafának és formafáknak; egyaránt jól diszlik vadonczon is, doucinon és paradicsom alanyon is. Helyben és talajban nem válogatós. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, szétálló, vastagok, középhosszak, egyenesek, kissé könyökösek, vöröses-sötétbarna színűek, hegyőkfelé sűrű molyhózattal borítvák; elég szembetűnő, fehér többnyire kerek pontokkal kissé ritkásan pontozottak; egyenlőtlen levélközökkel bírók.

Rügyei. Középnagyok, hosszas tojásdadok, tompahegyűek, széles talpúak, fához lapulók, csaknem teljesen molyhosak; kiálló, duzzadt párkányos s csak két szélen bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, kissé tompa kúposak, feketés gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák, szürkés molyhosak.

Levelei. Nagyok, hosszas vagy kerek tojásdadok, hegyesek, vastag szövetűek, merevek, felhajló szélűek, teknősek; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötét fűzőldék; széleiken kettős fogakkal mélyen és élesen fűrészeltek. Levélnyelők elég hosszas, vastag, fölfelé álló, merev, molyhos, összefelé tövénél violaszínűpiros. Levélpálhái rövidek, lándzsásak. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a nyári hajtásokon levők, zömök nyelökről mereven fölfelé állók.

Hasonnevei. Reinette blanche du Canada; Reinette monstrueuse du Canada; Harlemer Reinette; Weisse antillische Winterreinette; Weiber-Reinette; Reinette de Granville, stb. stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, X. 86.; II. 64.; I. 133; IX. 81.

Lucas, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 119.; *Auswahl werthvoller Obstsorten* I. 114.

Gailly, *Annal de pomol.* II. 53.

Mas, *Le Verger*, IV. 31.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 637. és sokan mások.

Észrevétel. Nálam e jeles almafajnak álló helyökre kiültetett fái közül 1871. és 1872-diki télen többet elpusztított a főlészre emelkedett alvz, míg egyéb fajú almafám teljesen ép maradt mind. Termékenysége ellen nem volna panaszsom, ha a mindig biztosan kötődött gyümölcseit évenként csaknem mindig el nem pusztítaná a kártékony rovarok. Ajánlom a sík alföldön is a városi házak közt levő kertekbe, a hegyes vidékeken pedig ugy házi kertekbe, mint szabadon álló gyümölcsösökbe is, hol a kártékony rovarok nincsenek úgy elszaporodva mint vidékemen.

6. Téli arany parmén.

(Pearmain dorée d'hiver : Winter-Goldparmäne.)

Származása. Angolhonból eredt. Diel már 1800-ban kapta Londonból e fajt. Az angol gyümölcsészek közül Kirke volt az első, a ki e jeles almát hazájában megismertette s a London mellett fekvő Brompton-ból nagyban elterjeszté. Németországban, különösen Württembergben annyira el van e faj terjedve, hogy „Goldparmäne“ neve alatt a legutolsó földmives is első látásra fölismeri. Fájának épsége s rendkívüli termékenysége, valamint fonnyadás nélkül tavaszig is eltartható gyümölcseinek finom íze végett a világ valamennyi jelesebb gyümölcsésze teljes figyelmére méltatá. Ojtvesszejét még 1864-ben kaptam Bátorkesziből. E vesszőkről tett ojtványaim állóhelyökre kiültetve gyönyörű fákká növekedtek azóta s több ízben, ugyszólván 1870-től kezdve csaknem évenként mindig termettek. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Némely éveekben, itt az alföldön már october végén kezd érni, de rendszerint nov. január, sőt alkalmas hűvös helyen tavaszig is eltartható.

Minősége. I. rendű minden tekintetben.

Nagysága. Középnagy, gyakran jókora nagy.

Alakja. Gömbölyű vagy kupos gömbalaku, nagyságának változásai szerint majd széles, majd ismét magasnak látszó; többnyire elég szabályosan boltozott. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt többnyire középtájon esik, honnét szára felé jól kidomborodva széles talpban végződik el, kelyhe felé pedig szeliden fogyva igen tompa csúcsot alkot; néha pedig mind szára mind kelyhe felé csaknem egyenlően boltozódik. Szára majd elég hosszás, majd ismét rövid és e szerint majd vékony majd ismét vastagabb, fás; szép és mély töleséralaku, finom rozsdával bevont, zöldes falu üregbe helyezett. Kelyhe nagy, nyílt vagy félig nyílt; elég hosszás és hegyes, szétálló vagy hegyökkel hátragörbülő osztványokkal ellátott; tágas és mély tányéralaku, sima vagy kissé ráncosfalu üregben ülő, melynek karimájáról főképp a nagyobb gyümölcsöknél egyes lapos bordák nyulnak le a gyümölcs derekára is, de ezek szelid emelkedéseikkel a gyümölcs kerekedségét nem igen zavarják meg.

Színe. Bőre finom, sima, csaknem fénylő, noha kissé száraztapintatu, elejénte zöldessárga, értével élénk aransárga vagy narancs sárga; napos oldalán számos piros csíkokkal bevont s e csíkok közt pirossal befuttatott vagy kisebb-nagyobb piros pettyekkel behintett; gyöngédebb piros, szakadozott csíkok még az árnyas oldaláról is csak igen ritkán hiányzanak. Zölddel szegett, szürkés pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozott. Rozsdafoltok vagy alakzatok a gyümölcs fölületén ritkán fordulnak elő, kivéve, mint már említém, a szármélyedést, melynek falait finom zöldes rozsdamáz fűdi, noha nem mindenkor. Egyes feketés ragyafoltocskák gyakrabban fordulnak elő, főképp kelyhes végén.

Ízlelése. Husa sárgásfehér, finom, tömött, keménykés, de elég porhanyó; leve többnyire elég bő; de száraz évjáráskor nem kielégítő; gyöngéd

savanyynyal emelt czukros, igen kellemes fűszeresízű. Magháza kissé nyilt-tengelyű; fiókjaiban egészséges, rövidke, csaknem kerekded magvakat rejtő. Kehelycsöve nyílásánál széles, hegyénél tompa kupalaku s nem hat mélyen a gyümölcsbe.

Fája. Erőtéljes, vignövésű, edzett; korán, rendszeren és bőven termő. Kissé rézsunt fölfelé törekvő, gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházott ágaival szép gulaalaku, sűrű lombos koronát alkotó. Diszlik mindenütt, vadonczon is, doucin vagy paradicsom-alanyon is. Alkalmas szálasfának és formafáknak is. A kertész minden segítsége nélkül szép gulafákat nevel. Gyümölcsei érésidejükig igen jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, vastagok, egyenesek, fölállók vagy kissé rézsuntos irányban fölfelé törekvők, kissé könyökösek, simák vagyis nem szögletesek vagy bordásak; zöldessel és vörössel árnyalt sötétbarnák, hegyök felé, sőt néha egész hosszukban is, még levélhullás után is molyhosak; kerek vagy hosszú és szürkés pontokkal ritkásan és nem szabályosan pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Aprók, rövidek, tompahegyűek, fához lapulók; vöröses gesztenyeszínű, szürkémolyhos pikkelyekkel borítvák; jól kiálló és csak két szélén kissé bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, zömökek, tompahegyűek; szürkéssel kissé árnyalt világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák.

Leveli. Középnagyok, tojásdadok vagy hosszastojásdadok, merevek, keményszövetűek, többnyire rövidke, szúrós hegyben végződők; fölfelé álló nyelökről vízszintesen elterülő, laposak vagy kissé völgyesek, néha viszáson völgyesek s széleiken kissé fölfelé hajlók; felső lapjukon csupaszak, fényes sötétzöldek; alsó lapjukon szürkés zöldek; széleiken nagy, tompa fogakkal elég mélyen fűrészeltek. Levélnyelők középvastag, elég hosszú, meglehetősen merev, rézsunt fölfelé álló. Levélpárhái fonálidomúak vagy sarlóalakúak, rövidek. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vezér vesszőkön levők, laposak vagy kissé völgyesek, rövid, vékony nyelökről szétterjeszkedők.

Hasonnevei. Angol, téli arany parmén; Englische Winter-Goldparmäne; King of the pippins; Hampshire yellow; Reine des reinettes. stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, X. 174.

Dittrich, *Handb. der Obstk.* I. 437.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 165. és

Auswahl werthv. Obst. I. 78.

Bivort, *Annal. de pomol.* VI. 11.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 538.

Mas, *Le Verger*, IV. 23. és sokan mások.

Észrevétel. Most is jó lélekkel elmondhatom e jeles almafajról, a mit már a „Kertészgazda“ 1871-dik évi folyamában (I. félév 171. l.) elmondottam, hogy „a gyümölcsészet kegyes istennője, Pomona, már ezen egy gyümölcsfajért is, melylyel az emberiséget megajándékozta, megérdemlené, hogy a világ minden zugában oltárt emeljenek neki. Adja az ég, hogy maholnap ne legyen hazánkban egyetlen falu, egyetlenegy birtokrész, honnan a Téli arany parmén almafa hiányozzék!“

7. Téli fehér Kalvil alma.

(Calville blanche d'hiver; Weisser Winter-Calvill.)

Származása. Az összes almafajok eme királya, — mely a tehetősebbek asztalairól még ott sem hiányzik, hol az égalj az alma tenyésztésének útját állja, — régi, bizonytalan eredetű. Sokan Franciaországot tartják bölcsőjének; mások, különösen Leroy, régi írók művei után, hihetőbbnek tartják, hogy Württembergben látott volna napvilágot. Hol az égalj az almafa tenyésztésének kedvez, mindenütt el van terjedve a földgömbön; noha elterjedését csak gyümölcsei utólérhetlen finomságának köszönheti, nem pedig termékenységének, a mit dicsérni gyümölcsész-író ritkán bátorzkodott ekkoráig. Több hiteles helyről kaptam meg ojtóvesszejét. 1868-tól kezdve mind termőre fordultak ojtványaim, de csak annyit termettek épen, hogy fajom valódiságáról meggyőződhetni alkalmat nyújtottak.

Érésideje. November—martius.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Magastörzsű fákon középnagy, törpe fákon jókora nagy.

Alakja. Változó, legtöbbször hasas és tompa kupalaku, néha lapos gömbalaku, ritkán szabályos termetű, valódi ősmintája a bordás vagy gerezes almáknak. Vastagságának legnagyobb átmérője a középtájra vagy kissé alább a száras vég felé esik, honnét kelyhe felé szeliden fogyva, tompa kupban végződik, szára felé pedig kidomborodva széles talpat alkot. Szára középhosszu, vékony, tágas nyílásu, szűk és elég mély tölcseralaku, sugaras rozsdával többnyire bevont falu üregbe helyezett. Kelyhe zárt néha félgynyit; molyhos alapról kiinduló, finom zöld és molyhos osztványokkal ellátott; elég tágas és mély, többnyire ránczos falu s mindig emelkedésszerűen üregben ülő. E mélyedés karimájáról majd élesebb, majd laposabb bordák vonulnak le a gyümölcs derekára, sőt néha egész hosszában is, a mikor aztán csak a szármélyedésben enyésznek el.

Szine. Bőre finom, sima, fáján fehérhamvas, kissé zsirostapintatu, elejénte fehéres zöld, értével szép szalmasárga, napos oldalán aransárga, néha némi halvány pirral belehelve; pontozata finom, többnyire fehérrel szegett világosbarna vagy zöldes. Rozsdafoltok ritkán s többnyire csak száruégének falain fordulnak elő, míg vörössel szegett feketés ragya foltok gyakrabban láthatók fölületén.

Izlelése. Husa sárgás fehér, igen finom, tömött és mégis porhanyó, sőt csaknem olvadó; leve igen bő, felséges czukrosborizú, kitünően kellemes illattal emelt, mely illat a málna vagy eper, sőt némely gyümölcsészek szerint az ananász illatához hasonlítható. Magháza nyílt tengelyű; nyílt fiókjaiban kevés és ritkán ép magot rejtő. Kehelycsöve tölcser vagy kupalaku, a gyümölcsbe a magházig behatoló.

Fája. Fiatal korában bujanövésű, de az idő viszontagságaira, főképen a tenyésztés igényében, tavasszal és nyáron, igen érzékeny s e mellett idősebb korában fenésedésre hajlandó. Gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel korán és dusan megrakott, szétálló ágaival sűrű lombos koronát alkot; korán és rend-

kivül sokat virágzik, de keveset köt és még e kevés kötődött gyümölcs sem bír rajta mind kifejlődni, hanem összefonnyadva fejletlenül odaszárad az ágra vagy, ha kifejlődött, akkor feketés ragyafoltokat kap s érése előtt e foltokon rothadásnak indul s éldelhetlenné lesz. Nem szereti a nedves földet a nedves időjárást. Némelyek termékenynek találták korona magasban ojtott szálafákon; mások paradicsom alanyra ojtott törpefákon. Vidékemen egyáltalán mindenkép terméketlenné mutatja magát.

Vesszei. Elég számosak, fiatal fákon vastagok és hosszúak, egyenesek; vezér vagy nyilvesszeje elég egyenest fölfelé törekvő; a többiek szétálló, kissé könyökösek, hegyök felé elvékonyodók, ritkásan és finoman fehér-molyhosak, vörhenyes barnák; apró fehér pontokkal ritkásan pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Aprók, kuposak, csaknem háromszögűek, fehér molyhosak, laposan a fához tapadók; alig kiálló ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, kissé hosszúak és tompa kuposak, talajoknál duzzadtak, vörhenyesbarna, sűrű fehér-molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok, durvaszövetűek, széles tojásdadok, csaknem szív-alakuak, kissé hosszúak keskeny hegyben végződők; kissé völgyesek vagy széleiken főlhajlók; a vesszőtől csaknem vízszintesen elálló; gyenge korukban alulfölül fehér-molyhosak, később felső lapjukon csupaszak, homályos zöldek, alsó lapjukon szürkés zöldek, molyhosak; széleiken nagy tompa fogakkal elég mélyen fűrészeltek. Levélnyelők elég vastag, hosszúak, csaknem vízszintesen elálló, ősz felé, tövénél pirossal gyöngéden mosott. Levélpálhái rövidek, tompa áridomuak vagy sarlós lándzsák. Virágrügyet körítő levelei igen hosszúak, keskenyek, csaknem laposak vagy csak kissé völgyesek, széleiken elég élesen, mélyen és kettősen fűrészeltek, hosszú és hajlékony-nyelűek.

Hasonnevei. Calville blanches à côtes; White Winter Calville.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, II. 12.

v. Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 33.

Lucas, *Auswahl werthv. Obst.* I. 80.

Bivort, *Annal. de pomol.* II. 67.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 173.

Ma s, *Le Verger*, IV. 21. és sokan mások.

Észrevétel. Annyi rosszat mondtam ele világhírű gyümölcsről, hogy szinte azt kérdezhetné valaki, hogy miért is vesződtem hát vele? Azért, hogy megismerhessék, a kik még nem ismerik s ne igyekezzenek nagyban elszaporítani ott, a hol fája és gyümölccsei olyan hiányokban szenvednek, mint az én vidékemen. Tegyük vele kísérletet a haza minden vidékén! és ott hol termékeny, hol ép gyümölcsöket terem; mellőzzünk minden más almafajt és tenyészszük ezt, mert drága pénzen árusíthatjuk el termésünk fölségét!

8. Nyári piros kalvil.

(Calville rouge d'été; Rother Sommer-Calvill.)

Származása. Bizonytalan eredetű régi gyümölcs. Különbő nevek alatt már a régi gyümölcsészek műveiben is meg van említve. Leroy szerint dom Claude Saint-Etienne 1670. körül említé föl, először jelenlegi nevét, mely már 1722. körül általános is el lón fogadva. Oberdieck a „Nyári piros kalvil“ hasonnevei alatt kapott fajok közt talált némelyeket, melyek a főbb vonásokban ugyan egyeztek, de színre és alakra mégis különbözni látszanak a Nyári piros kalviltól. Ilyen-szerű elváltozások részint a szándékosan elvetett, részint esetleg elhullott némely nemes faj magvaiból kelt fák gyümölcseinél igen gyakran észlelhetők; néha pedig előhoznak ily változásokat még a talajbeli és művelési körülmények is. Az elváltozást mutató fajok azonban külön nevet csak azon esetre kaphatnak, ha náluk az eredeti fajtól való eltérés állandósítva van, szóval, ha a megkülönböztető jelleget állandóul megtartják minden körülmény közt; ellenkező esetben, ha külön nevet adnánk nekik, csak a hasonnevek sokaságát szaporítók. A Nyári piros kalvil pedig gyakran mutat esetleges elváltozásokat: nem csuda tehát, hogy felületes észlelés folytán állandónak híven az elváltozást, hasonnevei számát a régi gyümölcsészek nagyon fölszaporították. Ezek közül alább a maga helyén csak az ismertebbeket fogom elszámolni. — Fajom még 1870-ben kaptam Oberdiecktől. Azóta több ízben termett. Határozottan valódi.

Érésideje. Jul. vége, Aug. eleje.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Néha kisebb a középagnál, de rendszerint középnagy.

Alakja. Változó; többnyire tompa kupos vagy szögletes tojásdad. Vastagságának legnagyobb átmérője alább esik többnyire magasságának középtájánál, honnét kelyhe fele majdninkább, majd kevésbé fogyva hol szűkebb, hol ismét szélesebb, tompa csucsban végződik, szára felé pedig jól kidomborodva széles alapon boltozódik. Szára elég hosszú, középvastag, finoman molyhos; elég tágas, de alja felé összeszűkülő, mely tölcser-alaku üregbe helyezve, melynek zöldszínű falai néha finom rozsdával bevonnák. Kelyhe zárt; sokáig zölden maradó, hegyökkel hátragörbülő, hosszas levelkével ellátott; néha csaknem a csucs felületén, legtöbbször azonban apró, egyenetlen nagyságu dudorok, ránczok és többnyire a szármélyedés karimájáig is levonuló bordáktól körülvett mélyedésben ülő.

Színe. Bőre elég vastag és szívós, fektében kissé zsirostapintatu, a fán gyöngéden hamvas; alapszíne értével sárgás, melyet azonban napos oldalán, — a hol majd élénkebb, majd sötétebb pirossal van bemosva, — épen nem, legfőlebb árnyas felén láthatni, hol az élénk piros sávok és szakadozott csfok közt mégis elő szokott tűnni. Jellemzők rajta az elég számos szürkés rozsdapontok, melyek kivált a piros színben majd halványabb pirossal, majd sárgás vagy zöldes szegélyvel körítvék. Illata gyöngéd és kellemes, melyet némelyek eper vagy málna, mások ibolyaillathoz hasonlítanak.

Izlelése. Husa fehér, magháza körül és bőre alatt is rózsaszínű különösen akkor, ha a gyümölcs idősebb fákön termett s a napnak jól ki volt téve; igen finom, gyöngéd, porhanyó; leve, cukros, gyöngéd savanyúval emelt igen kellemes eper-vagy málnaízű. Magháza többnyire nyílt tengelyű; tágas fiókjaiban, ép magvakat rejtő kehelycsőve majd hegyes kupalaku, majd hengeres s a gyümölcsbe csaknem a magház üregéig lehatoló.

Fája. Mérsékelt növési, de igen edzett, korán és igen bőven termő, minek folytán nagyfá vá nem is képes növekedni; gyümölcspeczekkel és vesszőkkel jól beruházott szétálló ágaival sűrű lombos koronát alkotó. Doqcinra vagy pedig paradicsom alanyra ojtott törpe fái valódi ekességei kerített házikerteinknek. Erőtéljes növési vadoncz koronáira ojtva mint szálafák is mindenütt jól díszlik és bőven is terem. Gyümölcsei jól daczolnak az erősebb szelekkel is.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, középvastagok a sudar tetején egyenest fölállók, alább a derekán, széles szögekben elállók; alig könnyökösek, gyenge korukban fehérnolyhosak; ért korukban csupaszak, aljuk felé ezüsthartyások, napos oldalon barnavörösek, árnyas oldalon olajszin zöldek; fehér pontokkal aljuk felé sűrűbben, fölfelé igen ritkán s alig észrevehetőleg pontozottak; levélközei majd hosszúak, majd ismét rövidke.

Rügyei. Középnagyok, szividomúak vagy hasas kuposak, fához lapulók; csupasz sötét-vörös, néha fehér szürkével tarkázott pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, két oldalt kissé bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszúak kuposak, csaknem tompa hegyűek; sötét-vörös, csupasz, néha szürkével szegélyezett pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, meglehetősen vastag, de lágy szövettűek, tojásdadok, rövid hegyben végződők, laposak vagy széleiken kissé főlhajlók s kissé hullámos szélűek; csupaszak, bágyadt zöldek; széleiken előre hajló, tompa fogakkal hegyök felé elég sűrűn és mélyen fűrészeltek, nyelők felé pedig igen széles, tompa fogakkal sekélyen csipkézettek. Levélnyelők elég hosszúak, középvastag, merev, kissé fölálló, nyár vége felé töve körül violaszínű vagy vérpiros. Levélpálhái rövidek, lándzsásak vagy fonálidomúak. Levélrügyet körítő levelei majd oly nagyságúak és alakúak, mint a vezérvesszőkön levők, majd ismét kisebbek, hosszú, kissé vékony, nyár vége felé pirossal mosott nyelőkről merően szétálló, többnyire hullámos szélűek.

Hasonnevei. Calville d'été; Passe-pomme rouge d'été; Rother Sommer-Strich-apfel; Rother Herbst-Strichapfel; Veilchenapfel; stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, IV. 6; II. 50; IV. 47.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 389.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 192.

Mas, *Le Verger*, V. 17. és sokan mások.

Észrevétel. Mi magyarokul, — főkép a meglelt koruak, — épen nem vagyunk barátai a nyári almáknak, minthogy gyümölcstermő években bővelkedünk nyár folytán, őszi barackokban, finom körtékben, dinnyében és szőlőben: inkább ezekhez nyulunk hát, mintsem a nyári almákhoz. Nemcsak saját ízlésünket kellene pedig néznünk; hanem gyermekeink s cselédségünk ízlését is tekintetbe kellene vennünk, kikről tapasztalhatta mindenki közülünk, hogy a finomabb gyümölcsök mellett is inkább az almákat eszik, legyenek azok fojtósédesek, vadsavanyúak vagy éretlen téli almák is, s ezeket, ha másképp nem lehet, lopva is fölkeresik. Ültessünk tehát egykét fát e szép és jó fajból az ő számukra, hogy ha már almára vásik a foguk, ne legyenek kénytelenek mint eddig, betegséget enni! Csemege-asztalainknak is díszére válnak e korán érő almafaj szép és jó gyümölcsei; aztán népes városok mellett értékes piaczos gyümölcsnek is igérkezik.

9. Sárga Belle-fleur alma (olv. belflör).

(Belle-fleur jaune; Gelber Belle-fleur.)

Származása. Downing szerint Burlingtonból (Uj-Jersey állam, Éjszak-Amerika) származik s nevét szép virágaiért nyerte (Belle-fleur = szép virág). Az Egyesült-Államokban nagyon el van terjedve, honnan Európába csak a jelen század közepe felé nyitott magának utat. Minthogy e gyümölcsfaj eredeti angol nevében (Yellow Belle-fleur) úgy a német, mint a francia gyümölcsészek saját nyelvökre csak a „yellow“ szót változtatták át s a „Belle-fleur“-t változatlanul meghagyták; nem tartám tanácsosnak azt tiszta magyar névvel adni vissza honi nyelvünkön sem. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól. Nálam több ízben termett azóta. Fajom határozottan valódi. Meg kell itt jegyezni, hogy 1874-ben *Pázmán alma* név alatt alakra, színre és ízre nézve főnebbihez igen hasonló almát ízeltem t. barátom, Kövér Gábor szivességéből, a ki azt a fölvidékről kapta, hol az „*Bocmaner*“ = Pázmán alma név alatt ismeretes. Minthogy a Pázmán alma almát nyelvünkön leírva sehol sem találom s a hozzám Enyingről, Glockertől került ilyenü almafaj még nem termett: határozottan nem állithatom, hogy a Pázmán alma a Sárga Belle-fleurrel azonos volna. Különben előttem a „*Pázmán alma*“ is, a „*Sóvári alma*“ is, olyanok, mint a tengeri kigyó. Beszélnek róla, de, csaknem a hány ember, annyiféle almát ismer e nevek alatt. Mért nem vesz magának hazámfiái közül valaki annyi fáradságot, — föltéve, hogy ez almafajok történetével s elterjedési körülményeivel ismerős, — hogy ismertetné meg velünk, melyik hát a sok közül a valódi Pázmán alma és Sóvári alma? Hazai gyümölcsök ezek; halljuk folyvást nevöket emlegetni és mégsem ismerjük! Biz ez kissé ázsiai hanyagság részünkről, hogy saját gyümölcsfajainkat sem tartjuk érdemesnek saját honfitársainkkal is megismertetni!

Érésideje. Nov. martius.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Szabálytalan tojásdad; többnyire magasnak látszó, noha szélességi és hosszاسági átmérője csaknem egyenlő. Vastagságának legnagyobb átmérője középtájra vagy csak kissé alább, száras vége felé esik, honnét kelyhe felé elejénte szeliden, aztán pedig hirtelen behajlással fogyva, kissé széles alapu s mindmind összébb szoruló, többnyire tompa kupot alkotó, rövid csúcsban végződik; szára felé pedig szintén szeliden fogyva boltozódik s elég talpasan végződik. Szára hosszas, vékony, fás, kissé molyhos, husos kiemelkedésektől összeszűkített mélyedésben ülő. E mélyedés karimájáról széles, lapos bordák futnak elenyészőleg a gyümölcs derekára is. Kelyhe középnagy, zárt; sokáig zölden maradó finom osztványokkal ellátott; sekély és szűk mélyedésben ülő, mintegy beszorítva ránczok és apró bordák közé, melyek a mélyedés karimájáról a gyümölcs derekára is levonulnak s egyik-másik e bordák közül főlebb emelkedvén a többiekénél, a gyümölcs kerekedségét megzavarják.

Színe. Bőre vékony, de szívós, sima, kissé zsirostapintatu, elejénte sápadt zölddel árnyalt sárgás; álltában, éréséhez közel, mindmind világosabb citromsárga; napos felén néha némi igénytelen pirossal gyöngéden belehelt; ritkásan elszórt, szürkés barna,

többnyire fehérrel szegett pontokkal elég szembetűnőleg pontozott. Egyes, szakadozott rozsdá erei néha láthatók fölületén is, míg szár üregének falairól ritkán hiányzik a sugaras rozsdamáz.

Izlelése. Husa sárgás fehér, finom gyöngéd; leve bő, igen czukros, borizú, igen kellemes fűszeres zamattal áradozó. Magháza nyílt tengelyű; nyílt fiókjaiban elég számos, ép magot rejtő. Kehely csöve szűk tölcseralaku s a husba jó mélyen, csaknem a magházig lehatoló.

Fája. Erőtelmes, edzett, korán és igen bőven termő, kissé rendetlenül álló s a gyümölcsterhe alatt csakhamar kissé lefelé görbülő ágaival igen sűrű lombos, széles gömbalaku koronát alkotó. Paradicsomalanyra ojtva, hajlékony ágainál fogva igen alkalmas lécezet mellett művelésre is. Szálas fának vadonczot kíván alanyul. Uj-Yersey homokos talajában lépven a világra kényelmesen fogja érezni magát hazánk homokos vidékein is; mert általában helyben és talajban nem igen válogat. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, vékonyak, hajlékonyak, finoman bordázott vagy hornyolt fölületűek, könnyökösök; gyenge korukban, főkép hegyök felé finoman molyhosak, ért korukban csupaszak, sárgásbarnák, napos felőkön pirossal kissé színezettek, s itt ott ezüst hártáival borítvák, kissé kiemelkedő, kerek vagy rövid, tojásdad, fehér pontokkal ritkán, de elég szembetűnőleg pontozottak; elég rövid levélközökkel bírók.

Rügyei. Elég nagyok, kuposak, hátukon duzzadtak, tompahegyűek, fához lapulók, igen molyhosak; kissé kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, szögletes tojásdadok, rövidek, tompahegyűek, barnával szegett vörös, többnyire fehér-molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Nagyok, lágyzövetűek, hosszúak tojásdadok, többnyire keskeny, éles hegyben végződők, völgyesek s nagyrészt hullámosszélűek; csupaszak, bágyadtan fénylők, szép élénk zöldek; széleiken egyszerű, tompa fogakkal szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, fölálló, nyár vége felé tövénél élénk piros. Levélpálhái rövidek, keskeny lándzsásak. Virágrügyet körítő levelei aprók vagy legalább kisebbek, mint a vezérvesszőkön levők, hosszúak, keskeny tojásdadok, rövidke hegyben végződők; völgyesek, hullámos szélűek, hegyökkel rendszeren félregörbülők, vékony rövid nyelőről mereven szétállók.

Hasonnevei. Belle Flavoise; Lineous pippin; Yellow Belle-fleur; Metzgers Calvill.

Leíról. Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 69.

Jahn, *Ill. Handb. der Obstkunde*, IV. 197.

Mas, *Le Verger*, IV. 151. s többen mások.

Észrevétel. Ha a Pázmán alma valóban azonos volna a főnebbivel; úgy nem szorul dicsőretre e jeles almafaj. Hazánk fölvidékén már ugys elég becsültetésben részesül. Megérdemli azonban, hogy sík alföldi kerteinkben is helyet juttassunk számára; különösen pedig a homokos vidékeken tehetnénk vele kísérletet.

10. Királyi kurtaszáru alma.

(Courtpendu royal; Königlicher Kurzstiel.)

Származása. Bizonytalan eredetű, régi gyümölcs. Francia „Courtpendu“ neve, mely alatt már jóval a 16-dik század előtt ismeretes volt, mégis azt látszik mutatni, hogy Frankhonból veszi eredetét. Világszerte el van terjedve s mindenütt nagy becsben tartatik. Hazánkban Dr. Entz volt legbuzgóbb elterjesztője, a ki jeles *Kertészeti füzetekben* (V. 28.) „*Királyi piros kurtacsumáju alma*“ név alatt honi nyelvünkön első ismerteté meg körülményes leírásban. A kérdésben levő almának gyümölcsészeti irodalmunkban fölvett ezen első nevét, mely szórul szóra németből lön magyarra átfordítva, szerencsétlenül választott névnek találván részemről a „*Kertész gazda*“ 1872. folyamában (I. félév 8. l.) javaslatba hoztam helyette az itt leírandó almának „*Királyi karika-alma*“ nevet adni. Kimutattam az idézett helyen, hogy a francia Courtpendu nevezetnek nincs semmi határozott értelme s így sem magyarra sem németre helyesen át nem tehető. A francziák egy almacsaládot, melybe csupa későn virágzó, kerekded és lapos almák tartoznak, jelölnek meg a „*Courtpendu*“ nevezettel. Ugy gondolkoztam tehát, hogy az ezen családhoz tartozó almák egyik jellemző tulajdonát kifejező „*Karika*“ szót kellene a „*Courtpendu*“ szó helyett használnunk s nem a németek „*Kurzstiel*“-jét, a mi „kurta szár“-at jelent, használnunk; mert a *Courtpendu* almák épen nem tartoznak a legrövidebb száru almák közé. Minthogy azonban javaslatom nem nyerte meg magyar gyümölcsész társaim tetszését; kénytelen vagyok e jeles almát főnebbi semmitmondó ugyan, de napjainkban már széltere használt neve alatt bemutatni.

Érésideje. Nov. dec., tovább tartva fonnyadni szokott s mindmind inkább veszít ize jóságából.

Minősége. I. rendű minden tekintetben.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb vagy kisebb is.

Alakja. Kerekded, lapos s csaknem sajtalaku, mindkét vége felé egyenlően s általában igen szabályosan boltozott, olyannak képzelhető, mint egy ruggyantából (gummi, kaucsuk) készült lapda, melyet két ellenkező ponton két kezünk mutató ujjja hegyével jól benyomintottunk. Derékban mindig szélesebb, mint magasságban. Szára középhosszu vagy rövid, elég vastag, tág nyílású, de befelé mindmind inkább összeszűkülő, szépen kikanyarított tölcserálatu üregbe helyezett, melynek falait majd mindig rozsdamáz borítja. Kelyhe középnagy, nyílt vagy félignyílt; sokáig zölden maradó, rövid levélkékkal ellátott, melyek hegyökkel rendszeren hátra szoktak görbülni; mély és tágasan kikanyarított üregben ülő, melynek alján néha lapos ránczocskák láthatók, de falain és karimáján bordás emelkedéseknek még nyoma is ritkán vehető észre.

Színe. Bőre finom, sima, száraztapintatu, alapszíne elejénte zöldes sárga, értével szép arany sárga, mi azonban nagyobb foltokban csak árnyas felén tűnik szembe; mint-hogy csaknem az egész gyümölcs élénk pirossal van befuttatva s e színben sötétebb piros csíkokkal noha nem épen szembetűnőleg csíkozva. Pontozata jókora nagy, fahéjszerű, ritkás, a piros színben különösen szembeötlő. Rozsdafoltok és alakzatok majd minden

gyümölcsön fordulnak elő s gyakran a napos oldal pirosságát szennyessé teszik. Némely gyümölcsön fahéjszín mázzal bevont szemölcsnemű dudor is látható.

Izlelése. Husa sárgás, finom, tömött, porhanyó s csaknem roppanó, teljes érés-kor mindmind velősebb; leve elegendő, száraz időjárásban termett gyümölcsöknél alig kielégítő, de igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresfű. Magháza nyilttengelyű, kis fiókaiban szép sötétbarna, teljesen ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hegyes vagy kissé tompakupalakulag mélyed a gyümölcsbe.

Fája. Mérsékelt növési, igen edzett; korán s a kártékony rovarok pusztításától csak kissé is ment vidékeken igen bőven termő. Gyümölcsvesszők s különösen rövidke gyümölcspeczekkel korán megrakodó s fölfelé nyújtózkodó ágaival sűrű lombos, gömb-alaku koronát alkotó. Valamennyi almafaj közt legkésőbbben hajt s legkésőbbben virágzik s így emelkedett fekvésű tájakon a kései fagyokat rendesen kikerüli; míg itt az alföld síkságain, habár a kései fagyokat ki is kerüli, épen a miatt terem keveset, hogy kései virágzásával a kártékony rovarokat, melyek itt, ez időtájban már rendkívül elszaporodvák, magához édesgeti. Doucinra vagy pedig paradicsom-alanyra ojtva mint törpe fa díszlik ugyan, de nem tartós életű. Vadoncra ojtva, mint szálasfa mindenütt jól díszlik s gyümölcsői jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, középvastagok, rövidek, egyenesek, fölállók vagy széles szögekben elállók; gyenge korukban sűrűn molyhosak; ért korukban meglehetősen csupaszak, napos felőkön homályos-zöldek; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan s alig szembetűnőleg pontozottak; igen rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, lapos kuposak, tompahegyűek, teljesen fához lapulók; jellemzőleg sűrűn fehér-molyhosak; csak kissé kiemelkedő és alig bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, rövid kuposak, igen tompahegyűek; derekukban vöröses barna, hegyöknél fehér-molyhos pikkelyekkel borítvák.

Leveli. Középnagyok, vastagszövetűek, széles vagy kerektojásdadok, majd rövidke, majd hosszas, vékony hegyben végződők; részsunt fölfelé álló nyelökről vízszintesen elterülők; széleiken csatornásan főlhajlók; felső lapjukon csupaszak, homályos zöldek; alsó lapjukon fehér-molyhosak; széleiken széles fogakkal elég sűrűn, élesen és mélyen fűrészeltek. Levélnyelők elég hosszas és elég vastag, nyár végén pirossal mosott. Levélpárhái majd hosszas fonálidomuak, majd rövid-lándzsásak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak és hosszabbak, mint a vezérvesszőkön levők, tojásdadok vagy kerülékesek; majd inkább, majd kevésbé völgyesek; széleiken apró, előre görbülő, hegyes fogakkal fűrészeltek, vékony nyelökről mereven szétállók.

Hasonnevei. Courtpendu plat; Courtpendu rosat; Courtpendu rose; Reinette des belges; Königlich-er rother Kurzstiel stb.

Leírói. Diel, *Kernobstsorten*, VI. 146.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 167.

Hennau, *Annal. de pomol.* II. 24.

Leroy, *Dict. de pomol.* I. 239.

Mas, *Le Verger*, IV. 77. és sokan mások.

Észrevétel. Az alföld síkságain mérsékeltén, egyebütt a hazában mindenfelé nagyban elterjesztendő.

11. Sikulai alma.

(Pomme de Sikula; Sikulaer Apfel.)

Származása. Magyarország pomonájának eme büszkesége, mely hazánkban is alig két évtized óta kezd nagyobb mérvben elterjedni, nevét a Fehér-Körös folyó partján, Aradmegyében, fekvő Sikula nevű községtől veszi, hová állítólag még a törökvilág idejében került. Eredeti nevét, mely egészen magyarosan mondatik ki valaki kezdetben latinosan olvashatta ki t. i. Siculá-nak s latin szónak is tartván, sietett azt „Székely“ szóra átváltoztatni. Így lett aztán a *Sikulai almából Székely alma* s Németországba Urbanektől ez utóbbi név alatt kerülván ott „*Seklerapfel*“ névre keresztelték. Oberdieck legalább *Seklerapfel* név alatt valóban a Sikulai almát írta le, noha kijelenti, hogy b. Trautenbergtől Prágából egy, „Sikulai“ nevű almát is kapott, mely alighanem különböző faj lesz, noha meglehetősen egyezőnek találja mind a kettőt. Báró Trautenberg a „*Revue de l'arboriculture*“ (263 l.) 1873. évi folyamában szintén azt állítja ellenemben, hogy a *Székely alma* aligha azonos a Sikulai almával; mikép azt én ugyanazon lapban elejénte csak, mint gyanítást állítottam, később pedig a kettő közti azonosságról határozottan is meggyőződtem: de a t. báró ezen állítását semmi elfogadható bizonyítékkal nem támogatá. A *Székely alma* ojtóvesszejét is a Simon-Louis testvérek Metz melletti híres faiskolájából kaptam meg, s ráójtván azt egyik Sikulai fám ágaira, kisült, hogy csakugyan nem más az is, mint a mi Sikulai almánk, s meg vagyok róla győződve, hogy, a ki az Urbanek *Székely almáját* s az Oberdieck *Seklerapfel-ját* biztos kézből valóódlag kapja meg, mindenesetre a Sikulai almát ismerendi föl azokban. — A Sikulai alma ojtóvesszejét boldogult Mayer Antal, aradi elemi tanár, barátom útján egyenest Sikuláról kaptam 1866-ban. Nálam e faj azóta több ízben termett s határozottan valódi.

Érésideje. Dec.—apr. alkalmas hűvös helyen juniussig is teljes épségben eltartható.

Minősége. I. rendű csemege- s kitünőleg I. rendű háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Fiatal fákon többnyire csak kevésbé nagyobb a közepszerűnél; erőteljes idősebb fákon nagy, néha igen nagy.

Alakja. Lapos gömbalaku, egyik oldala, kivált a nagyobb gyümölcsöknél, rendszerint hizottabb mint a másik; a kisebb gyümölcsök szabályosabb termetűek s többnyire rövid és tompa kupdalon gömbölyödők. Vastagságának legnagyobb átmérője a középtájon alul a száras vég felé esik, honnét szára felé kidomborodva, többnyire laposan boltozódik, kelyhe felé pedig szeliden fogyva szintén laposdalon boltozódik. Kelyhe zárt, egymásba fonódott, zöldes és molyhos osztványokkal ellátott; szük csészécskében ülő, melynek aljáról apróránccok indulnak ki s karimája felé mind-mind inkább elszélesedve, lapos bordákként s elenyészőleg a gyümölcs derekára is levonulnak s annak kerekdedségét gyakran megzavarják. Szára rövid, középvastag, tágas, de nem igen mély, tölcséalaku üregbe helyezett, melynek falai gyakran finom, sugaras rozsdamázzal vannak beborítva.

Szine. Bőre szívós, sima, bágyadtan fénylő; alapszine aransyárga, miből azonban csak némely gyümölcsnek árnyas felén látszik ki egyes kisebb-nagyobb folt, minthogy

az egész gyümölcs rendszerint sötétpirossal van bemosva és csfkozva, mely színezet a gyümölcs értével mind-mind derültebb vérpirossá változik át; apró szürkés pontokkal ritkásan s alig szembetűnőleg pontozott; rozsdafolt vagy rozsdahálózata a szármélyedést kivéve csak itt-ott fordul elő egy-egy gyümölcsön. Némely éveken feketés ragyafoltok is találkoznak fölületén.

Izlelése. Husa sárgásfehér, finom, kissé tömött, roppanó, de teljes értével elég puha és porhanyó; leve elég bő, czukros, gyöngéd savanyúval emelt kellemes ízi s ha fűszeressége nem hiányoznék, vetelednék e tekintetben a legjobb almákkal. Magháza csak kissé nyilttengelyű; fiókjaiban gyakran több ép magot is rejtő. Kehelycsöve kup alakú, néha hengeres.

Fája. Fiatal korában mérsékelt növési, de egészséges és edzett. Korán termőre fordul és, minthogy gyümölcseit a vesszők hegyein szokta legtöbbnyire hozni, a még kellőleg ki nem fejlődött fákön csak keveset, idősebb fákön azonban rendkívül bőven terem. Folyóvizek melletti iszapos földben nagy terebélyes fává növekszik s bárha vesszeinek legtöbb rügye alva marad s termő vesszőkké vagy peczkekké nem is fejlődik, nagy leveleivel mégis sűrű lombos koronát alkot. Diszlik vadoneczon is, doucin, vagy pedig paradicsom alanyon is: de formafáknak nem való; mert a nyesést megsínyli. Legtanácsosabb szálas fának nevelni s a kellő ritkításon kívül minden egyéb nyesegetéstől megkímélve, egészen magára hagyni. Gyümölcsei a fán igen jól daczolnak a leg-erősebb szelekkel is.

Vesszei. Nem számosak; mert a megelőző évben nőtt vezérvesszők hegyéből rendszeren csak egy-két, legfőlebb három, egyenlő erejű sarjat szokott évenként fejleszteni; egyenesek, középhosszak, elég vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók, merevek, fölfelé emelkedők; alig könyökösök; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, szennyes barnavörösek vagy csak sötétbarnák; apró, fehér pontokkal egyenlőtlenül, de többnyire ritkásan s alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposak, három szögűek, tompahegyűek, lapulók, szürkésbarnák, igen lapos, alig kiálló, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek, fehér-molyhosak; többnyire csak a vesszők hegyén jelenkezők.

Levelei. Nagyon, vastagszövetűek, hosszastojásdadok vagy itt-ott kerülékesek, hosszas, keskeny és éles hegyben végződők; merevek; laposak vagy pedig csatornásak; széleiken rendetlenül hullámosak; csak kissé ívelték; a vesszőtől vízirányosan elállók; felső lapjukon simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken tompa fogakkal sürűn és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelök rövid, középvastag, merev, kissé molyhos; tövénel, alsó felén, nyár vége felé violaszínű, kissé éles szögökben fölfelé álló. Levélpálhái igen kicsinyek, fonáldomauak vagy rövid lándsásak; ritkán tartósak. Virágrügyet körítő levelei rendetlen nagyságúak, t. i. majd nagyok, majd kicsinyek, laposak, vastag vagy vékony, de merev nyelűek, szétállók.

Hasonnevei. Székely alma; Seklerapfal.

Leirő. Dr. Entz, *Kert. fiz.* V. 36.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 541.

Belke, *Illustr. Monatshefte* 1872. 309. lapon.

Észrevétel. A rambour vagy fontos renetek családjához tartozó, eme kintinó téli alma, folyó vizek melletti iszap földben, vagy a hegyek lábainál rendkívül megérdemlené hogy hazánkban minél nagyobb mérvben elszaporítsuk s szép és jó gyümölcseit világke-reskedelmi czikké tegyük. Száraz, laza vagy homokos talajban, hol a saükséges nedves-ség hiányzik, kevés haszonnal járna tenyésztése.

12. Masánczki alma.

(Pomme de Borsdorf; Edelborsdorfer.)

Származása. E jeles alma, melyet Diel Némethon büszkeségének nevez, hihetőleg Szászországból, Meissen városa melletti Borsdorf nevű faluból veszi eredetét. Leroy szerint ezelőtt több, mint 300 évvel már így vélekedett eredetéről Valerius Cordus is *Historia stirpium* című munkájában. A Masánczki alma Németország nagy részében s a német gyümölcsészeti irodalomban is „Edelborsdorfer“ (= Nemes borsdorfi) név alatt; hazánkban és az osztrák tartományokban pedig, valamint Bajorhonban is, általában „Masánczki“ név alatt ismeretes. Világszerte el van terjedve, noha nem oly mértékben, mint megérdemelné. A jelennek élő s az utódokkal mit sem törődő emberek önzése vet leginkább gátat nagyobbtermű elterjedésének. A faiskola tulajdonosok kevés mennyiségben szaporítják, mert több időbe kerül csemetéinek fölnevelése, mint más bujábban növő fajoké; a gyümölcsöst vagy kertet alapítók nem ültetik; mert későn, 10—15-dik évében szokott csak termőre fordulni s így rögtön nem vehetik hasznát oly mérvben, mint más korán termő fajoknak. A ki azonban önzetlen lelkével unokái jövődjére is szeret gondolni, ha figyelembe veszi, hogy a Masánczki alma fája 200 évig is élél s 40-dik évétől kezdve folyvást gazdagod terem; bizonyára ültetni, szaporítani s megérdemelt pártfogásban fogja azt részesíteni, kivált azon esetben, ha a Masánczki alma fájának kedvező agyagos talajjal rendelkezhetik. Bezzeg a csehek és tirolok hasznát veszik most, hogy apáik nem voltak önzők s hegyes-völgyes hazájukat Masánczki almafával árasztották el! hány száz meg ezer forintot zsebelnek el Masánczki almájokért csak Magyarországból is évenként?! Ezen elvitt száz meg ezer forintokban apáink önzését vagy tudatlanságát fizettetik meg most velünk. Ültessünk minél több Masánczki almát s ne engedjük, hogy unokáinkat is megfizetessék a mi önzésünkért.

Érésideje. Nov. dec. eláll tavaszig is, de ízében annál inkább veszt minél tovább tartjuk.

Minősége. Minden tekintetben I. rendű.

Nagysága. Kicsiny vagy középnagy.

Alakja. Változó; majd tompa kupos, majd két végén belapított gömbalaku, szép és többnyire szabályos termetű. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt többnyire középtájr esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően de kehely vége felé mégis többnyire mindig összehúzódva boltozódik. Szára rövid vagy közép-hosszu, vékony vagy középvastag; szép töleseralaku, többnyire érdes rozsdával bevont falu, mely üregbe helyezett. Kelyhe nyílt; rövid osztványokkal ellátott; többnyire szabályosan kikanyarított, simafalu, sekélyke üregben ülő.

Szine. Bőre finom, sima, fénylő, elejénte zöldes fehér, értével aransárga; napos oldalán ragyogó pirossal mosott, de árnyékban nőtt példányai többnyire nélkülöznek minden pirosságot. Pontozata ritkás, de szembetűnő; a piros színben aprócska és sárga, az alapszínben nagyobb és fahéjszíni. Egyes, fahéjszíni, finom rozsdafoltok gyakran láthatók fölületén, szármélyedése pedig többnyire érdes rozsdával van bemázolva. Ritka gyümölcs, melyen egy, néha több, kiemelkedő, sárgásszürke szemölcs vagy bibircs is ne találkoznék.

Ízlelése. Husa fehér vagy sárgásfehér, finom, tömött, roppanó; leve elegendő czukros, finoman borizú, sajátzerüen kellemes fűszeres zamatú; melegebb tájakon azonban, valamint a későig tartott gyümölcsöknél, alig lehet benne a savanyknak nyomát is észlelni. Magháza zárttengelyű; fiókjaiban számos ép magot rejtő. Kehelycsöve tágas, de alig mélyed a gyümölcsbe.

Fája. Fialat korában lassu növési, de rendkívül edzett természetű; később azonban nagy, tartós életű, terebélyes fává képes növekedni. Termőre csak későn fordul, de aztán rendkívüli termékenységgel kárpótól várakozásunkért. Szabálytalanul álló ágai-val, melyek vékony gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól be vannak ruházva, sűrű ugyan

de mégis szellős koronát alkot. Vadoncra vagy későn hajtó almafajok koronaágaira ojtva, leginkább szálasfának alkalmas; de doucinra vagy paradicsom alanyra ojtva, bokor alakban is nevelhető s ez utóbbi alanyokon korábban is termőre szokott fordulni. A nyésésnek nem barátja; agyagos, meszes s kellő nyirkossággal bíró talajban, különösen pedig hegyes vidékeken diszlik legvigabban s terem legízletesebb gyümölcsöket. Későn hajt ki tavasszal és későn is virágzik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, fölállóak vagy nyílt szögekben elállóak; könnyökűek; gyenge korukban ritkásan molyhosak; értebb korukban ezüst hártásak vagy csaknem egészen csupaszak, fényes barnás vörösek, levélhullás után vöröses barnák vagy zöldes barnák; apró, fehéres, kerek pontokkal elég sűrűn, de kevésbé szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, gömbölydedek, molyhosak, fához lapulók; elég kiálló, bordátlan ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, gömbölydedek vagy zömök kuposak, tompahegyűek, sűrű fehér-molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok, elég vastag és keményszövetűek; merevek, tojásdadok vagy kerülekések, rövidke, félrecsavarodó, éles hegyben végződők; laposak, gyakran megfordítva azaz lefelé öblösek; kissé ívelték; felső lapjukon babosak, de azért elég simák, csupaszak, fényesek, világos-zöldek; alsó lapjukon kissé molyhosak; széleiken apró, tompa fogakkal ritkásan és szabálytalanul fűrészeltek. Levélnyelök rövid, vastag, merev, csaknam vizirányosan el- vagy rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak vagy keskeny-lándzsásak; elég tartósak. Virágrügyet köríftó levelei többnyire kisebbek, mint a vesszőkön levők; kerülekések; merev és majd kissé hosszúak, majd rövidnyelűek.

Hasonnevei. Nemes téli borsdorfi; Reinette batarde; Blanche de Leipzig; Reinette d'Allemagne; Reinette de Misnie stb.

Leíról. Diel, *Kernobstsorten*, II. 80.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 303. és

Auswahl werthv. Obstsorten, I. 76.

Bivort, *Annal. de pomol.* VIII. 71.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 150.

Dr. Entz Ferencz, (honi nyelvünkön) *Kertészeti füzetek*, V. 13. és sokan mások a világ művelt népei nyelvén.

Észrevétel. Hogy mennyire válik be a Masánczki alma alföldi viszonyaink közé? E kérdésre még most nem felelhetek. A sík alföldi kertekben, a hol csak megfordultam, egyetlenegy idősebb Masánczki almát sem láttam még. Nálam még csak három izben termett s többnyire a gyümölcstermésre kedvezőtlen időjárású években. Hazánk hegyes vidékei több helyt akad már egy-egy Masánczki fa s termékenységet s gyümölcsei finomságát mindenütt dicsérik. Éjszaknyugati és Éjszaki-Magyarország s aztán Erdély kertei és gyümölcsöseiben megérdemlené, hogy minél nagyobb mértékben elszaporítsuk.

13. Brédai renet.

(Reinette de Bréda; Reinette von Bréda.)

Származása. Valószínűleg Németalföldről származik. Diel, a ki 1798-ban először írta le, Brédából kapta e fajt hihetőleg névtelenül; mert eredeti nevét nem tudván, azon helyről nevezte el leírásában, a honnan hozzá származott s e név alatt minden felé el is terjesztette. Később eredeti nevére is rájött, mely alatt, a híres hollandi gyümölcsész, Knoop leírta azt. Bevallja Diel azt is, *Kernobstsorten* című művének XXI. füzetében az Előszó XII. lapján, hogy a Brédai renet azonos a *Nelguin* almával. Almánknak tehát kezdetben *Nelguin* neve volt, de napjainkban a világ gyümölcsészeti irodalmában csak a Dieltől nyert későbbi elnevezése lőn általánosan elfogadva. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Lucastól, Reutlingenből. 1871-től kezdve több ízben termett már nálam. Ugy növényzete, mint gyümölcsei egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésiideje. Deczember — február.

Minősége. Minden tekintetben I. rendű.

Nagysága. Középnagy; száraz időjáráskor vagy nagy terméskor kisebb jóval a közepszerűnél.

Alakja. Laposdad gömbalaku; termete többnyire szabályos. Vastagságának legnagyobb átmérője kissé alább esik magasságának középtájánál, honnét kelyhe felé szeliden foggya, gömbölyded tompa kupot alkot, szára felé pedig jól kidomborodva elég talpasan végződik; néha mind szára mind kelyhe felé egyenlően boltozott s ez esetben vastagsági átmérője épen közép tájra esik. Szára rövid, meglehetősen vastag; ritkán emelkedik fölebb a csinos kerekedésű, tölcseralaku, rozsdásfalu üreg karimájának színvonalán. Kelyhe közepnagy, félig nyílt, széles, de kurta osztványokkal ellátott; sokáig zölden maradó s többnyire ránczos és rozsdásfalu üregben ülő.

Színe. Bőre finom, keménykés, sima, elejénte világos zöld, értével kissé zöldesbe játszó citromsárga, napos oldalán némi sárgáspirossal belehelt; szabálytalan alaku, zöldes szürke vagy barna pontokkal jellemzőleg behintett; gyakran fahéjszínű, kissé érdes rozsdafoltocskákkal itt ott márványzott. Napos felén néha piros pettyescskék is fordulnak elő.

Izlelése. Husa sárgásfehér, finom, tömött, csaknem roppanó, teljes értével porhanyó; leve bő vagy elegendő, igen czukros, üdítő savanyúval emelt, igen kellemes, fűszeres ízű. Magháza nyílttengelyű; tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hosszas hengeres, a gyümölcsbe meglehetősen mélyen behatoló.

Fája. Mérsékelt növéssű, de elég edzett; korán és igen bőven termő; gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel meglehetősen beruházott, hosszú és hajlékony ágaival ritkás, szellős koronát alkotó. Alacsony törzsű szálasfának vadonczra nemesítendő; léczezet melletti művelésre és mesterséges alaku törpe-

fának igen alkalmas, de ez esetben doucinra vagy pedig paradicsom alanyra ojtandó. Szereti a mély termőrétegű, s elegendőleg nedves talajt. Száraz földben és száraz időjárással rosszul fejlődnek gyümölcsei, melyek különben mindig jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Hosszak, vékonyak, aljuktól kezdve hegyök felé mindmind inkább elvékonyodók; könyökösek; a fa hegyén egyenest fölállók, alább pedig elég nyílt szögekben a sudartól elállók; gyenge korukban bordázottak, ritkásan molyhosak; ért korukban csupaszak, simák, sötét violaszínűek vagy sötétbarnák; árnyas oldalukon zöldesbarnák; elég szembetűnő, fakó pontokkal sűrűn pontozottak; levelközei rendetlenek, itt ott hosszak, itt ott rövidek.

Rügyei. Meglehetősen nagyok, hosszasak, hegyesek vagy tompák, fához tapodók, fehér molyhos, laza pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő, s csak két szélén kissé bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövid kuposak, csaknem tompa hegyűek; vöröses gesztenyeszínű, csaknem sima pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony és lágyszövetűek, kerülékesek, rövidke éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; alig íveltek; a vesszők alján levők hosszabbak és szembetűnőleg hullámos szélűek; felső lapjukon igen simák, csupaszak, de alig fényesek, világos zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken igen éles fogakkal elég mélyen, sűrűn és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid vagy közép hosszú, vastag vagy középvastag, igen merev, molyhos, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fejletlenek, fonáldomauak; nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; vékony kissé hajlékony nyelökről csaknem lefelé lógók.

Hasonnevei. Nelguin; Reinette von Aizerna vagy Aizema; König Jakob, stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, I. 110.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 273.

Mas, *Le Verger*, IV. 65.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 630. és többen mások.

Észrevétel. Egyike ez is azon gyümölcsfajoknak, melyeket alföldi körülményeink közt különösen folyó vizeink mentében fekvő kerteinkben nagyban el kellene szaporítanunk. Rendes időjárással, noha kertem távol esik is a folyóvizektől, mégis bőven, szép és jó gyümölcsöket terem nálam is: de szárazságkor igen aprók maradnak gyümölcsei.

14. Danczigi bordás alma.

(Calville de Dantzick ; Danziger Kantapfel.)

Származása. Régi gyümölcsfaj. Németalföldön volt kezdetben leginkább elterjedve, hol Knoop, híres hollandi gyümölcsészttől, ki azt még a mult század közepe táján leírta, kapta jelenlegi, általánosan elfogadott nevét. Napjainkban minden felé el van már terjedve. — Mint oly gyümölcs, mely alakját, színezetét a különböző körülmények szerint változtatni szokta, a külföldi gyümölcsészekről temérdek hasonnevet kapott. Például csak Dielt említem föl, a ki e gyümölcsfajt kilencz féle név alatt is leírta mindannyiszor más-más, különálló fajnak gondolván azt. Később a gyümölcsészek, a kik Dieltől valamennyi elnevezés alatt kaptak ojtóvesszőt, rájöttek, hogy az ő elnevezései tévedésen alapulnak, minthogy valamennyi alatt mindig a Danczigi bordás almát ismerték föl. A gyümölcsészet feladata a gyümölcsfajokat eredeti nevök alatt megőrizni s a hibás elnevezéseket a menyire lehet a közéletből és irodalomból is kiküszöbölni. E feladat a Danczigi bordás almára nézve már részben teljesült is, mert a közéletben már csak főnebbi magyar, francia és német elnevezései alatt ismeretes: az irodalomban azonban nem volna még tanácsos hasonneveit hallgatással mellőzni. — Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Lucástól, Reutlingenből. Nálam 1871-ben termett fajfán először s azóta egyetlen gyümölcstermő évben sem maradt terméketlen. Gyümölcseit, fáját a leírásokkal egyezőknek találván, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct. Decz.

Minősége. II. rendű csemege- s I. rendű piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, többnyire azonban középnagy.

Alakja. Változó; többnyire kúpos gömbalaku, néha inkább lapos mintsem gömbölyű s egyik oldalon többnyire hizottabb, mint a másikon. Zöme száras vége felé esik, honnét kelyhe felé szelid domborulattal fogyva majd inkább majd kevésbé tompán végződik, szára felé pedig jól kidomborodva széles talpban enyészik el. Szára rövid vagy középhosszú, elég vastag, fás, zöldesbarna, kissé molyhos és némelykor görcsös; szűk és mély tölcseralaku, sugaras rozsdával többnyire bevont falu, majd mindig szeliden hullámos karimájú üregbe helyezett. Kelyhe többnyire zárt, néha félignyílt; sokáig zölden maradó, hosszú és molyhos, bokrétaán összeálló levélkékkel ellátott; ránczoktól és apró husos dudoroktól körülvett, többnyire szűk és mély üregben ülő. E kehelyüreg karimáján kalvilszerű emelkedések láthatók, melyek majd inkább majd kevésbé kiemelkedő lapos bordákként a gyümölcs derekára, sőt többnyire a szár mélyedésig is levonulnak.

Szine. Bőre szívós, sima, zsirostapintatú, alapszíne zöldessárga, mely többnyire csak az árnyas helyén nőtt gyümölcsöknél látható tisztán, mint-hogy csaknem az egész gyümölcs szép karmazsin pirossal van bemosva, különösen pedig napos oldalán, hol a piros szín mind-mind élénkebb, ha a napnak igen ki volt téve, s benne sötétebb piros, szakadozott csíkok és foltok is vehetők észre. Teljes kifejlődésével a fán finoman hamvas a gyümölcs, mely ragyogó fényessé lesz, ha e hamvát ledörzsöljük róla. Pontozata apró, ritkás, alig észrevehető. A gyümölcs fonnyadni nem szokott s értével kedves illatot áraszt maga körül.

Izlelése. Husa kissé zöldbe játszó fehéressárga, finom, puha, velős; leve bő, cukros, kellemes borízzal emelt fűszeres-zamatu. Magháza nyílt-tengelyű; tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve tompa kúpalakulag elég mélyen lehat a gyümölcsbe.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és bőven termő; kuszáltan szétterjeszkedő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel hamar megrakodnak, elég sűrűlombos, nagy terebélyes koronát alkotó. Mindenféle alakban nevelhető; de mégis legtanácsosabb vadonczra ojtva szálas fává nevelni. Termékeny földet s meleg fekvésű helyet szeret. Gyümölcsei eléggé jól állják helyőket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, elég vastagok, föl- vagy szétállók, nem bordásak vagy hornyoltak; könyökösek; gyenge korukban szürkés molyhosak, ért korukban csupaszak, aljuk felé ezüsthártyásak, sötét-violaszínű barnák, csaknem feketések; jókora nagy, kerek, fehér pontokkal szembetünőleg pontozottak; szabályos, többnyire hosszás levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, laposak, háromszögűek, tompahegyűek, fához lapulók, fehér molyhosak; röviden bordázott s alig kiálló ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, rövidek, csaknem hengeresek, igen tompahegyűek, sárgás gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák s csaknem egészen szürkés molyhosak.

Leveli. Jókora nagyok, vastag szövetűek, széles tojásdadok vagy kerek tojásdadok, rövid hegyben végződők; szélesen völgyeltek, kissé íveltek; borsókás emelkedéseit kivéve felső lapjukon simák, csupaszak, bagyadtan fénylők, világoszöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken nagy, kerek többnyire kettős fogakkal fűrészeltek. Levélnyelők elég hosszás, vastag, merev, finoman völgyelt, igen molyhos; nyár végén tövénél pirossal színezett, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái aprók lándsásak szétállók vagy hegyökkel a nyélfelé visszakanyarodók. Virágrügyet körítő levelei jóval nagyobbak, mint a vezérvesszőkön levők s széleiken néha kissé hullámosak.

Hasonnevei. Bentleber Rosenapfel; Lorenzapfel; Rother Liebesapfel; Calvillartiger Winterrosenapfel; stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*; IX. 3.; VII. 81.; VI. 91.; VIII. 49. s több helyt is ugyan ezen munkájában más-más nevek alatt, mint ezt Oberdieck „Zusätze“ című munkájában elszámolja.

Flotov, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, I. 81.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 181.

Mas, *Le Verger*, V. 31. és sokan mások.

Észrevétel. E termékeny almafaj nagyobb városok mellett még az alföldön is megérdemelné a nagyban elterjesztést. Elég kellemes ízű, mosolygó szép gyümölcsöket terem itt is, melyek bizonyára kapósak lennének piaczaikon. Fája nálam az 1871 $\frac{1}{2}$ -diki veszélyes telet teljes épségben kiállotta.

15. Downtoni pepin.

(Downton pepin; Downtons Pepping.)

Származása. E század kezdetén Knight, híres angol gyümölcsész nyerte a Narancs pepin magváról, melyet virágzaskor mesterségesen termékenyített meg az Arany pepin hímporával. Nevét e jeles alma Knight rendes tartózkodási helyétől, Downton-Castle-től nyeré. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Lucastól, Reutlingenből. Fajom úgy növényzetében, mint gyümölcseiben teljesen egyezik a német gyümölcsészek leírásaival. Leroy és Mas, francia gyümölcsészek aligha más gyümölcsfajt nem irnak le „Downton” és „Pépin de Downton” név alatt, mint a mit a németek leírtak. A gyümölcs alakja Leroy szerint kupos-hengeres, Mas szerint pedig csaknem hengeresnek van föltüntetve: míg a német gyümölcsészek mindnyája szerint lapos gömbalaku szokott az lenni. A nálam termett gyümölcsök még eddig mindenkor a németek által jelzett alakot tüntették föl: már pedig, ha a Downtoni pepin alakváltoztatásra hajlandó volna, egy vagy más ízben a francziák által jelzett alakot is föl kellett volna tüntetnie, nálam is, a németeknél is, a kiktől fajom került, és így egyik vagy másik német leírásban is okvetlenül megemlítve kellene annak lennie; mert a német gyümölcsészek e tekintetben sohasem fukarkodnak a szóval: de a nálam meglevő német gyümölcsészeti művekben a francziák által jelzett alakot egy szóval sem találom sehol fölemlítve és így főnebb kifejezett gyanum, hogy t. i. a francziák is, a németek is más-más Downtoni pepint ismernek, aligha nem alapos. Hogy aztán a két, különböző faj közt, melyik a valódi Downtoni pepin, azt az eredeti, angol leírások dönthetnék el, melyeket, sajnos! nélkülözöm kell.

Érésideje. Novemb. február.

Minősége. I. rendű, csemege és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Kisebb, néha jóval kisebb a közepszerűnél.

Alakja. Lapos gömbalaku; szép kerekdedségét semmiféle emelkedések vagy bordák nem teszik egyenetlenné. Zöme középtájra esik, honnét úgy száraz, mint kelyhes vége felé egyenlően boltozódik. Szára rövid, vékony, fás; zölde vagy pedig rozsdamázas falu, csekélyke üregbe helyezett. Kelyhe egészen nyílt; hosszas és csillagalakulag elterülő osztványokkal ellátott; majd a fölszínen majd csekélyke; ránczos mélyedésben ülő.

Szine. Bőre sima, bágyadtan fénylő, száraz tapintatu, citromsárga, még napos oldalán is csak aransárga s minden pirt nélküldző. Számos fahéjszínű pontjai egyenlően vannak elhintve az egész gyümölcsön. Rozsda foltok majd minden gyümölcsön láthatók.

Izlelése. Husa sárgásfehér, igen finom, tömött, velős, bő, czukros, finom savanygyal emelt, kellemes füszeres ízű. Magháza zárttengelyű, tágas fiókjaiban számos ép magot rejtő. Kehely csöve rövid, hengeres vagy tölcsér alaku.

Fája. Fiatal korában vígnövész, igen edzett; korán és rendkívül bőven termő. Csaknem egyenest fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs-vesszőkkel és peczkekkel korán és sűrűn megrakodnak szép lombos koronát alkot. Nagy fává már rendkívüli termékenysége miatt sem képes növekedni. Félmagastörzsű szálafának vagy gulafának vadoncra ojtandó; ugyanily alakban csinos törpéket nevelhetni róla doucin vagy pedig paradicsom alanyon is. Hogy folyton vígan növekedhessék, megkívánja, hogy nyári hajtá-

sait évenként jól visszavágjuk s egymáshoz igen közel nőtt gyümölcs vesz-
szeit és peczkeit is megritkítsuk. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán, de
télien, — ha a helyiség, a hol azokat tartogatjuk, igen száraz és nem elég
hűvös, — fonnyadni szoktak.

Vesszei. Számosak, középhosszak és középvastagok, hegyök felé kissé
elvékonyodók, csaknem egyenest fölfelé törekvők vagy szétállók, de he-
gyökkel fölfelé görbülők, kissé könyökösek; aljuk felé símák, fényesek itt
ott ezüst hártvásak, hegyök felé molyhosak, zöldesbarnák vagy homályos
vörösbe játszó barnák; jókora nagy, fehér pontokkal itt ott sűrűbben, itt
ott ritkábban, igen szembetűnőleg pontozottak; levélközei jellemzőleg
rövidek.

Rügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, majd inkább, majd kevésbbé
rövidek s kerekhegyűek, fához lapulók, lazán álló fehér molyhos pikkelyek-
kel borítvák, eléggé kiálló, hármashordás üllőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnyagok, szögletesek, tompahegyűek, fehér-moly-
hos szegélyű, lazán álló, barnás pikkelyekkel borítvák.

Leveli. Jókora nagyok, elég vastag de lágyszövetűek, kerekded vagy
széles kerületesek; majd rövidke, majd hirtelen elkeskenyült, hosszas, éles
hegyben végződők, többnyire laposak s széleiken rendetlenül hullámosak,
néha szélesvölgyesek; kissé íveltek; felső lapjukon csupaszak, bágyadt
fényűek, homályos zöldek, széleiken nagy tompa vagy kissé éles fogakkal
mélyen, de szabálytalanul fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, igen vastag,
merev, molyhos, csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái igen kifejlődtek,
fogaslándsásak, szétállók, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosz-
szabbak és keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; hosszas vékony nye-
lőkről mereven szétállók.

Hasonnevei. Elton Pippin; Knight's Golden Pippin; Pomme de
Downton; Pepin de Downton. stb.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten* (Aepfel-Birnen) V. 67.

Dittrich, *Obstkunde*, I. 332.

Lucas, *Illustriertes Handb. der Obstk.* I. 475. és

Auswahl werthvoller Obstsorten, I. 91.

André Leroy, *Dict. de pomol.* III. 269.

Mas, *Le Verger*, IV. 131. s többen mások.

Észrevétel. Kerített házi kerteinkben nagyon megérdemli, hogy he-
lyet adjunk neki mindenütt hazánkban. Rendkívüli termékenységét még itt
az alföldön is bebizonyította nálam, már több ízben is. Kár, hogy gyümöl-
csei száraz évjáráskor igen aprók s télen fonnyadni szoktak! különben a
Kewi izletes almával méltán versenyezhetne alföldi gyümölcsseink közt.

16. Kewi izletes alma.

(Admirable de Kew; Köstlicher von Kew.)

Származása. Hihetőleg angol eredetű alma. Diel legalább, a ki azt Londonból 1811-ben kapta s főnebbi név alatt 1823-ban leírta, azt gyanítja róla, hogy a London melletti világhírű Kew-i fűvészkertben kelt hihetőleg az Angol arany pepin magváról, mely almafajhoz leginkább hasonlít, de a melynél jóságra s azon tulajdonára nézve, hogy nem fonnyad, jóval becsesebb. Európa száraz földén úgy látszik csak Diel idejében kezdett elterjedni. Diel *Kernobstsorten* című nagy munkájában s utána Dittrich *Obstkunde* című munkájában, aztán Flotow az *Illustrirtes Handbuch*-ban Kewi aranyalma név alatt hihetőleg szintén csak a főnebbi almát írták le, mert leírásaikban melyeket e két név alatt műveikben közlenek, nincs semmi lényeges különbség s én a Reutlingenből mindkét név alatt kapott fajban egy és ugyanazon fajt, t. i. a főnebbit ismertem föl. André Leroy, kitűnő francia gyümölcsész határozottan egynek tartja e két különböző név alatti gyümölcsöt s engem a Kewi izletes és Kewi aranyalma közti azonosságra az ő „*Gyümölcsészeti szótára*” tett először figyelmessé. Nálam több ízben termett már s vidékemen egyike a legbecsesebb almafajoknak.

Érésideje. Oct. febr.

Minősége. I. rendű sőt vidékemen gyakran kitűnőleg I. rendű csemege gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, mintegy jól kifejlődött Masánczki alma.

Alakja. Lapos gömbalaku, néha csaknem teljesen gömbölyű. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé egyenlően boltozódik; néha azonban kelyhe felé kissé összehúzódva gömbölyödik s laposas fölületben fogyl. Szára középhosszu és közép vastag, fás, molyhos, zöldesbarna, szépkerekedésű mélyedésbe helyezve, melynek falai rozsdamázosak vagy simák és sokáig zölden maradók. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; hosszas és hegyökkel hátrahajló levelkékkel ellátott; széles, lapos csészécskében ülő, melynek alján és falain, apró ránczok és husos dudorkák láthatók s nem ritkán ránczok helyett csak ideoalakulag kiemelkedő fehér vonalak futnak a központról a kehelymélyedés szélei felé.

Szine. Bőre gyöngéd, sima, fénylő, száraz tapintatu; fáján szalmasárga, később szép citromsárga; napos oldalán is csak kissé élénkebb citromsárga. Pontozata finom, ritkás s leginkább csak napos oldalán vehető észre. Néha egyes, feketésszegélyű rozsdafoltok is fordulnak elő rajta.

Izlelése. Husa fehér vagy sárgásfehér, finom, tömött, porhanyó, leve igen bő, folséges czukrosborizú, az Angol arany pepin izére emlékeztető. Magháza zárt, vagy csak kissé nyílt; lapos fiókjaiban zömök tojásdad magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid, tompa kupalaku.

Fája. Élénknövésű, igen edzett; korán és rendkívül bőven termő.

Gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel dusan beruházott, fölfelé törekvő ágai-
val gömbalaku, sűrű lombos koronát alkot. Nagyfává rendkívüli termékeny-
sége miatt sohasem növekszik. Díszlik vadonozzon, doucin vagy paradicsom
alanyon egyiránt, alkalmas szálás és gulafának. Gyümölcsei jóságára a talaj
vagy éghajlat aligha nincs befolyással, mert leirói nem egyformán dicserik
azt műveikben. Az Alföldön, mély termőrétegű talajban milyennel vidékem
is dicsekszik, mind fája és termékenysége mind gyümölcsei finomságára
legkisebb panaszunk sem lehet ellene. Gyümölcsei igen jól állják helyö-
ket a fán.

Vesszei. Számosak, középhosszak, néha zömökek, fölállók, aljuknál
vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; barnás zöldek, finoman molyho-
sak, egyenlőtlen nagyságu fakó pontokkal elég sűrűn pontozottak; jellem-
zőleg rövid levélközűek.

Rügyei. Meglehető nagyok, zömökek, tompa hegyűek, fához tapodók,
eléggé szembetűnő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, zömök tojásdadok, tompahegyűek, sűrű
fehérmolyhosak.

Leveli. Középnagyok, durva, de nem keményszövetűek, szívalakuak
vagy széles tojásdadok; majd rövidke, majd elég hosszas, éles és többnyire
félrecsavarodó hegyben végződők; csaknem laposak vagy lapos völgyesek;
kissé ívelték; felső lapjukon csupaszak, símák, elég fényesek, sötét zöldek;
alsó lapjukon molyhosak; széleiken kettős, sőt hármashordás fogakkal is sűrűn,
élesen és mélyen fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vastag, molyhos; éles sző-
gekben fölfelé álló. Levélpálhái majd kicsinyek, fejletlenek, majd széles-
lándzsásak s jókora nagyok. Virágrügyet körítő levelei hosszabbak, keske-
nyebbek, mint a vesszőkön levők; többnyire kerülékesek, hullámosszerűek,
vékony nyelőről majd fölfelé, majd mereven szétállók.

Hasonnevei. Kewi aranyalma; Goldpepping von Kew; Goldapfel von
Kew; Doré de Kew; Pippin Kew.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, A.—B. II. 83. és ugyanott VI. 69.

Floto w, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 295.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 249.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 53.

Ma s, *Le Verger*, IV. 89. és sokan mások.

Észrevétel. Minél tovább tanulmányozom a Kewi izletes almát; annál
inkább meggyőződöm, hogy az a *Téli arany parmén* és a *Parker pepinje*
után alföldi körülményeink közt a mi legértékesebb téli almafajunk. Telünk-
nek gyakran rendkívüli hidegét, nyarunk forróságát nem sínyli meg fája;
gyümölcsei pedig nálunk szebbek is jobbak is, mint azok, melyek pl. Éjszaki
Némethon hideg levegőjében termettek. Annyira termékeny, hogy ha a ro-
varok el nem pusztítanak kötődött gyümölcsei nagy részét; nekünk magunk-
nak kellene ugyanazt eleve leszednünk fájáról; mert csomósan teremvén,
egymástól el sem férnének gyümölcsei s annyira megterhelnék a fát, hogy,
ha az önmagától össze nem roskadna is, az itt uralgó erős szélvészek tör-
delnék le dusan megrakodott ágait. Ajánlom széles elterjesztésre mindenütt
házánkban.

17. Parker pepinje.

(Pepin de Parker; Parkers Pepping.)

Származása. Eredetéről semmi bizonyos adat sincs följegyezve a gyümölcsészek műveiben; mindazáltal hihető, hogy Angolhonban lépett a világba a mult század végén vagy a folyó század elején s nevét bizonyos Parker nevű angol kapitánytól nyerhette, a ki Leroy szerint nagy gyümölcsbarát volt akkoriban. Diel *Parkers Pippin* név alatt kapta Angolhonból s már 1809-ben leírta s mindenfelé kezdette elterjeszteni. Az óta Némethonban mindmind inkább megszerették e jeles téli almát, mely napjainkban már mindenfelé utat tört magának a világon. Több hiteles helyről is birom e fajt s nálam több év óta terem; minélfogva többszörös módomban volt valódiságáról is, értékes voltáról is meggyőződhetni.

Érésideje. Dec. február.

Minősége. I. rendű csemege és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is.

Alakja. Lapos gömbalaku, szép szabályos termetű, de nagyobb gyümölcsseinek egyik oldala rendszerint hizottabb, mint a másik. Zöme középtájra esik, honnét szára és kelyhe felé többnyire egyenlően, néha azonban kelyhe felé kissé összehúzódva boltozódik. Szára középhosszu és középvastag, fás, kissé molyhos; zöldesfalu vagy rozsdamázos, szűk üregbe helyezett. Kelyhe többnyire zárt, néha félignyílt; hosszas és zöld osztványokkal bíró; sima kerekedésű, néha finoman ránczos üregben ülő, melynek karimája csak ritka esetben mutat némi szeliden hullámos emelkedéseket.

Színe. Bőre finom, sima, legtöbbsnyire azonban száraz és érdes tapintatu; fáján sárgászöld, értével élénk citromsárga; napos oldala is csak ritkán kap némi homályos vöröses szinezetet, az egész gyümölcs finom fahéjszínű rozsdával annyira be van vonva, hogy alapszíne csak itt ott csillámlik ki. A fa déli és délnyugati oldalán azonban gyakran találkoznak olyan gyümölcsök is, melyeken a jellemző rozsdamáz annyira hiányzik, hogy szinte hajlandók vagyunk kételkedni abban, hogy azok a Parker pepin gyümölcssei volnának. Pontozata apró, tehérszürke s főkép a rozsdamázban elég szembetűnő.

Izlelése. Husa sárgás fehér, néha némi zöldes árnyalattal vegyítve, igen finom, tömött porhanyó; leve elég bő, de száraz évjáráskor termett gyümölcsseinél alig elegendő, igen kellemes, cukros és fűszeres borízű. Magháza csak kissé nyílt tengelyű, szűk fiókjaiban egészséges magvakat rejtő. Kehelycsőve rövid, hengeres.

Fája. Fialat korában élénknövésű, edzett; korán és rendkívül bőven termő. Nagy fává rendkívüli termékenysége miatt alig növekedhetik. Rézsunt fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel igen dusan beruházkodnak, magasgömbalaku, sűrű lombos koronát alkot. Szálas vagy pedig törpefának egyiránt alkalmas; éghajlat és talaj kevés be-

folyással van rá, mindenütt jól tenyészik és bőven is terem. Gyümölcsei jól állják kelyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, elég vastagok, fölfelé mindmind inkább elvékonyodók, egyenest fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; hornyoltak vagyis finoman bordásak és barázdáltak; csak kissé könyökösek; egész hosszukban, de kivált hegyök felé fehérmolyhosak, sötétbarnák; apró, sárgás vagy fakószínű pontokkal főképp tövük felé igen sűrűn pontozottak. Levélközei meglehetősen szabályosan váltakozók, hosszúak. Jellemzőnek találtam e fajnál, hogy a fiatal fák nyári hajtásai buja növésük közben kettős, sőt hármas hegyre is szétoszlódnak s úgy folytatják tovább növésüket.

Rügyei. Zömökek, tompán hegyesek, a fától kissé elállók, a vesszők hegye felé azonban lapulók; talapjuk felé pirosbarna pikkelyesek, hegyök-nél fehérmolyhosak; kissé kiálló, hármasbordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, barnával árnyaltak, fehérmolyhosak.

Levelei. Jókorá nagyok, meglehetősen vastag szövetűek, merevek, kerü-lékesek vagy hosszastojásdadok, keskeny hosszás és éles hegyben végződők; többnyire völgyesek, hullámos szélűek; alig íveltek; a vesszőtől nyelökről vizirányosan elállók; felső lapjukon csupaszak és elég simák, bágyadtan fénylők, homályoszlődek; alsó lapjukon fehérmolyhosak; széleiken kettős, sőt hármas fogakkal is elég mélyen, élesen, de nem szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők majd rövid, majd középhosszu, középvastag, merev, igen moly-hos, tágas szögekben fölfelé irányuló. Levélpálhái igen kifejlődöttek, lánd-zsásak, kissé szétállók, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei lándzsásak vagy keskenykerülekések, laposak; vékony, hosszás nyelökről mereven szétállók.

Hassonnevei. Parker kormos pepinje; Parkers grauer Pepping.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, X. 149.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 339.

Lucas, *Auswahl werthvoller Obstsorten*, I. 109.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 527. s. többen mások.

Észrevétel. Rendkívüli termékenységénél s gyümölcsei jóságánál fogva megérdemli, hogy széles e hazában mindenütt nagyban elterjesszük. A sík alföld viszonyai közé beillő gyümölcsök közt is egyike ez a legértékesebbek-nek. Keskeny és hosszú szirmu, violaszínbe játszó halványpiros virágait, úgy látszik, leginkább megkiméli itt a falánk rovarok. Dusan köt gyümöl-csöt s azokat jobbra mind szépen föl is neveli. Későn, oct. vége felé kell leszedni fájáról gyümölcseit; különben télen át megfonnyadnak.

18. Skarlátpiros páratlan alma.

(Nonpareil écarlat; Scharlachrother Nonpareil.)

Szármaszása. A mult század végén, Angolhonban, egy vendéglő kertében fedeztetett föl. Fájának termékenysége, gyümölcseinek szépsége és ízletes volta mellett már ama tulajdonsága is eléggé biztosította számára az elterjedés lehetőségét, hogy, — ha fájáról későcskén szedik le, — télen, át nem fonyad, mint a *Régi páratlan alma* (old Nonpareil) sokhelyt rendesen szokott. E jeles almafaj ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől, Hanoverából s már a következő évben, (1871.) bemutatta nálam gyümölcseit a fáján. Gyümölcsei, fájának növényzete Oberdieck leírásával teljesen egyezvén fajom valódiságáról csakhamar meggyőződhettem. Midőn e gyümölcsfajt az „*Erdélyi gazda*“ 1873. évi folyamában (130. l.) először ismertettem, még akkor csak Oberdieck leírása volt egyedüli kutforrásom. Azóta Leroy és Mas leírásait is megszereztem: de azok egymásnak sok részben ellentmondók s csak a fa növényzetének leírásában egyeznek némileg, és így is mindketten Oberdieckkel ellenkezőleg igen szétálló, lelogó vesszőket emlegetnek s az általuk leirt fának gulaalakra alkalmas voltát épen nem említik. Lehet, hogy az ő leírásaik vagy hibásak, vagy egészen más gyümölcsfajt irnak le „*Nonpareil écarlate*“ név alatt, mint amit Oberdieck leirt; elég az hozzá, hogy az én fajom ugyanaz, melyet Oberdieck leirt, s hajlandó vagyok hinni hogy az ő leírása a helyes s az ő faja melyről nekem vesszőket küldött, lesz a valódi Skarlátpiros páratlan alma.

Érésideje. November—Február.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha kisebb is.

Alakja. Laposdadgömbalakú, szabályostermű; zöme néha középtájra esik s ekkor két vége felé egyenlően boltozódik; néha pedig száras vége felé esik s ilyenkor kelyhefelé szűkebben boltozott. Szára elég erős, hosszas, fás; majd ismét rövid, husos; többnyire sima és rozsdamentes, néha azonban finom rozsdával sugarasan bevont falu, többnyire szűk mélyedéskébe helyezett. Kelyhe nyílt vagy félignyílt; tövüknél széleses és zölden maradó levélkével ellátott; néha szűk, többnyire azonban sekély és lapos mélyedésben ülő, melynek alján néha apró ránczok és barázdácskák is láthatók, de karimájáról szembetűnő emelkedések, melyek szabályos termetét megzavarnák, nem vonulnak derekára.

Szine. Bőre finom, sima, bágyadtfényű; fáján sárgás fűzőld; értével sárga, mely szinezet azonban napos oldalán sötét skarlátpiros mosattal, árnyas oldalán pedig ugyanily színű szakadozott csíkokkal jóformán el van takarva; pontozata apró, ritkás, alig szembetűnő, a pirosszinben apró, szürke pettyescskék gyanánt mutatkozó. Némely gyümölcsön finom rozsdával bevont szemölcs s néha itt-ott rozsdafoltok is fordulnak elő.

Izlelése. Husa kissé zöldesfehér, meleg évjárással sárgásfehér, igen finom, porhanyó; leve bő, czukros borízú, kellemesen fűszeres zamatu. Magháza csaknem zárttengelyű; szűkes fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalakú.

Fája. Élénknövészű; korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházzák, szép lombos koronát alkotó; félmagas törzsű szálasfának vagy gulafának igen alkalmas. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Hosszak, karcsuak, merevek, fölálló, fölfelé elvékonyodók, alul simák, pirosas barnák, hegyök felé molyhosak; szembetűnő fehér pontokkal elég sűrűn pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Aprók, rövidek, háromszögűek, fához lapulók, sötét pirosak vagy fehérmolyhosak; lapos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnyagok, zömök kuposak, tompa-hegyűek, sűrű fehérmolyhos, különben pedig vörösesbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Inkább kicsinyek, mint középnyagok; vékony de keményszövetűek; hosszás tojásdadok vagy pedig kerülékesek; többnyire hirtelen elkeskenyült, hosszás, éles hegyben végződők; laposak vagy csak kissé völgyesek; alig íveltek; felső lapjukon csupaszak, bágyadtfényűek, világoszöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken majd tompa, majd kissé éles, többnyire kettős fogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszú, vékony vagy középvastag, merev, molyhos, nyár végén tövénél, alsó részén violaszín-piros; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomuak vagy keskeny lándzsásak; elég tartósak.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 481.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 496.

Mas, *Le Verger*, IV. 69.

Észrevétel. Leroy és Mas francia gyümölcsészek leírására már főnebb tettem észrevételt. E helyt csak annyit kívánok még e fajról megjegyezni, hogy fájának edzettsége gyanussá lett előttem az által, hogy 187^{1/2}-diki télen, több más fajjal együtt ez is elfagyott a fáján. Faiskolai csemetéim azonban, melyeket róla előbb ojtottam, ugyanakkor épen maradtak s azóta is épen növekednek. Edzettsége és termékenysége tehát vidékemen még további tanulmányozást kíván, hogy arra a kérdésre: beillik-e e jeles alma-faj alföldi viszonyaink közzé vagy nem? határozott „igen“-nel vagy „nem“-mel felelhessünk.

19. Mihályf pepinje.

(Pepin Mihályf ; Mihályf's Pepping.)

Származása. E kitünő, késő téli almafajt jeles hazai gyümölcsészünk Glocker kezdette elterjeszteni, a ki hozzám írt egyik levelében azt mondja róla, hogy azt Enyingen, Veszprém megyében hg Batthyány Fülöp számvevőtisztje, Mihályf nevelte magról, kinek nevérol elkeresztelve mind-mind inkább terjed el hazánkban, sőt már külföldön is. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Glockertől. 1873-ban már bemutatta nálam is a fajfán első gyümölcseit. Fajának valódiságáról teljesen biztos vagyok ; mert növényzetét és gyümölcseit származása helyén Enyingen már előbb, hogy sem nálam termett volna, saját szemeimmel láttam és magamnak lejegyezhettem.

Érésideje. Martiustól juniussig.

Minősége. I. rendü csemege, gazdasági és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisebb a középszerünöl ; néha valóban kicsiny.

Alakja. Laposdad, gömbölyü. Legnagyobb átmérője középtájra, néha kissé a száras vége felé esik, honnan mindkét végefelé csaknem egyenlően gömbölyödik, néha azonban kelyhe felé kissé összehúzódik. Kelyhe kicsiny, zárt ; apró, molyhos osztványokkal ellátott ; ránczoktól s apró húsos dudorokból körülvev mélyedésben ülő, melynek falain a ránczok a karimáig emelkednek s néha lapos, de csak alig észrevehető bordákban a gyümölcs derekára is lehúzódnak s annak kerekdedségét kissé megzavarják. Szára rövid, fás, húsos dudoroktól félre nyomott ; fahéjszinü rozsdával bevontfalú, szűk mélyedésbe helyezett.

Szine. Bőre finom, síkos, bágyadtfényü ; elejénte zöld, később sárgászöld, teljes értével aranyásrga ; napos oldalán némi gyöngéd pirosság van mintegy rálehelve. Apró, fehér pontozata alig vehető észre. Egyes fahéjszinü rozsdafoltok vagy alakzatok majd minden gyümölcsön találhatók. Értével igen kellemes, gyöngéd illattal is bír.

Izlelése. Húsa sárgás, igen tömött, finom, roppanó ; leve bő, czukros, zamatos, gyöngéd savanyynyal emelt, kellemes ízü. Magháza zárt tengelyü ; lapos fiókjaiban többnyire két-két, egészséges, lapos tojásdad alaku, gesztenyeszinü magot rejtő. Kehelycsöve tölcseralaku.

Faja. Erőteljes, igen edzett, ritkáslombozatu koronát alkotó, korán és rendkívül bőven termő. Gyümölcsei jól megállják helyöket a fán. Szálas fának, szabadon álló gyümölcsösbe, vadonczra nemesítendő.

Vesszei. Elég hosszúak, középvastagok, egyenesek, fölállók vagy széles szögekben elállók ; kissé könyökösek, hornyoltak ; finom fehér molyhosak világos vörössel mosott barnák ; apró többnyire hosszúkás fehér pontokkal elég sűrűn és szembetünőleg pontozottak ; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, tompahegyűek, fehérmolyhosak, lapulók ; elég kiemelkedő hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, hosszas kúposak, tompahegyűek, vörhenyes barnák, fehér molyhosak.

Levelei. Elég nagyok, kissé vastag, delágy szövetűek, többnyire hosszas tojásdadok, itt-ott kerülékesek vagy széles lándzsásak, elég hosszas és keskeny hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek, fölül simák, bágyadtan fénylők, sötét zöldek; alul kissé szennyes molyhosak; széleiken elég széles tompa fogakkal, többnyire kettősen fűrészelvek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, merev, fehér molyhos, többnyire fölfelé, néhol pedig csaknem vízszintesen irányuló. Levélpálhái igen aprók, rövidek, többnyire széles fonal-idomuak; nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei igen hosszúak, széles lándzsásak, vastagnyelűek, mereven szétállók, széleiken éles, hegyes fogakkal fűrészelvek.

Leirói. Bár hazai gyümölcsfaj, ekkoráig honi nyelvünkön tudtommal még senki sem ismertette. Külföldön még csak most kezd elterjedni.

Észrevétel. Nedvességben szűkülködő talajban, száraz időjárásakor, főkép bőtermés idején, — mikép Glocker írja — alig nagyobbak gyümölcsei a vadalmánál. Itt az Alföldön, kertem laza talajában is igen jól találja magát s gyümölcsei, valamennyi eddig termett téli almáim közt, legtovább voltak eltarthatók. Terjesztésre kiválólag méltó.

20. Wilkenburgi rózsaaalma. 21

(Wilkenburger Währapfel.)

Származása. E jeles késő téli almafajt Oberdieck az ő születése helyén, Wilkenburgban, a paplakhoz tartozó kertben találta, hol az „Währapfel” név alatt volt ismeretes. Minthogy e német elnevezésnek semmi határozott értelme sincs; jónak láttam nyelvünkön főnebbi névre keresztelni. Ezt annál is inkább tehetém; mert e gyümölcs valóban a rózsaaalmák családjába tartozik. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől. Fajfámon a két éves próbaág 1872-ben már annyi gyümölcsöt hozott, hogy az terhe alatt egészen meggömbült. Gyümölcs, növényzet Oberdieck leírásával egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Január hóban kezdődik s fonnyadás nélkül pünkösdig is eltartatható.

Minősége. Teljes értékével, tavasz felé I. rendű csemege-gyümölcs. Ház-tartási célokra egész tél folytán igen alkalmas.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Változó, legtöbbszörre magasnak látszó; noha szélessége többnyire meghaladja magasságát. Zöme száras vége felé esik, hol széles talpban végződik, hegye felé pedig kuposan fogy s gyakran elég keskeny csucsban végződik. Szára hol rövid, hol közép hosszú, vékony, fás; tágas és mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek falai majd simák, majd az üreg karimájáig is fölvonuló sugaras rozsdával bevontak. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt; elég mély, de többnyire szűk csészécskében ülő, honnan több egyenlőtlen nagyságu, gyakran éles-ormós bordák huzódnak le néha a szármélyedés karimájáig is a gyümölcsön s ennek termetét szabálytalanná teszik.

Szine. Bőre finom, szívós, sima, fáján kissé hamvas, bágyadt sárgászöld, később élénk sárga; napos oldalán főképp a napszegte daraboknál, élénk karmazsin-piros, szakadozott csíkokkal és pettyekkel mintegy bemosott, úgy hogy az alapszín csak itt ott látszik ki; pontozata apró, alig szembetűnő s gyakran csak a bőr alul kifehérlő pettyekben jelentkező. Rozsda foltok ritkán, de feketés ragya foltok gyakrabban láthatók rajta.

Izlelése. Husa sárgás fehér, finom, tömött, roppanó, tavasz felé azonban, ha jól megért, elég gyöngéd, porhanyó; leve bő, fűszeres, cukros borízú. Magháza többnyire nyílttengelyű, fiókaiban egészséges magvakat rejtő. Kehely csöve kupalaku a gyümölcsbe jól behatoló.

Fája. Oberdieck szerint élénk növéssű, kertem könnyű s a nedvességet hamar elpárologtató földében azonban csak mérsékelt növéssű, de egészséges és edzett; korán és rendkívül bőven termő. Széletterjeszkedő ágaival, melyek gyümölcs peczkekkel és lehajló gyümölcs vesszőkkel jól beruházzvák, elég sűrű-lombos koronát alkotó. Vadoncra ojtva szálás fának leginkább alkalmas. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszel. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, fölfelé elvékonyodók, alig könyökösek; szennyes barnapirosak; csaknem egész hosszukban fehér-molyhosak; szembetűnő, fakó pontokkal sűrűn pontozottak; rendes levél-közűek.

Rügyei. Jókora nagyok, szivalakuak; fához lapulók; fehér-molyhos, barna pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő, simapárkányos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok vagy hasas kuposak, kissé hegyesek fehér-molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Fiatal, még erőteljes fákon jókora nagyok; idősebb fák hajtásain kicsinyek vagy középnagyok, tojásdadok, többnyire hosszúak, keskeny és éles hegyben végződők; laposak vagy csak kissé völgyesek; nem íveltek; a vesszőtől csaknem vízirányosan elállók; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötét zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken apró, tompa fogakkal szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, merev, molyhos, rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak vagy keskeny lándzsásak; elég tartósak. Virágrügyet körítő levei nagyobbak, mint a vesszőkön levők; középhosszu, merev nyelőkről mereven szétterjeszkedők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 417. Tudtommal még más nem írta le. A francia gyümölcsészek még hallgatnak róla.

Észrevétel. E mosolygó, szépszínezetű, jó és tartós téli almafaj megérdemlé, hogy mindenütt elterjesszük hazánkban, még a sík alföldet sem véve ki.

21. Adam parménja.

(Pearmain d' Adam; Adam's Parmäne.)

Származása. E kitünő téli almafajt bizonyos Adam Robert lovag e század elején nyerte magról Angolhonban s kezdte elterjeszteni „Norfolk pipin“ név alatt, mely nevezet később elavult, s szerzője neve után főnebbi, jelenleg általánosan használatban levő névre változott át. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól. 1873-ban már bemutatta nálam a fajfán első gyümölcseit. Növényzet, gyümölcs a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov. — febr.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege- és gazdasági gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Magasnak látszó tompa-kupos; köröskörül sík-fölületű, szabályos alaku; hasa közel esik száras végéhez, hol a gyümölcs elég talpasan végződik; kelyhe felé némi sekély behajlással mind-mind inkább fogy s tompa csúcsban végződik. Kelyhe az apróbb gyümölcsöknél zárt, a nagyobbaknál nyílt vagy félignyílt; fölfelé álló, hosszás, molyhos osztványokkal ellátott; apró ránczosfalu, elég tágas és mély üregbe helyezett. Szára elég hosszú, vékony, fás; szűk és mély, töleséralaku üregbe helyezett, melynek falai gyakran finom rozsdamázzal vannak bevonva, s e máz sugáralakban néha a szármélyedés karimáján tul kissé a gyümölcs derekára is fölemelkedik.

Szine. Bőre finom, vékony, síkos; elejénte zöldes-sárga, később élénk citrom-sárga; napos oldalán elejénte barnás, később derültebb pirossal befuttatott, s e piros színben szakadozott piros csíkok és pettyek is láthatók, melyek gyakran az árnyas oldalon is, de mind-mind inkább elhalaványodva mutatkozni szoktak. Pontozata finom, ritkás. Rozsda szemölcsök és rozsdaalakzatok majd mindenik gyümölcsön fordulnak elő.

Izlelése. Husa sárgás, finom, tömött, kissé roppanó; értével azonban elég porhanyó; leve elegendő, igen czukros, finom savanygyal emelt, kellemes, fűszeres ízű, gyöngéden illatos. Magháza nyílttengelyű; tágas fiókjaiban számos apró, tojásdad alaku magot rejtő. Kehelycsöve lapos kupalaku.

Fája. Erőtéljes, edzett, korán és bőven termő; magas, szellős koronát alkotó. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsuak, egyenest fölállóak vagy éles sző-

gekben fölfelé irányulók, hegyök felé fölöttébb elvékonyodók ; csak kissé könyökösek ; sík fölületűek, hegyök felé hornyoltak, itt-ott csupaszak vagy ritkás fehér-molyhosak, világosvörhenyesek, szembetünő, kerek, fehér pontokkal ritkásan pontozottak ; elég hosszas levélközűek.

Rügyei. Aprók, háromszögűek, tompa hegyűek, lapulók, világos gesztenyeszínű pikkelyekkel borítottak, fehér-molyhosak ; elég kiemelkedő, hármás bordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Aprók, hosszas kuposak, tompahegyűek, pirossal mosott, szennyes barna, lazán álló pikkelyekkel borítvák, fehér-molyhosak.

Levelei. Kicsinyek, tojásdadok vagy kerülekesek ; félre görbülő, rövid, szúrós hegyben végződők ; kissé fölfelé irányulók ; alig völgyesek ; csak kissé íveltek ; felső lapjukon csupaszak, halványzöldek ; alsó lapjukon sűrűn fehér-molyhosak ; széleiken szabálytalanul, de elég sűrűn, élesen és mélyen fűrészelték. Levélnyelők középhosszu, vékony, mereven s kissé rézsuntosan fölfelé álló. Levélpálhái igen kifejlődöttek, szétállók, sőt kissé hátra görbülők, lándsásak, tartósak.

Hasonnevei. Norfolk pipin.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 153.

André Leroy, *Dict. de pomol.* III. 52.

M a s, *Le Verger*, IV. 159. stb.

Észrevétel. Hazánk bármely, gyümölcsfatenyésztésre alkalmas vidékein széles elterjesztésre méltó. Arra a kérdésre, hogy valjon az Alföldön, nagybani elterjesztésre méltó lesz-e ? csak bővebb tanulmányozás után felelhetünk meg.

22. Wood zöld almája.

(Wood's Grünling; Wood's Greening.)

Származása. E jeles, téli almafaj Amerikából, Uj-Yersey államból származik, s e század elején kezdett elterjedni. Ojtóvesszejét 1872-ben kapta Oberdiecktől. Az egy éves próbaág már 1873-ban bemutatta nála első gyümölcseit, melyek Oberdieck leírásával egyezvén, fajom valódiságáról csakhamar bizonyossá tettek.

Érésideje. Nov. — deczember.

Minősége. I. rendű csemege és gazdasági gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha nagyobb is.

Alakja. Lapos gömbalaku, néha kupos gömbalaku; legnagyobb átmérője hol középtájra, hol ismét száras vége felé esik, honnan mindkét vége felé egyenlően, többnyire laposan gömbölyödik, vagy kelyhes vége felé kupalakban fogva, széles, tompa csucsban végződik. Kelyhe nyílt; keskeny, hosszas osztványokkal ellátott; néha szűk és lapos, néha elég mély, ránczos falú üregbe helyezkedő. Szára rövid, fás; tágas és mély, többnyire sima, mindig zölden maradó, néha némi finom, sugaras rozsdamázzal bevont falú üregbe helyezett.

Színe. Bőre finom, sima, fénylő; elejénte világos fűzöld, értével pedig zöldes foltokkal tarkázottan sárga, vagy egészen tiszta sárga; napos oladálán is csak kissé élénkebb sárga vagy ritkán némi gyöngéd pirossal belehelve. Sűrűn és egyenletesen elszórt pontjai, mint áttetsző, fehér pettyek, eléggé szembetűnők. Rozsda foltak ritkán fordulnak elő rajta; egyes, bemélyedő, sötétbarna ragyafoltok azonban gyakrabban láthatók fölületén. Illata nincs.

Ízlelése. Husa zöldes fehér, igen finom, tömött, velős, porhanyó; leve bő, üdítő savanyúval emelt, czukros, kellemes zamatu. Magháza zárttengelyű; lapos fiókjaiban több egészséges magvat rejtő. Kehelycsőve rövid kupalaku.

Fája. Mérsékelt növéssü, edzett; igen korán és igen bőven termő. Faiskolai ojtványaim után ítélve szellős koronát fog alkotni. Gyümölcsei jól daczoltak nála a fán úgy a szelekkel, mint a forrósággal és rovarokkal is.

Vesszei. Elég hosszúak, vékonyak vagy középvastagok, fölfelé elvékonyodók; aljuk felé síkfölületűek, hegyök felé bárázdoltak s csaknem szögletesek; könyökösek; ritkásan fehérmolyhosak; zöldessárgák; apró, fakó

pontokkal aljuknál elég szembetűnőleg, főlebb már alig észrevehetőleg, sűrűn pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. A vastagabb vesszőkön elég nagyok, kuposak, hegyesek, lapulók, molyhosak, lazán álló pikkelyekkel borítvák. Elég kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok, hosszas tojásdadok vagy kerülékesek; hosszú keskeny, félregömbülő hegyben végződők; csatornásan fölhajlók, íveltek, kissé lelógók; felső lapjuk csupasz, bágyadt fényű, csaknem sárgás-zöld; alsó lapjuk molyhos; széleiken nagy, tompa fogakkal, elég mélyen fűrészelték. Levélnyelők rövid, vastag, rézsunt föl, vagy vízszintesen álló, molyhos. Levélpálhái jól kifejlődöttek, a vesszőktől vízszintesen el s kissé szélylyel állók, tartósak.

Leirói. Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 541.

Zusätze, 44. lap. Egyebütt még nem olvastam leirását.

Észrevétel. Abból ítélve, hogy fajfámon oly korán termett, s gyümölcsei jól s teljes épségben ősziig megmaradtak a fán, hiszem, hogy egyike lesz azon fajoknak, melyeket haszonnal terjeszthetünk el hazánkban kivétel nélkül, mindenfelé. Fonnyadás nélkül elálló, finom gyümölcsei végett jó lélekkel ajánlhatom a gyümölcskedvelők figyelmébe.

23. Sturmeri pepin, alma.

(Pépin de Sturmer; Sturmer Pepping.)

Származása. Hogg Róbert, híres angol gyümölesész szerint bizonyos Dillistone nevű Sturmeri (Angolhon, Suffolk grófság) gyümöleskertész nyerte a Ribston pepin és Zöld renet (Old-Nonpareil) mesterségesen termékenyített magváról. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól. 1873-ban már bemutatta fajfámon első gyümölcseit egy oly próbaágon, mely az 187¹/₂-ki télen az ojtahely alatt fagyfoltot kapott, s ez által korai termésre kényszerített. Gyümölcs, növényzet, a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jan. ápril.

Minősége. I. rendű csemege- s kitűnő háztartási-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy, néha kisebb is.

Alakja. Kupos gömbalaku, alig észrevehetőleg bordázott küllemű. Legnagyobb vastagsága néha középtájra, néha száras vége felé esik, hol elég talpasan, kelyhe felé pedig többnyire széles és tompa kuposan végződik. Kelyhe zárt, vagy félig nyílt; hosszas, molyhos, hegyökkel többnyire hátra görbülő osztványokkal ellátott; szűk és sekély üregben ülő, melynek falai ránczosak, karimája pedig szeliden, de szabálytalanul emelkedéssé. Szára elég hosszú, fás, molyhos; tölcseralaku, rozsdásfalu, szűk és mély üregbe helyezett.

Szine. Bőre elég vastag, keménykés, sima, csaknem száraz tapintatu; értével zöldessárga; napos oldalon sötét-vörössel mosott és csíkozott. Pontozata alig észrevehető; finom rozsdahálózat egyes foltokban majd minden gyümölcsön fordul elő.

Izlelése. Husa sárgás-fehér, finom, igen tömött, roppanó, de teljes értékével elég porhanyó, velős; leve elegendő, igen czukros, üdítő savanyúval emelt, kellemes fűszeresízű. Magtokja csak kissé nyílttengelyű; zárt fiókjai-ban kevés, de ép magot rejtő. Kehely csöve tágas tölcseralaku, csaknem a magtokig levonuló.

Fája. Vadoncra ojtva elég vignővésű, igen edzett, termékeny; föl-felé törekvő ágaival elég sűrűlombos koronát alkotó. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, nyulánkak, vékonyak, egyenesek, fölállók vagy kissé éles szögekben elállók; síkfölületűek vagy kissé bordázottak; alig

könyökösek; vörhenyes-barnák, molyhosak; elég szembetűnő, apró, fakó pontokkal fölöttébb ritkásan pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, tompakuposak, lapulók, molyhosak; alig kiemelkedő, hármás bordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszas tojásdadok, sötétbarna szegélyű, vörhenyes pikkelyekkel borítvák; hegyöknél fehér molyhosak.

Leveli. Középnagyok, kerülékesek, alig íveltek, széleiken csatornásan főlhajlók, elég hosszas hirtelen elkeskenyült hegyben végződők; felső lapjukon csupaszak, elég sötét zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken tompán, elég mélyen és szabályosan fűrészelték. Levélnyelők elég hosszú, vékony, merev, rézsunt felálló. Levélpálhái aprók, fejetlenek vagy rövid lándzsásak.

Leirói. Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 499.

M a s, *Le Verger*, IV. 121.

Észrevétel. Oberdieck a „*Pomologische Notizen*“ című művében az imént említett leirókkal öszhangzólag igen termékenynek, széles elterjesztésre méltónak állítja emez igen tartós, téli almafajt. Mennyire válik be alföldi körülményeink közé? bővebb tanulmányozás fogja csak megmutathatni.

24. Csillagos piros renet.

(Reinette rouge étoilée; Rothe Sternreinette).

Származása. E rendkívül szép és jó alma, mely az újabb korban különféle név alatt lépett a világba, érdekes vitatkozásra adott alkalmat a gyümölcsész tekintélyek között*). Bármennyire törekédtek is azonban származását kimutatni; maig sem tudunk arról többet, mint azt, hogy Belgiumban levén leginkább elterjedve, hihetőleg Belgiumban látott napvilágot. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Reutlingenből. 1873-ban mutatta be nálam a fajfán első gyümölseit, melyek a leírásokkal egyezvén, fajom valóságát teljesen bebizonyították.

Érésideje. Oct—jan.

Minősége. I. rendű csemege, gazdasági és dísz-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Hol inkább, hol kevésbé laposdad gömbölyű; legnagyobb átmérője száras vége felé esik, honnét kelyhe felé kissé összehúzódva gömbölyödik, szára felé pedig elég talpasan végződik. Kelyhe elég nagy, nyílt vagy félignyílt; rövidke osztványokkal ellátott; sekély de elég tágas, szabályosan kikanyarított, simafalu mélyedésbe helyezett. Szára rövid, néha elég vastag és kissé husos; tágas és elég mély, simafalu, néha finom rozsdamázos üregéből többnyire csak annyira emelkedik ki, hogy a gyümölcsöt épen nem akadályozza abban, hogy ezen a végén, mint talpán, jól megállhasson. A gyümölcs gömbölyödése általában igen szép és szabályos.

Szine. Bőre sima, de nem zsiros tapintatú, sáppadt szalmasárga, mely színezet azonban csak a nagyon eltakart gyümölcsökön látható itt-ott, minthogy az egész fölület élénkebb vagy sötétebb karmazsinpirossal van csaknem teljesen befuttatva. E piros színben apróbb-nagyobb szürkés pontok láthatók, melyek úgy tűnnek szemünkbe, mint egy piros mennyezetre szabályosan elszórt, parányi csillagok s rendkívül emelik a gyümölcs szépségét. Rozsdafoltok ritkán találkoznak rajta.

Izlelése. Husa fehér, rendszerint inkább vagy kevésbé rózsaszínű, finom, tömött, porhanyó; leve elég bő, finom savanyúval emelt, cukros, kellemes, fűszeresízű. Magháza csak kissé nyílttengelyű, zárt és lapos fiókjaiban egészséges, barna magvakat rejtő.

Fája. Erőteltjes, egészséges és edzett, elég korán és bőven termő; szabályos termetű, ritkás lombozatu koronát alkotó. Ágai elég szabályosan beruhárvák gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel. Szálas fának vadonezra nemesítendő. Mint későn hajtó és későn virágzó faj bujanövésű fák koronáigaira ojtva sinyleni fogna; miért is a kik fajfára akarnák helyezni, válasz-

*) Az érdeklődő fiatal gyümölcsészek olvashatnak ezekről az „*Illust. Monatschrift*“ 1865. évi foly. 225. lap; 1867. 168. l.; 1868. 2. l.; Belgique Horticole VIII. 213 l.

szák számára fajfául a szintén későn hajtó „Királyi kurtaszáru“-t vagy a „Masánczki almafát“. Gyümölcssei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég hosszúak, egyenesek, fölfelé állók; alul középvastagok, sima fölületűek; hegyök felé elvékonyodók, kissé hornyoltak, alig könyökösök; kissé molyhosak, világos téglavörösek vagy vörhenyes barnák; alig szembetűnő, fehér pontokkal ritkásan és szabálytalanul pontozottak; kissé hosszúas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, laposak, háromszögűek, hegyesek, fához lapulók, fehérmolyhosak; elég kiemelkedő, hármabordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Inkább kicsinyek, mintsem középnagyok, hosszúas tojásdadok, hegyesek, laza pikkelyűek, sötét barnák, fehérmolyhosak.

Levelei. Középnagyok, hosszúas tojásdadok vagy kerülékesek, elég hosszú, keskeny és szűrés hegyben végződők; alig ívelték, többnyire laposak vagy csak kissé völgyesek, itt-ott kissé hullámos szélűek; felső lapjukon alig babosak, simák, bágyadt fényűek, halvány zöldek; alsó lapjukon kissé szenyves-molyhosak, széleiken hegyes fogakkal többnyire kettősen, elég mélyen és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők elég hosszú, vastag és merev, rézsut fölfelé irányuló; ért korában, úgy oct. vége felé, egész hosszában, sőt a levéltányér alján elnyúló folytatása és elágazása is csaknem egészen sötét violaszinvörös. Levélpálhái rövid lándsásak, szétálló, hegyökkel a nyél felé visszakanyaradók; tartósak. Virágrügyet körítő levelei apróbbak, mint a vezérvesszőkön levők, aztán keskenyebbek is, többnyire széles lándsásak; hosszúas, vékony nyelőkön mereven állók.

Hasonnevei. Calville étoilée; Reinette étoilée; Mausers rothe Herbstreinette.

Leirői. André Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 733.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 315.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 257. stb.

Észrevétel. Hogy mennyire válik be e kitűnő almafaj alföldi körülményeink közzé? erre csak későbbi és bővebb tapasztalat adhat feleletet. Mind szépsége, mind jósága végett megérdemlené, hogy vele minél többen tegyünk kísérletet. Mint későn hajtó s későn virágzó faj azonban itt az alföldön ritka helyen érdemlendi meg a nagybani elterjesztést; míg Erdélyben és hazánk éjszaki részén bizonyára haszonnal járna tenyésztése.

25. Nyári szegfü alma.

(Postophe d'été, Sommer-Gewürzapfel).

Származása. Régi, hihetőleg Hollandból származó gyümölcs. Ugy asztali mint konyhai használatra igen alkalmas; gyümölcsei, valamint fájának rendkívüli termékenysége végett, különféle nevek alatt világszerte el van már terjedve. A francziák és németek napjainkban főleg a fönn zárjel közzé tett nevek alatt ismerik. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből. Fajfámon az egy éves próbaág már 1873-ban bemutatta első gyümölcseit, melyek fajom valódiságát teljesen bebizonyították.

Érésideje. Jul. vége, aug. eleje.

Minősége. I. rendű csemege, gazdasági és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Rendszerint kisebb a közepszerűnél; évjárási és termékenységi viszonyok szerint igen különböző.

Alakja. Változó; többnyire kúpalakú, legnagyobb átmérője többnyire középtájra, néha kissé a száras vége felé esik, honnan kelyhe felé néha behajlással is fogyva inkább vagy kevésbbé tompa csucsban, szára felé pedig jól kidomborodva csak kissé talpasan végződik; nagyobb gyümölcsei néha csaknem hengeralakúak s akárhányszor megtörténik, hogy a gyümölcs kelyhes végén hizottabb, mintsem szára felé. Kelyhe zárt; többnyire fölálló, hosszas és hegyes osztványokkal ellátott, néha csaknem a fölszínen, néha szűk s elég mély üregbe helyezett, melynek párkányáról többnyire kalvilszerű lapos vagy kiemelkedő bordák nyulnak le a gyümölcs derekára is, s ennek kerekdedségét többféleképp megzavarják. Szára hosszas vagy rövid, vékony, többnyire fás; elég mély, sima vagy rozsdásfalu üregbe nem ritkán husos emelkedések közzé beszorított.

Színe. Bőre finom, sima, fényes, itt-ott kissé hamvas; szalma sárga; napos oldalán néha sötétebb vagy halványabb pirossal befuttatott; pontozata apró, ritkásan szétszórta. Illata erős, fűszeres.

Izlelése. Husa sárgásfehér, finom, porhanyó; leve elegendő, cukros, üdítő finom savanyval emelt, kellemes zamatú. Tulért korában lisztes, ízetlen. Magháza nagy, nyilttengelyű; tágas fiókjaiiban hol több, hol kevesebb barna, hegyes magot rejtő. Kehelycsöve elég mély tölcseralaku.

Fája. Fialat korában vignövesű, igen edzett, de korai és rendkívül bő termése végett nagy fává alig nevelhető; sárgásbarna, kissé fölfelé nyuló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházvák, kissé szellős koronát alkotó. Helyben nem válogat. Gyümölcsei jól megállják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, csaknem egész hosszukban egyenlő vastagok, fölállóak vagy széles szögekben rézsunt irányulók, egyenesek, kissé könyökösek, síkfölületűek; elejénte sárgás violaszínűek, később csaknem

téglavörösek ; itt-ott finom, fehérmolyhosak ; szembetűnő, hosszas, fehér pontokkal ritkásan pontozottak ; igen rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, tompakuposak, fához lapulók, fehérmolyhosak, laza pikkelyekkel borítvák ; kissé kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehérmolyhosak, laza pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, keményszövetűek ; többnyire visszás vagy ke-rek tojásdadok, elég hosszú, keskeny és szúrós hegyben végződők ; vízszintesen vagy kissé fölfelé irányulók ; alig íveltek, laposak vagy széleiken csatornásan fölhajlók ; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, csaknem sárgás zöldek ; alsó lapjukon kissé molyhosak ; széleiken szabályosan, igen sűrű és hegyes fogakkal elég mélyen fűrészeltek. Levélnyelők elég hosszú, merev, fölfelé vagy vízszintesen irányuló, molyhos, értékével világos sárga s csak töve felé kap némi halvány violaszínű mosatot. Levélpálhái elég kifejlődöttek, többnyire keskeny lándzsásak, igen tartósak. Virágrügyet körítő levelei, valamint a vezérvesszők alján levők is, nálam gyakran fehéres pettyek és foltokkal jellemzőleg tarkáztak.

Hasonnevei. Weisser Sommer-Gewürzappel ; Weisser August-Calvill ; Palästiner ; Englischer Kantapfel stb.

Leírói. Diel, *Kernobstsorten*, III. 23. VII. 1. Almák körték I. 19.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* II. 203.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 582. stb.

Észrevétel. Mint igen jó, nyári csemege- és piaczos-gyümölcs, fájának edzettsége s rendkívüli termékenysége végett is megérdemlené, hogy népes városok mellett hazánkban is nagyban elszaporítsuk. Házi szükségre minden kertben legalább egy-egy fának méltán helyet adhatnánk e fajból is.

26. Pusztai sárga alma.

(Jaune de Pusztá; Gelber Apfel der Pusztá.)

Származása. Nagyon hihető, hogy egy, alkalmasint más név alatt is elterjedt, hazai gyümölcsfajunk. A nálam meglevő, külföldi gyümölcsészeti művekben vele ugyanazonos gyümölcsre nem találhatva, több példányt küldöttem ki belőle Württembergbe Lucashoz meghatározás végett, honnan azonban válaszul kaptam, hogy sem Lucas, sem Oberdieck, Némethonnak, sőt úgy szólván Európának eme legkitünőbb gyümölcs ismerői, gyümölcsfajomat nem ismerik, s mint kitünő, a Batul almával rokon, magyar gyümölcsfajnak megnevezését rám bízták és róla ojtó vesszőt kértek. Egyelőre tehát fonnebbi nevet adva neki Német- és Franciaországba is, — az itt zárjel közt kitett nevek alatt, — küldöttem már belőle ojtó vesszőt. Fajom Simay Kristóf, kincstári haszonbérő és lelkes kertbarátnak Mező-Kovács-háza melletti kertjéből „GoldreINETTE“ álnév alatt 1865-ben kaptam. Tartozik az egyszínű renetek családjába, a laposdad gömbölyű téli almák közé.

Érésideje. Dec. mart.

Minősége. I. rendű csemege-, gazdasági- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Középszerű.

Alakja. Laposdad, néha tojásdad gömbölyű. Hasa a laposdadgömbölyűeknekél kissé a szár felé, a tojásdadgömbölyűeknekél középtájra esik; amazoknál a szár felé elég talpasan végződik: emezeknekél és általában a gyümölcs hegye felé, kissé összehúzódva, tompán domborodik. Kelyhe zárt, a laposabb és nagyobb gyümölcsöknél félig nyílt; apró molyhos osztványokkal ellátott; ránczoktól körülvevett, különben simafalu, szűk és sekély mélyedésbe helyezkedő. Szára rövid, fás, alig emelkedik ki a szűk mélyedésből, melynek fala sugaras rozsdával kissé bevont vagy egészen sima s a gyümölcs teljes értékével is zöld szokott maradni.

Szine. Bőre sima, bágyadt fényű, szalmasárga vagy világossárga; napos felén gyöngéd piros mosattal mintegy belehelt, mely szín azonban az árnyas helyen nőtt gyümölcsöknél teljesen hiányzik. Pontozata alig észrevehető, finom, elég sűrű. Némely gyümölcsökön kisebb fahéjszín rozsdafoltok is foroultnak elő; itt-ott pedig egyes, érdes rozsdafoltocskák is.

Izlelése. Husa fehér, finom, porhanyó; leve elég bő, igen gyöngéd savanyúval emelt, czukros, kellemes ízű. Magháza csaknem teljesen zárttenyelyű; lapos fiókaiban egy-két tompa, néha hegyes tojásdad alakú, gesztenyebarna magot rejtő. Kehelycsöve szűk töleséralaku.

Fája. Erőtéljes, igen edzett, ritkás, szétterjeszkedő koronát alkotó; elég korán, rendkívül bőven s többnyire csomókban termő. Szálas fának szabadon álló gyümölcsösbe vadoncra, formafáknak kisebb házi kertekbe doucinra vagy paradicsom alanyra nemesítendő. Virágzásában nem kényes. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, könyökösek, fölfelé állók vagy tágas szögekben szétállók, egyenesek, síkfölületűek, csak hegyök felé kissé finombordásak; ritkán fehérmolyhosak, sötétbarnák; kisebb-nagyobb, hosszúak, kerek, fahéjszinű pontokkal aljuk felé elég szembetűnőleg, hegyök felé pedig alig észrevehetőleg és ritkán pontozottak; hosszúak levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, zömök kuposak, tompahegyűek, fához lapulók, sűrűn fehérmolyhosak; elég kiemelkedő, hármabordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek vagy középnagyok, tompakúposak, vörhenyes barna pikkelyekkel borítvák, fehérmolyhosak.

Levelei. Középnagyok, hosszúak tojásdadok, elég hosszúak, keskeny, itt-ott tompa, többnyire azonban elég szúrós hegyben végződők, elég kemény szövetűek; többnyire vízszintesen irányulók s csak hegyökkel kissé lefelé hajlók; laposak, gyakran pedig inkább vagy kevésbé völgyesek; felső lapjukon simák, bágyadtfényűek, inkább vagy kevésbé sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken mélyen, kissé éles fogakkal elég szabályosan, többnyire kettősen fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, merev; a vesszők derekán kissé vízszintesen, a vesszők hegye felé pedig inkább rézsuntosan fölfelé irányuló; ősz elején a föld felé néző oldalán sötét violaszínű piros; felső oldalán pedig sűrű fehérmolyhos. Levélpálhái közép-hosszúak, lándsásak, szétállók; néha aprók, időtlenek s ez esetben hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei egyenlőtlen nagyságúak és alakúak, többnyire széles lándsásak, mereven és egyenesen szétterjeszkedők.

Észrevétel. Van-e hazai gyümölcsfajaink közt az itt leírt fajjal azonos s más név alatt tán inkább ismeretes gyümölcsünk? Vagy egy, egészen önálló fajjal van-e itt dolgunk, nem tudom, mert, fájdalom! hazai gyümölcsaink közül alig egy-kettő van még körülményes leírásban ismertetve. Annyit jó lélekkel állithatok róla, hogy egyike lesz e faj is a nagybani elterjesztésre méltó, alföldi, sík vidékünkre is legalkalmasabb és legértékesebb gyümölcs-fajainknak.

27. Asztrakáni fehér alma.

(Pomme d' Astracan blanche; Weisser Astrakan.)

Származása. Asztrakán környékén volt kezdetben elterjedve, honnan nevét is kapta, mely alatt napjainkban már mindenütt ismeretessé lőn. Minden jelessége mellett is csak nehezen birt utat törni magának a gyümölcskedvelő világban; bárha különféle nevek alatt már a régi gyümölcsészek műveiben is olvashatni róla. Így, Leroy szerint, Franciaországban már 1653-ban fölemlíti Bonnefond, akkori gyümölcsész „*Pomme glacée d'été*” (nyári jeges alma) név alatt. Csak napjainkban terjedt el rohamosan minden felé. Ojtóvesszejét „*Csíkos rózsá alma*” álnév alatt Bátorkesziből 1865-ben; főnnebbi valódi neve alatt pedig Oberdiecktól 1871-ben kaptam Hannoverából. Több ízben termett már nálam. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jul. második fele.

Minősége. I. rendű csemege- és konyhai gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Tojásdad gömbölyű. Zömének legnagyobb átmérője középtájra, gyakran pedig szárás vége felé esik, honnét jól kidomborodva szárás végén elég talpasan, hegye felé pedig rendszerint összébb húzódva gömbölyödik s inkább vagy kevésbé tompa csucsban végződik. Kelyhe nagy, többnyire zárt, hosszú, molyhos osztványokkal ellátott; sekély s többnyire szűk üregbe helyezett, melynek falain ránczok, karimáján pedig szelid emelkedések láthatók. Ezen emelkedések alig szembetűnő lapos bordák gyanánt a gyümölcs derekára, gyakran egész a szármélyedés karimájáig is lehúzódnak. Szára középhosszu, kissé bunkósan végződő, zöldes, fehér-molyhos; szűk és elég mély, néha sugaras rozsdával finoman bevont falu üregbe helyezett.

Szine. Bőre finom, vékony, fényes, mintha csiszolt volna, néha kissé kékes hamvval finoman bevont; elejente fehéres zöld, kissé sötétebb zöldes pontokkal ritkásan behintett, később viaszszerűen fehér vagy kissé szalmasárga, néha áttetsző, jegecedési foltokkal tarkázott; napos oldalán s a napnak jól kitett darabjain finom rózsaszínnel belehelt vagy csíkozott. Pontjai a gyümölcsnek teljesen ért korában zölddel szegett fehérek és ritkásan elszórtak. Rozsdafoltok ritkán találkoznak felületén. Illata kellemes.

Izlelése. Husa hófehér, gyöngéd, velős, csaknem olvadó; leve bő, cukros, finom savanyúval emelt, üdítő, kellemes zamatu. Magháza csak kissé nyíltengelyű; nagy és tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsőve hol kupalakuan, hol ismét hengeresen jól bemélyed a gyümölcs belsejébe.

Fája. Fiatal korában élénk, később mérsékelt növéssű; elég edzett, korán és elég bőven termő. Fiatal korában fölfelé törekvő, később szétterjeszkedő ágaival sűrű lombos koronát alkot. Alföldünk éghajlata alatt s termékeny talajában otthonosnak érzi magát. Vadonezon, mint szálásfa, doucin

vagy pedig paradicsom alanyon, mint bokor vagy szárnyas fa, egyaránt jól díszlik. Gyümölcsei jól megállják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, fölfelé irányulók, síkfelületűek vagy csak alig észrevehetően barázdások azaz hornyoltak, finom fehér molyhosak, sötét violaszinnel árnyalt barnák, elég szembetűnő fehér pontokkal igen ritkásan pontozottak; hosszúas levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, zömök kuposak, tompahegyűek, lapulók, fehér-molyhosak; alig kiemelkedő többnyire bordázatlan ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, csaknem gömbalakuak, laza pikkelyekkel borítvák, fehér-molyhosak.

Levelei. Jókorá nagyok, hosszúak vagy kerek tojásdadok, elég vastag, de lágy szövetűek; a vesszők alján csaknem laposak, főleg mind-mind inkább völgyesek vagy csatornások, többnyire félregörbülő, keskeny, szúrós hegyben végződők; itt-ott kissé hullámos szélűek, kissé íveltek, felső lapjukon simák, fényesek, világos zöldek, alsó lapjukon finoman molyhosak; széleiken apró, tompa fogakkal elég szabályosan, többnyire kettősen fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, vastag, többnyire kissé éles szögekben fölálló, merev, fehér-molyhos, ősz felé alsó oldalán kissé karmazsin piros. Levélpálhái jellemzőleg fejetlenek, rendkívül hamar elhullók.

Hasonnevei. Asztrakáni nyári; Moszkvai alma; Orosz jeges alma; Transparente d'été; Nalivi jabloky stb.

Leírói. Diel, *Kernobstsorien*, VI. 77.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 87.

Mas, *Le Verger*, V. 11.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 79. stb.

Észrevétel. Hüvösebb tájakon, emelkedett fekvésű vidékeken, főképen az éjszaknak néző lejtőkön úgy tapasztalták, hogy gyümölcsei kellő finomságukat nem fejthetik ki. Itt, az alföldön mit sem találok útjában, a mi elterjedését akadályozhatná. A legkitűnőbb korai almák egyike ez is.

28. Asztrakáni piros alma.

(Astracan rouge, Red Astracan ; Rother Astrakan.)

Származása. Mint társa az Asztrakáni fehéralma, ez is hihetőleg azon tartományból kerülhetett ki, melynek nevét viseli. Bárha neve a gyümölcsészeti művekben csak jelen század elején kezdett feltűnni, még is inkább el van már terjedve, mint a régibb gyümölcsészek előtt is ismeretes Asztrakáni fehér alma. Ojtóvesszejét Oberdiecktól is, Lucastól is 1871-ben kaptam meg. Fajfámon már 1873-ban bemutatta mosolygó szép gyümölcsseit, melyek a leírásokkal egyezvén, fajom valódiságáról bizonyossá tettek.

Érésideje. Jul. második fele.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege- és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Laposdad gömbölyű. Legnagyobb átmérője középtájra esik, honnét kelyhe felé inkább összehuzódik, mintsem szára felé, a hol elég talpasan végződik. Szélessége rendszerint mindig meghaladja magasságát. Kelyhe többnyire zárt, hosszú, molyhos osztványokkal ellátott, hol szűkebb, hol ismét tágasabb, de mindig csekély mélyedésbe helyezett, melynek falait ránczok s apró husos emelkedések teszik egyenlőtlennek s kissé bordázottá, mely bordázat laposan és elenyészőleg néha a gyümölcs derekára is lehuzódik. Szára a középhosszu és középvastag, molyhos, néha kissé görcsös, elég mély és tölcseralakú, néha pedig csekély és tágas, sima vagy sugaras rozsdával bevont falú üregbe helyezett.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, gyöngéd tapintatu, kékes hamvval borított, ledörzsölve fényes, értével csaknem aránysárga alapszinű, mely színezetből azonban napos felén, sőt legtöbbször az egész gyümölcsön is, alig tűnik szembe valami, minthogy az egész fölület karmazsin pirossal csaknem teljesen be van futtatva és márványozva, sötét vörössel szegett pontocskái elég szembetűnők és számosak. Rozsdafoltok és alakzatok, a szármélyedést kivéve, ritkán fordulnak elő rajta.

Izlelése. Husa fehér, finom, tömött, de porhanyó ; az erősebben színezett gyümölcsöknél a bőr alatt kissé pirosas ; leve elegendő üdítő savanyúval emelt, édes cukros, kellemesen fűszeres ízű. Magháza nagy, nyílttengelyű ; fiókjaiiban ép magvakat rejtő.

Fája. Mérsékelt növesű, de edzett, korán és rendkívül bőven termő, miért is nagy fává még vadoncra nemesítve sem növekedhetik. Szálasfának koronamagasságban ojtandó. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak és középvastagok, egyenesek, fölálló vagy széles szögekben elálló, kissé könyökösek ; aljuk felé síkfölületűek, hegyök felé hornyoltak, szennyesmolyhosak ; sötét vörössel árnyalt szürkés zöldek ; hosszas fehér pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak ; kissé hosszas levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, tompakuposak, fához lapulók, sűrű fehérmolyhosak; elég kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, lazán álló, feketével szegett sárga pikkelyekkel borítvák, fehérmolyhosak.

Leveli. Jókorá nagyok, lágyszövetűek, többnyire széles kerülékesek; rövid, szúrós, többnyire félre görbülő hegyben végződők; hullámos szélűek, laposak; kissé íveltek; felső lapjukon simák, bágyadtan fénylők, halványzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken mélyen, többnyire kettős és kissé tompafogakkal fűrészeltek. Levélnyelők elég hosszú, vastag, fölálló vagy kissé vízszintesen irányuló, meglehetősen merev, molyhos, ősz felé alsó oldalán kissé violaszínű piros. Levélpálhái igen fejletlenek, aprók, fonáldomuk, hamar elhullók.

Leirói. Mas, *Le Verger*. V. 7.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 82. lap.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 79. és többen mások.

Észrevétel. Házi, különösen pedig városi kertekben mindenütt széles elterjesztésre méltó, kitűnő, korai almafaj. Szépsége és jósága végett egyike lesz legkapósabb nyári almáinknak.

29. Cludius őszi almája.

(Pomme d'automne de Cludius; Cludius Herbstapfel.)

Származása. Cludius superintendens nyerte magról Hildesheimban (Hannovera). Bárha csak az újabb korban lépett is e jeles őszi alma a világba; úgy fájának termékenysége, mint gyümölcseinek kitünő tulajdonai miatt mindenfelé utat tört magának s kegyenczévé lón az újabbkori gyümölcsészeknek. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Reutlingenből. Már 1873-ban bemutatta fajfámon első gyümölcseit, melyek a leírásokkal egyezvén, fajom valódiságát bebizonyították.

Érésideje. Nálam sept., oct.; hűvösebb s emeltebb fekvésű vidéken pl. a székelj földön, eltartható lesz decz. elejéig is.

Minősége. I. rendű csemege-, gazdasági és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Különböző, hol közép nagy, hol ismét jókora nagy.

Alakja. Változó. Apróbb gyümölcsei többnyire kupos gömbalakuak, nagyobb gyümölcsei pedig magasas kuposak. Kalvilszerű lapos bordák vonulván rajtok végig gömbölyödésük ritkán szabályos; egyik oldaluk rendszeren hizottabb, mint a másik. Legnagyobb átmérőjük száras végök közelében esik, honnan a gyümölcs elég talpasan végződve gömbölyödik; kelyhe felé inkább vagy kevésbbé tompa csucsban végződik. Kelyhe zárt; széles, hosszás, molyhos, sokáig zölden maradó osztványokkal ellátott; néha tágas és elég mély, néha szűk és sekély mélyedésben ülő, melynek falain ránczok s karimáján púpos emelkedések láthatók. Szára középhosszu, vékony, fás; sugaras rozsdával bevont falú, tágas és mély üregbe helyezett.

Színe. Bőre finom, kissé szívós, sikos tapintatu, viaszfehér, napos felén is csak kissé sárgás, többnyire minden pirt nélkülöző; apró, de napos felén eléggé szembetűnő, többnyire zölddel vagy fehérrel szegett pontocskákkal behintett. Rozsdaalakzatok ritkán fordulnak elő rajta. Íllata csekély.

Izlelése. Husa fehér, finom, porhanyó; leve elég bő, czukros, gyöngéd borízű, kellemes zamatu. Magháza nyilttengelyű; kissé tágas fiókjaiban tojásdadalaku, ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hosszás kúpalaku.

Fája. Fiatal korában erőteljes növéssű, edzett, de nagy fává korai és rendkívül bő termése következtében nem képes növekedni. Fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel jól beruházzák, elég sűrű lombos koronát alkotó. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán, mely a virágzásban sem lévén kényes, rendszerint ép gyümölcsöket köt.

Vesszei. Nem számosak, elég hosszúak, közép vastagok, fölfelé elvékonyodók, fölállóak, egyenesek, kissé könyökösek, ritkán molyhosak; itt ott csupaszak, síkfölületűek; violaszín barnák; aprócska, hosszás, fehér pontokkal ritkán, hegyök felé azonban alig észrevehetőleg pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Igen aprók, háromszögűek, lapulók, alig kiemelkedő, éles párkányos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok vagy gömbölydedek; sötét vörös, lazán álló pikkelyekkel borítvák, fehér molyhosak.

Levelei. Inkább aprók, mint középszerűek, kissé puhaszövetűek, kerek tojásdadok vagy körülekések; laposak vagy völgyesek; itt ott hullámos szélűek; alig ívelték, de nyelökről gyakran kissé lefelé irányulók; hol rövidebb, hol kissé hosszabb, tompa vagy kissé szúrós hegyben végződők; széleiken a levél nyele felé kerek, a levéltányér hegye felé pedig meglehetősen hegyes fogakkal elég mélyen fűrészelték; felső lapjuk bágyadt fényű, világos zöld; alsó lapjuk molyhos. Levélnyelök elég hosszú, kissé vastag, merev, molyhos, többnyire fölfelé irányuló; tövénél, ősz kezdetén már, világos violaszínnel befuttatott. Levélpálhái igen aprók, fonálidomuak, hamar elhullók.

Hasonnevei. Cludius weisser, früher Spitzapfel, (Cludius korai fehér csúcsos almája.)

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obst.* I. 215.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 225.

Mas, *Le Verger*, V. 67.

Észrevétel. Minthogy az alföldön oly időben érik, midőn egyébbféle nemes gyümölcsökben is bővelkedünk s ezek mellett az almákra, bármily pompások legyenek is, csak szánakozva tekintünk; nem hozzánk való e gyümölcsfaj. Piaczos gyümölcsnek azonban itt is megérdemelné, főképp népes városaink mellett, a nagybani elterjesztést. Hazánk éjszaki és keleti hegyes vidékein, hol a szőlő, őszi barack és a kényesebb természetű nemes körte-fajok csak nagy bajjal tenyészthetők, bizonyára kiérdemelné e jeles almafaj az „egri“ nevet.

30. Bauman renetje.

(Reinette Bauman; Baumans Reinette.)

Származása. Van Mons nyerte magról e század elején s keresztelte el a Bauman testvérek nevével, kik Bolvillerben (Elsass) világhírű gyümölcs-kertészettel bírtak akkoriban. Ojtóvesszejét Kovács Józseftől Bátorkesziből kaptam először, még 1865-ben, de az innen kapott fajaim valódiságában többször csalatkozva, jónak láttam, még mielőtt a Bátorkesziből nyert faj termésre fordult volna, meghozatni Oberdiecktól is. Nagy öröömre azonban mindkét helyről kapott fajom egymás közt teljesen egyezőnek, a leírásokkal öszhangzónak s így valódinak bizonyult be.

Érésideje. Nov.—jan. Hűvösebb tájakon termett gyümölcsei tavaszig is eltarthatók.

Minősége. I. rendű csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; de néha tekintélyes nagyságra is föl szokott hizni.

Alakja. Gömbalakú, néha rövid kúpos, mindkét végén belapított; kisebb példányai szabályos gömbölyödéssel bírnak, a nagyobbak kissé szabálytalanok, s rendszerint egyik felök hizottabb, mint a másik. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt, fölálló finom osztványokkal ellátott; elég tágas és mély tölcseralaku, néha sík, néha ránczos falu mélyedésben ülő, melynek karimáját, főképp a nagyobb gyümölcsöknél, emelkedések teszik egyenetlenné s ezen emelkedések lapos bordákként inkább vagy kevésbé szembetűnőleg, a gyümölcs derekára is lehuzódnak. Szára közép hosszú, hol vastagabb, hol ismét vékonyabb, fás, molyhos, fahéjszínű, sugaras rozsdával bevont falu, tágas és mély tölcseralaku üregbe helyezett.

Színe. Bőre finom, kissé szivós, sima, száraz tapintatú, ledörzsölve fényes; eleinte zöldessárga, később élénksárga alapszínéből, főképp a nap-sütötte darabokon, alig tűnik szembe valami; minthogy csaknem az egész fölület inkább vagy kevésbbé élénk pirossal van befuttatva s még a gyümölcs árnyas felén is ugyan ily színnel sűrűn csikolva. Pontozata finom, ritkás, de főképp a piros színben, eléggé szembetűnő, minthogy minden egyes pontocskát, sárgás szegélyke vesz körül. Rozsda szemölcsök és alakzatok is többször tűnnek elő rajta. Illata gyenge.

Ízlelése. Husa sárgásba játszó fehér, finom, tömött roppanó, teljesen ért korában porhanyó; leve elegendő, czukros, üdítő borízzal emelt, kellemes zamatu. Magháza többnyire zárttengelyű, szűk fiókjaiban több kevesebb ép magot rejtő. Kehelycsőve hegyes kúpalakú.

Fája. Erőteljes, edzett, korán és bőven termő; gyümölcsvesszők és peczkekkel jól beruházott, fölfelé törekvő ágaival elég sűrűlombos koronát alkotó. Gyümölcsei jól kötődnek, s jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, egyenesek, középvastagok, fölfelé

elvékonyodók, kissé könyökösök, fehér molyhosak, síkos fölületűek, barnás violaszínűek; kerek vagy hosszas, fakószínű pontokkal, aljuk felé sűrűbben hegyők felé ritkábban, de elég szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, tompa hegyűek, laposak, fához tapadók, szürkés molyhosak; alig kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, törpe tojásdadok, laza pikkelyesek, barnás pirosak, fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok, vastag szövetűek, egész terjedelmökben merevek, széles tojásdadok, szívalakúak, hegyők felé lassúdan elvékonyodók s rövid, szúrós hegyben végződők, rézsut fölfelé irányulók; laposak vagy csak kissé völgyesek, néha széleikkel lefelé hajlók; kissé ívelték; felső lapjukon kissé babosak, különben simák, bágyadtan fénylők, világos zöldék; alsó lapjukon molyhosak; széleiken többnyire kettős, tompa fogakkal finoman és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszú, mereven fölfelé irányuló; ősz kezdetén alsó oldala egész hosszában, sőt még a levéllap alsó felén elnyúló folytatása is, violaszínű mosatot kap; felső fele molyhos. Levélpálhái a vesszők derekán elég kifejlődöttek, szétállók, lándsásak, itt-ott aprók, fonálidomuak.

Hasonnevei. Bauman téli piros renetje; Bauman's rothe Winterreinette.

Leírói. Diel, *Kernobstsorten*. Almákat és körtéket tartalmazó I. 100.

Dittrich, *Obstkunde*. I. 386.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 485.

André Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 623.

Mas, *Le Verger*, IV. 43. stb.

Észrevétel. Úgy szép és finom, tartós és nem fonnyadó gyümölcsei, valamint fájának épsége és termékenysége végett megérdemli, hogy mindeütt, még Alföldünkön is, úgy házi, mint kerítetlen gyümölcsöseinkben is habozás nélkül elterjeszszük.

31. Ribston pepin.

(Ribston pepin; Ribston Pepping.)

Származása. Közel két századdal ezelőtt kelt magról Angolországban, Ribstonhallban (Új-Yorkmegye), honnét nevét is kapta. Bárha termékenysége ellen sokszor és méltán panaszkodtak és panaszkodnak maig is; de gyümölcseinek nagysága, szépsége és jósága miatt mégis egyike lón a világszerte leginkább elterjedt almáknak. Nincs is napjainkban egyetlenegy faiskola, melyből a Ribston pepin hiányzanék. Ojtóveszszejét különféle, részint valódi, részint hamis nevezet alatt több helyről is megkaptam, úgy hazai, mint külhoni gyümölcsészekről. Több ízben termett már nálam egy-két gyümölcsöt; melyek fajom valódiságáról teljesen bizonyossá tettek.

Érésideje. October deczember.

Minősége. Kitünőleg I-ső rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Magas törzsű fákön közép nagy; forma fákön nagy vagy igen nagy.

Alakja. Többnyire kúpos gömbalakú néha lapos gömbalakú vagy kissé hengeres. Zöme rendszerint száras vége felé esik, hol elég talpasan, kelyhe felé pedig inkább vagy kevésbé fogyva, rendszerint tompa csúcsban végződik; derekának gömbölyödését gyakran lapos emelkedések teszik szabálytalanná. Kelyhe zárt, a nagyobb gyümölcsöknél néha félignyílt, sokáig zölden maradó, törékeny osztványokkal; szűk és mély, gyakran elég tágas, ránczos falu üregbe helyezett, melynek karimájáról, hol inkább, hol kevésbé szembetűnő, lapos bordák huzódnak a gyümölcsre. Szára rövid és vékony, fás, mély és szűk, karimája felé azonban eléggé kiszélesedő, tölcseralakú, érdes rozsdamázzal bevont falu üregbe helyezett, néha húsdudortól félrenyomott.

Színe. Bőre finom, vékony, sima vagy egy kissé érdes, aranysárga, homályos vörös csíkokkal csaknem köröskörül, szárától kelyhéig becsapkodott, napos felén ugyan ily színnel mosott és pettyezett, mely színezet teljes értékével szelid karmazsinpirosba változik át. Pontozata alig szembetűnő, ritkás. Finom rozsdáalakzatok kisebb nagyobb foltokban vagy szakadozott vonalakban és pettyekben majd minden gyümölcsön láthatók.

Ízlelése. Husa sárgás, finom, tömött, elejénte roppanó, később eléggé porhanyó; leve elég bő, igen cukros, finom borízzal emelt, kellemes fűszeres ízű. Magháza többnyire zárttengelyű; szűk fiókjaiban többnyire idétlen magvakat rejtő. Kehelycsöve széles tölcseralaku.

Fája. Erőtéljes, igen edzett, széllyel terjeszkedő ágaival, melyek gyümölcscrügyes vesszőkkel és peczkekkel hamar és jól megrakodnak, elég sűrű lombos koronát alkotó. Nálam egyike a legterméketlenebb almafajoknak. Évenként dúsan virágzik; de virágainak legnagyobb része meddő szokott lenni. Kötődött gyümölcsei pedig nagy részt már akkor hullanak a fa alá,

mikor még csak mogyoró nagyságuk. Termékenységehez átalában megkívántatik, hogy a föld és lég (mint Angolhonban) kellő nedvességgel el legyen látva: e kelléket pedig bajosan fogja föl találni bárhol is Alföldünkön. Itt ott megmaradt gyümölcssei különben nagyságuk mellett is eléggé jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak és elég vastagok, fiatal fákon fölfelé irányulók, idősebb fákon szétterjeszkedők, egyenesek, merevek, könyökösek, síkfölületűek, molyhosak, vörhenyes vagy sötétbarnák; fehéres, kerek pontokkal egyenlőtlenül, hol sűrűbben, hol ritkábban pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, zömök kúposak, tompahegyűek lapulók, fehér molyhosak; alig kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, tojásdadok, vagy csaknem gömbalakúak, hegyöknél sűrű fehér molyhosak, tövükönél szennyesbarna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Jókora nagyok, tojásdadok, itt-ott kerülékesek, elég hosszúak, hirtelen elkeskenyedő hegyben végződők; fölfelé álló nyelőkön elég mereven s többnyire vízszintes irányban nyújtózkodók; a vesszők alján csaknem laposak, a vesszők hegye felé azonban mind csatornásak, itt-ott hullámos szélűek; alsó lapjukon igen molyhosak; felső lapjukon simák, bágyadt fényűek, homályos zöldek; széleiken tompa vagy kissé hegyes fogakkal többnyire kettősen és szabályosan fűrészeltek. Levél nyelük középhosszú, elég vastag, mereven és rézsutosan fölfelé irányuló. Levélpálhái jól kifejlődöttek, csaknem vízszintesen szétterjeszkedők, lándzsásak, tartósak.

Hasonnevei. Ribston peppin; Englische Granatreinette, (Angol gránátreinette); Travers Reinette.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, XI. 93. és 134. lapokon más más név alatt.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 353.

Hennau, *Annal. de pomol.* III. 13.

André Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 750.

Mas, *Le Verger*, IV. 99. és sokan mások is.

Észrevétel. Minden szépsége és jósága mellett is nem az Alföldre való. Hazánk északi hegyes vidékein jó lesz vele kísérleteket tenni s ott hol termékenynek mutatja magát, nagyban is elterjesztetni. Minthogy fája, — kivált, midőn már megindult benne a nedv, — nem barátja a nyelésnek; faj- vagy próbafának éppen nem való s bizonyára kárát valljuk, ha ilyen né alakitjuk át e terméketlen fát.

32. Barackpiros alma.

(Pfirsichrother Sommer-Apfel.)

Származása. Bizonytalan; Dittrich szerint, a ki e kitűnő nyári almát első irta le, Franciaországból származhatott be Némethonba, hol kivált Thuringiában, nagyon el van terjedve. Dittrich „Pfirschenrother Sommer-Rosenapfel“ (Barackpiros, nyári rózsaaalma) név alatt irta le s kezdte elterjeszteni, minthogy azonban ilyennevű téli vagy őszi alma nincs; jónak láttam magyar elnevezéséből a szükségtelen jelzőket kihagyni s nevét, mint fennebb látható, egyszerűsíteni. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Reutlingenből. Az egy éves próbaág 1873-ban már 6 db. szépen kifejlődött gyümölcsöt hozott, melyek a leírásokkal mindenben egyezvén, fajom valódiságáról csakhamar meggyőztek.

Érésideje. Jul. második fele; hűvösebb tájakon aug.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű csemege-alma.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Változó; majd lapos gömbalaku, majd ismét csúcsos vagy szabálytalan kupos; egyik fele rendszerint hizottabb, mint a másik. Hasa száras vége felé esik, hol laposdad domborodásával elég talpasan végződik; kelyhe felé inkább, vagy kevésbé összehúzódik s többnyire tompa csúcsban végződik. Kelyhe zárt, hosszú, hegyes, molyhos osztványokkal ellátott; elég tágas és mély üregben ülő, melynek fenéke szintén molyhos; falai ránczosak és bordásak, karimájára pedig a szabályosan fejlődött gyümölcsöknél jól kivehető 5 borda emelkedik, honnan ezek laposan egész a szár mélyedésig levonulnak. Szára elég hosszú, hol inkább, hol kevésbé vastag, fás, molyhos, vöröses; elég mély és szűk tölcseralaku, sima vagy sugaras rozsdával bevont falu üregbe helyezett.

Szine. Bőre finom, vékony, sima, gyöngédtapintatu, kékes hamvval ritkásan borított, viaszfehér, mely színezetből azonban alig látható tisztán valami, minthogy csaknem az egész fölület rózsaszínű, napos felén pedig élénkebb pirossal van befuttatva s szárától kelyhéig levonuló sötétebb színű lángos pirossal csíkozva. Piros pettyek, pirossal szegett sárgásbarna, ritkásan elszórt pontok, főképp árnyas felén, mindig fordulnak elő rajta. Értével kellemes illatot áraszt.

Izlelése. Husa fehér, finom, gyöngéd, puha, omlós; leve elegendő, czukros, finom savanygyal emelt, kellemes fűszeresízű, illatos. Magháza nyíltengelyű; tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve hol inkább, hol kevésbé hosszas kupalaku.

Fája. Nálam lassunövésű, de edzett; korán és rendkívül bőven termő. Kerített gyümölcsösökbe vagy házi kertekbe való, hol vadonczra vagy doucinra koronamagasságban ojtva nem terjedelmes, de elég takaros féltörzsű fákat nevelhetni róla. Gyümölcsei a fán meg lehetőszen daczolnak a szelekkel,

Vesszei. Elég számosak, középvastagok, fölfelé igen elvékonyodók, szétterjeszkedők; bordázottak, ritkásan fehérmolyhosak; olajszin sárgásbarnák; elég szembetűnő, hosszas, fehér pontokkal ritkásan pontozottak; szabálytalan, de többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Igen aprók, vörhenyes barnák, molyhosak, fához lapulók; elég kiemelkedő hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, hosszas tojásdadok, laza pikkelyekkel borítvák, sötétbarnák, fehérmolyhosak.

Leveli. Középnagyok, tojásdadok vagy kerülékesek, keskeny szúrós hegyben végződők; itt-ott hullámos-szélűek; a vesszők alján laposak s kissé lelógók; föllebb kissé völgyesek; mereven és vízszintesen vagy részunt fölfelé irányulók; felső lapjukon csupaszak, fénytelenek, homályos-zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken hol élesen és mélyen, hol tompa fogakkal szabálytalanul fűrészeltek. Levélnyelők hosszu, középvastag, hajlékony, ősz felé alsó oldalán halvány violaszin piros. Levélpálhái fonálidomnak, idétlenek, itt-ott azonban széllyelálló széles lándzsák.

Leirói. Dittrich, *Obstkunde*, I. 220.

Flotow, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 93.

Észrevétel. Illatos husu, üdítő, kellemesízű gyümölcsseiért, melyek csemege-asztalaink diszítéséül is szolgálhatnak; aztán fájának rendkívüli termékenységeért is, egyetlenegy házi kertből sem volna szabad hiányoznia.

33. Jacquin almája.

(Pomme Jacquin; Jacquins Apfel.)

Származása. Lucas gyümölcsjegyzéke szerint Boisbunel hires francia gyümölcsész nyerte magról e rendkívül tartós téli almát. Teljes leírását még nem olvastam sehol. Ojtóvesszejét Lucastól Reutlingenből kaptam 1869-ben. Fajfámon a jól kifejlődött 4 éves próbaág 1873-ban már rendkívül meg volt rakodva gyümölcsessel. A Simon-Louis testvérek és Lucas gyümölcsjegyzékeikben olvasható rövid jellemzések után ítélve fajom valódiságában nem lehet kételkednem.

Érésideje. Nov. april.

Minősége. II. rendű csemege — s kitünőleg I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy.

Alakja. Tojásdad vagy tompa kúpalaku. Zöme középtájon esik, honnét szára felé kevésbé, kelyhe felé pedig inkább fogyva gömbölyödik. Száras végén elég talpas; kelyhénél többnyire tompa csucsban végződik. Kelyhe zárt vagy félignyit; apróbordás vagy ránczosfalu, mély és szűk, néha kissé ferdén álló üregbe szorított. Szára rövid, fás; szűk és mély tölcseralaku, simafalu üregbe helyezett.

Szine. Bőre kissé vastag, sima, elejénte sárgás zöld; teljes értével citromsárga; napos felén halványpiros, szakadozott csíkokkal tarkázott. Pontozata alig észrevehető. Rozsdafoltok ritkán tűnnek elő rajta.

Izlelése. Husa sárgásfehér, elég finom, tömött, roppanó; leve bő, cukros borízú, üdítő, kellemes-zamatu. Magháza egészen zárttengelyű; szűk fiókjaiban kevés, de ép magot rejtő.

Fája. Nálam úgy vadonczra, mint doucinra ojtva bujanövésű, elég edzett; korán és rendkívül bőven termő. Fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspezcekkel hamar megrakodnak, elég sűrű lombos koronát alkot. Szabadon álló gyümölcsösökbe, szálásfának, vadonczra nemesítendő. Jókorá nagy gyümölcsei daczolnak a fán a szelekkel, rovarokkal és forrósággal.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, középvastagok, egyenesek, fölállóak vagy éles szögekben fölfelé irányulók, alig könyökösek, síkfölületűek fehér-molyhosak; olajszin zöldek; alig szembetűnő, apró, fehér pontokkal sűrűn pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, hegyesek, vörösbarnák, molyhosak; alig kiemelkedő, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, laza pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, hosszas tojásdadok vagy kerülékesek, igen hosszú, keskeny hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; feljebb is csak kevésbé völgyesek; kissé íveltek; felső lapjuk sima, homályos-zöld; alsó lapjuk molyhos; széleiken előre hajló, kissé tompa fogakkal elég mélyen fűrészeltek. Levélnyelők rövid, középvastag, merev, molyhos, rézsunt fölfelé álló; tövénél ősz elején már világos violaszín-vörös. Levélpálhái rövidek, keskenylándsásak vagy fonálidomuak, rendetlenül állók, elég tartósak.

Észrevétel. E jeles újdonságról Simon Louis testvérek gyümölcsjegyzéke azt mondja, hogy két évig is könnyen eltartható. A mi, könnyen kiszáradó, laza talajunkban, és gyakran a nyár legnagyobb részén át száraz és forró éghajlatunk alatt, bajosan állithatnók róla ugyan azt: de, hogy Alföldünkön is egyike lesz a valóban téli sőt a tavasz végeig is eltartható gyümölcseinknek, arról első termése után is bizonyos vagyok. Nagybani elterjesztésre jó lélekkel ajánlhatom.

34. Duquesne pepinje.

(Pepin Duquesne ; Duquesne's Pepping.)

Származása. Leroy szerint Van Mons nyerte magról Belgiumban s keresztelte el barátja, Duquesne apát, enghieni gyümölcsész nevéől. Ojtó-vesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól. Már az elajtása után következő évben (1873.) bemutatta nálam a fajfán első gyümölcseit, melyek a leírásokkal egyezvén, fajom valódiságáról csakhamar bizonyossá tettek.

Érésideje. November—martius.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Laposdad gömbölyű, néha kupos gömbalaku. Legnagyobb átmérője kissé a száras vég felé esik, hol a gyümölcs laposan gömbölyödik; kelyhes vége felé inkább vagy kevésbbé fogyva szintén laposan gömbölyödik, néha pedig széles, tompa kupalakuan végződik. Derekának kerekdedsége rendszerint szép és szabályos. Kelyhe nyílt vagy félig nyílt, apró osztványokkal ellátott; tágas, tölcseralakú, ránczosfalú mélyedésbe helyezett, melynek karimája rendszerint szabályos és nem emelkedésszerű. Szára rövid, kissé vastag, néha pedig középhosszu, fás; tágas és néha elég mély, zöldes fahéjszín rozsdamázzal bevont falú üregbe helyezett.

Szine. Bőre sima, kissé fényes, elejénte zöldessárga, később élénk sárga, mely színezet azonban alig itt-ott látható tisztán, minthogy az egész fölület, kivált pedig a napos oldalon hol sötétebb, hol halványabb rózsaszínnel van bemosva és élénkebb színű pirossal csikozva. Pontozata finom, sűrű, a piros színben inkább szembetűnő, szürke csillagos; itt-ott, főképp a két vége felé, szakadozott rozsdahálózattal is vehető észre. Kellemes gyöngédillatu.

Izlelése. Husa sárgás, finom, tömör, de értével gyöngéd és omlós; levebbő vagy elegendő, gyöngéd savanyúval emelt, cukros, kellemes, fűszeresízű. Magháza zárttengelyű, fiókjaiiban számos, ép magot rejtő. Kehelycsöve rövid kupos.

Fája. Elég erőteljes, edzett, korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival elég sűrűlombos koronát alkotó. Rövid nyesezt kíván, különben sok rügye alva marad s ágai szegényesen lesznek beruházva termő vesszőkkel és peczkekkel. Gyümölcsei daczolnak a fán a szelekkel, rovarokkal, forróssággal

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, egyenesek, fölállók, sík fölületűek s csak hegyök felé kissé hornyoltak vagy barázdoltak; csupaszak s csak itt-ott és finoman molyhosak; fakóval árnyalt vörös barnák; elég szembetűnő, kerek vagy itt-ott hosszúak, fakó pontokkal elég sűrűn pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kerek vagy kissé tompahegyűek, fához tapadók, molyhosak elég kiemelkedő, simabordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, hegyesek, sötétbarna szegélyű, pirosas pikkelyekkel borítvák, hegyőknél fehér molyhosak.

Leveli. Középnagyok, többnyire kerülékesek vagy tojásdadok, a virágrügyes peczkeken levők pedig többnyire elgörbült lándzsák; laposak vagy völgyesek; rövid, szúrós hegyben végződők; mereven fölfelé állók; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken sűrű, hegyes fogakkal szabályosan fűrészesek. Levélnyelők kissé hosszúak, középvastag, molyhos, ősz kezdetén karmazsin piros; fölfelé álló. Levélpálhái jól kifejlődöttek, szétálló, lándzsák, a nyél tövétől kissé főlebb a nyélre helyezettek; igen tartósak.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 347.

André Leroy, *Dict. de pomol.* III. 278.

Észrevétel. E kitűnő csemege-gyümölcs méltán megérdemli, hogy vele kísérletet tegyünk és értékes voltát a hazában mindenütt tanulmányozzuk. Mennyire lesz alföldünkön értékes? még korai volna biztosan meghatároznom.

35. Boiken alma.

(Pomme Boiken; Boiken Äpfel.)

Származása. Oberdieck szerint bizonyos Boike nevű utbiztos (Deichvoigt) nevéől neveztetett így, a ki azt vagy magról nyerte, vagy legalább első volt, a ki elterjesztette. Hanoverában rég idő óta ismert, gazdasági gyümölcs. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktől. 1873-ban már gazdagon meg volt gyümölcsessel rakodva fajfámon a jól kifejlődött két éves próbaág. Gyümölcs, növényzet a leírásokkal egyezvén fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oberdieck szerint nyárig eltartható. Leroy szerint érik jan.—martiusban. Nálam nov. közepénél tovább nem voltak tarthatók első gyümölcsei.

Minősége. Gazdasági és piaczos gyümölcsnek I. rendű; de csemegegyümölcsnek II. rendű.

Nagysága. Jókora nagy.

Alakja. Kupos gömbalaku, csaknem oly bordás küllemű, mint a fehér Kalvil. Legnagyobb átmérője száras vége felé esik, hol a gyümölcs elég talpasan gömbölyödik; kelyhe felé kissé kuposan összehúzódva igen tompa csucsban végződik. Kelyhe nagy, zárt vagy félig nyílt; apró osztványokkal ellátott; tágas és mély, néha sekély, ránczos és bordás falu üregbe helyezett, melynek karimájáról a bordák elég észrevehetőleg egész a szármélyedésig lenyulnak. Szára rövid vagy középhosszu, elég vastag, fás; széles és mély, többnyire sugaras rozsdával bevont falú üregbe helyezett.

Szine. Bőre vékony, sima, zsirostapintatu, élénk sárga, napos felén pirossal színezett, mely színezet néha nagyobb kiterjedést vesz és vérpirosba megy át, néha pedig csak egyes foltban és halaványan jelenkezik. Sűrű fehéres pontjai főkép a piros színben elég szembetűnők. Rozsdafoltok csak ritkán mutatkoznak egy-egy gyümölcsön.

Izlelése. Husa fehér, finom, tömött, roppanó, kelően ért korában elég porhanyó; leve elegendő, édesborízú, kissé fűszeres. Magháza nagy, nyílt-tengelyű; fiókjaiban kevés de ép magot rejtő. Kehelyesőve rövid kupalaku.

Fája. Fiatal korában elég vígnövésű, edzett; korán és rendkívül bőven termő; későn virágzó, terebélyes koronát alkotó; gyümölcs-vesszőkkel és peczkekkel jól beruházott ágai csaknem lelógók. Emeltebb fekvésű, hűvösebb vidékeken, vagy a tenger közelsége miatt mérsékelt melegű és elég nedves levegővel ellátott tájakon gyümölcsei finomabbak, mint alföldünk forró és száraz levegőjében tapasztaljuk. Gyümölcsei különben itt is jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak szétterjeszkedők elég egyenesek alig könnyök, hornyoltak, merevek, fehértolyhosak; barna vörösek; apró fakó pontokkal ritkásan pontozottak; rövid levélközűek,

Rügyei. Kicsinyek, zömökek, tompahegyűek, fához lapulók; alig kiemelkedő hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehér molyhosak.

Levelei. Középnagyok, hosszas tojásdadok, kissé ívelték, széleiken kissé felhajlók; rövid, szúrós hegyben végződők; felső lapjukon csupaszak, sötét zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken nagy, kerekhegyű fogakkal durván fűrészelték. Levélnyelök hosszú, középvastag, merev, görbe, molyhos. Levélpálhái időtlenek s többnyire hiányzóak. Virágrügyet körítő levelei csaknem lándsásak; többnyire hullámos szélűek s hegyökkel félre csavarodók.

Leirói. Woltmann, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 211.

André Leroy, *Dict. de pomol.* III. 144.

Észrevétel. A Boiken alma az alföldön csak is aszalványnak, és nyersen piaci elárúsítás végett érdemelné meg a nagybani elterjesztést: míg hazánk hegyes vidékein, pl. a gyümölcsben szűkölködő székelyszékekben is, hol gyümölcsei később érnének s nyárig is eltarthatók volnának, a csemege-gyümölcsök közt is méltán helyet foglalhatna.

36. Nemes renet alma.

(Reinette franche ; EdelreINETTE.)

Származása. Ismeretlen eredetű, régi, francia gyümölcs, mely Leroy szerint a renet almák ősapja gyanánt tekinthető. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Reutlingenből. 1873-ban már bemutatta fajfámon első gyümölcsseit. Gyümölcs, növényzet a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November — martius.

Minősége. Kitünőleg I. rendű ugyis, mint gazdasági, ugyis mint csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Talaj, éghajlat és miveltési körülmények szerint igen változó; legtöbbször azonban mindkét végén belapított gömbalaku, vagy kupos gömbalaku. Legnagyobb átmérője középtájra vagy kissé fölebb, kelyhes vége felé esik; néha gömbölyödésében lapos bordáktól megzavart; néha szabályos gömbölyödésű. Kelyhe nyílt vagy félignyílt, hosszas, hegyes osztványokkal ellátott; kissé tágas, inkább vagy kevésbé mély, ránczoktól s szabályos, apró bordáktól barázdolt falú üregben ülő, melynek emelkedései karimájáról inkább vagy kevésbé szembetűnőleg lapos bordák nyulnak le a gyümölcs derekára, egész a szármélyedés karimájáig is. Szára rövid, hol vastag és husos, hol ismét vékony; többnyire szűk és mély, tölcseralaku, néha sima, zöldes, néha ismét rozsdásfalú mélyedésbe helyezett.

Szine. Bőre finom, vékony, sima; kissé kiemelkedő, elég sűrű, szürkés pontjai miatt kissé érdestapintatu; elejénte világos-zöld; értével, árnyas felén sápadt sárga, napos felén pedig barnássárga, néha pirossal színezett; pontozata hol sűrűbb, hol ritkább, néha jól kivehető pettyekké összefutó. Rozsdahálózat vagy néha kissé érdes rozsdafolt csak szár és kehelyüregében látható. Illata gyöngéd.

Izlelése. Husa sárgásfehér, finom, tömött, roppanó, teljes értével eléggé porhanyó; leve bő, cukros, kellemes borízzal emelt, fűszeres, illatos, finom renetszerű ízzel ellátott. Magháza zárt tengelyű; elég tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kúpalaku.

Fája. Mérsékelt növési, edzett, korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival elég sűrűlombos koronát alkotó. Szálasfának koronamagasságban vadoncra ojtandó. Jól művelt, mérsékeltén nedves és meleg földben leginkább díszlik. Hideg és nedves földben azt tapasztalták róla, hogy fája fenésedni szokott. Nálam a televénydús, laza talajban egészen otthonosnak érzi magát. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, közép vastagok, egyenesek, fölálló, csak kissé könyökösek, hegyük felé barázdoltak, molyhosak; olajszin barnák; igen apró, fehér pontokkal inkább vagy kevésbé szembetűnőleg, rendetlenül pontozottak; egyenlőtlen, de többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, zömökek, molyhosak, lapulók; kissé kiálló, hármashordás ülőlapra helyezkedők, mely bordák szembetűnőleg hosszan nyúlnak le a vesszón.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok vagy szögleteskuposak, tompahegyűek, vörösbarna szegélyű, vörhenyes pikkelyekkel borítvák, hegyüknél fehér-molyhosak,

Levelei. Jókorá nagyok, vastagszövetiek, hosszas tojásdadok, keskeny, hosszú hegyben végződők; a vesszők alján kissé laposak, főleg völgyesek vagy csatornásak; alsó lapjukon molyhosak; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötétzöldek; széleiken szabálytalanul, igen mélyen, hol élesen, hol tompán fűrészesek. Levélnyelők közép hosszú, igen vastag, molyhos, mereven s csaknem vízszintesen vagy kissé fölfelé álló: ősz kezdetén tövénél pirossal mosott. Levélpálhái kifejlődöttek, hosszúak, lándzsásak, szétállóak, molyhosak, tartósak.

Hasonnevei. Französische Edel-Reinette (Francia nemes királyka*); Clarevalli renet stb.

Leírói. Hennau, *Annal. de pomol.* IV. 65.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 673.

Mas, *Le Verger*, IV. 59.

Diel, *Kernobstsorten*, I. 120.

Dittrich, *Obstkunde*, I. 301.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 105. s. többen mások.

Észrevétel. Alföldünkön úgy házi kerteinkben, mint szabadon álló gyümölcsöseinben kitünő gyümölcseiért, fájának korai és bőterméseért érdemes volna nagyban is elszaporítanunk. Emeltebb és így hűvösebb fekvésű vidékeken csak délnek néző lejtőkön lehetne vele kísérletet tennünk.

*) A magyar gyümölcsészek nagy bajban vannak a francia „reinette” elnevezést illetőleg. Mindenáron magyarosítani akarnák: de az általa kifejezett eszmét jól visszatükröző magyar szót sehogys sikerült még eddig kitalálniok. Némelyek „királyka”, „fejedelmi”; mások „kormos” szóval teszik át nyelvünkre. Akadtak és akadnak olyanok is, a kik valamely nyelvünket nem értő, cseh kertész után „ránet” szóval fejezik ki nyelvünkön a „reinette” szót, mely magyarosan kiolvasva „renet” és nem „ránet” vagy „rajnet”. A „reinette” egy oly gyümölcsészeti műszó, mely a francia akadémia nagy szótára szerint is, az almák egy bizonyos osztályának elnevezéséül használtatik csak. Betűről betűre azonban azt jelenthetné, hogy „királynőcske” vagy „királyhölgyecske”; de nem „királyka” vagy „fejedelmi” és épen nem azt, hogy „kormos”. Minthogy tehát a „reinette” szó által kifejezett fogalomnak megfelelő magyar szót nem találhatunk; szerény nézetem szerint helyesebb volna, ha a többféle tapogatózást mellőzve, egyszerűen megtartanók a francia „reinette” szót vagy annak elég magyarosan hangzó, és így magyaros „renet” kiejtését. A világ minden művelt nemzetének pomológjai széltére francziás kiírása szerint használják a „reinette” szót; mért ne használhatnók azt mi is, ha másképp nem, legalább magyaros kiejtése szerint. Én legalább leírásaimban mindig is a „renet” szót használandom. Ha mindnyájan így teendünk; akkor legalább nem zavarjuk az eszt a laikus gyümölcs kedvelőnek az általunk önkényesen teremtett sületlen hason-nevek sokaságával, melyek közt utóvégre semmikép sem lehet eligazodnunk.

37. Csíkos Beaufin alma.

(Beaufin strié; Gestreifter Beaufin.)

Származása. Lindley, híres angol gyümölcsész találta fel Lakenhamban, Norwich mellett, a múlt század végén s kezdte elterjeszteni „Striped Beaufin“ név alatt. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Reutlingenből. Egyik, paradicsomalanyra ojtott törpe fámon 1873-ban több gyümölcsöt termett már, melyek a leírásokkal egyezvén, fajom valódiságáról teljesen meggyőztek.

Érésideje. Oct. eleje. Angolhonban májusig is eltarthatónak mondják.

Mínősége. II. rendű csemege, I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Tojásdad gömbölyű, vagy szabálytalan tompakupos. Legnagyobb átmérője száras vége felé csik, hol talpasan végződik; kelyhe felé rendszerint fogyva gömbölyödik s tompa hegyben végződik. Kelyhe nagy, nyílt vagy félignyílt; tágas, de nem mély, egyenetlen lapos emelkedésektől körülvelt mélyedésben ülő. Szára rövid, vastag, görbe; mély és szűk, tölcésalakú üregbe helyezett.

Szine. Bőre vastag, sima, pirossal árnyalt zöldessárga, mely színezet azonban csak árnyas oldalán vehető kissé észre, minthogy az egész fölület szakadozott vörös csíkokkal és sávokkal sűrűn be van csapkodva.

Izlelése. Husa zöldes-fehér, elég finom, kissé laza, roppanó, pezsgő; leve elegendő, üdítő savanykás, elég cukros, kellemes ízű.

Fája. Erőtéljes, bujanövésű, edzett; korán és bőven termő. Nagy gyümölcsei végett inkább csak törpe alakban nevelendő, de védett helyen szálas fának is alkalmas. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, közép hosszúak, vastagok, alig könyökösek, fölállók vagy tágas szögekben elállók; aljuknál síkfölületűek, hegyök felé barázdoltak, molyhosak; zöldes sárgával és vörössel mosott barnák; szembetűnő kerek, fakó pontokkal elég sűrűn pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, rövidek, tompakuposak, igen molyhosak, lapulók; elég kiálló, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, rövid tojásdadok, igen molyhosak, kissé laza pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Jókora nagyok, vastag szövetűek, kissé hosszú tojásdadok, többnyire rövid, keskeny hegyben végződők; a vesszők alján kissé laposak, főlebb pedig völgyesek vagy csatornásak; alsó lapjukon molyhosak; felső

lapjukon csupaszak, fényesek, sötétzöldek; széleiken szabálytalanul, elég mélyen és élesen fűrészelték. Levélnyelők rövid, igen vastag, merev, csaknem vízszintesen vagy kissé fölfelé álló, molyhos; tövénél teljesen ért korában pirossal mosott. Levélpálhái elég kifejlődöttek, hosszúak, lándsásak, szétállóak, molyhosak.

Leirői. Lucas, *Illustr. Monatshefte* 1865. évfolyam, 65. lapján, hol színes rajzban is be van mutatva.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 95.

Észrevétel. Minthogy nálunk, az Alföldön, épen akkor érik, midőn kedvező években különféle, jobbnál-jobb gyümölcsben bővelkedünk: csakis azoknak ajánlhatom itt, a kik a nagy gyümölcsökben gyönyörködnek s azokat aszaltványnak, konyhai használatra vagy piaczi elárúsításra föl tudják használni. Emeltebb fekvésű, hűvösebb vidékeken gyümölcsei is tovább tarthatók el s így ott bizonyára inkább is megérdemli, hogy vele kísérletet tegyünk, mintsem az alföldön.

38. Téli, piros pogácsa alma.

(Pogácsa rouge d' hiver; Rother Pogácsa Apfel).

Származása. Hogy honnan származott e szép és nagy, piros, fontos alma, még bizonytalan. Rég idő óta nagyban el van terjedve a Duna és Tisza közti, homokos lapályon, különösen pedig Kecskeméten és környékén, a hol vagy szándékosan vetett, vagy pedig magától elhullott magvairól az idők folyamában már hozzá ugyan hasonló, de érésidőre nagyon különböző változványokat is hozott napvilágra. Ifj. Csókás József, érdemes honfitársam, egy, 1872. évi, mart. 7-ről kelt, s hozzám intézett levelében tudatta velem e fontos adatot, a ki ugyan akkor szíves volt nekem háromféle Pogácsa almafajról küldeni ojtovesszőt u. m. a Nyári pogácsa almáról, mely szeptemberben érik s oct. közepén tul el nem tartható; aztán az Őszi pogácsa almáról, mely Novemberben és Decemberben érik s végül a Téli pogácsa almáról, mely Januárban kezd rendszeren érni s april végeig fonnnyadás nélkül eltartható. E vesszőről tett ojtásaim ugyan még nem termettek; de a Dr. Entztől már előbb kapott „Kecskeméti téli pogácsa“ fajom már több ízben termett s ez lesz hihetőleg azon faj is, melyet Csókás József legkésőbbben érőnek mond. Jelenleg tehát csak is ezen pogácsa almát szándékozom és pedig főnebbi, a külföld gyümölcsészei által is elfogadott neve alatt megismertetni. — Dr. Entz, a németek „*Echter Winterstreifling*“ nevű almáját ugyanazonosnak tartja a mi Pogácsa almánkkal: de, minthogy Dr. Entz maga is, a ki e két fajt ugyanazon talajban s ugyanazon körülmények közt tanulmányozta, a mi Pogácsa almánkat minden tekintetben kitünőbbnek találta, — méltán lehet kételkednünk abban, hogy e két faj valóban is azonos volna. Inkább, hiszem, hogy a Pogácsa alma magyar eredetű, mit az is látszik bizonyítani, hogy Stajerhonban és Illiriában aztán Horvátországban is, a hol e faj szintén el van terjedve, magyaros „Pogácsa“ nevét tartotta meg s onnan e név alatt hozzák szekérszámra, télen, a Dunán-tul fekvő megyékbe, elárúsítás végett. Megjegyzem itt, hogy eme tartományokban, de Magyarország d.-nyugati részében is, a Pogácsa almának még egy változványa is van elterjedve, t. i. a „Fehér pogácsa alma“, mely alakra és izre ugyan egyezik a főnebbivel, de színre különbözik tőle; mert piros csfkjai s általában pirossága hiányozni szokott. Glocker jeles szaktársam a pogácsa almák közt ezt tartja legjobbnak s azt állítja róla, hogy vetekeedik jóságra a Fehér kalvillal, mit azonban mások tagadnak, mert pl. O. Thomas, a „*Revue de l'arboriculture*“ szerkesztője szerint, is, a ki egyszerre izlelte mind a „Fehér“ mind a „Piros pogácsa“ almát, egymástól alig különbözik ízre is e kettő s a Fehér pogácsa alma ízében mi sem fődözhető fel, a mi a Fehér kalvil ízéhez hasonlítani. Meg van gyűjteményemben a „Fehér pogácsa alma“ is: de még ez sem mutatta itt be gyümölcseit.

Főnebbiek szerint tehát a Pogácsa alma egy, magyar almacsalád, melynek feje a Téli piros pogácsa alma, tagjai pedig a „Nyári“, „Őszi“ és „Fehér pogácsa“ alma. Alábbiakban, mint már említém, a családfőt fogom ismertetni.

Érésideje. Január—april; száraz, meleg évrjáráskor Nov—febr.

Minősége. Kellő érési korszakában jó csemege-gyümölcs; háztartási célokra s piaczi elárúsításra kitünőleg I. rendű.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Lapos, mint a pogácsa, mitől nevét is nyerhette; de gömbölyödése ritkán szabályos, mert egyik oldala többnyire emelkedettebb mint a másik. Zöme a középtájon alul a szárasság felé esik, honnét kelyhe felé csak kissé összehúzódva, elég laposan, szára felé pedig kidomborodva széles-talpasan fogy el. Szára rövid, vékony, fás; majd soha sem emelkedik a szármélyedés karimája színvonaláig; mély és szűk tölcserálatu üregbe helyezett, melynek falai többnyire simák s csak ritkán rozsdások, karimája pedig, főképp a nagyobbka gyümölcsöknél, többnyire egyenetlen emelkedéseket mutat, melyek a gyümölcs derekára is laposan fölhúzódnak s azt kerekdedségében kissé megzavarják.

Kelyhe kised, zárt; apró ránczok s husos dudorkák közé beszorítva szűk mélyedésben ül, melynek falain csak ritkán mutatkozik némi finom, sugaras, fahéjszínű rozsdamáz.

Színe. Bőre finom, sima, fénylő, kissé zsirostapintatu; alapszíne a fáján bágyadt zöld; értével szép sárga, mely azonban leginkább csak árnyas oldalán tűnik szembe, mint hogy csaknem az egész fölület főképp pedig a gyümölcs napos oldala, szép karminpíros csíkokkal, pettyekkel és hasonszínű elmosódott pirossággal sűrűn van bevonva. Pontozata apró, fakószínű csak a piros színben szembetűnő. Egyes fahéjszínű sima vagy kissé érdes rozsdafoltok csak néha fordulnak elő rajta. A nagyobb gyümölcsökön némely években feketés ragya foltok s a bőr alatt a husban kesernyes, taplós foltok is szoktak mutatkozni.

Izlelése. Husa zöldesbe játszó fehér, finom, tömött, teljes értével puha, omlós; leve elég bő, igen kellemes édes borizú, mibe azonban némi finom, gyakran csak alig észrevehető kesernyes íz is vegyül, mely kivált borívó emberek előtt igen kedvessé teszi ezen almát. Illata nincs. Magháza többnyire zárttengelyű; fiókjában kevés, de ép magot rejtő. Kehely csöve tompa kupalaku.

Fája. Erőteljes, edzett; még az oly telet is, mely sok almafajt képes tönkre tenni, minden sérülés nélkül kiállja. Ágaít melyek gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel sűrűn beruházzák, széles szögekben, kissé rendetlenül terjeszti szét. Buja növésénél fogva törpe fának nem igen alakítható. Legtanácsosabb szálas fának nevelni, és minthogy nagy fává képes növekedni, szabadon álló gyümölcsösben egymástól jól távol kiültetni. Fája legvigabban tenyész homokos lapályon, hol gyümölcsei is legszebbek és legjobb ízűek. Korán, és bőven terem. Gyümölcsei nagyságuk mellett is jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Számosak, hosszak elég vastagok, hegyök felé elvékonyodók; fiatal fikon eléggé fölfelé állók, idősebb fikon mindmind inkább szétállók, könyökösök; simák, aljuk felé reczés hátrával bevontak, hegyökre pedig mindmind inkább molyhosak, barnavörösek; szembetűnő, fehér pontokkal ritkán pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehérmolyhosak: a vesszők közepe táján levők a fától kissé elálló, egyebütt fához lapulók; széles, de alig kiemelkedő ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókora nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehérmolyhosak.

Levelei. Nagyok, vastag, de nem kemény szövetűek, széles tojásdadok vagy kerülékesek, többnyire keskeny, hosszas, éles s majd mindig félregörbült hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken csak kissé fülhajlók; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők csaknem kékes zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken apró majd tompa, majd éles fogakkal sűrűn fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vaskos, molyhos, nyár vége felé alsó részén violaszín pirossal mosott, majd vízszintesen, majd kissé rézsunt fölfelé irányuló. Levélpálhái kicsinyek, szétállók, majd fonálidomúak, majd lándzsásak. Levélrügyet körítő vagy a gyümölcspeczkeken levő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mind a vezér vesszőkön levők, többnyire kerülékesek vagy visszástojásdadok vagyis hegyök felé szélesebbek, mint nyelők felé; rövidke vastag nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Kecskeméti téli pogácsa alma; Píros pogácsa alma; Echter Winter-Streifling. (?)

Leirói. Dr. Entz, *Kertészeti füzetek* V. 42.

Belke, *Illustr. Monatshefte*, 1871. 164.

Bereczki M., *Revue de l'arboriculture*, 1873. 301.

Dr. Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 175.

Észrevétel. E jeles hazai almafajunk még kertem laza talajában is jól "diszlik" s minden gyümölcstermő évben gazdagon is terem és én a Kecskeméti termett gyümölcsök és a kertemben termett gyümölcsök közt semmi észrevehető különbséget sem fedeztem föl; minél fogva nagybani tenyésztésre bár hol is az alföldön jó lélekkel ajánlhatom. A nagybani tenyésztés alatt pedig azt értem, hogy annyi fát ültessünk belőle, hogy ezer véka számára adhasunk el gyümölcsét; mert csak úgy érhetjük el vele azon eredményt, melyet a kecskemétiiek elértek, hogy t. i. helyből vitétik el tőlük a vevők s nem kell vele házalniok, ha eladni akarják.

39. Daru alma.

41

Származása. A rózsalmák családjába tartozó eme jeles almával is édes hazánkat ajándékozta meg a gyümölcsészet kegyes istennője, Pomona. Hol kelt ki magról? ki látta és ki ízlette első gyümölcseit? — Senki sem jegyezte föl. A magyar gyümölcsészet uttörői mind hallgatnak róla. Nekem legalább nem sikerült sehol e kérdésekre feleletet kapnom. Dörgő Dániel köztisztviselőben álló mező-túri polgár, az én szenvedélyes gyümölcs- és gyümölcsészetkedvelő barátom, a ki velem először ismertette meg a Daru almát, annyit legalább kikutatott felőle, hogy hol van hazánkban leginkább elterjedve. Szerinte, a most élő emberek emlékezetét meghaladó idők óta leginkább el van terjedve a Tisza folyó keleti partjain fekvő községekben, különösen pedig Mező-Túr határában, hol úgy a hazai, mint a külföldi almafajok közt legtöbbször becsülik. Egészséges és termékeny fája, gyümölcseinek nagysága, szépsége, kellemes íze és tartóssága mind oly jeles tulajdonok, melyeknél fogva nagyon megérdemelné a Daru alma, hogy hazánkban mindenütt különös előszeretettel terjesztenék el. Meg vagyok róla győződve, hogy nagyobb mérvű elterjedésének csakis az volt főakadálya, hogy hazánkfiai előtt is csak kis körben maradt ismeretes ekkoráig. Remélem azonban, hogy akárhány szenvedélyes gyümölcsész akad hazánkban ezentul, a ki a Daru almát, ha itt a hazában meg nem kaphatná, még Francia- vagy Németországból is meghozhatja magának; mert már ott is ismeretes az, még pedig változtatás nélkül elfogadott, magyar neve alatt. Egy pár évvel ezelőtt ismertetem meg e fajjal Simon-Louis testvéreket Plantièrban és Dr. Lucas Edét Reutlingenben, hol szinte nagy tetszésre talált Daru almánk.

Érésiideje. October vége felé már kezd érni s fonnyadás nélkül eltart Martius végéig is.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepserűnél; gyakran igen nagy, főkép, ha fája nincsen tulságosan megrakodva gyümölccsel.

Alakja. Kuposgömbalaku, magasnak látszó. Zöme a középnagy gyümölcsöknél a száraz vég felé esik, hol elég talpasan gömbölyödik; a nagyobb gyümölcsöknél azonban középtájról esik, honnét mind két vége felé meglehetősen egyenlően, noha kelyhe felé mégis többnyire kissé összehúzódva boltozódik s itt is majd inkább majd kevésbé lapos végben fogy el. Derekának gömbölyödése ritkán szabályos; mert rendszerint kelyhétől kezdve egész szármélyedéseig inkább vagy kevésbé kiemelkedő lapos bordák futnak le, melyek a gyümölcsöt mintegy szögletesé teszik. Szára rövid, vékony, fás, molyhos; alig emelkedik a szármélyedés karimája színvonaláig. Az üreg, melybe helyezve van, mély tölcseralaku, nyílásánál tágas, feneké felé mindmind összebb szűkül s falai majd mindig simák, rozsdamentesek s jellemzőleg sokáig zölden maradók, karimáját pedig egyenlőtlen nagyságú lapos emelkedések teszik többnyire hullámossá. Kelyhe egészen zárt; egymásba fonódott apró, molyhos osztványokkal ellátott; tágas, de nem mély üregben ülő, melynek alja molyhos s falain szelíd bordácskák mutatkoznak, melyek karimájára is felhúzódván, ezt, mint jól kivehető, öt emelkedés, hullámossá teszik.

Színe. Bőre finom, szivós, sima, kissé zsirostapintatu, elejente zöldessárga és kissé hamvas, később bágyadt citromsárga; napos felén sűrűbben, árnyas felén ritkábban, szarától kelyhes végeig vonuló, szakadozott, sötétpiros csíkokkal ellátott, mely színezet a gyümölcs teljes értékével derültebb és gyöngédebb pirosra változik át. Pontozata alig észrevehető és ritka; néhol barna pettyek gyanánt mutakozó s ilyenkor eléggé szembetűnő. Rozsdaalakzat vagy éppen nem, vagy csak néha a szármélyedésben látható s az is oly finom máz, hogy rajta a zöld szín mindig áttetszik. Egyes feketés, kerek ragyafoltok azonban gyakrabban fordulnak elő rajta.

Ízlelése. Húsa a bőr alatt sárgásfehér, belseje felé hófehér, finom, kissé roppanó, könnyű, omlós; leve bő, cukros, igen kellemes üdítő borítzó. Magháza néha nyílt; néha csak kevésbé nyílt; tágas fiókjaiban egy-két ép, hegyes, tojásdad alaku magot rejtő. Kehelycsőve kupalaku, a gyümölcsbe majd csak kissé, majd elég mélyen behatoló.

Fája. Erőtéljes, egészséges, edzett; bárha korán nem is fordul termőre, de 14—15 éves korában, ha nem is évenként, de minden második évben rendkívül gazdagon terem. Lapos gömbalaku, terjedelmes, szép lombos koronát alkot. Szereti a mély termőrétegű, mérsékelt nedves talajt. Magas vagy félmagastörzsű szálafának leginkább alkalmas. Gyümölcsei jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Elég számosak, középhosszak, meglehetősen vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, egyenestől állók vagy nyílt szögekben elállók; kissé könyökösök; nem hornyoltak vagy barázdoltak, csak hegyök felé kissé és finoman bordásak; sűrűn fehértölgyesek, pirosas barnák; tojásdad, fehér pontokkal, de csakis aljuk felé, ritkán, de eléggé szembetűnőleg pontozottak; rendetlen, de többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehértölgyesek; alig kiemelkedő s két szélén laposbordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, tojásdadok, tompahegyűek, fehértölgyesek.

Levelei. Nagyok, vastagszövetűek, merevek, széles kerületek; keskeny, hosszú, szűrés, gyakran félrecsavarodó hegyben végződők; rézsunt fölfelé álló nyelökről csaknem vízszintes irányban elállók, néha laposak, de többnyire teknősek vagy csatornásak; ívelték; felső lapjukon simák, bágyadtan fénylők, sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken elég élesen, mélyen és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, szőrös, nyár végén alsó oldalán sötét violaszínű piros. Levélpálhái igen aprók, fonál vagy áridomuak, hamar elhullók. Levélrügyet körítő levelei kisebbek és keskenyebbek, mint a vezérvesszőkön levők; rövid, vastag nyelökről mereven szétállók.

Hasonnevei. Szerencséjére még eddig nincsenek.

Leirői. Dr. Lucas, *Pomol. Monatshefte* 1875. 353. E leírás mellett közölte Lucas a Daru alma színes rajzát is, mely azonban meglehetősen rosszul sikerült rajz; aztán maga a leírás is nem rendes évjáráskor s rendesen fejlődött gyümölcspéldányok után eszközöltetett.

Észrevétel. A Daru almában egy oly almafajjal van dolgunk, mely a hazai gyümölcsfajok közt versenytársait, a Sikulai almát és a Téli piros pogácsa almát egykor aligha túl nem szárnyalja kelendőségben a gyümölcs piacokon. Megérdemli, hogy, a hol csak az almafa diszlik, mindenütt nagyban elterjesszük e hazában különösen ott, hol a talaj mély termőrétegű és kellő nedvességgel bír.

40. Rózsa pepin.

(Le pepin rose; Rosenpepping.)

Származása. E kedves ízű, rendkívül tartós téli alma, melyet Diel a mult század végén a Rajna mellékéről főnebbi név alatt kapott s melyet 1800-ban teljes leírásban is megismertetett, hazánkban is el van már terjedve. Kicsisége és igénytelen külseje, úgy látszik, nem vonta magára a gyümölcsészek figyelmét; mert hazájáról és eredetéről mit sem találhatni följegyezve azok műveiben. Diel újabbkori magonecznak, magról kelt nemmes gyümölcsnek tartja. Hozzáam Temesmegyéből, Nagyfaluból került Hollandi a n a n á s z hibás név alatt, 1863-ban. Szabolcsmegyéből, Lorántházáról Vitéz János ref. lelkész, tisztelt honfitársamtól 1872. év elején meghatározás végett kaptam egy faj almát, mely Nyir-Baktán „Paradicsom alma” név alatt ismeretes és ezen alma fajban szintén a főnebbi almát ismertem föl. Mind a „Hollandi ananász”, mind a „Paradicsom alma” azonban csak önkényes, népies elnevezések levén, a gyümölcsészet irodalmában a Rózsa pepinnek még hasonnevűi közt sem foglalhatnak helyet. Valamely gyümölcs hasonnevűl csak oly elnevezés fogadható el az irodalomban, mely alatt annak leírása egyik-másik gyümölcsészeti műben szintén olvasható. A Rózsa pepinnek ezen itt fölemlített magyar elnevezései sehol sem fordulnak elő a gyümölcsészek műveiben s ha előfordulnak is, nem a Rózsa pepinre, hanem egészen más gyümölcsfajra vonatkoznak.

Érésiideje. Nov. Ápril; alkalmas helyen, mint Diel helyesen megjegyzi, egy évig is eltartható.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Kisdéd; egy Masánczki alma nagyságára is csak akkor hízik föl, ha fája nincs nagyon megrakva gyümölccsel.

Alakja. Többnyire lapos gömbalaku, de nagy terméskor az apróbb gyümölcsök gyakran kupos gömbalakuak is, és ilyenkor kelyhek felé csúcsosan végződők. Gömbölyödése ritkán szabályos, mert kelyhes végétől szármélyedéseig levonuló, szeliden kiemelkedő lapos bordák teszik egyenetlenné. Ilyenkor aztán olyan is valóban, mint kicsiben a paradicsom gyümölcse, melytől főnebb említett népies nevét nyerhette is. Zöme a szár és kehely közt a középtájon kissé alább esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően, de kelyhe felé mégis szeliden fogyva boltozódik. Szára hosszú, nagyságához mérve néha igen hosszú, középvastag, fás, többnyire barnamázos és kissé molyhos; mely tölsérialaku, sima, gyakran pedig rozsdamázos falu üregbe helyezett. Kelyhe kicsi, zárt, egymáshoz tapadó, molyhos osztványokkal ellátott; néha csaknem a gyümölcs fölszínén, többnyire azonban tágas és inkább vagy kevésbé mély üregben ülő, melynek aljáról ránczok indulnak ki a karima felé, hol szelid emelkedéseket alkotnak s aztán lapos bordákként a gyümölcs derekára is levonulnak.

Színe. Bőre finom, sima, fényes; elejénte sárgás zöld vagy szalmasárga; értével és általában citromsárga; napos oldalán elejénte sötétebb, később pedig derültebbre változó vérpíros csíkokkal oly sűrűn tarkázott, hogy alapszíne alig itt-ott tűnik csak szembe; árnyas oldalán vagy árnyékban nőtt gyümölcsein tulnyomóbb az alapszín, de halványabb piros szakadozott csíkok és sűrűbb vagy ritkább piros pettyek itt is láthatók. Pontozata elég sűrű, de igen apró s leginkább csak a piros színben sárgás pettyekként jelenkező. Egyes apró rozsdafoltok is találkoznak néha fölületén. A gyümölcs kellemes illatot is áraszt maga körül.

Ízlelése. Husa finom, sárgásfehér, igen tömött, roppanó, még teljes értével is keményes, de eléggé porhanyó; leve bő, cukros és főkép, ha hámozatlanul élvezzük, igen kellemes rózsa vagy ibolya illattal áradozó. Ezen illatosság pedig akkor legélénkebb a gyümölcsben, ha azt minél későbbben szedjük le fájáról. Magháza zárttengelyű; fiókjai mindenikében 3—4 ép magot rejtő. Kehelycsőve rövid kupalaku.

Fája. Erőteljes, egészséges, edzett; hideget, meleget, száraz vagy pedig nedves időjárást egyiránt épségben kiálló; elég korán, rendszeren s különösen minden második

évben rendkívül gazdagon termő. Sűrű, de mégis elég szellős lombozatu; kissé rézsontos irányban fölfelé törekvő ágai szabályosan ruházkodnak be gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel. Gula, bokor vagy szálasfának egyiránt alkalmas. Helyben nem válogat, csomókban termő gyümölcsei daczolnak a fán a legerősebb szelekkel is s hozzá még sokkal kevésbé szenvednek a rovarok pusztításától, mint a nemes almafajok legnagyobb része rendszerint szenvedni szokott.

Vesszei. Számosak, hosszúak, karcsuak, mint a Masánczki almafa vesszei, hegyők felé elvékonyodók; egyenest fölállók vagy kissé rézsontosan fölfelé törekvők; alig könykösek; síkosföületűek; aljuk felé reczés hártásak, hegyők felé finoman molyhosak; napos felőkön kissé fényesek, sötétvörösek, árnyas felőkön sárgás zöldek; elég szembe-tünő fehéres pontokkal elég sűrűn pontozottak; kissé rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, tompakúposak, lapulók, fehér molyhos pikkelyekkel borítvák; alig kiálló, lapos, többnyire simapárkányos ülőlapra helyezkedők. E rügyeknek csaknem mindenike három-négy év alatt gyümölcs vesszőkké és peczkekke alakul, melyek számos virágrügyet hordanak magukon.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, szögletesek, tompahegyűek; lazán álló, fehér molyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, széles tojásdadok vagy kerülekesek, hegyők felé csaknem oly szélesek, mint nyelők felé; rövidke, majd mindig félregörbülő hegyben végződők, laposak vagy szélesen és sekélyen völgyesek; majd épen nem, majd csak hegyők felé kissé ívelték; felső lapjukon simák, fényesek, világos zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken tompa fogakkal elég sűrűn és szabályosan fűrészeltek. Levél nyelők közép-hosszu, vastag, merev, molyhos, rézsunt fölfelé álló; ősz felé szép karmazsin pirossal bemosott. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomnak vagy lándsásak, nem egészen a nyél tövére, hanem kissé fölebb a nyélre helyezettek. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, keskenyebbek, mint a vezérvesszőkön levők, aztán többnyire laposak, egymás közt nagyságra is, alakra is különbözök; széleiken igen apró, tompa fogakkal szabályosan fűrészeltek; vékony és majd rövidebb, majd hosszabb nyelökről elég mereven szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. *Diel, Kernobstsorten* III. 189.

Oberdieck, Illustr. Handb. der Obstk. VIII. 153.

Észrevétel. E kedves ízű almát csak October hó folytán és akkor kell leszednünk fájáról, a mikor már egyes példányai érettségöknél fogva önmaguktól is kezdenek lehulni; mert, ha előbb akarnók leszedni, többnyire mind letöredelnők az almákkal együtt a gyümölcspeczkeket is, s ez által be vágnoék útját a következő évekre fáink termékenységeinek. A leszedett gyümölcsök könnyen szállíthatók és a gyümölcskamrában rakásra halmozva rothadás és fonnyadás nélkül maradnak el tavaszig is. Magoncok nevelése ezeljából tán egy almafaj sem oly alkalmas maggyűjtésre, mint ez. Néha egy almában 20—25 egézséges mag is található. A sík alföldnek, különösen pedig az én vidékemnek egyik megbecsülhetlen almafaja a Rózsa pepin. Ajánlom széles elterjesztésre mindenütt a hazában.

41. Orleansi renet.

(Reinette d' Orléans; Reinette von Orleans.)

Származása. Régi, bizonytalan. Neve után ítélve francia eredetűnek tartják. Minthogy azonban valamennyi almafaj közt talán egy sincs, melynek annyi, és még napjainkban is folyvást forgalomban levő hasonneve volna, mint az Orleansi renetnek s e hasonnevek alatt leírt gyümölcsök eredetét majd angolnak, majd hollandi vagy belgának is mondják; igen bajos volna eredete felől határozott véleményt mondani már azért is; mert azt, hogy a számtalan hasonnev közt melyik az eredeti név, egyáltalán nem lehet kitudni. Dieltől kezdve a német gyümölcsészek főnebbi nevét tartják eredetinek s egész Németországban leginkább ezen neve alatt van elterjedve. Még a francia gyümölcsészek is legujabb műveikben kezdik már elfogadni az „Orleansi renet“ elnevezést; noha hasonnevei közül többeket különfajok gyanánt mutatnak be most is. Főnebbi neve alatt Oberdiecktól Hannoverából kaptam először ojtóvesszeit; később német és francia gyümölcsészektől is meghozattam némely különfajoknak tartott és különfajokként leírt hasonnevei alatt is. Külömbiséget az ezekről és az Oberdiecktől kapott vesszőkről tett ojtásaim közt úgy a növényzet, mit a gyümölcsöt illetőleg egy alkalommal sem találtam s ha egyik-másik beszéskölég különbözött is, csak azt bizonyította, hogy az, a kítől kaptam, nem azon fajt küldötte meg, a melyet tőle kértem, hanem a helyett egészen mást küldött, mely aztán az általam megrendelt fajnak leírásával nem is egyezett meg. Minthogy pedig azt tapasztalom, hogy az Orleansi renet helyzet, talaj vagy pedig az alany befolyása miatt, a melyre ojtottuk úgy növényzetében, mint gyümölcseiben mindig mutat gyakran jól észre is vehető eltéréseket; hajlandó vagyok hinni, hogy temérdek hasonnévre épen eme tulajdona miatt tehetett szert. E hasonnevek közül a maga helyén alább, csak a legismertebbek némelyikét említendem föl.

Érésideje. Nov. Martius.

Minősége. Kitérőleg I. rendű minden tekintetben.

Nagysága. Rendszerint középnagy; néha nagyobb vagy kisebb is.

Alakja. Majd lapos, majd kupos gömbalaku, többnyire szabályosan boltozott; néha egyik felén emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájon vagy kissé alább a száras vég felé esik, honnét kelyhe felé észrevehetőleg fogyva többnyire igen tompa kuposan, szára felé pedig kidomborodva lapos talpasan végződik. Kelyhe többnyire igen nyílt, néha félig nyílt, sokáig zöldenmaradó apró osztványokkal ellátott; tágas, de többnyire sekély üregben ülő, melynek falai többnyire simák, néha azonban apró lapos bordácskákat tüntetnek föl. E bordácskák a mélyedés karimáján széles lapos emelkedéssé válnak, néha s elenyészőleg a gyümölcs derekára is levonulnak, de a gyümölcs gömbölydedségét majd soha sem zavarják meg. Szára többnyire rövid, fás, bunkósan végződő; néha középhosszu és vékony; de csak igen ritkán magasodik a mélyedés karimájának színvonala fölé. Szép tölcésralaku, elég mély üregbe helyezett, melynek falai többnyire igen finom sugaras rozsdamázzal vannak bevonva.

Színe. Bőre finom, száraztapintatu, ledörzsölve fénylő; alapszíne bágyadt sárga, később aransárga; napos felén bágyadt pirossal bemosott s gyakran sötétebb piros szakadozott csíkokkal és pettyekkel tarkázott; árnyas helyen nőtt gyümölcsökön azonban alig látszik némi nyoma a pirosságnak. Pontozata sűrű, kivált kelyhes vége felé; míg egyebütt fölületén ritkásabb, de egyenlően elhintett s jellemzőleg nagy és szögletes, a piros színben többnyire sárga szegélyzetből kiálló. Apró, érdes rozsdafoltocskák minden gyümölcsön kisebb-nagyobb mértékben tüneteinek. Némely kedvezőtlen időjárásu évben feketés ragyafoltok s repedések is támadnak fölületén.

Izlelése. Húsa sárgásfehér, igen finom, puha, velős; leve igen bő, igen cukros, finom citromsavanyúval emelt, igen kellemes fűszeres ízü. Magháza nyílt; tágas fiókjaiban nagy, hosszukás magvakat rejtő. Kehelycsőve nyílásán tölcésralaku, alább hengeres, elég mélyen behatoló.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcspecszekkel és vesszőkkel jól beruházvák, meglehetősen sűrűlombos koronát alkotó. Termékenysége daczára is elég nagy fává növekszik, de idővel ágait a termés súlya szétállókká csaknem lelógókká teszi. Mindenféle alakban nevelhető s bár helyzet, talaj s egyéb körülmények befolyást gyakorolnak is növényzetére és gyümölcseire, de azért mindenütt jól találja magát s mindenütt termékeny. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, karcsuak, fölállóak, kissé könyökösek, finoman bordázottak vagy hornyoltak, gyenge korukban molyhosak, ért korukban nagyobb részökön csupaszak, csaknem fényesek, szürkével mosott vörösbarnák, árnyas felükön olajzsin zöldek; apró, fehéres, kissé hosszukás pontokkal igen ritkán, alig szembetűnőleg pontozottak; rendes levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, háromszögűek, tompahegyűek, laposan a vesszőhöz tapadók, fehérmolyhos szegélyű, vörhenyesbarna pikkelyekkel borítvák; kissé kiálló, simapárkányos ülőlapra helyezkedők; néha csaknem ülőlap nélküliek.

Virágrügyei. Középnagyok, rövid kuposak, tompahegyűek; barnászörös, fehérmolyhos szegélyű pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok; vékony, keményszövetűek; széles tojásdadok vagy kerülékesek; rövidke vagy elég hosszúak, keskeny és éles hegyben végződők; laposak vagy csak kissé völgyesek; alig íveltek; felső lapjukon csupaszak, bágyadtfényűek, homályos zöldek; széleiken éles fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, molyhos, nyílt szögekben fölfelé irányuló. Levélpálhái többnyire jól kifejlődöttek, középhosszak, lándsásak; elég tartósak. Virágrügyet körítő levelei többnyire kisebbek, keskenyebbek, mint a vesszőkön levők; laposak, kissé hullámosak s hegyökkel félrecsavarodók, merevnyelűek, szétállóak.

Hasonnevei. Reinette triomphante; Princesse noble des Chartreux; Triumph-Reinette; Siegende Reinette; New-Yorker Reinette; Golden Reinette; stb. stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, I. 178.; III. 226.; V. 152.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 159.; *Auswahl etc.* I. 105.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 719.

Mas, *Le Verger*, IV. 9. és sokan más külföldi gyümölcsészek.

Dr. Entz, *Kert. füz.* V. 7.

Észrevétel. Az egész hazában, tehát még a sík alföldön is megérdemli, hogy minden kertben helyet foglaljon.

42. Coulon renetje.

(Reinette Coulon; Coulon's Reinette.)

Származása. E kitünő téli almát, mikép Bivort írja, Coulon L., liégei (németül Lüttich) gyümölcskertész nyerte magról Belgiumban. A gyöknemes anyafa 1856-ban mutatta be első gyümölcseit. Nagysága, szépsége, jósága s fájának egészséges és termékeny volta mellett nem csoda, hogy még Oberdieck is így ír róla: „Alakra és nagyságra nézve csaknem olyan, mint a Canadai renet, melytől azonban piros csfkozatával s laposabb bordáival különbözik. Méltó versenytársa a legbecsesebb s legfinomabb ízű reneteknek s megérdemli hogy mindenütt ismerjék és szaporítsák.“ Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól, Hanoverából. Fajfámon azóta több ízben gyümölcsözött s úgy gyümölcsei, mint növényzete, egyezők lévén a leírásokkal, fajom valódiságáról teljesen meggyőztek.

Érésideje. Nov. jan.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Változó; többnyire lapos, néha kissé kupos gömbalaku; egyik oldala gyakran hizottabb, mint a másik. Zöme rendszerint száras vége felé esik, hol lapos talpra boltozódik, kelyhe felé észrevehetőleg fogyva vagy kissé tompán vagy a sekélyke kehelyüregét elgondolva csaknem gömbölydeden végződik. Szélessége mindig meghaladja magasságát. Szára rövid, vastag, molyhos, barnásszürke, a szármélyedés karimája színvonaláig is alig emelkedő; nyílásánál tágas, befelé mindinkább összeszűkülő, mély töleséralaku üregbe helyezett, melynek falai fahéjszínű, gyakran érdes vagy cserepes rozsdamázzal vannak bevonva s karimáját széles és igen lapos emelkedések teszik többnyire hullámossá. Kelyhe a kisebb gyümölcsöknél zárt, a nagyobbaknál nyílt vagy félignyílt; hosszas, molyhos osztványokkal ellátott; szűk és inkább vagy kevésbé mély, szépen kikanyarított üregben ülő, melynek karimáján széles és igen lapos emelkedések láthatók, melyek a gyümölcs derekára, gyakran a szármélyedésig is levonulnak s így a gyümölcs kerekedségét is megzavarják.

Szine. Bőre finom, többnyire száraz és kissé érdestapintatu, bágyadtan fénylő; elejente sárgás zöld; értével élénk sárga; napos oldalán világos sárgás pirossal mosott és sötétebb piros szakadozott csíkokkal sűrűbben vagy ritkán becsapkodott és márványzott; árnyékban nőtt gyümölcsöknél azonban a pirosságnak csak egyes foltokban látszik némi nyoma. Pontozata majd apró és ritkás; majd különösen kelyhefelé sűrűbb és elég szembetűnő. Rozsdapettyek, foltok vagy alakzatok minden gyümölcsön elég bőven fordulnak elő. Illata gyöngéd.

Izlelése. Husa sárgásfehér, néha csak bágyadt fehér, finom, porhanyó; leve bő, igen czukros gyöngéd savanygyal emelt, kellemes fűszeres ízű,

Magháza kissé nyílttengelyű; tágas fiókjaiban többnyire idétlen, hosszukás feketés magvakat rejtő. Kehelycsöve kupalaku.

Fája. Erőtéljes, igen edzett; korán és bőven termő. Ágait kuszáltan terjeszti szét és, minthogy azok gyümölcspeczkekkel hamar és jól megrakodnak, elég sűrűlombos koronát alkot. Doucinra ojtva szép feltörpe fákat nevel. Szálasfának buja növéssü vadoncokat kíván, különben sínyleni fog és hamar elpusztul. Helyben és talajban úgy látszik nem igen válogat. Kár, hogy gyümölcseit, melyek különben igen jól állják helyöket a fán, a kártékony rovarok nagy előszeretettel látogatják s tojásaikat azokba rakván nagyban pusztítják. Én legalább ezt tapasztalom róla itt az alföldön, hol a kártékony rovarok rendkívüli sokaságban vannak elszaporodva.

Vesszei. Elég számosak, hoszak, vastagok, merevek, szétállók; könnyökösök; gyenge korukban igen molyhosak; ért korukban nagyobbbrészt csupaszak, sötét violaszín vörösek; apró tojásdadalakú, sárgásfehér pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; kissé hosszás levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, tojásdadok vagy háromszögűek, alig hegyesek, lapulók, fehér molyhosak; alig kiemelkedő, széles, lapos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, tojásdadok, kissé szögletesek, tompahegyűek; fehér molyhosszegű, barna pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Elég nagyok, meglehetősen vastag szövetűek, merevek, széles kerületesek vagy tojásdadok, félre görbülő, rövidke, keskeny és éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy csak széleiken kissé fölhajlók, a vesszők hegye felé csatornásak is; felső lapjuk csupasz, bágyadtan fénylő, világos zöld; alsó lapjuk molyhos; széleiken elég nagy, többnyire kettős, alig kissé éles fogakkal sűrűn és elég mélyen fűrészelték. Levélnyelök rövid, igen vastag, merev, molyhos, a vesszőtől tágas szögekben el — vagy rézsunt fölfelé álló; alsó oldalán már nyár kezdetén sötét violaszín piros. Levélpálhái elég kifejlődöttek, lándsásak, szétállók. Levélrügyet körítő levelei, kissebbek, keskenyebbek és aránylag hosszabbak, mint a vezérvesszőkön levők; hosszás merev nyelőről föl — vagy pedig rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Bivort, *Annal. de pomol.*, VI. 83.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 459.

Észrevétel. E jeles alma még mindig az ujdonságok közé tartozik s korán sincs úgy elterjedve, mint megérdemelné. Hazánk emeltebb fekvésű hegyes vidékein nagyon jó volna vele kísérletet tenni. Kissé később virágzik, mint sok más almafaj; jól köti gyümölcseit s ott ezek a rovarok támadása ellen is biztosabbak volnának, mint itt, a sík alföldön. Ekkoráig úgy tapasztalom, hogy az itteni viszonyok közt kevés haszonnal járna tenyésztése.

43. Skarlatpiros parmén.

(Pearmain écarlate; Scharlachrothe Parmäne.)

Származása. Bizonytalan. Diel, a ki 1809-ben irta le, Angolhonból kapta e fajt s e körülményből sokan angol eredetűnek tartják. Az, amit Leroy többször említett munkájában „Écarlate d'éte“ név alatt Dielre is hivatkozva leirt, aligha lesz azonos a főnebbivel; mert az ő leírása úgy az érés-időt mint a fa növényzetét illetőleg nagyon különbözik a Diel és az utána következő gyümölcsések leírásaitól. Ojtvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól. Azóta több ízben termett nálam a fajfán. Egyezvén gyümölcsei és növényzete a leírásokkal, fajom valódiságában nincs okom kételkedni.

Érésideje October—November.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Kupos gömbalaku, sík fölületű. Zöme száras vége felé esik, honnét szára felé szépen domborodva elég talpasan végződik, kelyhe felé pedig behajlás nélkül fogyva tompa csucsban enyészik el. Szára közép-hosszu, vékony, fás; tágas és mély, sima vagy kissé rozsdamázas falú üregbe helyezett. Kelyhe nagy, félignyilt; hátragömbülő, hosszas osztványokkal ellátott; csak kissé tágas, de elég mély, simafalú üregbe helyezett, melynek karimáján néha szelíd, lapos emelkedések láthatók, melyek azonban a gyümölcs derekára ritkán vagy csak alig észrevehetőleg húzódnak le.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, kissé síkos, fáján kissé hamvas; alapszíne elejénte sárgás zöld; értevel élénk sárga, miből azonban a napnak kitett, szabadon függő gyümölcsöknél majd mi sem látható, minthogy a fölület köröskörül sötétpiros csíkokkal be van csapkodva s a csíkok közt néha oly sötét pirossal van bemosva, hogy a csíkok is alig tűnnek föl benne; néha azonban az árnyas oldalon, de főkép az árnyékban nőtt gyümölcsöknél elég nagy foltokban jelenkezik az alapszín, hol a piros csíkok is, noha szakadozottan, de mégis inkább szembe tűnnek, mint a napos oldalon. Pontozata apró, igen ritkásan elszórt s a piros színben eléggé szembetűnő. Rozsda foltok ritkán és leginkább csak szármélyedésében fordulnak elő.

Ízlelése. Husa sárgásfehér, bőre alatt néha pirosas, mi főkép a nagyon piros daraboknál észlelhető, finom, tömött, porhanyó; leve elegendő, czukros, üdítő savanyúval emelt, igen kellemes fűszeresízü. Magháza csak kissé nyíltengelyű; tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehely csöve rövid kupalaku.

Fája. Elég gyorsnövésű, igen edzett; korán s bőven termő; szétálló ágaival melyek gyümölcspeczekkel és vesszőkkel jól beruházkodnak, elég sűrűlombos, terebélyes koronát alkotó. Helyzet és talajban nem változatos; díszlik vadonezon, doucinon és paradicsom alanyon egyiránt; mindenféle alakban nevelhető; s minthogy nagyfává korai és bő termése miatt nem

igen növekedhetik, kerített házi kertekbe szálás fának leginkább alkalmas. Csomósan termő gyümölcsei elég jól daczolnak a szelekkel.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszúak és középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, csaknem síkos fölületűek vagy csak alig észrevehetőleg bordázottak; alig könyökösek; gyenge korukban molyhosak, ért korukban nagyobb részt csupaszak; zöldesbarnák vagy sötét vörössel mosottak; igen apró, sárgás pontokkal aljuk felé sűrűbben, hegyök felé pedig ritkábban, de alig észrevehetőleg pontozottak; egyenlőtlen, többnyire hosszú leveleközökkel bírók.

Rügyei. Kicsinyek, vagy középnyagok széles kuposak, tompák, lapulók, fehér molyhosak; alig kiemelkedő, lapos bordás vagy éppen bordázatlan ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnyagok, vagy jókora nagyok, kupos tojásdadok, tompahegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Középnyagok vagy pedig kicsinyek, vékony merev szövetűek, hosszú tojásdadok; hosszú, keskeny és éles hegyben végződők; csatornásak; csak hegyök felé kissé ívelték; felső lapjukon csupaszak, halványzöldek; alsó lapjukon is csak kissé molyhosak; széleiken szabálytalanul, többnyire kettős, sőt hármás és csak kissé éles fogakkal itt-ott mélyen, többnyire pedig sekélyen fűrészeltek. Levélnyelők rövid vagy pedig közép hosszú, vékony, molyhos, merev, többnyire éles szögekben fölfelé irányuló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak vagy keskeny lándsásak, ritkán tartósak. Levélrügyet körítő levelei apróbbak, keskeny kerülékesek, csaknem lándsásak, többnyire laposak; itt-ott visszásan öblözöttek; fényesek, sötétzöldek; vékony, rövid, nyelökről mereven fölfelé vagy kissé szétállók.

Hasonnevei. Écarlate d'hiver; Scarlet Pearmain; Englische Scharlachrothe Parmäne; Bell's Scarlet.

Leírói. Diel, *Kernobstsorten*, X. 111.

Oberdick, *Illustr. Handb. der Obstkunde*, I. 315.

Lucas, *Auswahl werthvoller Obstsorten* I. 58.

Mas, *Le Verger*, V. 63.

Leroy, *Dict. de pomol.* III. 280. és 281.

Észrevétel. Hüvösebb tájakon sokkal tovább eltarthatók gyümölcsei, mint itt az alföldön, hol meleg nyár után már october hónapon tul veszteni szoktak jóságukból. Fájának termékenysége s gyümölcseinek szépsége végett igen előnyös volna piaczos gyümölcseink közé fölvennünk még itt az alföldön is; mert azok, kik az almákat inkább kedvelik, mint más gyümölcsnemet, kapva kapnának e kellemes ízű gyümölcsön.

44. Londoni pepin.

(Pomme de Londres; London-Pepping.)

Származása. Régibb, angol gyümölcs. Lindley szerint Norfolk grófságból vehette eredetét, hol már 1820. körül nagyon el volt terjedve. Hogg, híres angol gyümölcsész szerint már az 1580-beli irományokban is fölemlítetik „Lounden Peppen“ név alatt. Európa száraz földén csak a legujabb korban kezdett elterjedni. Ojtóvesszejét 1867-ben a budai orsz. szálló- és faskolából hozattam meg, honnan azonban a főnebbi név alatt az Orleansi renetet küldötték. Sajnos, hogy ezen intézetből, melynek hitelesség tekintetében elsőnek kellett volna lennie az országban, többnyire hibás elnevezésű gyümölcsöket kaptam, és hihetőleg nemcsak én, hanem mások is. A gyümölcsészeti tanulmányozását mennyire megnehezítette és hány ébredő szenvedélyt oltott ki az ily megrovásra méltó eljárás! ? nem szükség mondanom. A valódi Londoni pepin vesszeit aztán 1872-ben kaptam meg Oberdiecktól Jeinsenből (Hannovera). Fajfámon már két ízben termett. Növényzete és gyümölcsei a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Nov.—Ápril.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jóval nagyobb is.

Alakja. Széles és két végén belapított gömbalaku; száras, különösen pedig kelyhes végén bordázott. Zöme a szár és kehely közt csaknem középtájr esik, honnét szára felé jól kidomborodva széles alapra boltozódik, kelyhe felé pedig szeliden fogyva, tompa hegyben végződik el. Szára hosszas, vékony, fás, zöldesbarna; tágas és mély tölcseralaku üregbe helyezett, melynek sokáig zölden maradó falait többnyire sugaras rozsdafutja be s karimáját széles, lapos emelkedések teszik kissé szeliden hullámossá. Kelyhe többnyire félig nyílt, apróbb gyümölcsöknél zárt; hosszú, molyhos, zöld, néha barnás osztványokkal ellátott; majd inkább, majd ismét kevésbé tág és mély üregben ülő, melynek falazata ránczos emelkedéseket s karimája élesen megkülönböztethető 5 ormót mutat. Ez ormók apróbb emelkedésekkel váltakozva a gyümölcs derekára is elenyészőleg le szoktak vonulni, de a gyümölcs kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre finom, szívós, sima, kissé zsirostapintatu, elejénte sárgás zöld; értével kissé zöldes citromsárga; napos oldalán élénk sárga s gyakran barnapirossal mosott; noha sárgás pirossal befuttatott s e színben sötétebb piros csíkokkal és pettyekkel ellátott. Pontozata apró, ritkás, vörhenyes barna s a piros színben inkább szembetűnő, mint egyebütt, hol a pontok helyett a bőr alul áttetsző pettyecskék látszanak csak, melyek néha egybefolyva kisebb-nagyobb foltokat alkotnak. Rozsdafoltok vagy alakzatok, szármélyedését kivéve, csak elvétve mutatkoznak fölületén.

Izlelése. Husa sárgás, finom, tömött, porhanyó; leve elég bő, czukros,

üdítő, finom savanygyal emelt, kellemes, fűszeres ízű. Magháza nyílttengelyű s e tengely felé nyitva levő, tágas fiókjában csak kevés ép magot rejtő. Kehelycsöve hosszas, hegyes kupalaku.

Fája. Mérsékelt növéssü, de edzett; korán, rendszeren és bőven termő; fölfelé törekvő vagy rézsunt fölfelé irányuló ágaiyal, melyek gyümölcsveszszőkkel és peczkekkel jól beruházkodnak, sűrű lombos koronát alkotó. Kisebb házi kertekbe is nagyon jól beillő, nagyra nem növvő szálás fákat szolgáltat. Doucinra ojtva jobban díszlik, mint vadonczon. Gyümöleasei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, egyenesek, fölállók vagy rézsunt szétállók; csaknem köröskörül sík fölületűek; hegyök felé is csak kevésé bordázottak; alig könyökösek; egész hosszukban, — kivált a mig teljesen meg nem fásultak, — sűrűn és finoman molyhosak, barnás zöldek, napos felőkön pirossal árnyalt barnák; hosszas, fehères pontokkal ritkásan, de szembetűnőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, tompa kuposak, kissé duzzadt hátuaak, lapulók; élénk piros pikkelyeiken sűrűn molyhosak; alig kiálló hármabordaás üllapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, gömbölydedek vagy kupos tojásdadok, tompahegyűek; barnával szegélyzett vöröses pikkelyekkel borítvák s nagyobb részt finom, fehérmolyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok; vékony, keményszövetűek; tojásdad kerülékesek, a vesszők alján levők keskenyek; a vesszők dereka és hegye felé levők szélesebbek; éles hegyben szabályosan végződők; esatornásak; csak kevésé íveltek; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, sötétzöldek, alsó lapjukon is csak gyengébb korukban molyhosak; széleiken előre görbűlő, kissé éles, itt-ott pedig tompa kerek fogakkal szabályosan, de nem igen mélyen fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vékony vagy középvastag; elég erős, kissé molyhos, többnyire inkább vagy kevésbbé éles szögekben fölfelé álló; nyár végén, kivált töve felé, sötétvörös. Levélpálhái áridomuak vagy rövid lándsásak, szétállók. Levélrügyet körítő levelei néha nagyobbak, néha kisebbek, mint a vezérvesszőkön levők; hosszas kerülékesek, keskenyek; csaknem laposak vagy széleiken kissé hullámosan fölhajlók; elég vastag, de rövid és nyár végén sötétvörös nyelükről fölfelé vagy mereven szétállók.

Hasonnevei. Londoner grosse Reinette; Five-Crowned Peppin.

Leírói. Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 123.

Lucas, *Auswahl werthv. Obstsorten*, I. 126.

Leroy, *Dictionnaire de pomol.* III. 440.

Mas, *Le Verger*, IV. 167.

Észrevétel. E kellemesízű szép és jókora nagy alma, mely egész télen át fonnyadás nélkül eltartható, még a sík alföldön is megérdemli teljes figyelmünket. Kerített házi kertekben mindenütt megérdemlené hazánkban, hogy helyet adjunk neki.

45. Oberdieck galambkája.

(Piegon d' Oberdieck; Oberdieck's Taubenapfel.)

Származása. E jeles téli almafajt Oberdieck földözte föl az Arentorf család nemesi birtokán Oyle-ban, Nienburg mellett Hanoverában és többek közt Liegelnek is küldött róla ojtóvesszőt, a ki az eddig még le nem irt, név nélküli almát Oberdieck nevéről keresztelte el, tiszteletét akarván ez által kifejezni öreg barátja iránt; a ki a gyümölcsészet terén magának oly bokros érdemeket szerzett. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől. Doucinra ojtott törpefámon 1875-ben mutatta be első gyümölcseit, melyek a leírásokkal egyezőek voltak épen úgy, mint fájának növényzete is; minél fogva fajom valódiságában nincs okom kételkedni.

Érésideje. Dec. febr.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha kisebb is.

Alakja. Magas gömbalaku, gyakran tojásdad, vagy kupos gömbölyű. Vastagságának legnagyobb átmérője majd középtájra, majd alább, a száras vég felé esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, de szármélyedésének karimája mindig szélesebb, mintsem kehelyüregének karimája; mert kelyhes vége felé inkább vagy kevésbbé össze szokott huzódni. Külleme ritkán mutat szabályos gömbölyödést; mert rajta kelyhes végétől száras végéig néha jól kiemelkedő bordák futnak le. Szára középhosszu, vékony, fás, kissé bunkós végű, ritkán emelkedik a szármélyedés karimájának színvonala fölé; többnyire sugaras rozsdával bevont falú, tágas és mély üregbe helyezett. Kelyhe zárt; sokáig zölden maradó, hosszas és bokréta-szerű álló osztványokkal bíró; csaknem a gyümölcs felszínén többnyire azonban sekély csészécskében ülő, melynek falain finom ránczocskák s karimáján szelid emelkedések is szoktak mutatkozni.

Szine. Bőre finom, sima; elejénte fehéres zöld; értével világossárga, napos oldalán is csak néha kap némi piros árnyalatot; pontozata apró, elég sűrű, ritkán szembetűnő, sűrű, apró, áttetszős fehér pettyekkel váltakozó. Oberdieck szerint nedvesebb talajban nőtt gyümölcsein egyes rozsdafoltok gyakran találkoznak. A nálam termelt gyümölcsök fölülete, a szármélyedés falait kivéve, rozsdafoltokat nem mutatott.

Izlelése. Husa fehér, finom, tömött, roppanó, kellő érettségi fokán porhanyó; leve elég bő, igen czukros, kellemes savanyúval emelt, igen kedves fűszeres ízű. Száraz időjárással s oly talajban, mely a nedvességet könnyen elpárologtatja, szóval a nem kellőleg nedves és kötött talajban kevés a fűszeressége ugyan, de azért elég kellemesízű. Magháza csak kissé nyíltengelyű; szűkes fiókjaiban apró, barna magvakat rejtő. Kehelycsöve tölcseralaku.

Fája. Mérsékelt növéssű, elég edzett; korán és bőven termő; doucin alanyra ojtva sokkal vigabban nő, mint vadonczon; miért is, ha ez utóbbi

alanyon szálafát akarunk belőle nevelni korona magasságban kell ojtanunk. Kötött és kellőleg nedves talajban, hűvös légmérsékletű tájakon díszlik legsebben és terem legtöbbet. Száraz, laza talajban s a kártékony rovarok elszaporodásának kedvező meleg vidékeken, fája rendkívül kevés gyümölcsöt bir megtartani leszüretelésének idejéig. Gyümölcseit, melyek jól daczolnak a fán a szelekkel, rendszerint csomókban hozza és pedig többnyire a vesszők hegyén.

Vesszei. Elég számosak, közép hosszúak és közép vastagok, hegyök felé elvékonyodók; többnyire mind szétállók; alig könyökösek, köröskörül és csaknem egész hosszukban síkfölületűek s csak alig észrevehetőleg bordázottak; gyengekorukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak; viola színbe játszó barnával mosottak vagy zöldes barnák; apró, sárgásfehér, hosszú vagy kerek pontokkal elég sűrűn pontozottak; egyenlőtlen, de azért többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Aprók, gömbölydedek, fehér molyhosak, fához tapadók; elég kiálló hármashordás ülőlapra helyezkedők. Ez apró rügyek nagyrésze tavasszal nem szokott kihajtani s ha a szemek fölött a kéregbe bevágásokat nem tettünk, többnyire csak a vezérrügy hajt ki a vesszőkön s magára hagyatva gyümölcspezcek nem alakulnak rajta kellő mennyiségben.

Virágrügyei. Kicsinyek, tojásdadok, tompahegyűek; kissé lazán álló pikkelyeiken sűrűn fehér molyhosak.

Levelei. Nagyk, kissé vastag és keményszövetűek, hosszú tojásdadok vagy kerülékesek, hirtelen elkeskenyedő, hosszú, éles hegyben végződők; csaknem laposak vagy széleiken csatornásan fölhajlók, néha hullámos széleűek; ívelték; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; alsó lapjukon kissé molyhosak vagy finom szőrösök; széleiken előre görbülő, többnyire kettős, tompa vagy csak kissé éles fogakkal elég mélyen fűrészeltek. Levélnyelők rövid vagy középhosszu, vastag, merev és szőrös; töve felé sötét violaszín vörössel mosott; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái jól kifejlődötték, hosszúak, keskenylándásak s néha, kivált a vékonyabb vesszőkön, fonálidomuak. Levélrügyet körítő vagy a rövid gyümölcs vesszőkön levő levelei sokkal nagyobbak, mint a vezérvesszőkön levők.

Hasonnevei. Pigeonnet Oberdieck.

Leirői. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 443.

Lucas, *Auswahl werthv. Obstsorten* I. 98.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 568.

Észrevétel. E jeles téli almát hazánkban a fölvidéken és Erdélyben lehetne legelőnyösebben elterjesztenünk. A sík alföldön gyümölcseit az eszelények (rhinchites) fogják leszüretelni törpe fáinkról. E rovarok ugyanis valamennyi almafaj közt ennek gyümölcseit látogatták nálam legszívesebben, 1875-ben és 1876-ban is. Ez utóbbi évben, dacára az erős késői fagynak, mely maj. 20. és 21-dikén igen sok gyümölcsfaj szépen kötődött gyümölcseit teljesen elpusztította, az Oberdieck galambkája majd valamennyi gyümölcsét megtartotta: de már jun. 10-dike felé a törpe fán, csak itt ott maradt egy szem, melyet az eszelények össze ne furdaltak volna.

46. Török-Bálint alma.

(Rouge de Stettin; Rother Stettiner.)

Származása. Régi, bizonytalan. Általában német eredetűnek tartották és tartják a világ nevesebb gyümölcsészei, a kik azonban semmi bizonyos adatot nem jegyeztek föl ezen német eredetre vonatkozó. Az, hogy „Stettini piros alma“ (Rother Stettiner) nevet, — mely elnevezést a külföld gyümölcsészei napjainkban általánosan elfogadtak, — legelőször a német gyümölcsészek adták neki műveikben, még nem bizonyítá a mellett, hogy Stettinből származott volna. Valamint az sem bizonyítá határozottan a német eredet mellett, hogy Németországban rég el van általánosan terjedve s róla a régibb német gyümölcsészek is hagytak föl már emlékeket műveikben: hiszen el volt és el van az hazánkban is terjedve régi idők óta ugy annyira, hogy piacainkon még a köznép is fölismeri a különféle almafajok közt! Aztán „Török-Bálint“ hazánkban általánosan elfogadott nevét is még a törökvilágban kaphatta: de, minthogy bizonyos adatot én sem hozhatok föl magyar eredete mellett; aztán pedig régi magyar gyümölcsészek műveire sem hivatkozhatom, mert olyan gyümölcsészeink, a kik írhattak volna, tudtommal nem is voltak, — a régibb korban (kedvem volna itt kérdezni: hát napjainkban vannak-e?) kénytelen vagyok ismételni, a mivel e bekezdést elkezdtem, hogy a Török-Bálint almafaj eredete régi, bizonytalan. Megemlítem itt, hogy a német gyümölcsészek öt féle Stettini almát ismernek s innak le műveikben u. m. Stettini piros; Stettini sárga (kettő is van; egyik őszi, másik téli); Stettini zöld; Stettini fehér almát. Arról azonban hallgatnak, hogy ezek egymásközt rokonok volnának. Mi magyarokul a Stettini almák közül csak a pirost ismerjük és nevezzük Török-Bálintnak; a többiek pedig minthogy hazánkban ugyszólván még ismeretlenek, helyesebben tesszük ha meghagyjuk illető jelzőikkel „stettini“ nevek alatt s ugy vesszük be gyümölcsészeti irodalmunkba már csak azért is; mert igen nevelésesen hangzanék, ha a személynevet is jelentő „Török-Bálintot“ egyszer „sárga“ máskor „zöld“ jelzőkkel emlitenék.

Érsideje. Nov. Dec. alkalmas hűvös helyen tavaszig is eltartható a nélkül, hogy ízéből veszítene vagy megfomnyadna.

Minősége. I. rendű csemege, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy; néha igen nagy.

Alakja. Lapos gömbölyödéssű. Zöme a szár és kehely közt középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik. Szára rövid, elég vastag, fás; tágas és mély tölséralaku üregbe helyezett, melynek zölden maradó falait ritkán futja be némi áttetsző finom rozsdamáz. Kelyhe zárt, néha félig nyílt; összehajló széles osztványokkal ellátott; tágas és majd sekély, majd elég mély üregben ülő, melynek falai simák vagy szeliden ránczosak s karimáját néha lapos emelkedések teszik hullámossá, melyek gyakran a gyümölcs derekára is széles lapos bordákkint levonulnak, de annak kerekdedségét ritkán zavarják meg.

Színe. Bőre finom sima, gyöngédtapintatu, ledörzsölve fényes; alapszíne sárgás zöld; miből azonban csak alig látható valami; mert ugyszólván az egész gyümölcs sötétebb vagy világosabb vérpirossal be van futtatva; rikító vérpirossága különösen napos oldalán jelenkezik, honnan az árnyas oldalra is, de mind-mind inkább szelidülve rendszeren áthúzódik s ott is el szokta borítani az alapszínt, mely csak az árnyékban nőtt gyümölcsökön látható nagyobb foltokban. Pontozata ritkás, fehérszürke a napos oldal piros színében eléggé szembetűnő. Rozsda foltok majd sohasem, de feketés ragya foltok gyakran láthatók fölületén.

Ízlelése. Husa zöldesfehér, finom szemcsés, tömött, roppanó és kissé pezsgő, teljes értével porhanyó; leve igen bő, igen kedves édes borítu, sajátyszerű, kellemes, noha kissé gyöngye illattal ellátott. Magháza kissé nyiltengelyű, kagylóforma fiókjaiban majd ép,

majd ismét időtlen magvakat rejtő. Kehelycsöve tágas kupalaku, a gyümölcsbe mélyen lehatoló.

Fája. Mély termőrétegű, nem könnyű földben erőteljes, edzett; elég korán, rendszeren és igen bőven termő; nagy terebélyes fává képes növekedni. Kuszáltan szétálló s idősebb korokban lelógásra hajlandó ágai sűrűn megrakodnak gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel. Németországban, Württembergben csaknem egészen fölthagytak szaporításával; mert ott faja fenésedésben szokott szenvedni s nem tartós életű; míg hazánkban senkitől sem hallottam ilyen panaszt emelni ellene. Sok helyt találkoztam magam is fájával; de mindenütt, még vidékem laza talajában is, egészen épnek, termékenynek találtam azt. Karó segélye nélkül szép szálasfát bajos volna róla nevelni; miért is tanácsosabb őt erőteljes csemetékre korona magasságban ojtani. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vékonyak szétálló, egyenesek vagy kissé görbék, alig könyökösök; köröskörül, csaknem egész hosszukban sima fölületűek, csak hegyök felé kissé bordázottak; gyenge korokban sűrűn és finoman molyhosak; ért korokban csupaszak, violaszín vörösek vagy vörhenyes barnák; árnyas oldalukon többnyire csak zöldesbarnák; apró kerek vagy hosszaska sárgás fehér, kiálló pontokkal ritkán pontozottak; egyenlőtlen hosszúságú levélközőkkel bírók.

Rügyei. Elég nagyok tojásdadok, csaknem háromszögűek, lapulók; sűrű fehér molyhózzattal borítvák; széles, lapos, alig bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, zömök tojásdadok, tompahegyűek, szennyesbarna és fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, kissé vastag és kemény szövetűek, tojásdadok vagy kerülékesek; hirtelen összekeskenyült, éles hegyben végződők; laposak vagy kissé völgyesek; többnyire ívelték; felső lapjukon csupaszak, bágyadt zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken gyakran kissé fodrosak és szabálytalanul, egymásközt változó nagyságú fogakkal majd élesen, majd tompán, de nem igen mélyen fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vastag, merev, molyhos, nyár végén töve felé violaszín piros; majd vízszintesen, majd pedig inkább vagy kevésbé élesszög alatt fölfelé irányuló. Levélpálhái rövid, fonáldommuak vagy hosszúak, keskeny lándsásak, szétállóak. Levélrügyet körítő levelei kicsinyek, majd visszás tojásdadok, majd rövid, majd hosszúak és keskeny kerülékesek; hosszúak, hajlékony nyelűek.

Hasonnevei. Hazánkban a német ajkuaknál: Türkischer Weinling. Némethonban: Rostocker; Annaberger; Rother Zwiebelapfel; Malerapfel; Rubiner; Bietigheimer. A francziáknál: Vineuse rouge d'hiver; Seigneur d'hiver stb.

Leíról. Diel, *Kernobstsorten*, I. 243.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 555.; Auswahl ect. IV. 48.

Dittrich, *Obstkunde* I. 476.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 783.

Dr. Entz Ferencz, *Kertészeti füzetek*, V. 40.

Észrevétel. Itt a sík alföldön, némely forró nyár után úgy tapasztaltam, hogy ezen alma husában jegeczes, áttetsző foltok támadnak s e foltok, mihelyt kissé túl ért a gyümölcs, taplós kinézést kapnak s éldelhetlen, kesernyős ízt kölcsönöznek a gyümölcsnek; azért is nem tanácsos ez almát sokáig tartogatni ilyenkor; hanem vagy kellő időben fogyasztzuk el vagy a fölösleges isten áldását szállítsuk piacra s adjuk el idejében. — Szépsége, jósága s fájának termékenysége végett megérdemli tisztos régisége mellett is, e jeles almafaj, hogy helyet adjanak neki minden kertben.

47. Van der Laan aranyrenetje.

(Reinette dorée de Van der Laan; Van der Laan's Goldreinette.)

Származása. Diel szerint valószínűleg Hollandiából származik rynlandi adóhivatalnok, Van der Laantól, a ki sokat foglalkozhatott a magonezozással, mert nevérol több új gyümölcs van elnevezve. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Oberdiecktol, Jensenből (Hannovera). Fajfámon 1875-ben termett először. Gyümölcsei, növényzete egyeztek a leírásokkal. Fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Oct.—december.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Lapos gömbalaku vagy kuposgömbalaku, kissé bordás fölületű. Zöme szárasvége felé esik, hol a gyümölcs talpasan végződik; kelyhe felé azonban többnyire kuposan fogyva, majd kisebb, majd nagyobb tompa csucsan fogy el. Szára igen rövid, barna, molyhos; szűk és mély, sugaras rozsdával bevont falú üregbe helyezett. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; sokáig zölden maradó, széles és hosszú, kissé molyhos osztványokkal ellátott; szűk és mély üregben ülő, melynek falain ránczok s karimáján emelkedések láthatók, melyek lapos bordákként a gyümölcs derekára is levonulnak s gyakran egész a szármélyedésig is nyomozhatók; hanem azért a gyümölcs kerekdedségét csak kevésbé zavarják meg.

Színe. Bőre finom, vékony, száraztapintatu, itt-ott síkos, a hol t. i. rozsdafoltok nincsenek rajta; elejénte zöldes fehérsárga; értével világos citromsárga; napos oldalán sárgább színű, pirossal befuttatott és sötétebb piros szakadazott csíkokkal és pettyekkel tarkázott; árnyas felén csíkok helyett halvány pirossal színezett, néha azonban ezen oldalán nyoma sincs a pirosságnak; pontozata apró barnás szürke, különböző nagyságu s szabálytalanul elszórt, ritka és alig szembetűnő. Rozsdafoltok és alakzatok gyakoriak fölületén s különösen száras végén hálózatot is alkotók.

Izlelése. Husa sárgásfehér, igen finom, tömött, porhanyó; leve bő, igen czukros, gyöngéd savanyúval emelt renetszerű kellemes fűszeres ízű. Magháza kissé nyíltengelyű; szűk fiókjaiban kevés ép magot rejtő. Kehelycsőve hegyes kupalaku.

Fája. Elég erőteljes, edzett; korán és bőven termő; gyümölcs veszszőkkel és peczkekkel korán megrakodó, szétálló ágaival lapos gömbalaku sűrűlombos koronát alkotó. Szálas fának is, törpe fának is egyiránt alkalmas. Helyben nem válogat. Kötődött gyümölcsei jól daczolnak a tavaszi forrósággal sőt a kései fagyokkal is; aztán később, fejlett korukban is, jól állják helyöket a fán. Sajnos azonban, hogy itt az alföldön a rovarok is kedves csemegének találják.

Vesszei. Elég számosak, közép hosszúak, vastagok, görbék, hegyökkel

fölfelé emelkedők; könyökösek; merevek; köröskörül sík fölületűek, sűrűn fehér molyhosak; zöldesbarnák, napos felőkön sötét barnával mosottak; apró, kerek, fehér pontokkal ritkásan s alig szembetűnőleg pontozottak; rendetlen de mégis többnyire rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, vagy jókora nagyok, kuposak, tompák, szorosan a vesszőhöz lapulók, igen sűrűn fehérmolyhosak; alig kissé kiálló, bordázatlan ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Elég nagyok, gömbalakuak; lazán álló pikkelyeiken fehérmolyhosak.

Levelei. Elég nagyok; meglehetősen vastag, keményszövetűek; hosszas szivalakuak, rövidke szárús hegyben végződők; csatornásak kissé ívelték; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötétzöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken nagy tompa, a levelek hegye felé azonban kissé éles fogakkal mélyen és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid vagy közép hosszú, elég vastag, merev, molyhos; tövénél violaszín piros; vízszintesen elálló vagy pedig inkább vagy kevésbé nyílt szög alatt fölfelé irányuló. Levélpálhái a vékonyabb vesszőkön kicsinyek, fonálidomuak vagy rövid, keskeny lándsásak; a vastagabb vesszőkön elég kifejlődöttek, lándsásak, hegyesek, szétállóak. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vezérvesszőkön levők s köztük a nagyobbak többnyire visszaszárjadosak és hosszasak; csipkezetűk apró, sűrű, hegyesfogu, szabályos.

Hasonnevei Nincsenek.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten* VII. 191.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 167.

Mas, *Le Verger*, IV. 83. és többen mások.

Észrevétel. Virágzásában nem kényes, kötődött gyümölcsei is daczolnak a kisebb kései fagyokkal. Fája egészséges és termékeny, megérdemli, hogy hazánkban mindenütt, elterjeszszük s még a sík alföldön is kerteinkben helyet szorítsunk számára egyegy fának.

48. Őszi kormos renet.

(Reinette grise d'automne; Graue Herbstreinette.)

Származása. Régi, bizonytalan. Némelyek francia eredetűnek tartják; míg Leroy kitűnő francia gyümölcsész azt hiszi, hogy Hollandból származik. Ő, Leroy, különben azonosnak tartja az Őszi kormos renettel a Diel által leírt Angol őszi kormos renetet mely aligha nem hollandi alma, és Leroy, mikép leírásából látszik, aligha nem ezt irta le az „Őszi kormos renet“ helyett: de a német gyümölcsészek ezen azonosságot nem ismerik el, mert az „Őszi kormos renet“ elég jellemző vonásokban különbözik, nem csak gyümölcseire, hanem fája növényzetére nézve is az „Angol őszi kormos renet“-től, melyet minthogy gyümölcseinek bőre nagyobb részt rozsdamentes, Oberdieck a „kormos“ jelzöt kihagyva egyszerűen csak „Angol őszi renet“ név alatt irt le. Ojtóvesszejét Oberdiecktól kaptam 1871-ben, de meg volt már akkor gyűjteményemben „Sándor ezár“ hazug név alatt is a bátorkeszi faiskolából. Több ízben termett már nálam. Gyümölcs, növényzet egyezvén a leírásokkal fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept.—November.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy elég nagy.

Alakja. Kupos gömbalaku vagy lapos gömbalaku; zöme közel esik száras végéhez, hol a gyümölcs hirtelen domborodva elég széles talpban végződik; kelyhe felé szeliden fogya majd inkább, majd kevésbé tompa kuposan enyészik el. Széles és igen lapos bordái, melyek közül némelyek inkább fölemelkednek, néha egyik oldalát hizottabbá teszi, mint a másikat. Szára középhosszu és középvastag, zöld, molyhos; alja felé összehúzó, mely tölcseáralaku üregbe helyezett, melynek falai majd finom, majd kissé érdes rozsdával bevontak. Kelyhe nagy, zárt vagy félig nyílt; sokáig zölden maradó, hosszas és hegyökkel hátra görbülő osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbé sekély csészecskeben ülő, melynek falain szelid ránczok nyulnak föl a karimára, hol lapos emelkedéseket alkotnak s aztán elenyészőleg a gyümölcs derekára is levonulnak és nem ritkán a gyümölcs kerekdedségét is kissé megzavarják.

Színe. Bőre finom, vékony, sima, zöldessárga, napos oldalán kissé élénksárga, némelykor barnás vörhenyessel színel, mely színezet néha szakadazott csíkokban vagy márványos foltokban jelenkezik. Mindezen színezetből azonban gyakran alig látható valami tisztán, minthogy csaknem az egész fölület szürkésbarna rozsdamázzal be van vonva, mely rozsdázat különösen a szár és kelyh mélyedésében sűrűdik leginkább össze. Fehéres szürke, néha vörössel szegett nagy, szögletes pontjai ritkán vannak elhintve, de csak ott láthatók, hol az alapszín a rozsdamáz el nem takarja. Az oly gyümölcsöknél, melyeknél az alapszín nagy része kilátszik, a rozsdá nem annyira máz, mint inkább szakadozott foszlányokban jelenkezik. Néha, kedvezőtlen időjárással, a gyümölcs bőrén kisebb nagyobb repedések is szoktak támadni.

Ízlelése. Husa zöldessárga vagy fehéres s benne mindig láthatók zöldes erek is, finom, puha; leve elegendő, igen csukros, kellemes borízú, de, ha kissé tulért, nedvét el-

vesztfi s csaknem lisztessé válik. Magháza csak kissé nyílt tengelyű; fiókjaiban többnyire időtlen magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kupalaku.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő, de a termés súlya alatt idővel lefelé görbülő ágaival, melyek rövidke gyümölespeczekkel korán és sűrűn beruházkodnak, elég lombos, noha kissé szellős, félgömbalaku koronát alkotó. Mindenféle alanyon díszlik; helyben, talajban nem válogat. Kár, hogy gyümölcsseit, melyek különben jól állnak helyöket a fán, a kártékony rovarok őszi nagy szeretik tizedelni. Jellemző e fánál azon merevség, mely minden szervében szembetűnik; még levelei is oly merevek, hogy midőn más fák leveleit jól mozgatja a szél; ennek levelei, mintha fából volnának készítve, alig mozdulnak meg.

Vesszei. Nem számosak; mert a vezérágnak hagyott tavali vessző hegye felé, alig ereszt többet két, legfőlebb 3 uj hajtásnál; elég hosszúak, meglehetősen vastagok, merevek, kissé bordázott fölületűek, egyenesek, fölálló, vagy nyílt szögekben rézsunt fölfelé irányulók; gyenge korukban végig molyhosak; ért korukban csupaszak, violaszinnel árnyaltak, zöldes barnák; elég szembetűnő, fehéres, hosszas vagy kerek pontokkal ritkán pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszas kuposak, tompahegyűek, fához tapadók; sűrű fehér molyhosak; csak kissé kiálló, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Nagyok, kupos tojásdadok, tompahegyűek; vöröses barna pikkelyeiken sűrű fehér molyhosak.

Levelei. Nagyok, vastagszövetűek, merevek; kerek szív alakúak; csaknem laposak vagy széleiken hullámosan főlhajlók; kissé ívelték; hirtelen összekekenyült, éles hegyben végződők; többnyire vízirányosan szétálló; felső lapjukon csupaszak, simák, bágyadtan fénylők, sötét zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken nyelők felé tompán, hegyök felé élesen, többnyire kettős fogakkal, kissé szabálytalanul fűrészelték. Levél nyelők rövid, igen vastag, merev, molyhos, tövénél violaszín pirossal színezett; kissé hátra görbülve rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái fonálidomuak vagy szétálló keskeny lándzsák, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei gyakran jóval nagyobbak, mint a vezérvesszőkön levők, inkább vagy kevésbé hosszúak, többnyire kerülékesek és hullámos szélűek; igen éles fogakkal ritkán, de szabályosan fűrészelték.

Hasonnevei. Grosse graue Herbstreinette; Deutsche graue Reinette.

Leírói. Diel, *Kernobstsorten*, II. 94.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 153.

Lucas, *Auswahl werthv. Obstsorten*, I. 59.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 688.

Mas, *Le Verger*, V. 39. és többen mások.

Észrevétel. Szép nagy és kellemesízű gyümölcsei végett kerített házi kerteinkben helyet adhatunk számára egy-egy fának, de nagybani elterjesztésre, főképp itt az alföldön, hol a rovarok rongálása folytán gyümölcsei legnagyobb része a fáról idő előtt le szokott hullani, épen nem ajánlhatom.

49. Cseh rózsza alma.

(Rose de Bohème; Böhmischer Rosenapfel.)

Származása. E rendkívül szép és jó nyári alma Csehországból veszi eredetét. Rössler, podiebradi kanonok, lelkes előmozdítója a csehországi gyümölcs-iparnak, földözte fel a csaszlaui kerületben s küldött róla ojtóveszszőt Dielnék, a ki azt 1804-ben körülményes leírásban ismerteté meg a világgal. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Reutlingenből (Württemberg). Azóta fajfámon több ízben is termett már. Gyümölcse és növényzete egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Jul. augustus.

Minősége. I. rendű csemege- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy.

Alakja. Lapos kerekded, gyakran valóban sajtalaku, de széles, lapos bordái által kerekdedségében mindig megzavart. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem teljesen egyenlően boltozódik s mindkét végén igen tompa fölületben végződik; néha egyik oldalán emelkedettebb, mint a másikon. Szára rövid vagy középhosszu, vastag, molyhos; tágas és elég mély üregbe helyezett, melynek finom, fahéjszínű sugaras rozsdamázzal többnyire bevont falain inkább vagy kevésbbé kiemelkedő, lapos bordácskák nyulnak föl a karimájára, hol hullámos emelkedéseket szoktak képezni. Kelyhe nyílt vagy félignyílt, rendetlenül fölálló, keskeny, hosszúsas, molyhos osztványokkal ellátott; tágas és inkább vagy kevésbbé sekély, többnyire tányéralaku üregben ülő, mely azonban fenekén és oldalain ritkán sík fölületű; mert husos emelkedések és lapos bordácskák váltakoznak ott s a mélyedés karimáját is hullámossá téve, széles, lapos, többnyire szelid-ormosan kiemelkedő bordákként a szár mélyedéséig levonulnak.

Színe. Bőre finom, síkos, gyöngédtapintatu, a fán hamvas, sárgás-zöld, miből azonban ritkán látszik ki valami, mert az egész fölület rendkívül szép, ragyogó világos karminpirossal be van fődve s főkép az árnyas oldalon, lángszerű piros csíkokkal becsapkodva s piros pettyekkel behintve; némely árnyékban nőtt gyümölcsön azonban a sárgás-zöld alapszín a fölület nagy részén takaratlan marad s tisztán jelenkezik. Pontozata igen apró, alig észrevehető és ritkásan elhintett. Egyes, finom rozsdafoltok csak néha láthatók fölületén. A gyümölcs fonnyadni nem szokott s igen kedves illatot áraszt maga körül.

Ízlelése. Husa fehér, finom, puha, gyöngéd, velős; leve bő, de, ha kissé tulért, száraz lesz és lisztes; igen czukros, kellemes, üdítő savanyonnal emelt fűszeres ízű. Néha e gyümölcs husában is támadnak áttetsző, jagedéses foltok. Magháza kissé nyílttengelyű; tágas, lapos fiókjaiban több ép magot rejtő. Kehelycsőve kupalaku, a gyümölcsbe csaknem a magházig lehatoló.

Fája. Fiatal korában élénknövésű, edzett; igen korán és rendkívül bőven termő; lazán szétálló ágaival, melyek gyümölcsvesszőkkel és peczkekkel hamar és szépen beruházkodnak, elég szellős, lapos koronát alkotó. Díszlik vadoneczon, doucinon vagy pedig paradicsomalanyon is. Szálasfának, főképp korona magasságban ojtva igen alkalmas. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé elvékonyodók, egyenesek, szétállóak; alig könyökösek; csaknem egész hosszukban bordázatlan fölületűek; gyenge korukban finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, napos felőkön homályos vöröses barnák, árnyas felőkön olajszin zöldek; itt-ott kerek, majd pedig hosszas, fehéres pontokkal ritkásan, de elég szembetűnőleg pontozottak; kissé rendetlen levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, szív alakúak, fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák, fához tapadók; alig kiálló, lapos és finoman bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, rövidkuposak, tompahegyűek, szennyes barnák; lazánálló, fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok vagy elég nagyok, kerülékesek, gyakran nyelők felé keskenyebbek, mint hegyök felé; hosszas, keskeny, szűrös hegyben végződők; elég vékony, de keményszövetűek; majd vízszintesen, majd rézsunt fölfelé állók; csaknem laposak és csak kissé teknősek; itt-ott hullámos-szerűek; felső lapjukon csupaszak, bágyadt fényűek, homályos fűzőldék; alsó lapjukon molyhosak; széleiken apró, többnyire tompafogakkal sűrűn és elég szabályosan fűrészelték. Levélnyelők hosszas, vékony vagy közép-vastag, elég merev, molyhos, nyár végén tövénél vöröses; majd szűk, majd kissé tágabb szögekben fölfelé irányuló. Levélpálhái áridomuak vagy keskenylándsásak, nem tartósak. Levélrügyet körítő levelei majd hosszabbak, majd rövidebbek, de mindig keskenyebbek, mint a vezérhajtásokon levők; hosszas, vékony nyelökről csaknem vízszintesen szétterülő.

Hasonnevei. Grosser böhmischer Rosenapfel; Grosser Sommer-Rosenapfel.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, VI. 43.

Lucas, *Illust. Handb. der Obstk.* I. 217. és *Auswahl werthvoller Obstsorten* I. 47.

Észrevétel. E gyönyörű színezetű, finomízű nyári almát, mely csemege asztalainknak épen úgy, mint gyümölcs piacainknak díszéül szolgálhatna, már fájának rendkívüli termékenységeért is méltó volna nagyobb városok mellett eladásra is tenyésztünk. A sík alföldön épen úgy, mint hazánk magasabb fekvésű vidékein képes volna mindig kifizetni a helyet, melyet kertünkben elfoglalna. Ajánlom a nyári almát kedvelők figyelmébe.

50. Azeroli ánizs alma.

(Azeroly anizé.)

Származása. Bizonytalan. Leroy szerint Frankhonban, különösen a Gironde megyében, mintegy 50 év óta tenyésztik nagyobb mértékben. Mésés termékenységére végett a francia gyümölcsészek nagy gyűlése (Congresus) karolta föl először s ajánlá a tenyésztők figyelmébe. Ojtóvesszejét 1873-ban kaptam a Simon-Louis testvérek plantières-i híres faiskolájából. Fajfámon az ojtás után következő évben már bemutatta nálam első gyümölcsseit, melyek — valamint a fa növényzete is, — egyeztek Leroy leírásával és így fajom valódisága kétségtelen.

Érsideje. Nov. dec.

Minősége. II. rendű csemege-, háztartási- és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Kisebb a közepszerűnél.

Alakja. Lapos gömbalaku, szabályosan boltozott; néha egyik oldalán hizottabb vagy emelkedettebb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik, néha azonban szélesebb és laposabb karimában egyszer száras végén, máskor ismét kelyhes végén fogy el. Szára rövid, elég vastag, bunkósan végződő, barnás, molyhos; majd tágas, majd szűk üregbe helyezett, melynek falai simák, fahéjszínű sugaras rozsdamázzal bevontak, karimája pedig köröskörül ment minden emelkedéstől. Kelyhe kicsiny, zárt vagy félgnyit; rendetlenül össze hajló, apró, molyhos osztványokkal ellátott; majd szűk és elég mély, majd tágas és sekély üregben ülő, melynek falain alig szembetűnő lapos bordácskák láthatók, melyek a karimát kissé hullámossá teszik, de a gyümölcs derekára ritkán vagy éppen nem vonulnak le.

Színe. Bőre vékony, sima, a fán hamvas, ledörzsölve fénylő; elejénte homályos zöld, értével világos zöld, mely szinezetből azonban csak kevés látszik ki, minthogy csaknem az egész fölület barnáspiros mosattal és csíkokkal van bevonva. Pontozata apró világos szürke. Finom fahéjszín, néha kissé érdes rozsdafoltok majd minden gyümölcsön fordulnak elő.

Izlelése. Husa fehéres vagy kissé zöldes fehér, félfinom, porhanyó, velős. Leve elegendő, igen czukros, üdítő savanygyal emelt, elég kellemes ízű. Leroy szerint határozottan kivehető ánizs illattal bir s innét is nyerte a gyümölcs nevének egy részét; de nálam termett gyümölcsein ezen illatot nem vettem észre, minek azonban kertem talaja lehet az oka, mely az illat kifejlődhetésére egyáltalán nem kedvező. Száraz, meleg évben termett gyümölcseinek husában áttetsző, jegedésses foltokat is vettem észre, midőn ízlelés végett fölvtam azokat. Magháza zárt vagy csak kissé nyilttengelyű fiókjában ép magvakat rejtő. Kehelycsőve kúpalaku.

Fája. Mérsékelt növéssé, elég edzett; igen korán és rendkívül bőven termő. Virágzásában nem kényes; kötődött gyümölcsei daczára az 1876-ik

évi máj. 20—21-diki fagynak, teljesen épen maradtak nálam a fajfán. Sűrűn elágazó, gömbölyded-koronája, szabályos fákat alkot. Szálas fának igen alkalmas, mert csomókban termő gyümölcsei daczolnak a legnagyobb szelekkel is.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, középvastagok; fölállók vagy széles szögekben elállók; elég egyenesek, kissé könyökösek, sík fölületűek vagyis nem bordázottak vagy hornyoltak; gyenge korukban finoman fehérmolyhosak; ért korukban csupaszak; aljuknál kissé reczés hártvásak; napos felőkön violaszinvöröses barnák, árnyas felőkön zöldes barnák; sárgásfehér, többnyire hosszúak pontokkal elég sűrűn és szembetűnőleg pontozottak; igen rövid levélközűek.

Rügyei. Nagyok, tojásdadok, duzzadtak, lapulók, fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő, simapárkányos ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, kupos tojásdadok, kissé hegyesek; barnával szegett piros pikkelyeiken fehérmolyhosak.

Levelei. Kicsinyek vagy középnagyok, kissé vastag és keménykés szövetűek, tojásdadok vagy kerektojásdadok; hirtelen elkeskenyedő, éles hegyben végződők; alig íveltek, de többnyire mind csatornásak; nyelökről többnyire vízszintesen szétállók; felső lapjukon csupaszok, bágyadtan fénylők, világos zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken itt-ott hullámosak vagy fodrosak; elég nagy, többnyire kettős, tompa fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészelvek. Levélnyelők rövid, vékony vagy középvastag, merev, molyhos, nyár végén violaszín pirossal színezett; csaknem vízszintesen vagy pedig nyílt szögekben fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonál vagy áridomuak, nem tartósak. Virágrügyet körítő levelei kisebbek, mint a vezérvesszőkön levők, kurtán kerülékesek; csaknem laposak, széleiken élesen és mélyenfűrészelvek; változó hosszaságu nyelökről mereven szétterülők.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Körülményes leírásban, tudtommal még eddig csak Leroy, ismertette. *Dict. de pomol.* III. 85.

Észrevétel. Megérdemli a nagybani elterjesztést még a sík alföldön is. Tenyésztése, különösen piaczi elárusítás céljából, haszonhajtónak ígérkezik. Gyümölcseit későn kell leszedni fájáról, különben a gyümölcskamrában megfomnyadnának.

51. Multhaupt renetje.

(Reinette Multhaupt; Multhaupt's Reinette.)

Származása. E szép és jó téli almát a jelen század elején Multhaupt, borkereskedő nyerte magról Vienenburgban Goslarhoz közel, Németországban s keresztelte el a kerte mellett elvonuló Radau pataktól „*Radaui parmén*“-nak, mely nevet azonban Diel később „Multhaupt karmin renetje“ névre változtatott s Flotow az „*Illustriertes Handbuch*“-ban főnebbi, jelenleg a gyümölcészeti irodalomban általánosan elfogadott névre rövidített meg. Ojtóvesszejét Kovács Józseftől, Bátorkesziből és Feistkorntól, Meiningenből (Szász ország) kaptam. Mindkét helyről kapott vesszőket ugyanegy fára ojtván, úgy tapasztaltam, hogy egymás közt is s a leírásokkal is egyezők voltak gyümölcsaik és növényzetük; minél fogva fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. November — január.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Szabályosan boltozott gömbölyded; egy jól kifejlődött Masánczki alma alakjához hasonló. Zöme közép tájra esik, honnét szára felé laposdad gömbölyűre boltozódik; kelyhe felé pedig szeliden fogyva, szintén tompa karimában enyészik el. Szára közép hosszú, vékony, fás, zöldes és vöröses, kissé molyhos; szépen kikanyarított, mély üregbe helyezett, melynek falai simák, sokáig zölden maradók, rozsdamentesek. Kelyhe félig nyílt, néha zárt; hosszas és molyhos osztványokkal ellátott; majd inkább, majd kevésbé mély; de nem tágas mélyedésben ülő, melynek alján és oldalain némelykor igénytelen lapos bordácskák láthatók, de ezek alig emelkednek föl a mélyedés karimájáig s annál kevésbé nem vonulnak le a gyümölcs derekára is, minél fogva a gyümölcs szabályos kerekedségét mi sem zavarja meg.

Szine. Bőre finom, sima, gyöngédtapintatu, szép szalmasárga alapszínű, miből azonban a napszegte darabokon alig látszik egyegy folt, minthogy csaknem az egész fölület élénk karmin pirossal, néha pedig sötétpirossal van befuttatva; a napsugarai hatásának kevésbé kitett darabokon a pirosság gyöngébb s e színben aztán sötétebb piros szakadozott csíkok láthatók, melyek közül az alapszín is itt ott elő szokott csillámlani. Pontozata majd sürűbben, majd ritkábban elhintett, apró, szürkésbarna, a piros színben különösen igen szembetűnő; mert mindenik sárgásfehérrrel van körül folyva. Rozsda foltok csak ott láthatók rajta, hol fejlődése kezdetén karczolást kapott a gyümölcs bőre.

Izlelése. Husa fehér vagy sárgásfehér, igen finom, porhanyó; leve bő, czukros, üdítő savanygyal emelt, kellemes fűszeres ízű. Magháza nyílttengelyű; tágas fiókjaiban ép magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kupalaku, csaknem lapos mélyedésként jelenkező.

Fája. Mérsékelt növesű, igen edzett, elég korán és igen bőven termő; lazán fölfelé törekvő, vagy csaknem vizirányosan szétterjeszkedő ágaival, melyek időjárával a termés súlya alatt lefelé görbülnek, kissé ritkás, göm-

bölyded koronát alkot. Szálas fának különösen alkalmas; mert szép törzset szokott nevelni s gyümölcsei jól állják helyöket a fán. Inkább szereti a száraz, mint a nedves talajt. Oberdieck észlelete szerint nedves talajban kesernyes taplós foltok szoktak gyümölcse husában támadni; mit azonban vidékemen még nedves évjáráskor sem tapasztaltam.

Vesszei. Számosak, hosszúak, aljuknál középvastagok, főlebb mindmind inkább elvékonyodók, egyenesek, karcsuak, fölfelé állók vagy elállók; köröskörül egész hosszukban síkfölületűek; kissé könyökösek; gyenge korukban ritkásan és finoman molyhosak; ért korukban csupaszak, sötét vörössel árnyalt zöldes barnák; jól szembetünő, kerek, többnyire azonban hosszúak, fehéres pontokkal ritkásan pontozottak; egyenlőtlen, többnyire hosszúak levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, laposak, hegyes kuposak, lapulók, fehérmolyhos szegélyű, sötét gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; alig kiálló s még szélein is alig bordázott ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Kicsinyek, hosszúak kuposak, hegyesek; aljuk felé sötét gesztenyeszínű, hegyök felé fehérmolyhos pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok, vékony és hajlékony szövetűek, kerülékesek vagy tojásdadok, hirtelen elkeskenyedő, hosszúak, éles hegyben végződők; a vesszők alja felé levők csaknem laposak; a főlebb helyezettek völgyesek; kissé íveltek; vízszintesen vagy részunt fölfelé állók; itt ott hullámos vagy fodros szélűek; felső lapjukon simák, bágyadtan fénylők, világos zöldek; alsó lapjukon kissé szőrösök; széleiken tompa vagy kissé éles, többnyire kettős fogakkal elég mélyen, de szabálytalanul fűrészelték. Levélnyelők hosszúak, vékony vagy közép vastag, elég merev, molyhos, nyár végén tövénél violaszín piros; majd vizirányosan el-, majd részunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, fonálidomuak vagy kivált a vastagabb vesszők közepe táján, szétálló lándsásak is. Virágrügyet körítő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, de mindig keskenyebbek, mint a vezérvesszőkön levők; többnyire laposak és kissé hullámos szélűek, hosszú, vékony, hajlékony nyelökről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Multhaupt karmin almája; Radauer Parmäne; Multhaupt Carminreinette.

Leirői. Diel, *Kernobstsorten*, XII. 150.

Flotow, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 141.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 712.

Észrevétel. Mint oly gyümölcsfaj, mely többnyire a szárazságban szenvedő sík alföld viszonyai közt igen jól találja magát s melynek kötődött gyümölcsei a kései fagyokkal is igen jól daczolnak, méltán megérdemlené a Multhaupt renetje, hogy kerített házi kerteinkben, valamint szabadon álló gyümölcsöseinkben is helyet szorítsunk számára. Meg vagyok róla győződve, hogy hazánkban nemesak az alföldön, hanem a hegyesebb tájak mérsékeltén nedves lejtőin is egyike lesz a tenyésztésre legméltóbb almafajainknak. Jó lélekkel ajánlhatom gyümölcstenyésztő hazámfiaink figyelmébe.

52. Hosszucsíkos Kalvil.

(Calville barré; Langgestreifter Calvill.)

Származása. E jeles almafaj ojtóvesszeje hozzám Calville barré név alatt Kolozsvárról, Veress Ferencz fényképész gyűjteményéből került, a ki gyümölcsfajait részint Belgiumból Gregoire-tól; részint Frankhonból Boisbuneltől szerezte be. Nálam már több ízben termett. Első ízben termett gyümölcsei után, minthogy ezek sem azon leírás-sal, melyet Bivort a belga Gyümölcsészeti évkönyvekben (= *Annal. de pomol.* VI. 43.) közölt; sem Leroy leírásával (*Dict. de pomol.* III. 171.) nem egyeztek, — azt hittem, hogy fajom nem valódi. Később az *Illustriertes Handbuch der Obstkunde* VIII. kötetében a 201. lapon a „Calville barré“ főnebbi név alatt levén bemutatva, határozottan meggyőződtem, hogy fajom valósággal nem is az, mit Bivort és Leroy e név alatt leírtak; hanem az, melyet Oberdieck főnebbi név alatt mutatott be. Amazok *Calville barré*-ja egészen egyszínű sárga alma; míg az Oberdieck *Calville barré*-ja hosszú piros csíkokkal van becsapkodva. Melyik az eredeti e két különböző Calville barré közül? Bajos volna meghatározni; mert mindkettő eredete teljesen bizonytalan. Elég az hozzá, hogy az én fajom Oberdieck leírásával teljesen egyezik s így valóban azon gyümölcsöt mutatom itt be a magyar gyümölcskedvelőknek, melyet Oberdieck leírt.

Érésideje. October—december

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; néha jókora nagy.

Alakja. Kupos gömbalakú, néha lapos gömbalakú. Vastagságának legnagyobb átmérője a szár és kehely közt a középtájon alul a száras vég felé esik, honnét szára felé kidomborodva lapos talpasan végződik, kelyhe felé pedig behajlás nélkül lassudan fogyva tompa kupalakulag fogy el. Szára elég hosszús, középvastag, fás, finom zöldesbarna mázzal csaknem egészen bevont, néha molyhos; tágas és mély, sugaras rozsdával bevont falu üregbe helyezett, melynek karimája hullámosan emelkedéssé. Kelyhe zárt; föláll, sokáig zölden maradó, széles, de elkeskenyült hegyével hirtelen hátra konyuló, molyhos osztványokkal ellátott; tágas, de sekély üregben ülő, melynek alján husos dudorok és ránczok láthatók s karimáján kalvilszerű emelkedések váltakoznak, melyek lapos bordákként a gyümölcsön végig, egész a szármélyedésig levonulnak. Némelyek e bordák közül a többieknél inkább kiemelkednek s a gyümölcs kerekdedségét megzavarják s gyakran egyik felét hizottabbá teszik, mint a másikat.

Szine. Bőre finom, sima, fényes, értével kissé zsirostapintatu; élénk sárga színű, miből azonban néha csak az árnyas oldalon tűnik elő valami, minthogy az egész gyümölcs kelyhes végétől száras végéig szakadozottan lenyuló, lágos piros csíkokkal van becsapkodva és bemosva; árnyékban nőtt gyümölcsöknél azonban e pirosság inkább csak apróbb, szakadozott csíkokban és pettyekben szokott jelenkezni. A napnak jól kitett darabokon oly élénk a pirosság, hogy gyakran alig lehet benne a csíkokat megkülönböztetni. Szétszórt, apró pontjai inkább csak az alapszínben észlelhetők. Rozsdafoltok, a szármélyedést kivéve, ritkán mutatkoznak rajta. Illata kellemes, fűszeres.

Izlelése. Husa sárgás, bőre alatt kissé pirosba játszó, finom, omlékony; leve elég bő, czukros, kellemes fűszeres ízű s igen gyöngéd málna illattal áradozó. Magháza nyílt tengelyű; lapos, nagy, csikoltfalu fiókjaiban hosszastojásdad, ép magvakat rejtő. Kehelyesőve szép kupalakulag csaknem a magházig levonuló.

Fája. Erőteljes, igen edzett; korán és bőven termő. Fölfelé törekvő, rövidke gyümölcspezcekkel jól beruházott, merev ágaival elég sűrű lombos, de azért szellős koronát alkotó. Díszik doucin vagy pedig paradicsomalanyon épen úgy, mint vadonczon. Helyben nem válogat. Szálas fának vadonczra nemesítendő. Gyümölcseit nem egykönnyen hányja le a szél.

Vesszel. Nem számosak, közép hosszúak, meglehetősen vastagok, egyenesek, merevek; fölállóak vagy tágas szögekben elállóak; kissé bordázottak vagy hornyoltak; gyenge

korukban sűrűn molyhosak; ért korukban csaknem egészen csupaszak, kissé zöldes barnák; apró, szép fehér, kerek vagy itt-ott hosszasan pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban, de elég szembetűnőleg pontozottak; egyenetlen, vagyis hosszabb vagy rövidebb levélközökkel bírók.

Rügyei. Jókorá nagyok, háromszögűek, tompahegyűek, lapulók, sűrűn fehér-molyhosak; kissé kiálló, hármashordás ülőlapra helyezkedők

Virágrügyei. Elég nagyok, hasas kuposak, tompahegyűek; molyhos szegélyű pirosasbarna, kissé lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Jókorá nagyok, nem vastag, de elég kemény szövetűek, tojásdadok, szabályosan fogyó, hosszasan, keskeny és éles hegyben végződők; csaknem laposak, de legtöbbször lapos völgyesek; nem íveltek, de nyelökről kissé lefelé állók; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, kissé világoszöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken előrehajló tompa vagy itt ott éles, többnyire kettős fogakkal mélyen, de legtöbbször szabálytalanul fűrészeltek; némelyek széleiken rendetlenül hullámosak. Levélnyelők elég vastag, kissé hosszasan, merev, molyhos, nyárvégén tövénél violaszínű piros; csaknem vízirányosan el — vagy pedig tövüknél fölfelé állók, főleg pedig lefelé görbülők. Levélpálhái elég kifejlődöttek, szétállóak, keskeny lándzsásak, tartósak. Virágrügyet köríró levelei kisebbek és keskenyebbek, mint a vezérhajtásokon levők; egymásközt egyenlőtlen nagyságúak, lándzsás tojásdadok vagy kerülékesek; kissé völgyesek; rövid vagy hosszasan, inkább vagy kevésbé vékony nyelökről mereven szétállóak.

Hasonnevei. Calville rose. Franciaországban hihetőleg e név alatt fordul elő almánk; mert ami ott „Calville barré“ név alatt ismeretes, az egészen más gyümölcs, mint a melyet Oberdieck a Van Mons társulat kertéből szintén Calville barré név alatt kapott, mikép ezt már főnebb megérintem.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VIII. 201. — Leroy és Mas francia gyümölcsészek nem a főnebbit írták le.

Észrevétel. E jeles kalvil alma nálam csak paradicsom alanyon bokor alakban nevelve van meg. Több ízben termett már nálam s évről évre mindig jeleseknek találom gyümölcseit. A rovarok pusztításának kevésbé levén kitéve, mint más almafajok; aztán kötődött gyümölcseit, a kései fagyok sem lévén képesek mind lepusztítani, méltán bevetőnek tartom alföldi gyümölcseink közé annál is inkább; mert tapasztalásból tudom, hogy a gulafa vagy szálafa sokkal termékenyebb itt, mint sem a bokoralaku fa, a milyen nálam van e fajból. Neveljünk hát szálafát belőle s adjunk helyet számára alföldi kerteinkben is! A fölvidéken pedig nagyban is elterjeszthetnők.

53. Lebel Jakab, alma.

(Jacques Lebel; Jacob Lebel.)

Származása. E jeles almát, melynek az alföldön csak az a fő hibája, hogy korán, néha már augusztus végén megéri s értéhez közel, hamar lehull fájáról, — bizonyos, Amiensban lakó, Lebel Jakab nyerte magról Frankhonban. Leroy, angersi híres fatenyészdéjéből 1849-ben kezdett mindenfelé elterjedni. Ojtó vesszejét 1871-ben kaptam Reutlingenből. Fajfámon több ízben termett már. Gyümölcsei, növényzete a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Leroy és Bivort szerint octóber, január; nálunk az alföldön néha már augusztus végén megszokott érni; hűvös helyen itt is eltart octoberig.

Minősége. I. rendű.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Két sarkpontján belapított gömbalaku; szabálytalan gömbölyödésű; egyik felén néha hizottabb, mint a másikon. Zöme középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően és laposan, de kelyhefelé mégis összébb huzódva boltozódik. Szára rövid, görbe, kissé vastag, husos; néha csak rövidke husbuczokból álló; tágas és mély, többnyire sugaras rozsdával finoman bevont falú s kissé emelkedéses karimájú üregbe helyezett. Kelyhe zárt vagy félig nyílt; hosszas, molyhos, aljokon zöld, hegyök felé hamar elszáradó, rendetlenül összehajló osztványokkal ellátott; tágas, de sekély üregben ülő, melynek aljáról kisebb nagyobb lapos ránczok indulnak ki s az üreg karimáján egyenetlen emelkedéseket alkotva lapos vagy kissé élesormós bordák alakjában a gyümölcs derekára is, — néha egész a szármélyedésig, — levonulnak és a gyümölcs kerekdedségét megzavarják. Jellemző a kehely osztványainál, hogy ezek alsó részökkel csaknem vízirányosan borulnak a tágas tölcseralaku kehelyeső fölé.

Szine. Bőre finom, sima, fényes, értével és álltában zsirostapintatu; elejénte sárgás-zöld; értével világos-sárga; napos oldalán néha, ritkásan, szakadozott, széles, piros csíkok észlelhetők, de csakis a napnak jól kitett daraboknál; mert a gyümölcsök nagyobb része általában még napos oldalukon is csak kissé élénkebb sárga szokott lenni. Pontozata apró, barna, ritkásan elszórt, alig szembetűnő. Rozsdaalakzatok a szármélyedést kivéve ritkán fordulnak elő fölületén, de néha apró, zölddel szegett feketés ragyaszepplők mégis mutatkoznak rajta.

Izlelése. Husa kissé sárgásba játszó fehér; igen finom, tömött, porhanyó; leve bő, czukros, üdítő savanyval emelt, igen kellemes ízű. Magháza kissé nyílttengelyű; tágas fiókjaiban kevés ép magot rejtő. Kehelyesöve tágas tölcseralaku.

Fája. Erőtéljes, edzett; korán és igen bőven termő; fölfelé törekvő vagy rendetlenül szétálló ágaival, melyek gyümölcspezcekkel sűrűn beruházkodnak elég lombos, de rendetlen alaku koronát alkotó; diszlik vadonczon, doucinon vagy paradicsom-alanyon; alkalmas redélyfának vagy félmagas törzsű szálásfának; gyümölcsei kezdetben igen jól állják helyöket a fán, de értékhez közel, könnyen lehullanak s aztán a rovarok is szívesen felszokták keresni azokat a fán.

Vesszei. Nem számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, merevek, egyenesek, fölálló vagy rendetlenül szétálló; kissé könyökösek, itt-ott szeliden bordáztak; különben sík fölületűek; gyenge korukban fehértályosak; ért korukban csupaszak, aljuk felé ritkán és reczésen fehértályosak; zöldesbarnák vagy vörösbarnák; nagy, kerek, fehér pontokkal sűrűn és szembetünőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, háromszögűek, kissé tompahegyűek, lapulók, fehértályosak; elég duzzadt, de szűk ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, kuposak, tompahegyűek; világos barnával és szürkével tarkázott pikkelyekkel borítottak.

Levelei. Jókorá nagyok; durva, keményszövetűek; kerekdedek vagy kerek tojásdadok; rövidke, keskeny és éles hegyben végződők; széleiken kissé fölhajlók vagy széles csatornásak; kissé ívelték; felső lapjukon kissé babosak; különben simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, világos vagy kissé sárgás-zöldek; alsó lapjukon szennyes-molyhosak; széleiken előre hajló, éles fogakkal sűrűn és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid, igen vastag, merev, molyhos, nyár vége felé tövével, alsó felén élénk violaszín pirossal mosott; csaknem vízirányosan elálló. Levélpálhái hosszúak, lándzsásak, szétálló, tartósak. Virágrügyet körítő levelei hosszúak, keskenykerülékesek, laposak, egyenlőtlen hosszúságú és vastagságú nyelökről mereven szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Leroy, *Dict. de pomol.* III. 400.

Bivort, *Annal. de pomol.* VIII. 21.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 257.

Észrevétel. E jeles almafaj úgy szépsége, mint jósága mellett is az alföld síkságain csak a konyhán és piacon birhat némi értékkel; mert oly időben érik; midőn más, nemesebb gyümölcsnemek a nyári almákat egészen leszorítják csemegeasztalainkról: de hazánk éjszakiabb, hegyes vidékein pl. még a székely földön is, hol egy jó hónappal későbbben érnek a gyümölcsök, mint itt az alföldön, — megérdemlené, hogy vele kísérletet tegyünk.

54. Tournay-i aranyalma.

(Dorée de Tournay; Goldapfel von Tournay)

Származása. E kitünő csemegealmát 1817-ben bizonyos Gaest de Braffe József nyerte magról, Tournay-ban (Belgium.) Valóban csodálni lehet, hogy egy ily, minden tekintetben értékes gyümölcs napjainkig sem birta magára vonni Európa gyümölcsészei figyelmét. Igaz, hogy a belga gyümölcsészek épen úgy, mint a frankhoniak, fő figyelmöket kiválólag a körtefajokra fordítják s előttök az almafajok a többi gyümölcsök közt csak alárendelt szerepet játszanak: de egy oly alma, mint a főnebbi, mégis nagyon megérdemelte volna, hogy a belga gyümölcsészek által is ismert, kevésbé értékes almafajok mellett, ne maradjon az ismeretlenség homályába takartan egész 1869-ig, a mikor a gyümölcskedvelő világnak valahára bemutatta őt Du Mortier, a belga gyümölcsészek Oberdieckje. Ojtóvesszejét 1874-ben kaptam Simon-Louis testvérektől is, Oberdiecktől is, a kik azt mindketten ezen alma első leírójától Du Mortiertől kapták volt. Mindkét helyről kapott fajom Du Mortier leírásával egyező gyümölcsöket termelt már nálam is fajfajmon s így fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. October—Novemb. Belgiumban Január—Február s hiszem, hogy hazánk éjszaki tájékain szintén későbbben fog érni mint itt, az alföldön, hol nyaranta csaknem egyptomi forróság uralkodik, s e miatt kora érése készítették gyümölcseink.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy; gyakran jókora nagy.

Alakja. Mindkét végén belapított magasas gömbalaku. Zöme a szár és kehely közt középtájjra esik, honnét szára és kelyhe felé csaknem egyenlően boltozódik. Néha kissé bordás; többnyire azonban szabályosan boltozott és szép termetű. Szára rövid, közép vastag; csak kissé emelkedik fölebb a szármélyedés karimája színvonalán; fás, molyhos, zöldessárga színű; tágas és mély, feneke felé igen összeszűkülő, szabályosan kikanyarított üregbe helyezett, melynek falain, aljáról kiindulva karimájáig sőt fölebb is igen finom, néha szakadazottan cserepes rozsdamáz terül el, de zöldessárga alapszíne e mázon is át szokott csillámlani. Kelyhe nagy, egészen nyílt; apró, hegyökkel hátragörbülő, zöldessárga és molyhos osztványokkal ellátott; inkább vagy kevésbbé sekély, ránczoktól körülvevett üregben ülő, melynek egyenetlenül hullámos karimájáról néha széles, lapos bordák vonulnak a gyümölcs derekára gyakran a szármélyedés karimájáig is.

Színe. Bőre finom, sima, bágyadtan fénylő, sárgás-zöld; értékével csaknem zsiros tapintatu, zöldessárga; napos oldalán világos aransárga. Eddig termelt gyümölcseimen a pirosságnak nyoma sem volt látható. Pontozata részint csak kisebb-nagyobb, áttetsző, fehérés pettyek alakjában jelenkező; részint ritkásan elszórt, fehérrel szegett, jókora nagy, barnás és eléggé szembetűnő pontokból álló. Rozsdafoltok és alakzatok a szármélyedést kivéve, ritkán mutatkoznak rajta; de zöldes, itt-ott pedig hamvasbarna, kerek ragyafoltok, mint minden finomabb bőrű gyümölcsnél, ritkásan mindig találkoznak fölületén.

Izlelése. Husa sárgásba játszó fehér, igen finom, tömött, porhanyó,

csaknem olvadó; leve bő, igen czukros, üdítő finom savanygyal emelt; gyengéden illatos, igen kellemes fűszeresízű; a téli fehér kalvil husával és ízével vetekedő. Magháza nyílttengelyű, hosszas, keskeny fiókjaiban kevés, de ép magvakat rejtő. Kehelycsöve igen rövid és igen tompa kupalaku.

Fája. Erőtéljes-növésű, edzett; igen korán és bőven termő; fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölespeczekkel jól beruházkodvák, szép lombos, sugár koronát alkotó. Díslik vadonezon is, doucin alanyon vagy pedig paradicsom alanyon is. Gula- vagy szálasfának egyiránt alkalmas. Helyben és talajban, úgy látszik, nem válogató. Gyümölesei jól állják helyöket a fán.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, hegyök felé kissé elvékonyodók; egyenesek; alig könyökösök, fölfelé állók, vagy éles szögekben fölfelé törekvők; bordázatlanok, simák; sűrű és finoman molyhosak vagy legalább hamvasnak látszók; vörhenyesbarnák; napos felőkön sötétvörössel mosottak; egyenlőtlenül elszórt, tojásdad vagy kerek, sárgásfehér pontokkal aljok felé elég szembetűnőleg, hegyök felé pedig alig észrevehetőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövidek, laposak, kerekhegyűek, lapulók, sűrűn fehértmolyhosak; alig kiálló, bordázatlan ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, gömbalakuak vagy kupos gömbalakuak, tompahegyűek; sűrűn fehértmolyhos, lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok, kissé vastag, de nem keményszövetűek; tojásdadok vagy kerülékesek; majd rövidke, majd hosszas, éles hegyben végződők; többnyire laposak vagy széleiken kissé fölhajlók; alig íveltek; hegyökkel néha félregörbülők; felső lapjukon simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken jókora nagy, kerek fogakkal szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, elég merev, molyhos; kissé éles szögekben fölfelé álló. Levélpálhái többnyire keskeny lándzsásak, kissé szétállók, tartósak. Virágrügyet körítő vagy a gyümölespeczekken levő levelei hosszabbak, keskenyebbek, mint a vezérhajtásokon levők; többnyire hullámosak vagy kissé félregörbülők s nyelők felé gyakran elég szembetűnőleg elkeskenyedők.

Hasonnevei. La Dorade.

Leirői. Tudtommal még eddig csak Du Mortier írta le röviden „*Pomone Tournaisienne*“ czimű munkája 187. lapján.

Észrevétel. Az alföldön mindenütt, hol a Téli fehér kalvil alma nem termékeny, méltán pótolhatná ennek helyét a Tournay-i aranyalma; mely, minthogy kötődött apró gyümöleseit a favirágzás után beállni szokott fagyok sem bírják mind elpusztítani, termékenységevel mindig meghaladja azt s gyümöleseinek finomságával is mindig mérkőzhetik avval. Ajánlom széles elterjesztésre mindenütt a hazában.

55. Piros barátalma.

(Rother Augustiner.)

Származása. Bizonytalan. Diel Oberlahnsteinből (nassaui hercegség) kapta a hajdani hercegi kertből s nevét is valamely Szt. Ágostonról nevezett barátok zárdájától véli származottnak. Németországban többféle név alatt nagyon el van terjedve. Francia gyümölcsészek még nevét sem említik föl. Ugy látszik különben, hogy csakis hűvösebb tájak kötött földébe való; mert virágainak és gyümölcseinek sok ellensége van a rovarvilágból. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Dr. Lucastól, Reuthlingenből. Több ízben temett nálam a fajfán. Gyümölcsei és növényzete egyezvén a leírásokkal fajom valódiságáról kezeskedhetem.

Érésideje. Oct.—november; hűvösebb tájakon nov.—január.

Minősége. I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepszerűnél vagyis jókora nagy.

Alakja. Többé kevésbé lapos gömbalaku s egyik oldalán rendszerint emelkedettebb, mint a másikon. Zöme a középtájon alul, száras vége felé esik, honnét szára felé szeliden kidomborodva, szára körül elég széles és lapos, gyakran kissé hullámos karimában enyészik el; kelyhe felé pedig inkább vagy kevésbé fogyva, többnyire tompán s csaknem mindig ferdén álló karimában végződik. Szára közép hosszú, vékony vagy középvastag, fás, molyhos, bunkósan végződő; tágnylásu, de mély és szűk üregbe helyezett, melynek falait érdes, sugaras rozsdamáz borítja s karimáján gyakran, lapos mélyedések és emelkedések váltakoznak. Kelyhe nyílt; fölálló, hosszszas, keskeny, molyhos és sokáig zölden maradó osztványokkal ellátott; majd tágabb, majd szűkebb, de ritkán mély üregben ülő, melynek aljáról kisebb nagyobb ránczok és bordák indulnak ki s nyulnak föl karimájára s onnét tovább a gyümölcs derekára, gyakran elég ormósan a szármélyedésig levonulva.

Szine. Bőre finom, sima, fénylő, de száraztapintatu; elejénte szalmasárga, értével világos sárga; napos oldalán élénk pirossal befuttatva s néha ugyanily színnel még árnyas felén is ritkásan tarkázva. Pontozata apró, sűrű, alig szembetűnő; míg áttetsző fehér pettyezete néha nagyobb foltokban összefolyva a gyümölcsnek különben élénk színezetét többnyire kissé elhomályosítja. Rozsdafoltok a szár mélyedését kivéve ritkán fordulnak elő fölületén, de feketés ragyaszeplőcskék majd minden gyümölcsön mutatkoznak. Illata gyöngéd.

Izlelése. Husa fehér vagy kissé sárgás fehér, finom, tömött, porhanyó; leve elég bő, czukros, igen kellemes savanyúval emelt, finom fűszeres ízű. Néha husában a bőr alatt taplós foltok is szoktak előfordulni. Magháza nyílt-tengelyű s többnyire nyílt fiókjában majd mindig ép magvakat rejtő. Kehelycsőve tágas; tompa kupalaku, a gyümölcsbe inkább vagy kevésbé mélyen levonuló.

Fája. Mérsékelt növesű, de egészséges; edzett; korán és bőven termő főképp ott, hol a rovarok pusztításának nincsenek úgy kitéve gyümölcsei,

mint itt, az alföldön tapasztaljuk. Rézsunt fölfelő törekvő ágaival, melyek gyümölcspeczekkel szabályosan beruházvák, terebélyes, ritkás koronát alkot. Bokor alaku vagy bármely más alaku törpefának doucinra vagy paradicsom alanyra, szálás fának azonban csak vadoncra ojtandó. Helyben és talajban nem válogat. Gyümölcseit a fáról nem egy könnyen verik le a szelek.

Vesszei. Nem számosak, rövidek, elég vastagok, hegyök felé sem igen vékonyodók; merevek; kissé görbék; rézsunt fölfelé állók; kissé finoman és laposan bordázottak; finoman molyhosak; alsó részükön, vékony reczés hártásak; vörhenyes sötétbarnák; kiálló, fehér, kerek vagy itt-ott hosszas pontokkal ritkásan, de eléggé szembetünőleg pontozottak; rövid levélközűek.

Rügyei. Jókorá nagyok, laposhátúak, tompahegyűek, fához lapulók; vörössel árnyalt sötétbarna pikkelyekkel borítvák; igen molyhosak; csak kissé kiálló, széles, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Jókorá nagyok, tojásdadok, tompahegyűek, szennyes sötétbarnák, fehér molyhosak, lazán álló pikkelyekkel borítvák.

Levelei. Középnagyok vagy jókorá nagyok, elég vastag és igen kemény szövetűek, széles vagy kerek tojásdadok, csaknem szivalakuak; rövidke, szúrós hegyben végződők; szélescsatornásak; íveltek; felső lapjukon csupaszak, fényesek, sötét fűzőldék; széleiken nyelők felé nagy, tompa, hegyök felé pedig meglehetősen éles, hegyes fogakkal elég sűrűn és elég szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők igen rövid, közép vastag, merev, molyhos; alsó oldalán, főképp töve felé, szennyes pirossal mosott; a vesszőtől csaknem vizirányosan elálló vagy kissé hátragörbülten és rézsunt fölfelé irányuló. Levélpálhái fejletlenek, kicsinyek fonálidomuak, hamar elhullók. Virágrügyet körítő levelei nagyobbak, hosszabbak, mint a vesszőkön levők, hosszas tojásdadok, csaknem laposak; rövid, vastag nyelökről mereven szétterülők. Átalában koronája és lombozata sokban hasonlít a fehér kalvil koronája és lombozatához.

Hasonnevei. Rother Herbst-Tafftapfel; Lothringer bunte Gulnerling? Calville de Rose?

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, X. 13.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. 47. s többen más német írók.

Észrevétel. Bár mily jeles különben ezen almafaj; eddigi tapasztalataim után nem tarthatom őt méltónak arra, hogy az alföldi viszonyok közé is beillő gyümölcsök közé sorolhatnám. Erdélyben és Felső-Magyarországon kellene vele kísérletet tennünk, s ott hol termékenynek mutatkozik nagyban is elterjesztenünk.

56. Wellington alma.

(Pomme Wellington; Wellington.)

Származása. E század elején, 1812. körül bizonyos Dumelow nevű, leicestershirei bérlő nyerte magról s róla neveztetett el kezdetben Dumelow magoncának (Dumelows Seedling; Dumelow's Crab); később London környékén főnebbi név alatt terjesztették el s mai napság már a világ valamennyi gyümölcsészeti írója csakis főnebbi nevét fogadta el. Ojtóvesszejét 1871-ben kaptam Dr. Lucastól Reutlingenből. Nálam, egyik fajfámon több ízben termett már. Növényszete, gyümölcsei a leírásokkal egyezvén fajom valódiságát teljesen bebizonyították.

Érésideje. Nálunk az alföldön oct. december; hűvösebb s emelkedettebb tájakon termett gyümölcsei tavaszig is eltarthatók lesznek.

Minősége. II. rendű csemege- és kitünőleg I. rendű háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagyobb a közepszerűnél, néha jókora nagy.

Alakja. Lapos néha kupos gömbalaku; többnyire szabályosan boltozott s csak néha duzzadtabb vagy emelkedettebb egyik felén, mint a másikon. Zöme többnyire középtájra esik, honnét mindkét vége felé csaknem egyenlően boltozódik; többnyire azonban szára felé kevesbbé fogy, mint kelyhe felé, de úgy száránál, mint kelyhénél laposan gömbölyödik. Szára rövid, vékony vagy középvastag, fás, bunkósan végződő, zöldesbarna, kissé molyhos; alig emelkedik a szármélyedés karimája színvonaláig; többnyire szépen kikanyarított, széles nyílásu, de szűk és mély üregbe helyezett, melynek falai némelykor sugaras rozsdamázzal vannak bevonva, többnyire azonban simák és rozsdamentesek. Kelyhe jókora nagy, többnyire nyílt vagy kissé zárt; széles, molyhos, fölfelé álló, de hegyökkel hátragörbülő osztványokkal ellátott; körülvéve apró lapos ránczok és dudorkáktól többnyire tágas, lapos mélyedésben ülő, melynek sík karimáján ritkán mutatkoznak némi lapos emelkedések, melyek aztán a gyümölcs derekán is észrevehetőleg nyomozhatók volnának.

Színe. Bőre finom, sima, fényes; elejénte sárgászöld; értével világos citromsárga; napos oldalán aransárga s napszегte darabjain élénk pirossal mosott vagy legalább széles, piros csíkokkal szakadozottan becsapkodott. Pontozata ritkásan elszórt, barna, elég szembetűnő, a gyümölcs teljes érése előtt áttetsző, zöldes pettyekben jelenkező. Rozsda alakzatok csak szármélyedésében s ott is csak ritkán jelenkeznak rajta; de kerek, barnás vagy feketés, kisebb nagyobb szeplők majd minden gyümölcsön fordulnak elő. Sajátszerűnek találtam ezen almafajnál, — mit azonban a leírások nem emlitenek, — hogy több gyümölcsnek bőrén, a szármélyedésből kiindulva vékony fonálalaku, kiemelkedő varrány nyulik gyakran a kehely mélyedés karimájáig is.

Izlelése. Husa sárgásfehér, finom, roppanó, de nem oly tömött, mint a

renet almák husa szokott lenni; leve bő, czukros, üdítő, néha igen élénk savanyúval emelt, kellemes, fűszeres, de nem illatos ízű. Magháza egészen nyílt, mint a kalvil almaké; tágas és nyílt fiókjaiban egészséges, hegyes tojásdad magvakat rejtő. Kehelycsöve rövid kupalaku.

Fája. Buja növéssű, egészséges, edzett; korán és bőven termő; gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházkodó, fölfelé törekvő ágaival sűrű lombos, gömbalaku koronát alkotó. Szálasfának különösen alkalmas; mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei jól állják helyöket a fán, honnan vidékemen gyakran már szeptember elején leszüretelhetők s utóérés végett a gyümölcskamrába takaríthatók.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, vastagok, hegyök felé is csak keveset vékonyodók; egyenesek; alig könyökösek; fölfelé állók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; finoman bordázottak; fehér molyhosak; barnás zöldek hegyök felé sötétvörössel árnyaltak; jókora nagy, hosszas vagy kerek, kiemelkedő, fehéres pontokkal majd ritkásan majd sűrűbben és szembetűnőleg pontozottak. Két éves vesszei ezüstsüürkék s rajtuk a pontok kerekdedek vagy hosszasak, de ez utóbbi esetben is a vesszőkön nem fölülről lefelé, hanem vízirányosan fekvők; s igen sűrűn hintvék el, rendetlen levélközűek.

Rügyei. Jókora nagyok, gömbölydedek, tompahegyűek, lapulók; lazán álló, sűrűn fehér molyhos pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Virágrügyei. Középnagyok, gömbölydedek, tompahegyűek, sűrűn fehér molyhosak.

Leveli. Nagyok vagy legalább jókora nagyok, elég vékony és lágy szövetűek, többnyire szép tojásdadok, itt-ott kerülékesek; majd rövidke, majd elég hosszas, keskeny, de csak kevésbé éles hegyben végződők; laposak vagy széles völgyesek, kissé ívelték és kissé hullámos széleük; felső lapjukon kissé babosak, különben simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, sötét zöldek; alsó lapjukon molyhosak; széleiken nagy tompa vagy itt-ott kissé éles fogakkal sűrűn, elég mélyen és szabályosan fűrészelték. Levélnyelők középhosszu, igen vastag, merev, molyhos; nyár végén tövénél halványvioletszínnel mosott; rézsunt fölfelé álló. Levélpálhái kicsinyek, áridomuak, itt-ott keskeny lándsásak; hamar elhullók. Virágrügyet körítő és a gyümölcspeczkeken levő levelei majd nagyobbak, majd kisebbek, mint a vesszőkön levők, laposak, hullámosak, nyelők felé igen elkeskenyedők; rövid, vékony nyelökről rendetlenül szétállók.

Hasonnevei. Dumelow's seedling; Dumelows Crab; Duke of Wellington; Belle des Vennes; Wellingtons Reinette. stb.

Leirói. Diel, *Kernobstsorten*, almákat s körtéket tárgyazó VI. 55. l.

Lucas, *Illustr. Handb. der Obstk.* I. 187.

Hennau, *Annal. de pomol.* II. 37.

Leroy, *Dict. de pomol.* IV. 864. és többen mások.

Észrevétel. Sem virágzásában, sem kötődött gyümölcseit illetőleg nem kényes és így mindig biztosan termő a Wellington alma. Bárha beillik is tehát alföldi viszonyaink közé, de nagybani tenyésztése még is inkább csak hazánk emelkedettebb fekvésű, hűvösebb légmérsékű és kötöttebb talaju vidékein volna ajánlatos, hol a gyümölcsök kevésbé vannak kitéve a rovarok pusztításának, mintsem itt, az alföldön.

C.) SZILVÁK.

1. Althann ringlója.

(Reine-Claude d' Althann; Althann's Reineclaude.)

Származása. E rendkívül értékes szilvafaj Csehországból veszi eredetét. Gróf Althann M. J. kertésze, Prochaska nyerte a zöld ringló magváról a grófi kertben, Swoyschitz nevű községben. Báró Trauttenberg kezdte elterjeszteni a hatvanas években. Mint egyike a legértékesebb szilvafajoknak már is el van terjedve az egész világon. Ojtóvesszejét 1868-ban kaptam a belga Van Mons társulattól. Nálam a fajfán már 1870-ben bemutatta első gyümölcseit s azóta évenként gazdagon terem. Valódiságáról meggyőződve, körülményes leírását a „Kertész gazdá“-ban már azon évben közlöttem, a mikor nálam első gyümölcseit bemutatta. Külföldi gyümölcsészekről akkoriban még nem olvastam körülményes leírását. Oberdieck superintendens ur csak egy évvel később, 1871-ben, irta le a német gyümölcsészek társulatának közlönyében.

Érésideje. Augustus utó harmada; némelykor már aug. közepén is.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, mint a Washington szilva, melytől alakra nézve is alig különbözik. Átalában mindig nagyobb anyjánál, a zöld ringlónál.

Alakja. Gömbölyű; két végén mindig inkább lapos, mint domboru; szára felé kissé szélesebb majd mindig, mint hegye felé; vágánya, — mely többnyire oly igen lapos, hogy alig észrevehető, — majd egyenlő, majd kissé egyenetlen félre osztja a gyümölcsöt. Szára középhosszu, elég vastag, többnyire egyenes, csupasz, rozsdafoltos, zöldessárga színű; csaknem a gyümölcs felszínére vagy simakerekedésű csekélyke mélyedésbe helyezett. Köldökpontja a gyümölcs hegyen majd tág és lapos mélyedésben, majd a rajta is túlvonuló vágányban ülő.

Szine. Bőre kissé szívós, a gyümölcstről ennek teljes értékével könnyen lehámozható. Szine elejénte homályos piros; teljes értékével és különösen nap-szigte darabjain sötétebb, csaknem kékes piros, barnapiros pettyekkel sűrűn behintett, itt-ott néha sárgás foltokkal tarkázott is; hamva sűrű, elejénte ezüstfehér, később kékespirosas.

Izlelése. Husa sárgásfehér, csaknem áttetsző; néha aranyásárga, sugaras, eléggé tömött, leves, édes, finom borízzal emelt kellemes zamatu; magvaváló. Magva a gyümölcs nagyságához képest kicsi; széles, tompaormós háttal.

Fája. Erőteljes növekedésű, edzett; korán, rendszeren és bőven termő; kissé éles szögekben fölfelé törekvő, gyümölcspeczkekkel jól beruházott ágaival széptermetű, lombos koronát alkotó. Díszlik szilva sőt még kajszi

alanyon is. Kertem televénydus talajában kisujjnyi vastag csemetékre ojtva három év alatt oly szép fákat nevel, milyeneket a körték és almák 5—6 év alatt sem volnának képesek nevelni. Gyümölcseai, melyek esős évjárással sem repedeznek föl, jól daczolnak a fán a legerősebb szelekkel is.

Vesszel. Számosak, hosszúak, elég vastagok, fölfelé elvékonyodók, egyenesek, merevek, rézsunt fölfelé irányulók; kissé könyökösek; simák, csupaszak, violaszin barnák vagy kékesen szürkés vörösek; gyenge korukban finoman szőrösek; finoman és alig észrevehetőleg pontozottak; rövid levélközük.

Rügyei. Középnagyok, rövid kuposak, alig hegyesek; a vesszőtől kissé elállók; szürkésbarna pikkelyekkel borítvák; eléggé kiduzzadt, széles és simapárkányos üllőlapra helyezkedők.

Leveli. Középnagyok vagy jókora nagyok, meglehetősen vastag szövűiek, merevek; tojásdadok vagy kerülekések; néha visszás tojásdadok vagyis hegyök felé kerekdedek s csak rövidke tompa hegyben végződők, nyelők felé pedig inkább vagy kevésbé elvékonyodók; majd laposak, majd széleiken kissé fölhajlók; csak kevésbé íveltek; babosak vagy fodrosak; alulfelül csupaszak, fényesek, sötétzöldek. Levélnyelők rövid, vastag, csatornás, merev, kissé szőrös; fölül pirosas, alul sárga; mirigyei aprók; többnyire kettő ül szemben a levéltányérhoz közel. Levélpálhái a rügyekre és vesszőre tapadók, szárnyaltak.

Hasonnevei. Gróf Althann piros ringlója; Reine-Claude rouge comte Althann.

Leirői. Bereczki Máté, „Kertészgazda“ 1870. 629. l.

Oberdieck, *Illustr. Monatshefte* 1871. 166. l. és *Illustr.*

Handb. der Obstkunde, VII. 137. Tudtommal ekkoráig mások még nem irták le.

Észrevétel. Ugy gyümölcseinek nagysága, szépsége, jósága és különféle háztartási czélokra használhatósága; mint fájának vig növése, edzettsége s ritkán csalo, rendkívüli termékenysége végett, szerintem egyik szilvafaj sem érdemelné meg inkább az általános és nagybani elterjesztést, mint az Althann ringlója. Meg is vagyok róla győződve, hogy egy pár évtized múlva nem lesz a Magyarhazában ember, a ki azt ne ismerné; nem lesz piac, a hol azt kosárszámra ne árulnák. Az emberiség valódi jóltevői közt legyen áldott örökre emléke a szerény cseh kertésznek, Prochaskának, a ki e jeles gyümölcsessel megajándékozta a világot!

2. Áttetsző ringló.

(Reine-Claude diaphane; Durchscheinende Reineclaude.)

Származása. E jeles szilvafajt Laffay, párisi gyümölcs kertész nyerte magról 1845-ben. Ojtóvesszejét még 1868-ban kaptam boldogult Mayer Antal, elemi tanártól, Aradról. Több ízben termett azóta, de folyvást mérsékelten. Növényzete és gyümölcsei öszhangzók lévén a leírásokkal, fajom valódiságát teljesen bebizonyították.

Érésideje. Aug. vége, sept. eleje.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, mint a zöld ringló; gyakran nagyobb is.

Alakja. Mindkét végén belapított gömbalaku; két oldala rendszerint duzzadtabb, mintsem eleje és hátulja. Lapos vágánya majd egyenlő, majd egyenlőtlen félre osztja a gyümölcsöt. Szára rövid, elég vastag, finoman szőrös; inkább vagy kevésbé téres, többnyire lapos mélyedésben ülő. Köldökpontja fahéjszinű, elég szembetűnő; a gyümölcs hegyén téres és mély üregben ülő.

Színe. Bőre finom, vékony, a gyümölcs teljes értékével elég jól lehámozható, csaknem áttetsző, sárgás zöld; teljes értékével arany-sárga itt-ott zöldes foltokkal tarkázva; napos oldalon biborpirossal bemosva, melyet a gyümölcs finom fehér hamva szép rózsaszínné tüntet föl; néha e piros szín majd sötétebb, majd derültebb piros foltokban és pettyekben jelenkezik csak. Némely gyümölcsön akadnak itt-ott kisebb nagyobb, fahéjszinű rozsdás foltocskák is.

Izlelése. Husa kissé zöldes sárga, értékével csaknem arany-sárga, finom, tömött, olvadó, a zöldringló husával e tekintetben vetekedő; leve igen bő, igen cukros, felséges fűszeres ízű. Magva nem mindig válik el husától, mi azonban épen nem teszi kellemetlenné éldeletét. Magva a gyümölcs nagyságához képest kicsiny; duzzadtabb, mint a zöld ringlőé.

Fája. Vignővésű, elég edzett; korán, de vidékemen csak mérsékelten termő. Szabálytalanul szét álló, gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel jól beruházott ágaival gömbalaku, szellős koronát alkotó. Szálas fának, néha gulafának is alkalmas. A nyest jól tűri s így egyéb alakfának is alkalmas. Kötöttebb földön, emeltebb fekvésű vidékeinken, hol gyümölcsei a késői fagyok s rovarok pusztításának kevésbé vannak kitéve, bizonyára termékenyebb is lesz, mint itt, az alföldön. Gyümölcsei esős évjáráskor sem repedeznek föl, mint ezt a zöld ringlónál tapasztalnunk kell.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, egyenesek, hegyök felé is csak keveset vékonyodók, merevek, kissé bordásak, fölfelé állók vagy széles szögekben elállóak; gyenge korokban szőrösök, violaszín vörösök, aljuk felé ezüstsínű hártyával sűrűn bevontak; ért korokban csupaszak vagy csak

aljuknál finoman szőrösek, és csak itt-ott hártvásak, violaszinpirossal árnyalt sötétbarnák; rövid levélközűek.

Rügyei. Nagyon, duzzadt kuposak, kissé hegyesek; a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé állók s hegyökkel a vessző felé hajlók; rendkívül kiálló, duzzadt, majd sima párkányos, majd hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Nagyon, meglehetősen vastag, de nem kemény szövetűek; széles lándsásak vagy visszás tojásdadok, rövid, éles hegyben végződők; laposak vagy széleiken főlhajlók és rendetlenül hullámosak; nem ívelték; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, élénk fűzőldek; alsó lapjukon, főképp az idegein, ritkásan szőrösek; széleiken jókora nagy, de igen tompa fogakkal elég mélyen csipkézettek. Levélnyelők közép hosszú, elég vastag, részsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan elálló; két, jókora nagy, vesealaku mirigygyel ellátottak. Levélpálhái elég hosszúak, lándsásak, aljuk felé szárnyasak. A gyümölcs peczkeken levő levelek hosszasak, laposak, visszás tojásdadok vagy lándsásak, hosszúak, hajlékony nyelűek; finom éles fogakkal elég sűrűn fűrészeltek.

Hasonnevei. *Transparent Gage*; *Reine-Claude de Guigne*.

Leírói. *Oberdieck*, *Illustr. Handb. der Obstk.* VI. 269.

M a s, *Pomol. générale*, II. 31. és mások.

Észrevétel. Rendkívül finom gyümölcsei végett hazánk hegyesebb és kötöttebb talaju vidékein meg érdemelné, hogy minden kertben helyet foglaljon. A mi laza talajunkban, bár fája jól is díszlik, de rendesen keveset terem, mit a kései fagyok és a kártékony rovarok pusztításának kell itten felróunk.

3. Coë aranycsepp szilvája.

(Goutte d'or de Coë; Coë's rothgefleckte Pflaume.)

Származása. E valóban kitűnő csemege-szilva a jelen század elején lépett a világba. Angolhon Suffolk nevű megyéjében bizonyos Coë, bury-i gyümöleskertész nyerte magról vagy legalább kezdette elterjeszteni és csakhamar világszerte ismeretessé lőn: de minden kitűnősége mellett is nagyobb a hire, mint becses volta. Rendkívül kedvező körülményeket kíván ahhoz, hogy terméketlensége miatt ne panaszkodhassanak. Olyan ez a szilva fajok közt, mint a Tottleben tábornok a körte fajok közt. Nagy és igen kitűnő gyümölcsöket, de keveset terem. Ojtóvesszejét 1865-ben kaptam Kovács Józseftől, Bátorkesziből. Csakhamar termőre fordult nálam is. Ritka év mult el, a melyben ne termett volna, de csak egy ízben birt nálam tűrhető termést mutatni.

Érésideje. Augustus végétől September végeig.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű csemege- és háztartási gyümölcs.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Meglehetős tojásdad. Zöme középtájra esik, honnét köldök pontja felé szeliden összehúzódva fogy el; szára felé pedig elejénte domborodva aztán hirtelen fogyva behajlást alkot s össze szűkült csucsan enyészik el, mi szinte körtealakuvá teszi a gyümölcsöt. Jókorá mély vágány a a gyümölcsöt rendszerint egyenetlen félre osztja. Szép tojásdad alakjának hátrányára ugyanis egyik oldala szembetűnőleg hizottabb, mint a másik. Köldök pontja a gyümölcs hegyén is keresztül vonuló vágány repedésében ül. Szára közép hosszú, vékony, sárgás zöld, csupasz, rozsdafoltos a gyümölcs csucsan piczike mélyedésben függélyesen álló.

Színe. Bőre elég vastag és szívós; elejénte sárgás zöld; értével szép aranyárga, a mikor aztán a gyümölcstről le is hámozható; napos oldalán, kivált pedig száras vége felé szép piros pontok és foltok láthatók, melyek néha sugarakba és csíkokba folyván össze, festői széppé teszik a gyümölcsöt; fehér szürke pontok, habár ritkásan is, az egész gyümölcsön szoktak előfordulni. Hamva fehéres, finom, alig észrevehető.

Izlelése. Husa zöldessárga vagy aranyárga, tömött, de gyöngéd, elcsordulásig bőnedvű, igen czukros, finom savanyúval emelt fűlséges zamatu. Teljes értével, midőn bőre már ránczosodni kezd, vigyázzon, a ki izlelni akarja, nehogy a gyümölcsbe harapván, a kiszökellő nedv össze feeskenedezze őt. Igaza van Liegelnek, midőn azt mondja, hogy e gyümölcsöt teljes értével inkább inni kell, mintsem enni. A gyümölcs nagyságához mért, hosszas tojásdad magva nem válik el husától.

Fája. Erőtelmes növesű, edzett; korán, de csak mérsékelt termő, különösen pedig vidékemen, hol egyike levén a legkorábban virágzó szilva-fajoknak, kötődött gyümölcseit a kései fagyok vagy a rendkívül elszaporo-

dott kártékony rovarok nagyrészt mindig elpusztítják. Fölfelé törekvő gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel szépen beruházott ágaival magas gömb-alaku koronát alkot. Szálasfának különösen alkalmas. Alföldünk meleg éghajlatával s könnyű laza talajával ugyan megelégszik; de kötöttebb talaju vidékeken bizonyára termékenyebb lesz hazánkban mindenütt, mint bárhol egyebütt. Gyümölcseit teljes értökkel sem hányják le a szelek fájáról.

Vesszei. Elég hosszúak, középvastagok, hegyőkfelé elvékonyodók, egyenesek, fölfelé állók vagy éles szögekben fölfelé törekvők; kissé könyökösek; bordázatlanok; simák, csupaszak, alsó részükön reczésen ezüsthártyások; alig észrevehetőleg finoman és ritkásan pontozottak; rendetlen de mégis, inkább rövid, mint hosszúas levélközűek.

Rügyei. Középnagyok vagy jókora nagyok, hosszúas kuposak, hegyesek, majd a vesszőkkel párhuzamosan fölfelé, majd kissé elálló, sötét és feketés gesztenye színű pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, duzzadt, többnyire simapárkányos ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Középnagyok vagy jókora nagyok, vastag, keményszövetűek, széles tojásdadok vagy kerülékesek, kissé éles hegyben végződők; laposak vagy itt-ott széleiken kissé főlhajlók; íveltek s kissé hullámosan elgörbülők; simák, csupaszak, fényesek, sötétzöldek; alsó lapjukon is csak itt-ott az idegek mellett, kissé szőrösök; ritkás, kerek, tompa fogakkal elég szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők rövid, középvastag, alul sárga, fölül piros pettyes, csaknem csupasz, rézsunt fölfelé álló, vagy csaknem vízirányosan elálló; mirigyei a levél lapjához közel helyezvők, aprók, homorúak, sárgások. Levélpálhái kicsinyek, keskenyek, fogasak, szárnyasak. A gyümölcspeczkeken levő levelei többnyire laposak, keskenyebbek és hosszabbak s nyelők felé inkább elkeskenyedők, mint a vezér vesszőkön levők s rövid nyelőkről kissé lefelé lógók.

Hasonnevei. Coe's imperial; Semis de Bury; Bury Seedling, Fairs Golden Drop; Golden Gage stb. Hazánkban valamely avatatlan gyümölcsész Pándi fehér szilva név alatt is kezdte elterjeszteni, mit onnét gyanítok, hogy e név alatt két helyről is, mindig csak a Coe aranycepp szilváját küldötték meg hozzám.

Leirői. Liegel, *Kentniss der Pflaumen*, III. 46.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 365.

Bivort, *Annal. de pomol.* III. 43.

Mas, *Le Verger*, VI. 29. s többen mások.

Észrevétel. Rendkívül kedves ízű, szép és nagy gyümölcsei végett egyegy fának szívesen szorítunk számára helyet kerteinkben; ott azonban, hol rendszeren és bőven terem, kivált hajózható folyamaink és vasutaink mellett fekvő helyeken, bizonyára kifizetné magát nagyban is tenyészteni. Nincs szilvafaj, mellyel oly jó vásárt lehetne csapni nagy városainkban, mint a Coë aranycepp szilvájával.

4. Decaisne szilva.

(Prune Decaisne; Decaisne's Pflaume).

Származása. E szilvafajt Jamin és Durand, bourg-la-reine-i gyümölcs kertészek nyerték Frankhonban a Coë aranycepp szilvájának egy, 1846-ban elvetett magváról. Az ezen magról kelt fácska 1859-ben termett először s lőn elkeresztelve Decaisne, hires francia gyümölcsész nevéről. Ojtóvesszejét 1868-ban kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Azóta nemcsak fajfámon, de álló helyökre kiültetett ojtványaimon is több ízben termett nálam. A „Kertészgazda” 1871. évi folyamában már ismertettem e fajt, melynek valódiságáról az ujabbkori gyümölcsleírások teljesen meggyőztek.

Érésideje. Aug. végétől gyakran szeptember végeig is eltart. 1875-ben a török-szent-miklósi gyümölcskiállításra még oct. 3-dikán néhány szemet teljesen ép állapotában állíthattam ki e fajom gyümölcsseiből.

Minősége. I.; néha azonban csak II. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha igen nagy.

Alakja. Tojásdad gömbölyű de szárafelé rendszeren összébb huzódó, mintsem köldökpontja felé; két oldalán inkább vagy kevésbé belapított; köldökpontjánál inkább tompa, mintsem száras végén. Jókorá nagy vágánya majd egyenlő, majd egyenetlen félre osztja a gyümölcsöt. Köldökpontja a gyümölcshegyén a vágány bemélyedésében tágas és mély üregben ülő. Szára középhosszú, vékony, csupasz, kissé rozsdafoltos; tágas és inkább vagy kevésbé mély csészéskébe helyezett.

Színe. Bőre elég finom, de szivós, sárgás zöld, ritkásan fehérfoltos, napos oldalán néha piros pettyes és foltos; legtöbbször azonban a piros pettyek is hiányozni szoktak fölületén. Hamva zöldes fehér, finom, ritkás, alig szembetűnő. Egyes, kisebb rozsdafoltok is mutatkoznak néha fölületén.

Izlelése. Husa sárgás vagy zöldes sárga, áttetsző, sugaras, meglehetősen tömött, néha kissé szálsás; leve bő, elég édes, gyöngéd savanyúval emelt, kellemes ízű. Csak itt-ott tapad magvához; néha azonban egészen magvaváló. Magva jókorá nagy, tojásdadalakú, csak kevésbé érdes oldalú és széles ormós hátú.

Fája. Elég víg tenyészetű, edzett; elég korán és legalább, minden második évben bőven termő; elejénte fölfelé törekvő, később szétálló ágai-val elég terjedelmes koronát alkotó. Alkalmas szálasfának és gulafának. Helyben és talajban csak annyiban válogatós, hogy gyümölcsei nem mindegyik versenyezhetnek finomabb csemege-szilvafajainkkal, bár háztartási célokra és piacos gyümölcsnek mindig az első rendűek közt foglalhatnak is helyet.

Vesszei. Számosak, elég hosszúak, inkább vékonyak, mintsem közepvastagok, hegyök felé mind-mind inkább elvékonyodók; egyenesek, alig könyökösök; kissé bordázott fölületűek; csupaszak, aljuk felé ritkásan

ezüst hártvásak, violaszin barnák, árnyas felőkön kissé sárgásbarnák, rövid levélközűek.

Rügyei. Aprók, majd hasas, majd karcsu kúposak, alig hegyesek, inkább fölfelé állók, mintsem a vesszőtől elálló; sárgásbarna pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, bordás vagy sima ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Kicsinyek vagy középnyagok, vékony, de elég kemény szövetűek, tojásdadok vagy széles kerülékesek; rövidke tompa hegyben végződők; csaknem laposak vagy kivált a vesszők hegye felé levők kissé csatornásak és kissé ívelték, hegyökkel kissé félre görbülők; csupaszak elég simák, fényesek, élénk zöldek; széleiken kissé hullámosak és tompa fogakkal elég szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, csaknem csupasz, rézsunt fölfelé álló; mirigyei többnyire hiányzanak vagy csak igen aprók, majd egy, majd kettő is ül a levéltányérhoz tapadva vagy a nyélen közel a levél tányérjához. Levélpálhái kicsinyek, aljuk felé kissé szárnyaltak, keskeny lándzsák. A gyümölcspeczkeken levő levelei igen kicsinyek, kissé hosszasak, keskenyek, visszasz tojásdadok, csaknem laposak rövid, vékony nyelökről elég mereven szétálló.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirói. Mas, *Pomologie générale* II. 43.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VII. 101.

Észrevétel. Hatalmas nagy gyümölcsei végett, melyek csemege asztalaink diszére válnak s elég jó csemegét szolgáltatnak, aztán háztartási czélokra és piacra is igen alkalmasak; bárha fája nem is korán fordul termőre s nem is terem bőven évenként, mégis megérdemli, hogy minden valamire való kertben helyet adjunk számára egy-egy fának.

5. Jefferson szilva.

(Jefferson.)

Származása. E kitűnő szilvafaj Amerikából származik; Európában csak a negyvenes években kezdett elterjedni. Buel, amerikai gyümölcsész, ki több jeles szilvafajjal gazdagította Amerika gyümölcsészetét, nyerte e szilvát magról s keresztelte el Jeffersonnak, az egyesült államok egykori elnökének nevével. Mint jóságára a Zöld ringlóhoz közel álló, de ennél sokkal nagyobb és szebb szilvafaj, mely termékenységre bármely szilvafajjal vetekedik, csakhamar utat nyitott magának minden jelesebb gyümölcsösbe a világon. Downing, amerikai gyümölcsész sok tekintetben többre becsüli a Zöld ringló-nál is. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Dr. Lucastól, Reutlingenből. Ugy álló helyökre kiültetett ojtványaimon, mint fajtámon több ízben gyümölcsözött azóta. Növényzete, gyümölcsei egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságát teljesen bebizonyították.

Érésideje. Augusztus második fele.

Minősége. I. rendű, néha kitűnőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha a Washington szilvánál is nagyobb.

Alakja. Gömbölyűen tojásdad; száránál és hegyénél csaknem egyenlően boltozott; magassága meghaladja rendszerint szélességét és vastagságát. A gyümölcs háta a vágány átellenében, közel a szárhoz, inkább kidomborodik, mint a gyümölcshegyénél. Köldök pontja a gyümölcs hegyén, közepén, a fölületen ül. Lapos vágánya többnyire egyenlő félre osztja a gyümölcsöt. Szára középhosszú, vékony, csupasz, barnaszínű; csekélyke mélyedésbe helyezett.

Szine. Bőre finom, vékony, de elég szívós, értével a gyümölcscről lehámozható; elejénte fehéres sáppadt-zöld; értével sötétes sárga; napos oldalán violaszín piros pontokkal s biborpiros pettyekkel majd sűrűbben majd ritkábban behintett. Hamva fehérszínű és ritkás. Néha rozsdá alakzatok is láthatók a gyümölcsön.

Izlelése. Husa sárga, néha zöldessárga, finom, tömörkés; leve bő, igen czukros, néha gyöngéden illatos, igen kellemes ízű. Oberdieck szerint még nedves időjárással is, mikor egyéb szilvák ízökben veszíteni szoktak, megtartja kellemes ízét, édességét. Magvától nem mindig válik el teljesen. Magva elég nagy, hosszas tojásdad, hegyes, tompa-gerinczes, oldalfalain érdes.

Faja. Fiatal korában elég vígnövésű, edzett, de korai és bő termésénél fogva nagy fává nem nevezkedhetik. Alkalmas gula- és szálasfának egyaránt. Kajszin-alanyon is díszlik, de kevésbbé, mint szilva-alanyon. Kötöttebb és elegendő nedves talajban kitűnőbb ízű gyümölcsöket terem, mintsem könnyű, laza vagy televényes talajban. Gyümölcsei teljes értékkel sem hullanak le egy könnyen a fáról.

Vesszei. Elég számosak, elég hosszúak, középvastagok, hegyök felé elvékonyodók, egyenesek, fölállók vagy kissé nyílt szögekben elállók, kissé hornyoltak vagy finoman bordázottak; csupaszak s csak idősebb fák termő vesszein alig észrevehetően szőrösek; ezüst színű hártáival aljuk felé sűrűbben, főlebb pedig mind-mind ritkábban és reczéken bevontak; violaszin barnák; rendetlen levélközűek.

Rügyei. A vesszők alján kicsinyek, vékony kúposak, főlebb a vesszőkön nagyobbak igen hegyesek, a vesszővel párhuzamosan fölfelé állók; szürkével finoman szegélyezett, vöröses gesztenyeszínű pikkelyekkel borítvák; elég kiálló, hármashordás, különben sima ülőlapra helyezkedők. Az ülőlap közép bordája rendszeren levonul a vesszőn, mint egy vékonyka csík egész az alább következő rügy tájáig.

Levelei. Elég nagyok, elég vastag és kemény szövetűek, kissé széles tojásdadok vagy kerülékesek, a vesszők hegye felé gyakran visszastojásdadok, kevésbé hegyesek; csaknem laposak, a vesszők hegye felé rendszerint völgyesek, részunt fölfelé irányulók; felső lapjukon csupaszak, elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; alsó lapjukon, főképen kiemelkedő gerincein és erezetén kissé molyhosak; széleiken némelyek kissé hullámosak, szabálytalanul, hol tompán, hol hegyesen, néha kettősen is fűrészeltek. Levélnyelők középhosszú, középvastag, nyár végén violaszinpiros, völgyes, kissé szőrös, részunt fölfelé álló; mirigyei többnyire hiányzanak vagy némi nyomaik nem a levélnyelen, hanem a levéllapja szélén láthatók. Levélpálhái hosszas, keskeny lándzsák, fogasak s tövük felé szárnyaltak. A gyümölcspeczkeken lévő levelei rendszerint hosszabbak, keskenyebbek, mint a vezér vesszőkön levők, völgyesek vagy csatornásak, rövid merev nyelökről fölfelé és szétállók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leirői. Royer, *Annal. de pomol.* V. 39.

Ma s, *Le Verger.* VI. 17.

Liegel, *Monatsschrift*, I. 75. és

Kenntniss der Pflaumen IV. 33.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 351. s többen mások.

Észrevétel. Széles elterjesztésre méltó, még az alföld sík lapályain is. Nagysága, szépsége és jósága s fájának termékenysége végett megérdemli, hogy minden kertben helyet foglaljon.

6. Pond magoncza.

(Pond's Seedling ; Pond's Sämling.)

Származása. Angol eredetű ujabbkori gyümölcs. Bostonban kelt magról s egy odavaló gyümölcskertész, Pond Sámuel kezdte elterjeszteni. Noha a csemegeiszilvák közt csak II. rendű szerepet visel; mégis világszerte el van már terjedve. Nagysága, alakjának és színezetének szépsége, eléggé megmagyarazza okát széles elterjedésének. Ojtóvesszejét 1868-ban kaptam Belgiumból, a Van Mons társulat kertéből. Csakhamar termőre fordult nálam a fajfán s mert gyümölcseit és növényzetét a leírásokkal összhangzóknak találtam; már 1870-ben körülményes leírásban is megismertettem.

Érésideje. Nálunk aug. vége felé.

Minősége. II. rendű csemege-, háztartási és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy, 7—8 cm. hosszú, 4—5 cm. vastag.

Alakja. Tojásdad, néha csaknem mindkét végén egyenlően boltozott; többnyire azonban száras vége felé összehuzódó s ilyenkor csaknem körtealakúnak látszó; szabályos termetű; lapos és hegye felé kissé jobban bemélyedő vágánya a gyümölcsöt csaknem teljesen egyenlő félre osztja. Koldópontja nincs bemélyedve; hanem a gyümölcs hegyének közepén látható. Szára elég hosszas, elég vékony, csaknem egészen csupasz, gyakran rozsdafoltos, csekélyke és szűk mélyedésbe helyezett.

Színe. Bőre vastag, szívós, ízetlen, értékével lehámozható, vérvörös, néha világos biborpiros, sötétebb piros foltokkal tarkázott. Hamva ritkás, kékes-fehér vagy violaszinbe játszó kék.

Ízlelése. Husa élénk sárga, félfinom, kissé szálcás; leve elegendő, elég czukros, de kevésé fűszeres. Magva nem válik el husától s a gyümölcs nagyságához képest elég kicsiny, hosszas tojásdad; legnagyobb szélessége középtájra, legnagyobb vastagsága száras vége felé esik.

Fája. Erőteljes, csaknem buja növéssű, edzett; korán és igen bőven termő. Rézsunt fölfelé törekvő ágaival, elég lombos, de szellős koronát alkotó. Szálas fának leginkább alkalmas: de léczezet mellett is művelhető, a mikor aztán valóban bámulatos nagyságu gyümölcsöket terem. Helyben és talajban, úgy látszik, nem igen válogatós. Kertem könnyű, laza talajában rendkívül jól díszlik. Gyakran oly sűrűn terem iker gyümölcsöket, mint a Liegel ikerszilvájának fája. Csomósan termő gyümölcsei közül a rothadni kezdő férges példányokat tanácsos időnkint leszededetni, nehogy a rothadás az egész csomóra átragadjon.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, karcsuak, hegyök felé kissé elvékonyodók, egyenesek, többnyire fölfelé állók vagy éles szögekben elállók, sikosak vagyis bordázatlanok; gyenge korukban finoman szőrösek, árnyas felőkön zöldék, napos felőkön barnás vérvörösek; ért korukban csupaszak,

aljuk felé ritkásan ezüsthártyásak, violaszin pirossal mosott barnák ; rendetlen levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid kuposak, aljuknál szélesek, de azért éles hegyben végződők, a vesszőktől inkább vagy kevésbbé elállóak ; szürkével árnyalt barna pikkelyekkel borítvák ; csak kissé kiálló és csak széleiken kissé bordás üllőlapra helyezkedők.

Levelei. Elég nagyok, elég vastag, de nem kemény szövetűek, tojásdad gömbölyűek, tompa hegyben végződők ; többnyire laposak ; kissé íveltek és hullámosak, felső lapjukon elég simák, bágyadtan fénylők, homályos zöldek ; alsó lapjukon finoman szőrösök ; igen tompa fogakkal sekélyen fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, szőrös, rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan irányuló ; nyár végén violaszin piros ; tojásdadalakú, zöldessárga két mirigyre egymásnak rézsunt irányban helyezve, kissé távolabb ül a levél tányérjától. Levélpálhái elég kifejlődöttek, keskeny lándsásak, fogasak és szárnyaltak. A gyümölcspeczkéken levő levelei kisebbek, de szintoly hullámosak, mint a vezérvesszőkön levők ; elég vékony és rövid nyelökről csaknem vízirányosan szétterülők.

Hasonnevei. Semis de Pond ; Fonthill ; Ponds Purple ; Pourpree de Pond.

Leirói. Royer, *Ann. de pomol.* V. 9.

Mas, *Le Verger*, VI. 5.

Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, III. 33.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 385. és többen mások.

Észrevétel. Érti kezdő gyümölcsökkel megrakott fája kerteinknek, — gyönyörű színezetű, igen nagy gyümölcssei ért korukban csemege-asztalainknak valódi ékességét képezik ; czukorba főtt gyümölcssei pedig keresett és finom csemeget szolgáltatnak. Megérdemli, hogy egy-egy fának helyet szorítsunk számára kerteinkben.

7. Wales-i herczeg.

(Prince de Galles; Prinz von Wales.)

Származása. Alkalmassint Angoleredetű szilva, mit már neve is igazolni látszik. Bizonyos Chaptal nevű ur nyerte magról vagy legalább ő kezdte elterjeszteni. Európa szárazföldre mintegy 3 évtizeddel ezelőtt került. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Felső-Bányáról. Több ízben termett nálam azóta és mindig gazdagon. Gyümölcsei, növényzete a leírásokkal összhangzóknak levén, fajom valódiságát bebizonyították, miért is már 1871-ben körülményes leírásban is ismertettem.

Érésideje. Aug. végétől sept. közepéig.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Tojásdad gömbölyű, mindkét végén csaknem egyenlően boltozott s alig kissé belapított. Zöme középtájra esik. Vágánya, melyet gyakran csak egy vonal jelöl, majd mit sem mélyed be a gyümölcsbe, melyet többnyire egyenlő félre szokott osztani. Köldökpontja kicsi, a gyümölcs hegyén, középen, csaknem a felszínre helyezett. Szára rövid, közepvastag, kissé tágas mélyedésben függélyesen álló; elejénte zöld, kissé szőrös, később csupasz, rozsdafoltos.

Szine. Bőre kissé vastag és szívós, a gyümölcs értékével lehámozható; árnyas felén kékes vörös; napos oldalán sötét violaszínvörös; elég szembe-tűnő, vörhenyes pontokkal majd sűrűbben, majd ritkábban pontozott. Hamva kékszinű és ritkás.

Izlelése. Husa sárga, csaknem áttetsző, sugaras, kissé tömött, de puha; leve igen bő, czukros, gyöngéd borízzal emelt, fűszeres zamatu. Magva, mely nem egészen válik el husától, kissé nagyocska, tojásdad gömbölyű, érdespofájú, éles taréjos hátú.

Fája. Vignővésű, edzett; korán és rendkívül bőven termő; rézsunt fölfelé törekvő, rövid gyümölcspeczkekkel sűrűn beruházott ágaival magas koronát alkotó. Szálasának leginkább alkalmas. Helyben és talajban nem igen válogatós. Virágzásában nem levén kényes, ritka év, melyben végkép meddőn maradna. Gyümölcsei teljes értékkel sem egy könnyen hullanak le a fáról.

Vesszei. Elég számosak, fiatal csemetéken igen hosszúak, elég vastagok, hegyők felé elvékonyodók; egyenesek, fölfelé állók vagy éles szögekben fölfelé irányulók; kissé finoman bordásak; csupaszak, még gyenge korukban is alig észrevehetőleg szőrösek, sötét vörösek; aljuknál helylyel-közzel ezüsthártyásak; hegyők felé igen apró, sárgás pontokkal ritkásan pontozot-tak; igen rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, kuposak, hegyesek, a fától kissé elállóak; szür-

kével finoman szegélyezett vöröses sötétbarna pikkelyekkel borítvák; jókora nagy, simapárkányos és csak középtájukon finoman bordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Elég nagyok, elég vastag, de nem keményszövetűek, jellemzően kerekdedek vagyis csaknem oly szélesek, mint hosszúk, rövidke, tompa hegyben végződők, laposak vagy kissé völgyesek; hullámos szélűek; ívelték és csavarosan félregömbülők; felső lapjukon babosak, különben simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, sáppadt fűzőldék; alsó lapjukon finoman szőrösök; széleiken tompán, többnyire kettősen, elég mélyen és elég szabályosan fűrészelték. Levélnyelők rövid, elég vastag, merev, fölfelé irányuló, mélyen völgyes, finoman szőrös; mirigyei jókora nagyok, kiemelkedők, egy, néha kettő is ül többnyire a levéltányér szélén. Levélpálhái rövidek, lándsásak vagy sarlósak és igen szárnyaltak.

Hasonnevei. Prince of Wales.

Leirői. Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, IV. 42.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 449.

Royer, *Annal. de pomol.* VII. 7.

Mas, *Pomol. générale* II. 119. s többen mások.

Észrevétel. Rendkívüli termékenysége s gyümölcsseinek jósága és különféle czélokra használhatósága végett, különösen nagyobb városainkhoz közel megérdemlené, hogy hazánkban nagyban is elterjeszszük.

8. Viola színű ringló.

(Reine-Claude violette; Violette Reineclaupe.)

Származása. Régi gyümölcs ugyan, de azért nincs kipuhatolva ekkoráig hogy ki? és hol találta föl először? A gyümölcsészek három féle ringlót is neveznek a főnebbi név alatt, u. m. a „Kék,” „Violaszínű” és „Fekete ringlót”. Oberdieck szerint Bavay a belga „Gyümölcsészeti évkönyvek”-ben (Annales de Pomologie) a „Kék ringló”-t írja a „Violaszínű” (Violette) név alatt és mégis a kettőjük leírása között igen csekély az eltérés s ez is csak a növényzetét illetőleg. A francziák, úgy látszik mind eme három féle név alatt előforduló ringlót csak „Violaszínű”-nek (Violette) nevezik; míg a németek pl. Oberdieck és Liegel határozottan külön választják mindeniket. Ez utóbbiak szerint a „Kék ringló” vesszei szőrösök; a „Violaszínű” ringló vesszei pedig csupaszak. A nálam levő faj, melyet kezdetben „Kék ringló” név alatt említettem föl a „Kertész gazdá”-ban, csakugyan csupasz vesszőkkel bír; miért is ezentúl „Violaszínű ringló”-nak kell azt neveznem annál fogva is; mert a gyümölcsészeten inkább tartok az alapos tudományu (gründlich!) németekkel, mint a fölületes francziákkal.

Érésideje. Sept. első fele; gyakran october elejéig is eltartható a fán.

Minősége. I, gyakran pedig kitűnőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy, mint a közönségesen ismert zöld ringló.

Alakja. Gömbölyű, mint a zöld ringló; száras végén laposas, hegye felé kissé összébb huzódó. Zöme rendszerint száras vége felé esik. Széles és mély vágánya a gyümölcsöt rendszerint két egyenetlen félre osztja. Szára rövid, elég vastag, alig észrevehetőleg szőrös, rozsdafoltos; többnyire a gyümölcs felszínén vagy tágas lapos mélyedéskébe helyezett. Köldök pontja a gyümölcshegyén is kissé túl vonuló vágány mélyedésében ül.

Színe. Bőre finom, élvezetkor a szájban könnyen szét szakadozó; vöröses kék alapszínű, mely színezet azonban csak akkor látható, ha sűrű kékes hamva, mely a gyümölcsöt kéknek mutatja, letöröltetik. Pontozata meglehetősen sűrű, szembetűnő, aranyzárga; néha rozsdafoltok is észlelhetők a gyümölcsön.

Ízlelése. Husa sárgás zöld, finom, tömött, olvadó; leve igen bő, cukros, igen kellemes ízű, de nem oly tulságosan édes, mint a zöld ringló, a mi azonban inkább előnye neki a zöld ringló fölött, mintsem hátránya. Magvától nem válik el. Magva a gyümölcs nagyságához mérve elég kicsiny, kissé érdes és kissé hizott pofákkal és tompa háttaréjjal.

Fája. Vig tenyésztetű, edzett; korán rendszeren és bőven termő; nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival, melyek gyümölcs peczkekkel és vesszőkkel duosan megrakodvák, sűrű lombos koronát alkotó; különben nagyság és termetre a zöld ringló fájához hasonló. Diszlik nemcsak szilva magonczon de kajszi magonczon is. Alkalmas gula- és szálas fának. Kertem könnyű,

laza talajában is jól díszlik. Gyümölcsseit teljes értékkel sem veri le a szél úgy annyira odatapadnak szárukhoz és ez a vesszőkhöz, hogy inkább megtöppednek és megaszulódnak, mintsem lehullanának.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, elég vastagok, fölfelé lassudan elvékonyodók; egyenest fölállók vagy nyílt szögekben fölfelé törekvők; köröskörül sikos felületűek s csak kissé finoman bordásak; csupaszak; aljuk felé ezüst színű hártyával sűrűbben, fölfelé azonban csak ritkásan és reczésen bevontak, finom, apró pontokkal elég sűrűn, de nem szembetűnőleg pontozottak; napos felőkön violaszín barnák, árnyas felőkön zöldes barnák; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek vagy közép nagyok, kuposak, igen hegyesek; a vesszőtől rézsunt elállók; szürkével finoman szegélyezett vöröses barna pikkelyekkel borítvák; elég kiemelkedő s csak szélein kissé röviden bordázott ülőlapra helyezkedők.

Leveli. Elég nagyok, vastagszövetűek, merevek, hosszúak tojásdadok vagy kerülekesekek, gyakran nyelők felé inkább elkeskenyedők, mintsem hegyők felé; a vesszők alján csaknem laposak; a vesszők hegye felé; völgyesek és kissé íveltek; felső lapjukon babosak, de különben simák, csupaszak, fényesek, sötét zöldek; alsó lapjukon finoman szőrösök; széleiken többnyire hullámosak és tompa fogakkal sűrűn, néha kettősen is fűrészeltek. Levélnyelők rövid, elég vastag, merev, finoman szőrös; rézsunt fölfelé vagy csaknem vízirányosan álló; a buja hajtásokon mindjárt kiindulásánál lefelé görbülő, a mikor aztán a levél lefelé áll rajta; szembetűnőleg kiemelkedő egy vagy két mirigye van, melyek a levél tányérjától kissé alább a nyélre helyezvék. A gyümölcspeczkeken levő levelei többnyire széles lándzsák, hullámos szélűek, mereven szétállók.

Hasonnevei. Bizonytalanok.

Leirói. Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, II. 146.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VI. 159.

Bavay, *Annal. de pomol.* III. 71. A többi leirókat, kiknek leírása az itt említettekével nem egyezik, nem tartám szükségesnek megnevezni.

Észrevétel. Minthogy virágzásában kissé kényes, nálam a kései fagyok miatt ritkán terem bőven: de rendkívül finomízű gyümölcssei végett még sem sajnálom tőle a helyet, melyet kertemben elfoglal. Ott, hol a gyümölcs termést a kései fagyok ritkán szokták tönkre tenni, méltó volna nagyban is tenyészteni.

9. Washington szilva.

(Washington; Die Washington.)

Származása. Amerikából, New-York mellől származik. A mult század végén kelhetett magról s mikép az amerikai és angol gyümölcsészek állítják, kezdetben nem tűnt föl; mert más fajjal levén beoltva, csak idősebb korában, a gyökhajtásairól nevelt fácskákon termett először 1818-ban. Csakhamar utat nyitott magának az egész világon. Elterjedését nemcsak gyümölcssei nagyságának, szépsége és jóságának és fája edzettsége s termékenységének köszönheti, hanem annak is, hogy a szabad Amerika legtiszteltebb történeti személyének nevéből lett elkeresztelve. Európába csak 1821-ben hozatott be. Ojtóvesszeit 1868-ban kaptam Aradról boldogult Mayer Antal, elemi tanár, barátomtól. Azóta több ízben termett úgy, hogy valódiságáról, a leírásokkal egyező gyümölcssei és növényzete után, elég módomban volt meggyőződhetni.

Érésideje. Augustus második fele.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy; nagyobb a Zöld ringlónál.

Alakja. Tojásdad gömbölyű; néha mindkét végén laposra nyomott; hegye felé mindig kissé szélesebb huzódó, mint száras vége felé; magassága többnyire meghaladja szélességét és vastagságát. Zöme középtájra esik. Széles, lapos vágánya száras vége felé mindmind inkább bemélyed s a gyümölcsöt majd egyenlő, majd egyenetlen félre osztja. Köldökpontja a gyümölcs hegyén is kissé átvonuló mélyedésben ül. Szára rövid, elég vastag, kissé szőrös, többnyire sápadt zöld; majd egyenes, majd kissé görbe; lapos mélyedéskébe helyezett, melynek karimája a vágányos oldal felé kissé ferdén hajlott.

Szine. Bőre finom, vékony s csaknem annyira áttetsző, hogy rajta át a gyümölcs husának rostszálait is észre lehet venni; értével a gyümölcsről lehámozható; elejente fehéres sápadt zöld; értével sápadt sárga, gyöngéd rózsaszínnel belehelt. Hamva ritkás, fehéres. Pontozata apró, ritkás, fehéres.

Izlelése. Husa világos sárga vagy fehéressárga, finom, meglehetősen tömött, de azért igen leves és olvadó; leve, mint a ringló szilváé, édes, saját-szerűen finom zamatu. Magva a gyümölcs nagyságához képest elég kicsiny, tojásdad, pofás, a kajszi magváéhoz hasonló hármastaréjos hátú; husától könnyen elváló.

Fája. Erőteljes növéssü, edzett; korán és bőven termő: de vidékemen, hol a laza talajban a kártékony rovarok nagyon elszaporodvák, évenként gazdagon mutatkozó termése idő előtt leférgesedik fájáról, hol ősz felé csak itt-ott marad mutatónak néhány ép példány. Egymást takaró, többnyire lefelé lógó, sűrű levélzetéről könnyen fölismerhető. Alkalmas gula- és szálas fának. Talajban nem válogat: de hogy valóban termékeny legyen, emeltebb

fekvésü, kötöttebb-talaju vidékre való, hol a rovaroktól nem kellend annyit tartania, mint vidékemen.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, vastagok, egyenesek; kissé finoman bordázottak, fölfelé törekvők; gyenge korukban egész hosszukban szőrösek, violaszín pirosak; ért korukban csupaszak, aljuk felé ezüst szürke hártával foltozottak, inkább vagy kevésbbé sötét vérvörösek; hosszúak, fehér pontokkal, kivált aljuk felé elég szembetűnőleg pontozottak; hosszúak levélközűek.

Rügyei. Nagyok, kuposak, hegyesek, a vesszőktől elállóak vagy hegyökkel a vessző felé visszahajlók; szürkével tarkázott vöröses gesztenyeszínű pikkelyekkel fűdvék; jól kiemelkedő és szélein észrevehetőleg bordázott ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Fiatal fákon igen nagyok, elég vastag szövetűek, merevek, széles vagy kerek tojásdadok; rövidke hegyben végződők; laposak s nyelökről kissé lefelé irányulók; felső lapjukon kissé babosak, különben simák, csupaszak, bágyadtan fénylők, világos vagy sárgás zöldek; széleiken hullámosak és nagy, kerek fogakkal elég mélyen fűrészeltek; alsó lapjukon finoman szőrösek. Levélnyelők közep hosszú, elég vastag, szőrös; rézsunt fölfelé irányuló; két mirigye többnyire a levéltányér szélére helyezett. Levélpálhái nagyok, széles lándzsásak, fogasak s aljuknál szárnyasak. A gyümölcs peczkeken levő levelei is nagyok, tojásdadok vagy kerülékesek, laposak vagy közepökön kidomborodók s így visszásan öblösek, hullámos szélűek; rövid és középvastag nyelökről többnyire mind lefelé lógók.

Hasonnevei. Bolmar; Bolmar's Washington; Irwings Bolmar; Washington jaune stb.

Leiről. Royer, *Annal. de pomol.* IV. 23.

Mas, *Le Verger*, VI. 59.

Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, II. 263.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* III. 377. és többen mások.

Észrevétel. Rendkívül szép és nagy gyümölcsei végett még az alföldön is helyet adhatunk számára egyegy fának kerteinkben: de nagyban tenyésztése mi haszonnal sem járna itt. Mig ott, hol a kártékony rovaroktól kevesebbet szenvednek gyümölcsei, főképp nagy városok közelében nagyban is haszonnal volna tenyésztethető.

10. Kirke szilvája.

(Prune Kirke; Kirke's Pflaume.)

Származása. Hogy ki nyerte magról e gyönyörű szép és nagy csemege-szilvát? bizonytalan. Angolhonban kezdett elterjedni s nevét első elterjesztőjétől, Kirketől, a jóhírű angol gyümöleskertésztől nyerte, a ki azt kezdetben a piaczi gyümölcsök közt fedezte föl. Fáját aztán egy angol birtokos kertében találta meg, a ki azt állítá szilvafájáról, hogy ő azt külföldről kapta volt. Minthogy azonban más név alatt vele azonos szilva még ekkoráig nem találtatott; méltán föltehetjük, hogy mégis csak Angolhonnak köszönhetjük e rendkívül értékes szilva fajt is. Ojtóvesszejét több hiteles helyről is megkaptam s 1870. óta, midőn először termett nálam a fajfán, valódisága kétségtelenné vált előttem.

Érésideje. Aug. második fele.

Minősége. I. rendű csemege-, háztartási- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Tojásdad-gömbalaku; szép szabályos termetű; száras végén többnyire lapos, hegye felé kissé összébb huzódó és laposan boltozott. Zöme többnyire száras vége felé, néha azonban középtájra esik. Vágánya sekély, lapos, alig szembetűnő és többnyire egyenlő félre osztja a gyümölcsöt. Szára hosszas, vékony vagy közép vastag, csupasz, rozsdafoltos; csaknem a gyümölcs fölszinére piczinyke mélyedésbe helyezett. Köldökpontja fehéres szürke, majd a gyümölcs fölszinén, majd sekélyke mélyedésben látható, hol néha a gyümölcs kissé meg is szokott repedni.

Szine. Bőre finom, vékony, a gyümölcs értékével könnyen lehámozható; elejénte sötét biborpiros; értékével sötét violaszín, vagy csaknem feketés kék, mely színezetben egyes apró, világosabb piros foltok vagy pettyescskék is találkoznak néha. Pontozata finom, apró, fehéres, egyenlően és elég sűrűn elhintett; finom rozsdá szálcák szakadozott vonalakban szintén gyakran találkoznak fölületén, melyek azonban alig szembetűnők. Hamva világoskék és ritkás.

Izlelése. Husa zöldessárga, áttetsző, sugaras, kissé tömött, de olvadó; leve igen bő, igen czukros, igen kellemes, fűszeres ízű. Magva a gyümölcs nagyságához képest elég kicsiny, tojásdad, lapos, éles háttaréjos, husától teljesen elváló.

Fája. Erőteljes, edzett; korán és rendkívül bőven termő. Szabályosan elhelyezett, fölfelé törekvő ágaival szép lombos koronát alkotó. Gula- és szálafának egyiránt alkalmas. Mindenütt jól díszlik. Gyümölcsei esős évjáráskor sem szoktak fölrepedezni. Vidékemen egyike volna a legtermékenyebb szilvafajoknak: de a Közönséges bana (= *Omophlus lepturoides*), melyet itt népnyelven Vörös szipoly vagy lágy bogárnak neveznek, valódi élvezetet talál kötődött gyümölcsei pusztításában. Oly években

tehát, midőn e falánk rovarnak rajzási idejében derült, meleg napok járnak, vajmi kevés gyümölcsöt képes megtartani a szilva fa, különösen pedig a „Kirke szilvá“-jának fája.

Vesszei. Számosak, hosszúak, középvastagok, fölfelé elvékonyodók, fölfelé állók vagy eléggé éles szögekben fölfelé törekvők; elég egyenesek; kissé könyökösek; köröskörül síkos fölületűek, csaknem bordázatlanok; gyenge korukban is, ért korukban is csupaszak, violaszinpirossal árnyalt sötétbarnák; aljuknál sárgásba játszó fehères hártáival majd sűrűbben majd ritkábban és rezésen bevontak s ugyan ily színű pontokkal hol sűrűbben, hol ritkábban pontozottak; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszúak kuposak és hegyesek; a vesszőtől elálló vagy azokkal párhuzamosan fölfelé irányulók; sötét gesztenyeszínű, sima pikkelyekkel borítvák; jól kiduzzadt, simaparkányos, bordázatlan üllőlapra helyezkedők.

Levelei. Nagyok, elég vastagszövetűek, merevek, széles tojásdadok vagy kerülékesek; száruknál inkább elkeskenyedők, mint hegyök felé; többnyire laposak vagy széleiken hullámosan főlhajlók; felső lapjukon simák, csupaszak, fényesek, élénk zöldek vagy sötétzöldek; alsó lapjukon, kivált a kiemelkedő idegeken szőrösök; széleiken nagy, kerek, néha kettős fogakkal is elég mélyen fűrészelvek; lefelé állók. Levélnyelők hosszúak, középvastag, szőrös, nyár végén pirosas; nyílt szögekben fölfelé álló vagy kissé lefelé görbülő; elég szembetűnő két miriggyel ellátott. Levélpálhái középhosszak, fogas sarlósak, aljuknál szárnyaltak. A gyümölcspeczeken levő levelei kisebbek mint a vezérvesszőkön levők; széles lándsásak, laposak, hullámosak, lefelé lógók.

Hasonnevei. Nincsenek.

Leírói. Royer, *Annal. de pomol.* II. 105.

Mas, *Le Verger*, VI. 15.

Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, III. 84.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 293. és többen mások.

Észrevétel. Hazánkban mindenütt, hol a Közönséges bana pusztításának nincsenek kitéve a gyümölcsösök, kivált pedig vasutak és nagy városok mellett, nagyon megérdemli e jeles szilvafaj, hogy nagyban is elterjesszük. Érésidejekor piacaink valódi büszkesége s csemege asztalaink dísze lenne e szilvafaj.

11. Esperen arany-szilvája.

(Drap d'or d' Esperen; Esperen's Goldpflaume.)

Származása. Esperen őrnagy nyerte magról Malines-ban (Belgium.) A magról kelt anyafa Bivort szerint 1843-ban termett először. Felséges gyümölcsei végett napjainkban világszerte el van már terjedve. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktól. Ugyanez évben az „*Illustrirtes Handbuch der Obstkunde*“ után közlöttem is leírását a „Kertész gazdában“ (1870. 149. l.). de akkoriban még sem gyümölcsét, sem növényzetét nem volt módomban tanulmányoznom. Csak 1873-ban termett nálam először. Gyümölcseit és növényzetét a leírásokkal egyezőeknek találván, fajom valódiságában többé nincs okom kételkedni.

Érésideje. Aug. vége vagy sept. eleje.

Minősége. Kitünőleg I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Nagy; első gyümölcsei nálam jóval nagyobbak voltak, mint Oberdiecknél.

Alakja. Tojásdad vagy tojásdadgömbalakú, két végén kissé belapított; legnagyobb átmérője középtájra esik, honnét mindkét vége felé egyenlően fogyva domborodik; néha azonban száras végén nagyobb a domborusága, mint hegye felé. Széles és lapos vágánya többnyire egyenlő félre osztja a gyümölcsöt, melynek ellenkező oldala jól ki szokott domborodni. Köldökpontja hol mélyedés nélkül csaknem a felszínre, hol ismét némi repedésszerű mélyedésbe helyezett. Szára elég hosszú, meglehetősen erős, szőrös, sárgás, zöld, sötétbarna foltokkal tarkázott, hol inkább, hol kevésbé szűk és mély üregben, gyakran pedig csaknem a felszínre helyezett.

Színe. Bőre igen finom, vékony, áttetsző, elejénte zöldessárga, később aransárga. Piros pontok és foltok csak ritkán mutatkoznak rajta. Hamva ritkás, fehères.

Izlelése. Husa csaknem aransárga, igen finom, olvadó, noha elég tömött; teljes értékű magvától jól elváló; leve bő, cukros, illatos, ízére nézve csaknem a jó őszi barackra emlékeztető. Magva a gyümölcs nagyságához képest kicsinynek mondható, tojásdadalakú, száras vége felé elvékonyodó; pofái érdesek; háta eléggé kiemelkedő taréjjal ellátott.

Fája. Fiatal korában elég élénk-növésű; de korai és bőtermése miatt nagy fává bajosan növekedhetik. Edzett természettel bír. A nyesést jól kiállja miért is lécezet mellettí tenyésztésre is igen alkalmas.

Vesszei. Elég számosak, középvastagok, egyenesek, rövidek, alig könyökösek, sík felületűek, csupaszak, szennyesbarna színűek; árnyas felőkön, itt-ott zöldesek; apró, sárgás fehér pontokkal ritkásan behintvék; kissé hosszasan levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszasan kúposak, hegyesek, a vesszőkkel egy irányban felfelé vagy kissé elálló, elég szembetűnő hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Nagyok, elég vastagszövetűek, tojásdadok, vagy visszástojásdadok, rövid, tompa hegyben végződők; hullámos szélűek, csaknem laposak, széleiken csak kissé felhajlók; babosfelületűek, bágyadtan fénylők, elég világoszöldek; széleiken sűrű tompa fogakkal egyenlőtlenül fűrészelték; hol mereven és vízszintesen irányulók, hol kissé lefelé állók. Levélnyelők rövid, igen vastag, kissé szőrös, csatornás, magasan kiemelkedő két, néha három mirigygyel is ellátottak, a vesszők hegyén rézsutosan fel, alább csaknem vízszintesen, a vesszők aljánál pedig lefelé irányulók. Levélpálhái elég kifejlődtek, alul szárnyasak, sokáig épen maradók.

Leirői. Bivort, *Album de pomologie*, II. 67.

Mas, *Le Verger*, VI. 63.

Oberdieck, *Illust. Handb. der Obstk.* III. 329. stb.

Észrevétel. Ugy kerített házi kertekben, mint szabadon álló gyümölcsőseinkben is méltán megérdemli e kitűnő szilvafaj, hogy hazánkban is mindenütt elterjesztessék.

12. Victoria királynő szilva.

(Prune Victoria; Königin Victoria.)

Származása. Bizonytalan; Downing szerint angol eredetű. Ojtóvesz-szejét 1871-ben kaptam Oberdiecktől s 1874-ben már bemutatta nálam első gyümölcsseit a fajfán. Ugy e gyümölcsök, mint faiskolai ojtványaim növényzete is, egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságát teljesen bebizonyították.

Érésideje. Sept. eleje.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege-gyümölcs; finom aszálványnak is igen kitűnő.

Nagysága. Igen nagy, csaknem olyan, mint egy jókora ruczatojás.

Alakja. Tojásdad gömbölyű vagy egyszerűen tojásalaku, száras végén kissé tompább, mint hegyénél; két oldala kissé belapított. Legnagyobb átmérője középtájra esik, honnét mindkét vége felé egyenlően, néha szára felé inkább fogyva gömbölyödik. V á g á n y a néha igen sekély, néha elég szembetűnően mély, többnyire egyenlő félre osztó. K ö l d ö k p o n t j a a gyümölcs hegyén hol a felszínen ül, hol sekély mélyedésbe helyezett. Sz á r a elég hosszú, szőrös; sekély, néha mély csészécskébe helyezett.

Szine. Bőre szivós, a gyümölcs teljes értékével lehámozható; világos biborvörös; halvány-sárga alapszine azonban az árnyas felén jól kivehető. A piros színben számos apró, finom, sötétpirossal szegett pontocska vehető észre. Sűrű, kékesvörös hamva rendkívül emeli a gyümölcs szépségét.

Izlelése. Husa sárga, finom, tömörkés; leve bő, finom borízzal emelt édes, a beszterczei szilvára emlékeztető, kellemes ízű; magvaváló. Magva a gyümölcs nagyságához képest kicsiny, hosszas, széles és lapos, tojásdad alaku, éles és jól kiemelkedő háttaréjjal ellátott.

Fája. Egészséges, edzett. Virágai az idő viszontagságával inkább dacolnak, mint bármely más szilvafaj virágai; miért is rendesen és bőven terem; korán termőre fordul. Lelógós-águ, ritkás, szabálytalan koronát alkot; helyben és talajban nem válogat; a nyesést nem szereti. Beszterczei szilva alanyon díszlik legjobban.

Vesszei. Nem számosak, középvastagok, fiatal ojtványokon elég egyenest fölálló; idősebb, de azért elég erőteljes fák korona ágain lefelé görbülők, könyökösök; hegyők felé mind-mind inkább elvékonyodók, merevek, szőrösök; hornyolatlanok; napos felőkön barnaszínűek; árnyas felőkön

barnával szeplőzött zöldek; apró, vörhenyes pontokkal elég sűrűn pontozottak; aljukfelé reczés hárttyával ritkásan bevontak, majd rendes, majd kissé rendetlen levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hosszas kúposak, kissé tompán hegyesek; a fától elálló, kissé fehér molyhosak; sötétbarnák; jól kiemelkedő sima párkányos, vagy hármashordás ülőlapra helyezkedők.

Leveli. Nagyok, elég vastagszövetűek, kerek tojásdadok, itt-ott viszás tojásdadok vagy pedig kerülékesek; rövidke, de elég szúrós hegyben végződők; csaknem laposak vagy néha széleiken kissé fölhajlók; itt-ott fölfelé, néha pedig lefelé öblösek, mely utóbbi esetben a levél felső lapja a főideg irányában nyergesen fölemelkedik s szélei és oldalai lefelé görbülnek; alsó lapjuk szőrös; felső lapjuk csupasz, csaknem sima, bágyadtan fénylő, homályos zöld; széleiken nagy tompa fogakkal szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők elég vastag, rövid, de gyenge, a vesszőktől többnyire vízszintesen elálló vagy kissé lefelé konyuló, szőrös, csatornás; többnyire két kiemelkedő mirigygyel ellátott; sápadt sárga, itt-ott némi halvány pirossal színezett. Levélpálhái kicsinyek, fogaslándsásak, hamar elhullók.

Hasonnevei. Queen Victoria; Denyers Victoria; Sharps Emperor.*)

Leirői. Royer, *Annal. de pomol.* IV. 45.

Mas, *Le Verger*, VI. 23.

Liegel, *Kenntniss der Pflaumen* IV. 17.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* VI. 135. és mások.

Észrevétel. E kitűnő szép és jó, finom aszalványnak (prunellának) is igen alkalmas szilvafajt, mely a nagy fajta szilvák közt tán legtermékenyebbnek mondható, érdemes volna hazánkban is mindenütt elterjeszteni.

*) A gyümölcsész tekintélyek közül többen, — mint Oberdieck, Royer és Liegel, — a „Sharp's Emperor“-t külön fajnak tartják s külön is írják le; mások ellenben, — mint Downing és Mas, — egészen ugyanazonosnak tartják a Victoriával. Mindkét faj meg van nálam Oberdiecktól, de eddig még csak a Victoria termett.

13. Royer kajszin szilvája.

(Abricotée de Royer; Royers Aprikosenpflaume.)

Származása. E jeles szilvafajt Liegel, braunauai gyógyszerésznek köszönhetjük, ki a szilvákról irt jeles műveivel hervadhatlan koszorút vívott ki magának a gyümölcsészek előtt. Ő eme, színére és alakjára nézve a zöld ringlóhoz igen hasonló szilvafajt egy kék szilváról és pedig a „Király szilva” magvairól nyerte és Royer, hires belga gyümölcsész nevéől keresztelte el. Ojtóvesszejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől. A jól kifejlődött, négy éves próbaág 1873-ban már rendkívül bőven termett nálam a fáján.

Növényzete, gyümölcsei a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. második fele.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Jókorá nagy, mint a zöld ringló.

Alakja. Gömbölyű, mint a zöld ringló; de nem oly szabályos termetű, mint emez. Száránál némely gyümölcs meglehetősen, némelyik kevésbé van belapitva, mint a zöld ringlónál és hegye felé is összevonultabb és dombruabb, mint emez; két oldalán többnyire kissé belapított. Legnagyobb szélessége a száras vég felé, néha pedig középtájra esik. Vágánya széles és sekély, néha elég mély s hol egyenlő, hol egyenlőtlen félre osztja a gyümölcsöt. Köldökpontja a gyümölcs hegyén csekély mélyedésben, néha egy, néha több oldalról is körülvéve emelkedésektől. Szára rövid, csupasz, vöröspettyes; inkább vagy kevésbé széles, de sekély mélyedésbe helyezett.

Szine. Bőre elég szivós, teljes értékével lehámozható, zöldes sárga; napos felén gyakran vörveres pettyekkel, hol ritkábban, hol sűrűbben befeeszkendett; szürkés pontjai körül vörössel szegélyezett. Hamva ritkás, zöldesfehér.

Izlelése. Húsa zöldessárga, finom olvadó; leve bő, finom savanyúval emelt czukros, ízére nézve csaknem oly kitűnő, mint a zöld ringló, sőt kitűnőbb annak, a ki a tulságos édest kevésbé szereti.

Fája. Egészséges, rendkívül edzett. Hideg tavasszal is ritkán láthatni fiatal hajtásain oly összezsugorodott sárgás leveleket, milyenek a legtöbb szilvafajnál elő szoktak fordulni. Virágai sem oly kényesek, mint sok más szilvafajokéi. Korán és rendkívül bőven termő; sűrű lombos, szétterjeszkedő

koronát alkotó. Gyümölcsei esős időjárással sem szoktak úgy fölrepedezni, mint a zöld ringló.

Vesszei. Elég számosak, meglehetősen vastagok, merevek, felfelé elvékonyodók; alig könyökösek, hornyoltak, csupaszak; aljuk felé sötét barnák, hosszas csíkokban levonuló, reczés hárttyával bevontak; hegyök felé vöröses barnák; rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, hasas kúposak, tompa hegyűek, a fától elállók; jól kiduzzadt, hosszabordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Középnagyok, elég vastagszövetűek, széles tojásdadok, kerek hegyben végződők, hegyök felé legszélesebbek; csaknem laposak, csak kissé völgyesek és íveltek; elég babosak, különben csupaszak, homályos zöldek; széleiken többnyire finoman, szabályosan és tompán fűrészelték. Levélnyelők rövid, vastag, a vesszők alján és derekán merev, finoman szőrös, csatornás, pirossal mosott sárga; két mirigye többnyire a levéltányér szélén látható. Levélpálhái aprók, fogas lándzsásak, hamar elhullók.

Leirói. Liegel, *Monatsschrift*. 1858. 282.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VI. 267.

Észrevétel. E kitünő szilvafajban egy méltó versenytársra talált a zöld ringló. Fennebb jelzett jeles tulajdonainál fogva utat fog törni magának mindenütt a világon. Nem szorul ajánlatra.

14. Liegel ikerszilvája.

(Jumelles de Liegel; Liegel's Zwillingsspflaume.)

Származása. E jeles szilvafajt főnebbi neve alatt Liegelhez a bajor gazdasági egylet küldötte volt Münchenből 1851-ben. Ojtóvesszejét Oberdiecktól kaptam 1871-ben. 1873-ban már bemutatta nálam első gyümölcseit, melyek a leírásokkal egyezvén, fajom valódiságáról teljesen meggyőztek.

Érésideje. Aug. vége — sept. eleje.

Minősége. Csaknem I. rendű csemege és piaczos gyümölcs.

Nagysága. Nagy, átmérője gyakran majd minden irányban megközelíti a 2 hüvelyket $= 5\frac{3}{10}$ cm.

Alakja. Laposas gömbölyű, kissé négyszegletű, mindkét végén belapított. Vágánya sekély, néha alig szembetűnő, egyenlőtlen félre osztó. Köldökpontja a gyümölcshegyén a felszínre helyezett. Szára majd $1' = 2\frac{6}{10}$ cm. hosszú, vékony, szőrös; szépen kikanyarított, kissé mély üregbe helyezett.

Színe. Bőre vastag, értével lehámozható, világos vörös; számos apró szürkés pontocskákkal behintett. Hamva sűrű, kékes.

Ízlelése. Husa fehéressárga, sugaras, fénylő, leve bő, czukros, kellemes zamatu, magvától jól elváló. Magva tojásdad gömbölyű; a hátán kiemelkedő hármastaréja jól távol esik egymástól, oldalai domboruak, ripacsosak.

Fája. Egészséges, edzett, korán és rendkívül bőven termő. Gyümölcsei esős időjárással sem repedeznek föl a fán, — ért korukban is, — sokáig eltarthatók.

Vesszei. Középnagyok, vékonyak, egyenesek, fölállók vagy pedig széles szögekben elállók; alig könyökösek, simák, kissé hornyoltak, csupaszak; napos felőkön violaszinbe játszó barnák, árnyas felőkön barnaszeplős zöldek, rendes levélközűek.

Rügyei Kicsinyek, kuposak, hegyesek, többnyire kétkét gyümölcsrügy társaságában jelenkezők; jól kiemelkedő hármashordás ülőlapra helyezkedők, mely bordák középsője elég szembetűnőleg hosszan lenyulik a vesszőn.

Levelei. Középnagyok, tojásdadok vagy kerülékesek, laposak; csak

kissé íveltek; nyelökről vízszintesen állók s lapjukkal félre görbülők; sima felületűek, homályoszöldek; széleiken sűrű, tompafogakkal finoman, többnyire kettősen fűrészelték. Levélnyelők középhosszu, elég vastag, többnyire vízszintesen irányuló, szőrös, nyár vége felé vérvörössel mosott sárga; jól kiemelkedő, két miriggyel ellátott. Levélpálhái elég nagyok, szárnyas lándsásak, hamar elhullók.

Leirői. Liegel, *Kenntniss der Pflaumen* IV. 26.

Jahn, *Illust. Handb. der Obstk.* III. 309.

Dohnal, *Führer in der Obstk.* III. 133.

Észrevétel. Azon ritka szilva fajok közé tartozik, melyek egy száron gyakran két összenőtt, más szóval iker gyümölcsöt is hoznak. E tulajdonától kapta nevét is. Termékenysége, gyümölcsei nagysága, szépsége és jóságánál fogva e faj is megérdemelné, hogy szilvásainkban, ha mindjárt csak egy-egy fában is, képviselve legyen.

15. Fehér császárnő szilva.

(Imperatrice blanche; Weisse Kaiserin.)

Származása. Régi jeles gyümölcs. Származásáról semmi bizonyos adat nincs a gyümölcsészek műveiben följegyezve. Későn érő, finom ízű gyümölcsi s fájának termékenysége végett, különösen melegebb vidékeken, pl. hazai Alföldünkön is igen megérdemelné a nagybani elterjesztést. Ojtóvesz-szejét 1870-ben kaptam Oberdiecktől. A jól kifejlődött négy éves próbaág 1873-ban rendkívül bőven termett fajfámon. Növényzete, gyümölcei egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepe.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs, aszaltványnak is igen alkalmas.

Nagysága. Jókora nagy, mint a zöld ringló.

Alakja. Gömbölyű, gyakran tojásdad gömbölyű, néha mindkét végén kissé belapított; v á g á n y a csekély és lapos, egyenetlen félre osztó; minél fogva a gyümölcs egyik fele duzzadtabb s hegye felé inkább fölemelkedett, mint a másik. K ö l d ö k p o n t j a a gyümölcs hegyén, többnyire az egyik oldal fölemelkedése mellett, csekély mélyedésben látható. S z á r a rövid, vékony, csupasz, rozsdafoltos; szűk és csekély csészécskébe helyezett.

Szine. Bőre szivós, értével jól lehámozható; fehéres sárga; napos oldalán, különösen száras vége felé pirossal mosott, piros pettyekkel és foltokkal tarkázott, apró fehéres pontokkal elég sűrűn behintett. Hamva elég sűrű, fehéres, néha rózsaszinbe játszó.

Izlelése. Husa sárgás; tömött, igen leves, cukros, felséges ízű. Nálam meglehetősen elvált magvától; Ditrich is ezt írja róla: mig Liegel és Oberdieck az ellenkezőt tapasztalták. Magva középnagy, csaknem lapos, ferdén kerülékes vagy tojásdad; háttaréja a száras vég felé elég jól kiemelkedő, oldalai kissé érdesek s néha barázdások.

Fája. Vignövésű, edzett; fölfelé törekvő ágaival, melyek sűrűn beruházvák gyümölcs vesszőkkel és peczkekkel, elég sűrű lombos koronát alkotó. Korán és bőven termő. Gyümölcei ért korukban is jól állják helyüket a fán.

Vesszei. Számosak, közép hosszúak, vékonyak, egyenesek, fölfelé állók, barázdoltak vagy hornyoltak; végig csupaszak; árnyas felőkön barnaszepplős zöldek; napos felőkön violaszin barnák; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kuposak, hegyesek, a fától csak kissé elállók; elég kiemelkedő, hármabordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Kicsinyek, vékonyszövetűek, kerek tojásdadok vagy visszatojásdadok, csaknem vízszintesen irányulók; laposak, merevek; széleikkel és hegyökkel nem ritkán lefelé hajlók; széleiken kerekded, tompa fogakkal szabályosan, gyakran kettősen fűrészelvek; alsó lapjuk ritkásan szőrös; felső lapjuk csupasz, homályos zöld. Levélnyelük rövid, középvastag, szőrös; kissé fölfelé álló, merev, a vesszők és levelek értével sötét violaszínű; két kisded miriggyel ellátott. Levélpálhái kicsinyek, hamar elhullók.

Leirói. Dittrich, *Obstkunde*, II. 246.

Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, II. 180.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* VI. 265.

Észrevétel. E későn érő, kedves ízű csemege szilvának itt, az Alföldön, egy kertből sem volna szabad hiányoznia. Magasabban fekvő, hűvösebb tájakon kellő finomságát nem bírná kifejteni s nálunk is a magvától el nem váló szilvák közzé tartoznék, mint Némethon éjszaki részén.

16. Wangenheim korai szilvája.

(Prune Wangenheim; Wangenheim's Frühzwetsche.)

Származása. Hihetőleg a zöldríngló magváról kelt Wangenheim, főlovászmester és kamarás kertében, Gótha mellett. Feltalálója nevéről elkeresztelve Dittrich irta le először, 1837-ben s kezdte elterjeszteni Németországban. Francia gyümölcsészeti művekben még nem olvastam leírását; rövid jellemzése is csak a nagyobb, francia gyümölcsjegyzékekben fordul még elő. Mind fájának épsége és termékenysége, mind gyümölcseinek kitűnő tulajdonai végett utat fog törni magának bizonyosan mindenfelé, hol a talaj és éghajlat a szilvafajok tenyésztését megengedi. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Reutlingenből. Nálam már több ízben is gyümölcsözött. Növényszete és gyümölcsei a leírásokkal egyezvén, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. eleje.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs; háztartási célokra is szintoly alkalmas, mint a beszterczei szilva.

Nagysága. Középnagy.

Alakja. Tojásdad; legnagyobb szélessége középtájra esik, honnan mindkét vége felé szeliden fogyva tompán gömbölyödik. Vágánya, mely a gyümölcs két vége felé jól be szokott mélyedni, többnyire egyenlőtlen félre osztja a gyümölcsöt. Köldök-pontja a gyümölcs hegyén többnyire a vágány repedésében látható. Szára rövid, szőrös, barnafoltos; a gyümölcs tetején sekély mélyedésbe helyezett, néha húsgyűrűn ülő.

Színe. Bőre szivós, vastag, teljes értékével lehámozható; sötét violaszínű; itt-ott apró rozsdafoltok és sárgás pontocskák is tűnnek elő rajta. Hamva sűrű, világos kékszinű.

Ízlelése. Husa zöldessárga, tömött és keménykés, de mégsem oly mértékben, mint ezt beszterczei szilvánknál tapasztaljuk, tulért korában pedig egészen lágy; magvaváló; leve bő, finom borízzal emelt czukros, kellemes zamatú. Magva tojásdad; száras végén, hol háttaréja jól kiemelkedik, elég tompán végződik; oldalai meglehetősen ripacsosak.

Fája. Egészséges, edzett, fiatalkorában bujanövésű; kissé nyílt szögekben fölfelé törekvő ágaival elég sűrűlombos koronát alkotó; korán, rendszeren és bőven termő. Nálam kajszi alanyra nemesítve is egészen otthonosan érzi magát.

Vesszei. Elég számosak, hosszúak, középvastagok, fölfelé elvékonyodók, kissé széles szögekben fölfelé irányulók, egyenesek, alig könyökösek ; hornyoltak ; egész hosszukban csupaszak ; itt-ott finoman hamvasak ; napos felőkön barnával mosott violaszínűek ; árnyas felőkön zöldesek ; elég rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, hegyesek, lapulók, fakóval árnyalt sötétbarnák ; jól kiemelkedő, keskeny, hármas bordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Elég nagyok, tojásdadok vagy kerülékesek, rövidke hegyben végződők ; felső lapjukon csupaszak, bágyadtan fénylők, világos zöldek ; alsó lapjukon kissé szőrösök ; laposak vagy kissé csatornásak ; széleiken apró, tompa fogakkal sűrűn, szabályosan, többnyire kettősen fűrészeltek. Levélnyelők elég vastag, szőrös, nyár vége felé vérvörös ; fölálló, néha lefelé görbül ; eléggé kiemelkedő, két mirigye a levéltányér szélére vagy csak kissé alább a nyélre helyezkedő. Levélpálhái elég hosszúak, keskeny lándsásak, aljuknál szárnyasak, hamar elhullók. A gyümölcs vesszőkön és pecskéken lévő levelei kisebbek, tojásdad lándsásak, nyelők felé inkább elvékonyodók, mint hegyök felé.

Leirói. Dittrich, *Obstkunde*, II. 199.

Liegel, *Kentniss der Pflaumen*, III. 14.

Jahn, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 229.

Észrevétel. A „valódi korai besztercezi“ (Wahre Frühzwetsche) rendkívül hasonló ugyan a fönnebbihez ; de termékenységére épen nem mérkőzhetik vele s így amaz, a Wangenheim mellett, bizvást nélkülözhető.

17. Kék olaszszilva.

(Quetsche d'Italie; Italienische Zwetsche.)

Származása. Nem régi gyümölcs, de származásáról csak annyit jegyzett föl Dittrich, hogy Olaszhonból Majland vidékéről került először Schweizba s onnan Németországba. Ojtóvesszejét 1869-ben kaptam Reutlingenből. Nálam már több ízben termett. Gyümölcsei és növényzete egyeztek a leírásokkal s így fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Sept. közepe.

Minősége. Ugy a csemegegyümölcsök, mint a háztartási czélokra alkalmas szilvák közt is kitünőleg I. rendű.

Nagysága. Nálam ugyan kevésbbé, de alkalmasabb talajban sokkal nagyobb a közönségesen ismert beszterczei magyaváló szilvánál.

Alakja. Hosszas tojásdad; zöme rendszerint középtájra esik, honnét köldökpontja felé inkább összeszűkül, mint száras vége felé, a hol kissé tompa csucsban végződik. Vágánya csak kissé mély, egyenetlen félre osztó; minél fogva az egyik oldal rendszerint tulemelkedik a köldökpontra, mely a gyümölcshegyén hol a fölszinen látható, hol az egyik oldal fölemelkedése mellett oldalt helyezve. Szára elég hosszú, sárgás zöld, vörösbarna szeplős, szőrös, egyenes; sekély, többnyire a vágányos oldal felé rézsut álló csészécskébe helyezett.

Szine. Bőre finom, vékony, a gyümölcs teljes értékével lehámozható, elejénte világos kék; értékével azonban feketés kék; sárga pontocskákkal finoman behintett. Hamva sűrű, kékszinű.

Izlelése. Husa zöldessárga, néha, főkép tulért korában, magüregének falain vöröses rostsálakkal ellátott; finom, tömött, keménykés; magvától jól elváló; leve nem bű, de finom borízzal emelt ezukros, s épen oly kellemes ízű, mint a jó beszterczei szilva. Magva hosszas tojásdad, tompahegyű, száras vége felé szembetűnőleg elvékonyodó; oldalain egyenetlenül belapított. Háttaréja csak száras vége felé emelkedik föl kissé élesebben.

Fája. Nálam kissé lassunövésű; alkalmasabb talajban, főkép fiatal korában, elég vig növésű, edzett, termékeny; kissé rendetlen szétterjeszkedő koronát alkotó. Kajszi alanyon is jól díszlik. A nyelésnek nem barátja.

Vesszei. Nem számosak, rövidek, elég vaskosak, meglehetősen egyenesek, könyökösök, sima fölületűek, csupaszak, napos felőkön barnavörösek, árnyas felőkön zöldesbarnák; aljuk felé ezüstszinű hártárával hol sűrűbben, hol ritkábban bevontak; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, kúposak, igen hegyesek, lapulók vagy a vesszőkkel egy irányban fölfelé állók; igen duzzadt, sima, csaknem fényes párkányú s csak két szélén bordázott, széles ülőlapra helyezkedők.

Leveli. Középnagyok, durva szövetűek, jellemzőleg keskenyek, hosszszas vagy lándás-tojásdadok; keskeny, szűrös hegyben végződők; csator-

násak, kissé íveltek, a gyümölcs vesszőkön és peczkeken csaknem szívarformán összegöngyölödők; többnyire lelógók; a vesszők hegye felé azonban mereven kissé rézsutosan fölfelé irányulók; felső lapjukon elég simák; világoszöldek, gyenge korukban csaknem sárgászöldek; alsó lapjukon kissé szőrösök; széleiken kissé előre hajló tompa fogakkal elég mélyen, sűrűn többnyire kettősen fűrészelték. Levélnyelük elég hosszú, középvastag de gyenge, szőrös; nyár vége felé sötét violaszín foltokkal tarkázott zöldes-sárga; jól kiemelkedő, két, kisdud, kerek mirigykével ellátott. Levélpálhái elég nagyok, fogas lándsásak, alul szárnyasak, rendszeren a vesszőket ölelők, hamar elhullók.

Hasonnevei. Schweizer Zwetsche; Fellenberg; Italiänische blaue Zwetsche.

Leirői. Dittrich *Obstkunde*, II. 202.

Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, II. 14.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 241.

Royer, *Annales de pomol.* III. 18.

Mas, *Le Verger*, VI. 69. stb.

Észrevétel. E világszerte elterjedt, kitűnő szilvafaj hazánkban sem ritka már. Kötöttebb talajt, emeltebb és hűvösebb tájékat szeret, mint a milyennel nálam találkozik. Gyümölcsei, melyek sokkal nagyobbak a besztekerzei szilvánál, jól állják helyöket a fán s esős időjárással sem szoktak felrepedezni.

18. Braunau-i kajszinszerű szilva.

(Abricotée de Braunau; Braunauer Aprikosenartige Pflaume.)

Származása. Liegel nyerte magról 1820. körül. Elejénte „Braunau-i új magonez“ név alatt terjesztette s csak később adta neki e főnebbi, jellemzőbb elnevezést. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktól. Róla tett ojtásom már 1873-ban bemutatta a fajfán első gyümölcseit, melyek egyezvén a leírásokkal, fajom valódiságát bebizonyították.

Érésideje. Aug. végén, sept. elején.

Minősége. I. rendű csemege-, gazdasági- és piaczos-gyümölcs.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Zömök tojásdad, széle hossza egy, két oldalán kissé belapított, többnyire azonban kissé magasabb, mint széles; mindkét végén egyformán gömbölyödő. Vágánya néha elég szembetűnő; szára felé többnyire jól bemélyedő; egyenlőtlen félre osztó. Köldökpontja a gyümölcs hegyén néha oldalt, a vágányos oldal felé helyezett. Szára középhosszu, elég vastag csupasz, zöldessárga; csak itt-ott rozsdafoltos; csekély és szűk csészécskében, csaknem a gyümölcs felületére helyezett.

Szine. Bőre meglehetősen szívós, savanykás, értével lehámozható, viasz-sárga, némelykor zöldessárga; áttetsző, zöldes csíkokkal, itt-ott piros foltokkal tarkázott; néha napos oldalán pirossal kissé befuttatott. Hamva sűrű, fehéres.

Izlelése. Husa sárga, igen tömött, magjától csaknem teljesen elváló, leve igen bő, czukorédes, kellemes zamatu. Magva tojásdad; laposoldalu, szára felé meglehetősen éles, egyebütt tompa háttaréjjal ellátott.

Fája. Erőtelmes, igen edzett, korán és rendkívül bőven termő. Nagy fává képes növekedni. Gyümölcsei esős időjárással sem repedeznek föl: de értékkel könnyen lehullnak a fáról, nem úgy, mint némely más szilvafajok, melyek inkább megaszalódnak a fán, mintsem lehullanának.

Vesszei. Elég hosszúak, középvastagok, fölállóak, kissé könyökösek, hegyök felé kissé bordásak; alább sima felületűek, csupaszak, csaknem fé-

nyesek, sötétbarnák, gyenge korukban világos vörösek; aljuknál reczés hártáival ritkásan bevontak; kissé hosszas levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hosszas kuposak, hegyesek, a fától el s hegyökkel, — csaknem a vesszőkkel párhuzamosan — fölfelé állók; jól kiemelkedő, hárm-as-bordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Elég nagyok, meglehetősen vastagszövetűek, merevek, kerülékesek; rövid, tompa hegyben végződők; többnyire kissé fölfelé állók; kissé íveltek, laposak, néha széleikkel lefelé görbülők s így megfordítva öblösek; alsó lapjuk kissé szőrös; felső lapjuk csupasz, alig babos vagy ránczos, bágyadtan fénylő, homályos zöld; széleiken tompafogakkal nem mélyen, de sűrűn és szabályosan fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, vastag, kissé szőrös, a levelek értékével többnyire vérvörös; egy, néha két, jól kiemelkedő, egymással ferde irányba helyezett mirigygyel ellátott. Levélpárhái rendkívül hamar hullók.

Leirói. Liegel, *Kenntniss der Pflaumen*, II. 167.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* III. 323.

Dochnal, *Führer in der Obstkunde*, III. 145.

Észrevétel. E kitünő szilvafaj méltán megérdemli, hogy minden kertben helyet foglaljon.

19. Piros Washington szilva.*)

(Washington rouge ; Rothe Washingtonpflaume).

Származása. E kitünő szilvafaj Amerikából, az Uj-York államból származik, hol „Brevoorts Purple“ név alatt ismeretes inkább, mintsem főnebbi nevén, mely alatt Mas és Oberdieck leírták. Ojtóvesszejét Oberdieck-től kaptam 1871-ben. 1873-ban már termett nálam mind a fajfán, mind faiskolai ojtványaimon. Növényzet, gyümölcs egyezvén a leírásokkal, fajom valódisága kétségtelen.

Érésideje. Aug. vége.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs; aszálványnak is igen kitünő.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Kissé hosszús tojásdad, mindkét vége felé csaknem egyenlően fogyva kissé tompán gömbölyödő; elől-hátul kissé belapított. Vágánya néha elég szembetűnő, néha lapos és sekély; többnyire egyenlő félre osztó. Köldökpontja bemélyedés nélkül a felszínen ülő. Szára rövid, vastag, csupasz, itt-ott rozsdafoltos; hol inkább, hol kevésbé mély és szűk üregbe helyezett.

Színe. Bőre vékony, finom, értével lehámozható; elejénte világos biborpiros; később sötét biborszínű; napszегte darabjain csaknem fekete. Hamva sűrű, kékes vörös.

Izlelése. Husa sárga vagy kissé zöldessárga, finom, sugaras, keménykés; magvától csak nehezen válik el; leve elegendő, finom borízzal emelt, czukros fűszeres, finom ízű. Magva elég nagy, lándsás tojásdad, lapos; legnagyobb szélessége többnyire középtájra esik; meglehetősen érdes, barázdás pofájú, elég kiemelkedő, éles háttaréjjal ellátott.

Fája. Erőteljes, edzett, rendszeren és bőven termő. Minthogy nagy fává képes növekedni; szabadon álló gyümölcsösökbe igen ajánlható. Rézsutosan fölfelé törekvő ágaival elég sűrű lombos koronát alkot, de koránsem oly sűrűt, mint névrokona a régibb „Washington.“ Mas szerint a nyesést is jól elsziveli és így kosárforma fák alakítására is igen alkalmas.

Vesszei. Középnagyok, egyenesek, alig könyökösök, síkfölületűek,

*) Az egyszerűen csak „Washington“-nak nevezett, sárga és inkább vagy kevésbé rózsaszínű szilvától, mely főnebb a 9-ik sz. alatt már előfordult, minden tekintetben, még növényzetére nézve is, különbözik e faj.

csaknem csupaszak; sárgával és feketével tarkázott homályosbarnák, aljuknál, kivált napos felőkön, fehéres hárttyával hálózottak; gyenge korokban violaszinnel mosott sáppadt zöldek, kissé szőrösek; rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, karcsuak, kúposak, hegyesek, a vesszőkkel párhuzamos irányban fölfelé állók; kiemelkedő, rövid bordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Középnagyok, széles tojásdadok, alig hegyesek; csaknem laposak; széleiken csak kissé főlhajlók; íveltek, kissé hullámos szélűek; alul szőrösek, felső lapjukon pedig simák, kissé babosak, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; széleiken szabályosan, mélyen és hegyes fogakkal fűrészeltek. Levélnyelők igen rövid; a vesszőtől csaknem vízszintesen elálló; zömök és merev; kissé szőrös; két mirigye többnyire a levéltányér szélén látható. Levélpálhái rövidek, lándzsásak, hamar elhullók.

Hasonnevei. Brevoort's Purple; Rouge de New-York.

Leirői. Mas, *Le Verger*, VI. 87.

Oberdieck, *Illustr. Monatshefte*, 1871. évfolyam 9. 1.

Észrevétel. A régibb „Washington“ szilvánál egy jó héttel későbbben hajt és virágzik az itt leirt, jeles szilva faj; aztán a rovarok sem igen kapnak gyümölcsein; minélfogva az Alföldre inkább ajánlható ez, mint a régibb Washington, melynek gyümölcsei bár szebbek és nagyobbak; de fája kevésbé termékeny.

20. Kék diapré szilva.

(Diaprée violette; Die Violette Diaprée.)

Származása. Régi; hihetőleg francia gyümölcs. Neve legalább, melyet a németek is szórul szóra elfogadtak, azt látszik bizonyítani. Ojtó-vesszejét Reutlingenből kaptam 1869-ben s róla nevelt ojtványaim már több ízben gyümölcsözvén, fajom valódiságáról teljesen meggyőződhettem.

Érésideje. Aug. közepe táján.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Középszerű.

Alakja. Hasonlít kissé a besztecznei szilvához; rendszerint tojásdad; mindkét végén tompa, szára felé rendszerint szélesebb, mint hegye felé; hasa kiemelkedő, háta belapult; vágánya sekély, alig szembe-tünő, egyenlőtlen félre osztó. K öld ö k p o n t j a a gyümölcs hegyén rézsunt, a vágányos oldal felé helyezett. Szára rövid, elég vastag, sűrű szőrrel borított, csaknem teljesen rozsdás, csekélyke üregbe ferdén helyezett.

Szine. Bőre finom, a gyümölcs értékével meglehetősen lehámozható, kékes fekete; itt-ott szürke pettyes. Hamva sűrű, kékes.

Izlelése. Husa sárgásfehér, áttetsző, tömörkés, de olvadó, leves, magva körül néha vöröses, sajátságos finom, édes kellemes ízzel ellátott. Magva-váló. Magva középnagy, tojásdad, szára felé tompa, ellenkező végén hegyes; oldalai csak kevésbé érdesek.

Fája. Lassu növése, de igen edzett; korán és rendkívül bőven termő, sűrűlombos koronát alkotó. Besztecznei szilva alanyon legjobban díszlik; más szilvafajokon, melyek fája puhább és bujább növése, kissé sanyarogni látszik; egyébként helyben és talajban nem szokott válogatni. Virágzásában nem kényes, mit onnét gyanítok, hogy, ha virágzaskor több ízben volt is dér, s reggelenként 1—2 fokú hideg; mégis bőven szokott ekkor is teremni.

Vesszei. Számosak, elég erősek, könyökösek, barnák, jellemzőleg sűrűn szőrösek, csaknem gyapjasak; igen rövid levélközűek.

Rügyei. Elég nagyok, kövérek, tojásdadok, tompahegyűek, kissé fehér

molyhosak, a fától elállók, többnyire virág rügyektől kisérvék; kiemelkedő, kissé bordás ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Nagyon, hosszas tojásdadok vagy mindkét végükön elvékonyodók s így inkább lándsás tojásdadok, hegyesek; a vesszőktől, hol vízszintesen el-, hol ismét kissé mereven fölállók; kissé völgyesek; elég vastag, de puhaszövetűek; kissé ránczosak, homályos zöldek; gyenge korukban alul, fölül molyhosak; széleiken kissé hullámosak; tompán, néha kettősen fűrészeltek. Levélnyelők középhosszu, vastag, szőrös, értével némi pirossal befuttatott. Mirigyei aprók, ferde irányban állók, többnyire azonban hiányzanak is.

Leirói. Dittrich, *Handb. der Obstk.* II. 252.

Liegel, *Syst. Anleitung zur Kenntniss der Pflaumen.* II. 79.

Jahn, *Illust. Handb. der Obstk.* III. 269. stb.

Észrevétel. Kisebb házi kertekben, hol a helylyel gazdálkodnunk kell hol a bujanövésű, terebélyes fákat nem szívesen látjuk, nagyon megérdemelné e rendkívül termékeny, nyersen is kitünő, finom aszálványnak pedig, — az úgynevezett prunnellának, — igen alkalmas szilvafaj, hogy mindenütt helyet foglaljon.

21. Korai nemes szilva.

(Edle Frühpflaume.)

Származása. E csinos alaku kicsinyke, finom csemege-szilva, úgy látszik, még napjainkban is csak Némethonban van elterjedve. Francia gyümölcsjegyzékekben még neve sem tűnt szemembe. Minthogy Oberdieck a Braunschweig melletti kertekben fődözte föl; nagyon hihető, hogy ott keletkezett magról annál is inkább, mert az ottaniak gyökhajtásairól is szaporítják. Ojtóvesszejét Oberdiecktól kaptam 1870-ben. Ugy a fajfán, mint faiskolai ojtványaimon már 1873-ban bemutatta nálam gyümölcseit, melyek Oberdieck leírásával egyezvén, fajom valódiságáról teljesen meggyőztek.

Érésideje. Julius vége felé.

Minősége. I. rendű csemege-gyümölcs.

Nagysága. Kicsiny, mint egy puskagolyó.

Alakja. Tojásdad gömbölyű. Legnagyobb szélessége középtájra esik; vágánya alig szembetűnő gyakran csak egy világosb vonal által jelzett s csaknem teljesen egyenlő félre osztó; köldökpontja a gyümölcsnek be nem mélyedt tetején látható. Szára rövid, csaknem egyenes, csupasz, kissé rozsdás foltos, a gyümölcs fölületére helyezett anélkül, hogy abba legkevésbé is bemélyedne.

Szine. Bőre finom, értével jól lehámozható, csaknem egész fölületén sötét-piros, mely színezetben élénk-sárga pontok s itt-ott sötétebb piros foltok vagy csíkok is vehetők észre. Hamva ritkás, fehéres.

Ízlelése. Husa arany-sárga, gyöngéd, magvától elváló; leve igen bő, némi gyöngéd savanyúval emelt, felséges, cukros, fűszeres ízű.

Fája. Vignővessű és edzett, helyben és talajban nem válogatós; korán és rendkívül bőven termő: elég sűrűlombos, terebélyes koronát alkotó.

Vesszei. Elég számosak, középhosszuak, vékonyak, elég egyenesek, kissé könyökösek s kissé hornyoltak; csupaszak, napos felőkön halvány-

pirosak, árnyas felőkön szennyes-barnák; elég szembetűnő, de igen apró pontokkal sűrűn pontozottak; a bujább vesszők alján reczés hártáival ritkásan bevontak; rövid levélközűek.

Rügyei. Középnagyok, hasas kuposak, kissé hegyesek, a fától jól elálló, elég kiemelkedő, kissé bordás ülő-lapra helyezkedők.

Levelei. Középnagyok, széles kerületesek, igen rövid, tompa hegyben végződők; a vesszők alján csaknem laposak; fölfelé azonban csaknem völgyesek; kissé lecsüngők vagy pedig vízszintesen irányulók, babos fölületűek; széleiken többnyire hullámosak; nem épen nagy, tompa fogakkal többnyire kettősen fűrészeltek; bágyadtan fénylők, halvány-sárgás zöldek. Levélnyelők középhosszu, középvastag, szőrös, a levelek értékével vérvörös, a vesszőktől többnyire vízszintesen elálló; mirigyei aprók, egymással ferde irányban helyezvők; néha hiányzanak is. Levélpálhái aprók, szárnyasak, a vesszők értékével csakhamar elhullók.

Leirói. Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstk.* IV. k. 247. lap. Tudtommal még más nem írta le.

Észrevétel. E csinos külsejű, apró, kedves ízű, rendkívül termékeny, korai szilvafaj nagyon megérdemlené, hogy kivétel nélkül minden kertben helyet foglaljon.

22. Sárga kajszin-szilva.

(Prune d'abricot jaune ; Gelbe Aprikosenpflaume).

Származása. Bárha a régi gyümölcsészek műveiben hasonló nevű szilva gyakran is fordul elő: de, úgy látszik, hogy Liegel, aki ezt főnebbi neve alatt leírta, s ojtóvesszejét Oberdiecknek is megküldötte, aligha egy, a régiek hasonló nevű szilvájától különböző szilvafajt nem irt le; miért is Oberdieck habozott, valjon nem kellene-e ezt „Liegel sárga kajszinszilvája“ néven elneveznie? Eredete e szilvafajnak tehát elég bizonytalan. Ojtóvesszejét 1872-ben kaptam Oberdiecktől, 1873-ban már bemutatta nálam az egy éves próbaág gyümölcseit, melyek, valamint a róla nevelt, faiskolai ojtványaim növényzete is, a leírásokkal egyezvén, fajom valódiságát bebizonyították.

Érésideje. Aug. második fele.

Minősége. I. rendű csemege-, aszaltványnak s egyéb konyhai használatra is kitűnő gyümölcs.

Nagysága. Nagy, néha nagyobb a zöld ringlónál.

Alakja. Változó; hol mindkét végén belapított, hol tojásdad gömbö-alaku; vágánya széles és sekély, néha eléggé, néha pedig alig szembe-tűnő s hol egyenlő, hol egyenlőtlen félre osztó. Köldök-pontja a gyümölcs hegyén sekély mélyedésben a vágányos oldal fele látható, hol a gyümölcsnek a vágánnyal ellenkező része rendszerint jellemzőleg föl szokott emelkedni. Szára rövid, vastag, világos zöld, finom szőrrel fedett, igen rozsdás; néha szűk mélyedésbe, többnyire pedig minden mélyedés nélkül a gyümölcs felszínére helyezett.

Színe. Bőre szivós, értével lehámozható, viaszsárga; napos oldalán gyakran pirossal sűrűn pettyezett vagy befecskendett, s rózsaszínnel vagy sárgás pirossal befuttatott. Hamva ritkás, fehérés.

Izlelése. Husa aranyssárga, teljes értével néha vöröses sárga, finom, magvától jól elváló, s csak a vágányos oldalán közel a szár felé ragad kissé a maghoz; leve igen bő, finom savanyval emelt, cukros, a zöld ringlóra emlékeztető felséges zamatu.

Fája. Egészséges, edzett, sűrűlombos; rendszeren és igen bőven termő s emiatt nagy fává ritkán nőheti ki magát. Gyümölcsei esős években sem igen szoktak fölrepedezni s a fán ért korukban is sokáig épen eltarthatók.

Vesszei. Nem számosak, elég vastagok, egyenesek, hegyök felé elvékonyodók, alig könyökösek; kissé hamvasak inkább, mint szőrösek; alul

sík fölületűek, hegyők felé kissé barázdáltak vagy hornyoltak; alig észrevehetőleg, finoman pontozottak; aljuk felé reczés hártyával ritkásan bevon-
tak, sötétbarnával árnyalt halaványviola színűek; igen rövid levélközűek.

Rügyei. Kicsinyek, rövid kuposak, alig hegyesek, csaknem lapulók; szürkével árnyalt sötétbarnák; a vesszők alján csaknem ülőlap nélküliek; a vesszők hegye felé azonban elég kiálló, hosszasan bordázott ülőlapra helyezkedők.

Levelei. Nagyok, vastag szövetűek, merevek, széles tojásdadok, csaknem kerekdedek; idősebb fákon, főkép pedig a gyümölcs peczkeken kissé tojásdad lándzsásak, igen rövid hegyben végződők; laposak vagy széleiken igen csatornásan főlhajlók; kissé lelógók vagy vízszintesen irányulók; felső lapjukon csaknem csupaszak, bágyadtan fénylők, homályos zöldek; alsó lapjukon szőrösök; széleiken nagy kerek fogakkal többnyire kettősen fűrészeltek. Levélnyelők rövid, vastag, hol inkább, hol kevésbbé lefelé csüggő, kissé szőrös, csatornás, violaszinnel mosott sárga; két mirigye a levéltányér közelébe helyezett. Levélpálhái jól kifejlődöttek, lándzsásak, tövüknél szárnyasak, elég tartósak; a vesszők és levelek értékkel sem könnyen hullanak el.

Leirói. Liegel, *Kentniss der Pflaumen* II. 162.

Oberdieck, *Illustr. Handb. der Obstkunde* VI. 259. 1.

Eszrevétel. E sok tekintetben kitűnő szilvafajt méltó volna hazánkban is mindenütt elterjeszteni. A nemes szilvát kedvelőknek jó lélekkel ajánlhatom.

Betűsorozatos jegyzéke,

az e könyvben leírt gyümölcsfajok és ezek hasonneveinek.

I. Körték.

Abdonsbirn = Korai sárga.
Abondance = Bőtermő körte.
Ah mon dieu = Bőtermő körte.
Alexandre Hélie = Szép Julia.
Alexandrine Douillard = Douillard
 Alexandrina.
Alpecker Steigbirn = Ulmi vajoncza.
Ambois-i vajoncza = Izambert.
Amélie Leclerc = Leclerc Amália.
Ananas = Ananász körte.
Ananas de Courtray = Courtray-i
 ananász.
Ananas d'été = Ananász körte.
Ananas von Courtray = Courtray-i
 ananász.
Ananász körte. (1. sz.) 185. l.
Andenken an den Congress = Congressus
 emléke.
Angelina körte. (2. sz.) 187. l.
Angeline = Angelina.
Angoulême-i hercegnő. (3. sz.) . 189. l.
Apró muskotály körte = Kis szegfűkörte.
Archiduc Charles = Hardempont ízletese.
Armin körte. (25. sz.) 233. l.
Avranches-i jó Luiz. (57. sz.) . . . 297. l.
Baguet's Butterbirn = Baguet vajoncza.
Baguet vajoncza. (4. sz.) 191. l.
Barack körte. (59. sz.) 301. l.
Bartlett
Bartlett de Boston } = Vilmos körte.
Bartlett's Williams }
Baud de la cour = Udvari tanácsos.
Beau présent d'été = Takarékos körte.
Bein Armudi = Motte vadoncza.

Belle-Aliance = Sterckman vajoncza.
 „ *Caennaise* = Napoleon vajoncza.
 „ *épine-Dumas* = Mas-i körte.
 „ *et bonne d' Ezée* = Ezée-i jó körte.
 „ *Julie* = Szép Julia.
Bergamotte d' Avranches = Avranches-i
 jó Luiz.
Bergamotte de Jodoigne = Jodoigne-i
 bergamot.
Bergamotte de la pentecôte = Téli esperes.
Bergamotte d'été = Nyári esperes.
 „ *von Jodoigne* = Jodoignei
 bergamot.
Besi de la Motte = Motte vadoncza.
Beurré Baguet = Baguet vajoncza.
 „ *blanc* = Császár körte.
 „ „ *de Jersey* = Motte vadoncza.
 „ *Bosc* = Bosc kobakja.
 „ *d' Anjou* = Izambert.
 „ *d' Antin* = Napoleon vajoncza.
 „ *d' Apremont* = Bosc kobakja.
 „ *d' Aremberg* = Hardenpont va-
 vajoncza.
 „ *de Deftinge* } = Erdei vajoncza.
 „ *Deftinghem* }
 „ *de Koninck* = Koninck téli va-
 joncza.
 „ *de Mérode* = Mérode esperese.
 „ *Dentler* = Dentler vajoncza.
 „ *des Trois-tours* = Diel vajoncza.
 „ *de Westerloo* = Mérode esperese.
 „ *d' Hardenpont* = Hardenpont va-
 joncza.
 „ *Diel* = Diel vajoncza.

Körte családok kezdete 9. l.

Beurré du roi = Diel vajonca.
 „ *Durondeau* = Tongre-i körte.
 „ *Giffard* = Giffard vajonca.
 „ *gris* = Izambert körte.
 „ *incomparable* = Diel vajonca.
 „ *Jean van Geert* = Van Geert vajonca.
 „ *Liart* = Napoleon vajonca.
 „ *Lombard* = Hardenpont vajonca.
 „ *magnifique* = Diel vajonca.
 „ *Millet* = Millet vajonca.
 „ *Millet of Angers* = Millet vajonca.
 „ *Oswego* = Oswego-i vajoncz.
 „ *Oudinot* = Oudinot vajonca.
 „ *Perrault* = Bordeaux-i hercegnő.
 „ *roux* = Izambert.
 „ *Six* = Six vajonca.
 „ *Sterckman* = Sterckman vajonca.
Birn von Tongre = Tongre-i körte.
Bivort pirókja (62. sz.) 307. l.
Bivort's Rousselet = Bivort pirókja.
Bon-Christien d'été = Nyári Kálmán körte.
 „ „ *Napoleon* = Napoleon vajonca.
 „ „ *Williams* = Vilmos körte.
Bonne de Longueval = Avranches-i jó Luiz.
 „ *de Malines* = Nélis téli körtéje.
 „ *des Zées* } = Ezée-i jó körte.
 „ *d'Ezée* }
 „ *Louise d'Avranches* = Avranches-i jó Luiz.
Bordeaux-i hercegnő. (28. sz.) . 239. l.
Borizü körte. (78. sz.) 339. l.
Bosc kobakja. (55. sz.) 293. l.
Bosch pear vagy *per* = Erdei vajoncz.
Bosc per = Erdei vajoncz.
Bosc's Flaschenbirn = Bosc kobakja.
Bötermő körte. (5. sz.) 193. l.
Butterbirn Diel's = Diel vajonca.
 „ *von Oswego* = Oswego-i vajoncz.
Cadet de Veaux = Koninek téli vajonca.
Calebasse Bosc = Bosc kobakja.
 „ *princesse Marianne* = Maria-anna hercegnő.

Captif de Saint-Hélène = Napoleon vajonca.
Colmar de Chin = Angoulême-i hercegnő.
 „ *du Lot* = Mas-i körte.
 „ *musqué* = Őszi kolmár.
 „ *Nélis* = Nélis téli körtéje.
 „ *Silly* } = Nemes kolmár.
 „ *Souverain* }
Coloma d'hiver = Nélis téli körtéje.
Coloma's köstliche Tafelbirn = Liegel téli vajonca.
Coloma téli vajonca = Nélis téli körtéje.
Colorée de Juillet = Juliusi színes körte.
Comperette = Ananász körte.
Congressus emléke. (64. sz.) . . . 311. l.
Conseiller de la cour = Udvari tanácsos körte.
Corail } = Pisztráng körte.
Corille }
Courtray-i ananász. (40 sz.) . . . 263. l.
Császár körte. (31. sz.) 245. l.
Császár körte (Biharban hibásan) = Nyári Kálmán körte.
Cserlevelű császár körte. (32. sz.) 247. l.
Csikós Armin körte. (26. sz.) . . . 235. l.
Cueillette } = Takarékos körte.
Cuisse madame }
D'Argenson = Nemes kolmár.
Davy = Erdei vajoncz.
Délices d'Hardenpont = Hardenpont ízletese.
 „ „ „ *belge* = Hardenpont ízletese.
Dentlers Butterbirn = Dentler vajonca.
Dentler vajonca. (65. sz.) . . . 313. l.
De Tongre = Tongre-i körte.
Die Esperine = Esperine.
Die gestreifte Saint-Germain = Csíkós Armin körte.
Diel vajonca. (30. sz.) 243. l.
Die Saint-Germain = Armin körte.
Doppelte Philippsbirn = Mérode esperese.
Douillard = Douillard Alexandrina.
Douillard Alexandrina. (44. sz.) . 271. l.
Doyenné = Császár körte.
 „ *blanc* = Császár körte.
 „ *de Boussoch* = Mérode esperese.
 „ *de Juillet* = Juliusi esperese.

Doyenné de Mérode = Mérode esperese.
 " *de printemps* = Téli esperes.
 " *d'été* = Juliusi esperes.
 " *d'hiver* = Téli esperes.
 " *du Seigneur* = Császár körte.
 " *Sterckmann* = Sterckman vajoncza.

Dry-Toren = Diel vajoncza.

Duc d'Orleans = Udvari tanácsos.

Duchesse = Angoulême-i hercegnő.

" *d'Angoulême* = Angoulême-i hercegnő.

" *de Bordeaux* = Bordeaux-i hercegnő.

" *de Mars* = Mars hercegnő.

Duma's Herbstorn = Mas-i körte.

Durondeau = Tongre-i körte.

Easter beurré = Téli esperes.

Elisa's Zapfenbirn = Madame Elisa.

Épargne = Takarék körte.

Eparonnais-i körte = Angoulême-i hercegnő.

Épine de Rochechouart = Mas-i körte.

" *de Rochoir* = Mas-i körte.

" *du Mas* = Mas-i körte.

" *Dumas* = Mas-i körte.

Erdei vajoncza. (24. sz.) 231. l.

Erdély szépe. (66. sz.) 315. l.

Esperine. (60. sz.) 303. l.

Ezée-i jó körte. (47. sz.) 277. l.

Favori musqué = Ananász körte.

Ferdinand korona örökös = Hardenpont vajoncza.

Flemisch Beauty = Erdei vajoncza.

Flotow kolmárja. (75. sz.) 333. l.

Fondante des bois = Erdei vajoncza.

Forelle } = Pisztráng körte.
Forellenbirn }

Frauenschenkel = Takarék körte.

Gelbe Frühbirn = Korai sárga.

General von Tolleben = Tolleben tábornok.

Giffard } = Giffard va-
Giffard's Butterbirn } joncza.

Giffard vajoncza. (42. sz.) 267. l.

Glout morceau = Hardenpont vajoncza.

Gracioli = Nyári Kálmán körte.

Graue Herbstbutterbirn = Izambert.

Gros seigner = Mérode esperese.

Grosse-Louise du nord = Esperine.

Grumkower Butterbirn } = Grumkowi
Grumkower Winter- } vajoncza.
butterbirn }

Grumkowi vajoncza. (50. sz.) . . . 283. l.

Grumkowi téli vajoncza = Grumkowi vajoncza.

Grüne Bergamotte = Motte vadoncza.

Guisse Maria. (53. sz.) 289. l.

Gute Louise von Avranches = Avranchesi jó Luiz.

Gute von Ezée = Ezée-i jó körte.

Hardenpont izetese. (6. sz.) . . . 195. l.

Hardenpont's Winterbutterbirn = Hardenpont vajoncza.

Hardenpont vajoncza. (39. sz.) . . 261. l.

Herbst-Colmar = Őszi kolmár.

Hermann'sbirn = Armin körte.

Herzogin von Angoulême = Angoulême-i hercegnő.

" *von Bordeaux* = Bordeaux-i hercegnő.

" *von Mars* = Mars hercegnő.

Hét egy falat = Kis szegfü körte.

Heyer czukor körtéje. (7. sz.) . . 197. l.

Hofrathsbirn = Udvari tanácsos.

Holzfarbige Butterbirn = Erdei vajoncza.

Hoyerswerdai zöld. (27. sz.) . . . 237. l.

Hoyerswerder Grüne = Hoyerswerdai zöld.

Humbold's Butterbirn = Bosc kobakja.

Impériale á feuille de chêne = Cserlevelű császár körte.

Inconnue la Fare = Armin körte.

Izambert körte. (49. sz.) 281. l.

Jodoigne diadala. (76. sz.) 335. l.

Jodoigne-i bergamot. (9. sz.) . . . 201. l.

Juli-Dechantsbirn = Juliusi esperes.

Juliusi esperes. (35. sz.) 253. l.

Juliusi színes körte. (12. sz.) . . . 207. l.

Kaiserbirn = Császár körte.

" *mit dem Eichen-* } = Cserlevelű
laub } császár körte.

" *mit Eichenblatt* }

Károly főherceg = Hardenpont izetese.

Kis szegfü körte. (14. sz.) 211. l.

Kleine, gelbe Frühbirn = Korai sárga.

Knight fejedelmije. (52. sz.) . . . 287. l.
Knight's Monarch = Knight fejedelmije.
Koning's Butterbirn = Koninck téli vajoncza.

Koninck téli vajoncza. (41. sz.) . . . 265. l.
Kopertscher = Liegel téli vajoncza.

Korai sárga körte. (11. sz.) . . . 205. l.
Kronprinz Ferdinand von Österreich = Hardenpont vajoncza.

Kuhfuss = Vesztfáli harangkörte.
La Transylvanienne = Erdély szépe.
Lauer husvéti vajoncza = Téli esperes.
Lauers englische Osterbutterbirn = Téli esperes.

Leckerbissen Hardenponts = Hardenpont ízletes.

Leclerc Amália. (15. sz.) 213. l.
Liebesbirn = Bótermő körte.

Liegels Winterbutterbirn = Liegel téli vajoncza.

Liegel téli vajoncza. (17. sz.) . . . 217. l.

Lipcei retek körte. (16. sz.) . . . 215. l.

Louise-bonne d' Avranches } = Avranchesi
 " " *de Jersey* } jó Luiz.

Madame Elisa. (72. sz.) 327. l.
 " *Vérté* = Vérté-né körtéje.

Mars hercegnő. (80. sz.) 343. l.

Mas-i körte. (74. sz.) 331. l.

Maréchal de cour = Udvari tanácsos.
 " *Vaillant* = Vaillant udvarnagy.

Mária Luiza. (54. sz.) 291. l.

Marianna hercegnő. (18. sz.) . . . 219. l.

Marie Guisse = Guisse Maria.

Marie-Louise de Jersey }
 " " *Delcourt* }
 " " *d'Uccle* } = Mária Luiza.
 " " *Duquesne* }
 " " *Nouvelle* }

Médaille = Napoleon vajoncza.

Mérote esperese = (69. sz.) . . . 321. l.

Milan blanc }
Milan de la Beuvrière } = Nyári esperes.

Millet's Butterbirn = Millet vajoncza.

Millet vajoncza. (79. sz.) 341. l.

Mont dieu = Bótermő körte.

Motte vadoncza. (37. sz.) 257. l.

Mouille-bouche rond = Nyári esperes.

Muskateller kleine = Kis szegfű.

Napoleon's Butterbirn } = Napoleon vajoncza.
 " *I-er* }

Napoleon vajoncza. (34. sz.) . . . 251. l.

Neige-blanche = Császár körte.

Nélis d'hiver = Nélis téli körtéje.

Nélis téli körtéje. (8. sz.) 199. l.

Nemes Kolmar. (36. sz.) 255. l.

Normanni bergamot = Izambert.

Nyári esperes. (51. sz.) 285. l.

Nyári Kálmán körte. (45. sz.) . . . 273. l.

Oak leaved imperiale. = Cserlevelű császár körte.

Oswego vajoncza. (56. sz.) . . . 295. l.

Oudinots Butterbirn = Oudinot vajoncza.

Oudinot vajoncza. (68. sz.) . . . 319. l.

Őszi Kolmár. (10. sz.) 203. l.

Passe-Colmar = Nemes kolmár.

" " *d'automne musqué* = Őszi kolmár.

" " *épineu* = Nemes kolmár.

" " *musqué* = Őszi kolmár.

" " *ordinaire* = Nemes kolmár.

Pastorale = Téli esperes.

" *d'hiver* = Téli esperes.

Perrault vajoncza = Bordeauxi hercegnő.

Petite fertile = Bótermő körte.

Petit-muscat = Kis szegfű körte.

Pfingst-Bergamotte = Téli esperes.

Pfirsichbirn = Barack körte.

Philippe-double = Mérote esperese.

Piroska körte. (70. sz.) 323. l.

Pisztrang körte. (43. sz.) 269. l.

Plutzerbirn = Nyári Kálmán körte.

Poire Bosc = Bosc kobakja.

" *d'Angleterre* = Vilmos körte.

" *de Bouchet* = Ananász körte.

" *de Grumkow* = Grumkowi vajoncz.

" *de Jersey* = Avranchesi jó Luiz.

" *de Juillet* = Juliusi esperes.

" *de pentecôte* = Téli esperes.

" *de Pézéas* = Angoulême-i hercegnő.

" *des Eparonnais* = Angoulême-i hercegnő.

" *de Stuttgart* = Stuttgarti pirók.

Poire du Mas = Mas-i körte.
 „ *Esperine* = Esperine.
 „ *pêche* = Barackkörte.
Precels Colmar = Nemes kolmár.
Prince Schwarzenberg = Liegel téli vajonca.
Princesse de Parme = Mária Luiza.
 „ *Marianne* } = Marianna her-
Prinzessin Marianne } czegnő.
Radis de Leipzick = Lipcsei retekörte.
Read Seedling = Oswego-i vajonc.
Regentine = Nemes kolmár.
Rettigbirn Leipziger = Lipcsei retekörte.
Roi Jolimont = Juliusi esperes.
Rothpunktirte Liebesbirn = Bőtermő körte.
Rousselet Bivort = Bivort pirókja.
 „ *de Stuttgart* = Stuttgarti pirók.
 „ *Vanderwecken* = Vanderwecken pirókja.
Runde Mundnetzbirn = Nyári esperes.
Saint-Germain = Armin körte.
 „ „ *d'hiver* = Arminkörte.
 „ „ *panaché* = Csíkos Armin körte.
 „ „ *vert* = Armin körte.
Saint-Michel blanc = Császár körte.
 „ „ *d'été* = Juliusi esperes.
Salisbury = Marianna herczegnő.
Sándor czár = Bosc kobakja.
Schöne Julie = Szép Julia.
Sept-en-gueule = Kis szegfű körte.
Siebenbürgerin = Erdély szépe.
Six }
Six's Butterbirn } = Six vajonca.
Six vajonca. (58. sz.) 299. l.
Sommer-Apothekerbirn = Nyári Kálmán körte.
 „ *Dechantsbirn* } = Nyári esperes.
 „ *Franc-Real* }
 „ *gute-Christbirn* = Nyári Kálmán körte.
Souvenir de la Transylvanienne = Erdély szépe.
 „ *du congrés* = Congressus emléke.

Souveraine d'été = Hoyerswerdai zöld.
Sparbirn = Takarékökörte.
Sterckman's Butterbirn = Sterckman vajonca.
Sterckman vajonca. (48. sz.) . . 279. l.
Stuttgarter Gaishirtel = Stuttgarti pirók.
Stuttgarter Rousselet = Stuttgarti pirók.
Stuttgarter kecskeör = Stuttgarti pirók.
Stuttgarter plörök. (61. sz.) . . . 305. l.
Sucrée verte d'Hoyerswerda = Hoyerswerdai zöld.
Summer-Bon-Chrétien = Nyári Kálmán.
Suprême Coloma = Liegel téli vajonca.
Szent-Lőrincz körte (Erdélyben, hibásan) = Nyári Kálmán körte.
Szép Julia. (77. sz.) 337. l.
Szürke őszi vajkörte = Izambert.
Takarék körte. (19. sz.) 221. l.
Téli esperes körte. (33. sz.) . . . 249. l.
Tongre-i körte. (29. sz.) 241. l.
Torzsátlan körte = Nyári Kálmán körte.
Totleben = Totleben tábornok.
Totleben tábornok. (71. sz.) . . . 325. l.
Tournay d'hiver = Tournay-i téli.
Tournay-i téli körte. (63. sz.) . . 309. l.
Transylvanienne = Erdély szépe.
Triomphe de Jodoigne } = Jodoigne
Triumph von Jodoigne } diadala.
Truitée = Pisztráng körte.
Udvari tanácsos. (22. sz.) 227. l.
Ulmer Butterbirn = Ulmi vajonc.
Ulmi vajonc. (23. sz.) 229. l.
Unique musquée = Liegel téli vajonca.
Vaillant udvarnagy. (20. sz.) . . . 223. l.
Vanderwecken pirókja. (13. sz.) . 209. l.
Van Donckelaar = Maria Luiza.
Van Geert's Butterbirn = Van Geert vajonca.
Van Geert vajonca. (67. sz.) . . 317. l.
Vermillon d'en haut = Piroska körte.
Verténé körtéje. (73. sz.) 329. l.
Vesztfáli harang körte. (21. sz.) . 225. l.
Vilmos körte. (38. sz.) 259. l.
Vineuse }
Vineuse d'Esperen } = Borzú körte.
Von Flotow's Colmar = Flotow kolmárja.
Weisse Herbstbutterbirn = Császár körte.

Westphalische Glockenbirn = Vesztfáli harangkörte.

Wildling von Motte = Motte vadoneza.

Williams

Williams Christbirn } = Vilmos körte.

Winter Dechantsbirn = Téli esperes.

Winter Nélis = Nélis téli körtéje.

Zépherin Grégoire. (46. sz.) . . . 275. l.

Zuckerbirn Heyer's = Heyer cukor-körtéje.

II. Almák.*)

Adam parménja. (21. sz.) . . . 385. l.

Adam's parmäne — Adam parménja.

Admirable de Kew = Kew-i izletes.

Angol gránát renet = Ribston pepin.

" *téli arany parmén* = Téli arany parmén.

Annaberger = Török-Bálint.

Astracan rouge = Asztrakáni piros alma.

Asztrakáni fehér alma. (27. sz.) . . 397. l.

Asztrakáni nyári alma = Asztrakáni.

Asztrakáni piros alma. (28. sz.) . . 399. l.

Azérolí ánizsalma. (50. sz.) . . . 443. l.

Azérolí anisé = Azérolí ánizs alma.

Barackpiros alma. (32. sz.) . . . 407. l.

Bauman renetje. (30. sz.) . . . 403. l.

Baumans Reinette

" *rothe Winterreinette* } = Bau-

" *téli piros renetje* } man re-

netje.

Beaufin strié = Csíkos Beaufin.

Belle des Vennes = Wellington.

" *Flavoise* }

" *fleur jaune* } = Sárga bellefleur.

Bell's Scarlet = Skarlátpiros parmén.

Bentleber Rosenapfel = Danczigi bordás.

Blanche de Leipzig = Masánczki.

Blumen Calvill = Gravensteini.

Böhmischer Rosenapfel = Cseh rózsaa-

alma.

Boiken alma. (35. sz.) . . . 413. l.

Boiken Apfel = Boiken alma.

Brédai renet. (13. sz.) . . . 369. l.

Calvillartiger Winter-Rosenapfel =

Danczigi bordás.

Calville barré = Hosszucsíkos kalvil.

Calville blanche á cotes } = Téli fehér

" " *d'hiver* } kalvil.

" *d'été* = Nyári piros kalvil.

Calville de Dantzick = Danczigi bordás.

" *de Gravenstein* = Gravensteini.

" *de rose* = Piros barátalma.

" *étoillée* = Csillagos piros renet.

" *rose* = Hosszucsíkos kalvil.

" *rouge d'été* = Nyári piros kalvil.

Canadai renet. (5. sz.) . . . 353. l.

Clarevalli renet = Nemes renet.

Cludius Herbstapfel = Cludius őszi al-

mája.

Cludius őszi almája. (29. sz.) . . 401. l.

Cludius weisser früher Spitzapfel = Clu-

dus őszi almája.

Coulon renetje. (42. sz.) . . . 427. l.

Coulon's reinette = Coulon renetje.

Cortpendu plat

" *rosat* } = Királyi kurtaszáru.

" *rose* }

" *royal* }

Cseh rózsaa alma. (49. sz.) . . . 441. l.

Csíkos Beaufin. (37. sz.) . . . 417. l.

Csillagos piros renet. (24. sz.) . . 391. l.

Danczigi bordás. (14. sz.) . . . 371. l.

Danziger Kantapfel = Danczigi bordás.

Daru alma. (39. sz.) . . . 421. l.

Daru Apfel = Daru alma.

Deutsche graue reinette = Őszi kormos

renet.

Dorée de Kew = Kew-i izletes.

" *de Tournay* = Tournay-i arany-

alma.

Downtoni pepin. (15. sz.) . . . 373. l.

Downton pipin }

Downton's Pepping } = Downtoni pepin.

Duke of Wellington }

Dumelows Crab } = Wellington.

Dumelows Seedling }

ma-családok rendezése g.l.

- Duquesne pepinje.** (34. sz.) . . . 411. l.
Duquesne's Pepping = Duquesne pepinje.
Écarlate d' hiver = Skarlátpiros parmén.
Echter Winter-Streifling = Téli piros pogácsa.
Edelborsdorfer = Masánczki.
EdelreINETTE = Nemes renet.
Elton Pippin = Downtoni pepin.
Englischer GranatreINETTE = Ribston pepin.
Englischer Kantapfel = Nyári szegfü-alma.
Englischer Scharlachrother Parmäne = Skarlátpiros parmén.
Englische Winter-Goldparmäne = téli arany parmén.
Five-Crowned peppin = Londoni pepin.
Franzia nemes királyka } = Nemes
Französische EdelreINETTE } renet
Gelber Apfel der Pusztá = Pusztai sárga.
Gelber Bellefleur = Sárga bellefleur.
Gestreifter Beaufin = Csíkos Beaufin.
Goldapfel von Kew = Kewi ízletes.
 „ *von Tournay* = Tournay-i arany alma.
Golden Reinette = Orleansi renet.
Goldpepping von Kew = Kewi ízletes.
Grafensteiner } = Gravensteni.
Gräfensteiner }
Graue HerbstreINETTE = Őszi kormos renet.
Gravensteiner = Gravensteini.
Gravensteini alma. (4. sz.) . . . 351. l.
Grosse graue HerbstreINETTE = Őszi kormos renet.
Grosser böhmischer Rosenapfel } = Cseh ró-
Grosser Sommer-Rosenapfel } zsa alma.
Hampshire yellow = Téli arany parmén.
Harlemer reINETTE = Canadai renet.
Hollandi ananász ? = Rózsa pepin.
Hosszucsíkos kalvil. (52. sz.) . . . 447. l.
Jakob Lebel } = Lebel Jakab.
Jacque Lebel }
Jacquin almája. (33. sz.) . . . 409. l.
Jaune de Pusztá = Pusztai sárga.
Kecskeméti téli pogácsa alma = Téli piros pogácsa.
Kew-i aranyalma = Kewi ízletes.
Kew-i ízletes alma. (16. sz.) . . . 375. l.
- King of the pippins* = Téli arany parmén.
Királyi kurtaszáru. (10. sz.) . . . 363. l.
Knight's Golden-peppin = Downtoni pepin.
König Jakob = Brédai renet.
Königlicher Kurzstiel } = Királyi
 „ *rother Kurzstiel* } kurtaszáru.
Köstlicher von Kew = Kew-i ízletes.
La dorade = Tournay-i arany alma.
Langgestreifter Calvill = Hosszucsíkos kalvil.
Lebel Jakab. (53. sz.) . . . 449. l.
La pepin rose = Rózsa pepin.
Lineous pippin = Sárga bellefleur.
Londoner grosse Reinette = Londoni pepin.
Londoni pepin. (44. sz.) . . . 431. l.
London Pepping = Londoni pepin.
Lorenz-Apfel = Danczigi bordás.
Lothringer bunte Gulderling = Piros barát alma.
Maler Apfel = Török-Bálint.
Margil = Muskotály renet.
Masánczki alma. (12. sz.) . . . 367. l.
Metzger's Calvill = Sárga bellefleur.
Meuser's rothe HerbstreINETTE = Csillagos piros renet.
Mihályf's Pepping = Mihályf pepinje.
Mihályf pepinje. (19. sz.) . . . 381. l.
Moskvai alma = Asztrakáni fehér.
Multhaupt karmin almája = Multhaupt renetje.
Multhaupt renetje. (51. sz.) . . . 445. l.
Multhaupt's CarminreINETTE = Multhaupt renetje.
 „ *ReINETTE* = Multhaupt renetje.
Muscadet } = Muskotály renet.
Muscat-ReINETTE }
Muskotály renet. (3. sz.) . . . 349. l.
Nalvi jabloky = Asztrakáni fehér.
Nelguin = Brédai renet.
Nemes renet. (36. sz.) . . . 415. l.
Nemes téli borsdorfi = Masánczki alma.
Never-Fail = Muskotály renet.
New-Yorker Reinette = Orleansi renet.
Nonpareil écarlat = Skarlátpiros páratlan.
Norfolk pipin = Adam parménja.
Nyári piros kalvil. (8. sz.) . . . 359. l.
Nyári szegfü alma. (25. sz.) . . . 393. l.

Oberdieck galambkája. (45. sz.) . . . 433. l.
Oberdieck renetje. (1. sz.) . . . 345. l.
Oberdieck's Reinette = Oberdieck renetje.
 " *Taubenapfel* = Oberdieck galambkája.
Orleans-i renet. (41. sz.) . . . 425. l.
Orosz jeges alma = Asztrakáni fehér.
Őszi kormos renet. (48. sz.) . . . 439. l.
Palästiner = Nyári szegfü alma.
Paradicsom alma? = Rózsa pepin.
Pariser Rambourreinette = Canadai renet.
Parker kormos pepinje = Parker pepinje.
Parker pepinje. (17. sz.) . . . 377. l.
 " *'s grauer Pepping* } = Parker pepinje.
 " *'s Pepping* }
Passe-Pomme rouge d' été = Nyári piros kalvil.
Pázmán alma? = Sárga Bellefleur.
Pearmain d' Adam = Adam parménja.
 " *d' oré d'hiver* = Téli arany parmén.
 " *écarlat* = Skarlátpiros parmén.
Pepin de Downton = Downtoni pepin.
 " *de Parker* = Parker pepinje.
 " *de Sturmer* = Sturmeri pepin.
 " *Duquesne* = Duquesne pepinje.
 " *Mihályf* = Mihályf pepinje.
Pigeon d' Oberdieck } = Oberdieck galambkája.
Pigeonnet Oberdieck }
Pippin Kew = Kew-i izletes alma.
Piros barátalma. (55. sz.) . . . 453. l.
Piros pogácsa alma = Téli piros pogácsa alma.
Pfirsichrother Sommerapfel = Baraczk-piros alma.
Pogácsa rouge d'hiver = Téli piros pogácsa.
Pomme Boiken = Boiken alma.
 " *d' Astracan blanche* = Asztrakáni fehér.
 " *d' Automne de Cludius* = Cludius őszi almája.
 " *de Borsdorf* = Masánczki alma.
 " *de Downton* = Downtoni pepin.
 " *de Gravenstein* = Gravensteini.
 " *de Londres* = Londoni pepin.
 " *de Sikula* = Sikulai alma.
 " *Jacquin* = Jacquin almája.

Pomme Wagener = Wagener almája.
 " *Wellington* = Wellington.
Postophe d'été = Nyári szegfü alma.
Princesse noble des Chartreux = Orleansi renet.
Pusztai sárga alma. (26. sz.) . . . 395. l.
Radauer Parmäne = Multhaupt renetje.
Red Astracan = Asztrakáni piros.
Reine des reinettes = Téli arany parmén.
Reinette batarde = Masánczki alma.
 " *Bauman* = Bauman renetje. 403.
 " *blanche du Canada* = Canadai renet.
 " *Coulon* = Coulon renetje.
 " *d'Allemagne* = Masánczki alma.
 " *de Bréda* = Brédai renet.
 " *de Granville* = Canadai renet.
 " *de Misnie* = Masánczki alma.
 " *des belges* = Királyi kurtaszárú.
 " *dorée de Van der Laan* = Van der Laan arany renetje.
 " *d'Orléans* = Orléansi renet.
 " *du Canada* = Canadai renet.
 " *étoilée* = Csillagos piros renet.
 " *franche* = Nemes renet.
 " *grosse d'automne* = Őszi kormos renet.
 " *monstrueuse du Canada* = Canadai renet.
 " *Multhaupt* = Multhaupt renetje.
 " *musqué* = Muskotály renet.
 " *Oberdieck* = Oberdieck renetje.
 " *rouge étoilée* = Csillagos piros renet.
 " *triomphante* = Orléansi renet.
 " *von Aizerna* vagy *Aizema* = Brédai renet.
 " *von Bréda* = Brédai renet.
 " *von Orléans* = Orléansi renet.
Ribston pepin. (31. sz.) . . . 405. l.
 " *peppin* } = Ribston pepin.
 " *'s Pepping* }
Rose de Bohême = Cseh rózsa alma.
Rosen Pepping = Rózsa pepin.
Rostocker = Török-Bálint.
Rother Astrakan = Asztrakáni piros.
 " *Augustiner* = Piros barátalma.
 " *Bietigheimer* = Török-Bálint.

- Rother Herbst-Strichapfel* = Nyári piros kalvil.
 " " *Tafftapfel* = Piros barát-alma.
 " *Liebesapfel* = Danczigi bordás.
 " *Pogácsa Apfel* = Téli, piros pogácsa.
 " *Sommer Calvil* = Nyári piros kalvil.
 " " *Strichapfel* = Nyári piros kalvil.
 " *Stettiner* } = Török-Bálint.
 " *Zwiebelapfel* }
Rothe Sternreinette = Csillagos piros renet.
Rouge de Stettin = Török-Bálint.
Rózsa pepin. (40. sz.) 423. l.
Rubiner = Török-Bálint.
Sárga bellefleur. (9. sz.) 361. l.
Scarlet pearmain } = Skarlátpiros
Scharlachrothe Parmäne } parmén.
Scharlachrother Nonpareil = Skarlátpiros páratlan.
Seigneur d'hiver = Török-Bálint.
Sekler Apfel = Sikulai alma.
Siegende Reinette = Orleansi renet.
Sikulaer Apfel = Sikulai.
Sikulai alma. (11. sz.) 365. l.
Skarlátpiros páratlan. (18. sz.) . . . 379. l.
Skarlátpiros parmén. (43. sz.) . . . 429. l.
Small-Ribston = Muskotály renet.
Sommer-Gewürzapfel = Nyári szegfü alma.
Striped Beaufin = Csíkos Beaufin.
Strömling = Gravensteini.
Sturmeri pepin. (23. sz.) 389. l.
Sturmer Pepping = Sturmeri pepin.
Székelly alma = Sikulai alma.
Téli arany parmén. (6. sz.) 355.
Téli fehér kalvil. (7. sz.) 357. l.
Téli piros pogácsa. (38. sz.) . . . 419. l.
Tournay-i aranyalma. (54. sz.) . . . 451. l.
Török-Bálint, alma. (46. sz.) . . . 435. l.
Transparente d'été = Asztrakáni fehér.
Travers Reinette = Ribston pepin.
Triumph-Reinette = Orleansi renet.
Türkischer Weinling = Török-Bálint.
Van der Laan aranyrenetje. (47. sz.) 437. l.
Van der Laan's Goldreinette = Van der Laan arany renetje.
Veilchenapfel = Nyári piros kalvil.
Vineuse rouge d'hiver = Török-Bálint.
Wagener almája. (2. sz.) 347. l.
 " *Apfel* }
 " *Apple* } = Wagener almája.
 " *'s Preisapfel* }
Weiberreinette } = Canadai
Weisse Antillische Reinette } renet.
Weisser Astrakan = Asztrakáni fehér.
 " *August Calvill* } = Nyári
 " *Sommer Gewürz-* } szegfü alma.
 " *apfel* }
 " *Winter-Calvill* = Téli fehér kalvil.
Wellington. (56. sz.) 455. l.
Wellington's Reinette = Wellington.
White Winter-Calville = Téli fehér kalvil.
Wilkenburger Währapfel = Wilkenburgi rózsza alma.
Wilkenburgi rózsza alma. (20. sz.) . 383. l.
Winter-Goldparmäne = Téli arany parmén.
Wood's Grening } = Wood zöld almája.
Wood's Grünling }
Wood zöld almája. (22. sz.) . . . 387. l.
Yellow Bellefleur = Sárga bellefleur.

III. Szilvák.

- Abricoté de Braunau* = Braunauai kajszin-szerű.
 " *de Royer* = Royer kajszinszilvája.
Althann ringlója. (1. sz.) 457. l.
Althanns Reineclaude = Althann ringlója.
Áttetsző ringló. (2. sz.) 459. l.
Bolmar = Washington.
Bolmar's Washington = Washington.
Braunauer Aprikosenartige Pflaume = Braunauai kajszinszerű szilva.
Braunau kajszinszerű szilva. (18. sz.) 491. l.

Brevoorts Purple = Piros Washington.

Bury Seedling = Coő aranycepp szilvája.

Coő aranycepp szilvája. (3. sz.) . . . 461. l.

Coő's Imperiale
Coő's Rothgefleckte
Pflaume } = Coő aranycepp szilvája.

Decaisne's Pflaume = Decaisne szilva.

Decaisne szilva. (4. sz.)

Denyer's Victoria = Victoria királynő.

Diapré violette } = Kék diapré.

Die violette Diapré }

Die Washington = Washington.

Drap d'or d'Esperen = Esperen arany szilvája.

Durchscheinende Reineclaude = Áttetsző ringló.

Edle Früh pflaume = Korai nemes szilva.

Esperen arany szilvája. (11. sz.) . 477. l.

Esperen's Goldpflaume = Esperen arany szilvája.

Fair's Golden drop = Coő aranycepp szilvája.

Fehér császárnő. (15. sz.) . . . 485. l.

Fellenberg = Kék olaszszilva.

Fonthill = Pond magoneza.

Gelbe Aprikosenpflaume = Sárga kajszin-szilva.

Golden Gage
Goute d'or de Coő } = Coő aranycepp szilvája.

Gróf Althann piros ringlója = Althann ringlója.

Impératrice blanche = Fehér császárnő.

Irwing Bolmar = Washington.

Italienische blaue Zwetsche } = Kék olasz

Italienische Zwetsche } szilva.

Jefferson (5. sz.) . . . 465. l.

Jumelle de Liegel = Liegel ikerszilvája.

Kék diapré szilva. (20. sz.) . . . 495. l.

Kék olasz szilva. (17. sz.) . . . 489. l.

Kirke's Pflaume = Kirke szilvája.

Kirke szilvája. (10. sz.) . . . 475. l.

Korai nemes szilva. (21. sz.) . . . 497. l.

Königin Victoria = Victoria királynő.

Liegel ikerszilvája. (14. sz.) . . . 483. l.

Liegel's Zwillingpflaume = Liegel iker-szilvája.

Pándi fehérszilva = Coő aranycepp szilvája.

Piros Washington szilva. (19. sz.) 493. l.

Pond magoneza. (6. sz.) . . . 467. l.

Pond's Purple
Pond's Sämling
Pond's Seedling
Pourprée de Pond } = Pond magoneza.

Prince de Galles }

Prince of Wales } = Walesi herceg.

Prinz von Wales }

Prune d'Arbicot jaune = Sárga kajszin-szilva.

" *Decaisne* = Decaisne szilva.

" *Kirke* = Kirke szilvája.

" *Victoria* = Victoria királynő.

" *Wangenheim* = Wangenheim korai szilvája.

Queen Victoria = Victoria királynő.

Quetsche d'Italie = Kék olasz szilva.

Reine-Claude d'Althann = Althann ringlója.

" " *de Guigne* } = Áttetsző

" " *diaphane* } ringló.

" " *rouge comte d' Althann* = Althann ringlója.

" " *violette* = Violaszinű ringló.

Rothe Washington
Pflaume } = Piros Washington.

Rouge de New-York }

Royer kajszin szilvája. (13. sz.) . . 481. l.

Royers Aprikosenpflaume = Royer kajszin szilvája.

Sárga kajszin szilva. (22. sz.) . . . 499. l.

Schweizer Zwetsche = Kék olasz szilva.

Semis de Bury = Coő aranycepp szilvája.

Semis de Pond = Pond magoneza.

Sharps Emperor = Victoria királynő.

Transparente Gage = Áttetsző ringló.

Victoria királynő. (12. sz.) . . . 479. l.

Violaszinű ringló. (8. sz.) . . . 471. l.

Violette Reineclaude = Violaszinű ringló.

Walesi herceg szilva. (7. sz.) . . . 469. l.

Wangenheim korai szilvája. (16. sz.) 487. l.

Wangenheims Frühzwetsche = Wangenheim korai szilvája.

Washington jaune = Washington.

Washington rouge = Piros Washington.

Washington szilva. (9. sz.) . . . 473. l.

Weisse Kaiserin = Fehér császárnő.

TARTALOM.

I. Általános gyümölcsészeti értekezések és vegyes jegyzetek.

1. Esdő szavak az anyákhoz hazai gyümölcsészeti érdekében	Lap: 3.
2. Kérelem a gyümölcsfát ültetőkhez	7.
3. Hol a hiba, hogy a gyümölcsfa-tenyésztés oly lassan halad hazánkban?	12.
4. Miért nincs, és hogyan lehetne piacainkon jó gyümölcs?	20.
5. Hazai gyümölcsészeti fölvirágzásának némely akadálya	24.
6. A magnemes anyafák és a Van Mons rendszerének ismertetése	29.
7. A gyümölcstárlatokról	36.
8. A kísérleti gyümölcsstelepek	39.
9. A gyümölcsfák terméketlenségéről	44.
10. A későn virágzó almafajok kérdéséhez	49.
11. Tanulságok a szélvész okozta károkból	52.
12. Jegyzeteim az 1871—72-diki télről gyümölcsészeti tekintetben	59.
13. Jegyzeteim az 1875. évi gyümölcstermésről	68.

II. Részletes gyümölcsészeti értekezések a fatenyésztés és gyümölcs- isme köréből.

1. A különféle gyümölcsnemek alanyairól	77.
2. Az ojtóvesszőkről	89.
3. Fatapasz, fa- és ojtóviaszról	93.
4. Az ojtásról	99.
5. A hajtószemzésről különösen	123.
6. A faiskolai fiatal csemeték fölneveléséről	127.
7. A faültetésről	156.
8. A faj- vagy próbafákról	164.
9. Eszmetöredék a gyümölcsészetről s gyümölcs-ismertetésről	173.
10. Gyümölcseim	179.
Betűsorozatos jegyzéke az e könyvben leírt gyümölcsfajok és ezek hason- neveinek	501.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

2400.—

1-IV

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

68700/8

ell.✓

600.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

